

Lokalna Strategia Rozwoju

Obejmująca obszar 8 gmin położonych na Ziemi Dobrzyńskiej:
Brzuze, Górzno, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Świedziebnia, Wąpielsk

Opracowana przez

„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”

Styczeń, 2009 r.

Spis treści

<i>Wstęp .....</i>	<i>3</i>
<i>I. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR) .....</i>	<i>7</i>
<i>II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności .....</i>	<i>30</i>
<i>III. Analiza SWOT obszaru objętego LSR .....</i>	<i>48</i>
<i>IV. Cele ogólne i szczegółowe LSR oraz planowane do realizacji przedsięwzięcia .....</i>	<i>52</i>
<i>V. Misja LGD .....</i>	<i>83</i>
<i>VI. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR.....</i>	<i>85</i>
<i>VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć .....</i>	<i>87</i>
<i>VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.....</i>	<i>89</i>
<i>IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów. ....</i>	<i>92</i>
<i>X. Budżet LGD dla każdego roku realizacji LSR .....</i>	<i>138</i>
<i>XI. Opis procesu przygotowania LSR.....</i>	<i>157</i>
<i>XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.....</i>	<i>161</i>
<i>XIII. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej.....</i>	<i>165</i>
<i>XIV. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR oraz przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu .....</i>	<i>171</i>
<i>XV. Planowane działania/przedsięwzięcia/operacje realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze LSR .....</i>	<i>179</i>
<i>XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.....</i>	<i>191</i>
<i>XVII. Informacja o załącznikach .....</i>	<i>193</i>

Wstęp

Przedstawiona Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) została opracowana przez społeczność lokalną obszaru LGD, przy uwzględnieniu założeń osi 3. i 4. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz lokalnych potrzeb i uwarunkowań. **Dokument ten jest efektem współpracy przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego**, zgodnie z zasadami uspołecznionego i oddolnego planowania strategicznego, co zdeterminowało zintegrowany charakter działań – zarówno w kontekście obszarowym, jak i sektorowym – uwzględniając interesy poszczególnych grup społecznych, gmin czy środowisk. Strategia obejmuje obszar ośmiu jednostek samorządu terytorialnego: **Brzuze, Górzno, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Świdziebnia, Wąpielsk** położonych na spójnym kulturowo, przyrodniczo i gospodarczo obszarze. Bogactwo kulturowe i interesująca historia tych ziem, w połączeniu z urozmaiconym środowiskiem naturalnym i malowniczym krajobrazem oraz podobnymi uwarunkowaniami rozwoju gospodarczego, stanowią o spójności tego obszaru i decydują o podobnych możliwościach rozwoju w przyszłości.

Na tej podstawie, **w wyniku licznych spotkań informacyjnych i konsultacji z lokalną społecznością** uzgodniono zakres działań mający wpływ na rozwój i realizację założeń prezentowanych w kolejnych rozdziałach.

Przedsięwzięcie obejmujące opracowanie LSR obejmowało cykl spotkań szkoleniowo-informacyjnych i konsultacyjnych oraz warsztatów w każdej z gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania, zmierzających w kierunku opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju.

W trakcie spotkań omawiano zagadnienia, które obejmowały, m.in.:

- metodologię opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach Programu Leader (budowa, różnice pomiędzy strategią tradycyjną, harmonogram i zakres prac);
- analizę obszaru LGD metodą SWOT (wyznaczenie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń);
- określenie wspólnych cech, spajających obszar LGD;
- wyznaczenie misji, celów strategicznych i szczegółowych;
- pracę nad wyznaczeniem przedsięwzięć i pożądanych operacji do strategii;
- zasady wyboru operacji przez LGD.

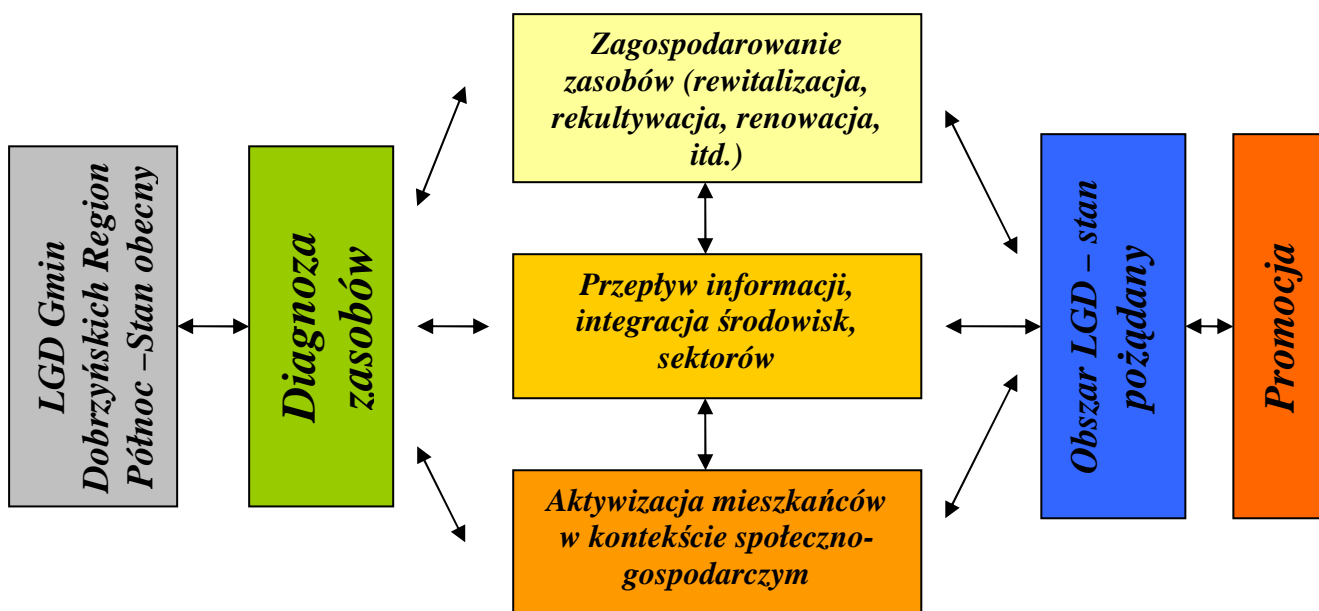
Z uwagi na zdiagnozowane uwarunkowania rozwoju obszaru LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ, realizację LSR oparto o jak najlepsze wykorzystanie posiadanych walorów naturalnych i kulturowych, w powiązaniu z rozwojem w sferze społeczno-gospodarczej i ochroną środowiska naturalnego. W perspektywie długofalowej podejmowane działania powinny zmierzać do zrównoważonego rozwoju obszaru LGD oraz poprawy jakości życia mieszkańców osiągając efekt synergii. Przeprowadzona diagnoza wskazała, jakie obszary powinny być stymulowane w pierwszej kolejności. Niezbędne jest podjęcie działań w kierunku rozwoju przedsiębiorczości i zdywersyfikowania działalności gospodarstw rolnych. Zauważalne jest zbyt duże powiązanie źródła

uzyskiwania dochodów z rolnictwem. Zjawisko to jest szczególnie niebezpieczne w dwóch, skorelowanych ze sobą kontekstach. Monofunkcyjna gospodarka oparta na rolnictwie rodzi niebezpieczeństwo dla społeczności w przypadku załamania się branży rolnej. Dodatkowo intensywna gospodarka rolna wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego, w tym na zanieczyszczenie gleb, wód i powietrza. Ogromny potencjał Ziemi Dobrzyńskiej, w sferze rozwoju funkcji turystycznej oraz zachowanie dla kolejnych pokoleń przyjaznego środowiska pracy, rekreacji i wypoczynku wymaga jednak ochrony tego, co najcenniejsze – nieskażonej przyrody, która jest warunkiem *sine qua non* życia i rozwoju ludzkości.

Uwzględniając specyfikę planowania oraz zasady finansowania projektów z funduszy strukturalnych, główne założenia Strategii mają charakter długofalowy i obejmują okres na lata 2009-2013. W tym kierunku do realizacji na najbliższe lata zapisano szereg przedsięwzięć, zmierzających do wykorzystania mocnych stron i szans płynących z otoczenia oraz wyeliminowania słabych stron i zabezpieczenia się przed zagrożeniami zewnętrznymi. Działania te polegają przede wszystkim na:

- pełnym zdiagnozowaniu posiadanych zasobów historycznych, kulturowych i przyrodniczych wraz z określeniem stopnia przydatności zasobów dla rozwoju obszaru LGD;
- zagospodarowaniu i przygotowaniu zidentyfikowanych zasobów do efektywnego wykorzystania w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym turystyki;
- poprawie przepływu szeroko rozumianej informacji i aktywizacji mieszkańców obszaru LGD;
- kreowaniu pozarolniczych miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców;
- wzmacnianiu kapitału społecznego;
- promocji obszaru i jego walorów.

Przystępując do planowania strategii dla LGD założono postępowanie procesowe, systematyzujące wszystkie działania na przyszłość w celu uzyskania jak najlepszego efektu interwencji i wykorzystania środków finansowych. Myślą przewodnią było ustalenie zakresu i harmonogramu działań w taki sposób aby w optymalny i innowacyjny sposób wykorzystywać zasoby, integrować je i uzyskać efekt synergii.

Punktem wyjścia jest zatem zdiagnozowanie stanu obecnego i określenie możliwości zmian oraz wykorzystania zasobów za pomocą szeregu badań i analiz, planów, studiów wykonalności, etc. Następnie zakłada się zagospodarowanie zasobów, m.in. poprzez stworzenie infrastruktury turystycznej, kulturalnej i inne działania, np. szlaki turystyczne, świetlice wiejskie, zagospodarowanie ciekawych obiektów i miejsc w ramach odnowy wsi czy małych projektów. Równolegle powinien następować proces informowania podmiotów z terenu LGD na temat prowadzonych działań i możliwości włączenia się w nie oraz ich wykorzystania. W efekcie powinien następować także równolegle skojarzony proces aktywizacji społeczno-gospodarczej w wyniku wsparcia inwestycyjnego mieszkańców w ramach wdrażania LSR, np. tworzenie miejsc noclegowych, obiektów gastronomicznych, uruchomienie produkcji bądź świadczenie usług poprzez wsparcie w ramach tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw czy różnicowania w kierunku działalności nierolniczej, itd. Efektem finalnym będzie stan pożądany, który będzie promowany w celu osiągnięcia celów LSR, np. poprzez zwiększenia ruchu turystycznego i wywołane tym stymulowanie lokalnej gospodarki czy ożywienie życia społeczno.

Program Leader obejmuje szereg instrumentów wspierających przemianę obszarów wiejskich w kierunku rozwoju wielofunkcyjnego i poprawy standardu życia. Rozsądnie skonstruowana strategia pozwoli lokalnej grupie działania na rozwój zasobów ludzkich, wzrost aktywności ludności, ogólnej świadomości, co do możliwości gospodarowania na obszarach wiejskich, poprawę estetyki przestrzeni. Wykorzystanie nadarzającej się szansy uzależnione jest jednak od samych mieszkańców. Ogromna odpowiedzialność i nadzieja spoczywa w tym momencie na lokalnych liderach i animatorach, którzy powinni przełamać opór i zamknięcie przed tym „co nowe” oraz rozpowszechniać założenia programu i korzyści z nim związane. Program Leader stwarza ogromną szansę, w innowacyjny sposób oddając kompetencje w ręce mieszkańców. Przeprowadzone na obszarze LGD konsultacje społeczne wskazujące na zainteresowanie i zaangażowanie mieszkańców w

życie lokalne a aktywność liderów pozwala optymistycznie patrzeć w przyszłość i wierzyć w sukces LEADER-a na obszarze LGD.

I. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR)

Nazwa i status prawny LGD

Lokalna Grupa Działania posiada status prawny stowarzyszenia, działając pod nazwą „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Podmiot ten jest dobrowolnym, samorządnym i trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych, mającym na celu działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR) opracowanej przez lokalną grupę działania (LGD) oraz prowadzenie innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich położonych na terenie działalności Stowarzyszenia. Terenem tym jest obszar ośmiu gmin objętych projektem, zaś siedzibą Stowarzyszenia jest miejscowość Wąpielsk, 87-337 Wąpielsk w województwie kujawsko-pomorskim). Stowarzyszenie może być członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji o tym samym lub podobnym profilu działania. **Podstawą prawną działania LGD jest ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. nr 79, poz. 855 z późn. zm.) i ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2007 r. nr 64, poz. 427), rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str.1) oraz statutu. Stowarzyszenie w związku z powyższymi aktami prawnymi posiada osobowość prawną.**

Głównym celem działalności Stowarzyszenia jest wspólne działanie na rzecz szeroko pojętego rozwoju obszarów wiejskich regionu. Jednocześnie LGD jest organizacją otwartą, nieustannie zachęcającą mieszkańców, instytucje sektora publicznego, prywatnego oraz organizacje pozarządowe do wzięcia udziału w podjętej inicjatywie.

Statutowymi celami Stowarzyszenia są:

1. działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich;
2. aktywizowanie ludności wiejskiej;
3. opracowanie i realizacja lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez lokalną grupę działania;
4. prowadzenie innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich położonych na terenie działalności Stowarzyszenia.

Powyżej określone cele, Stowarzyszenie będzie realizowało poprzez:

- realizację zadań ujętych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich poprzez działania informacyjne i tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju,
- wdrażanie innych programów operacyjnych powstałych w oparciu o Narodowe Plany Rozwoju dla Polski,

- przeprowadzanie badań, ekspertyz i analiz mających na celu poznanie potencjału i zasobów środowiska oraz gospodarki regionu dla celów opracowywania strategii rozwoju regionu,
- organizowanie spotkań grup dyskusyjnych mających na celu informowanie mieszkańców o możliwych drogach rozwoju gospodarczego regionu,
- zachęcanie społeczności lokalnej do aktywnego uczestnictwa w spotkaniach informacyjnych i dyskusyjnych,
- współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celem Stowarzyszenia na poziomie krajowym i międzynarodowym,
- promocję i informację dotyczącą założeń i sposobu realizacji strategii rozwoju obszarów wiejskich,
- pomoc szkoleniową i doradczą w zakresie przygotowywania i realizacji projektu w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju,
- organizację imprez promujących region, jego produkty, usługi, kulturę, sztukę itp.
- promocję obszarów wiejskich,
- działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich,
- stymulowanie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich,
- wspieranie, opracowywanie i wdrażanie programów rozwoju, restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa finansowanych przez instytucje rządowe i samorządowe oraz struktury Unii Europejskiej,
- działalność edukacyjną i informacyjną w zakresie możliwości korzystania i wdrażania programów rozwoju, restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa,
- mobilizację społeczności lokalnej do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich,
- upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności obszarów wiejskich,
- rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości,
- działalność edukacyjną, informacyjną i szkoleniową mającą na celu poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym oraz krajowym,
- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- wspieranie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnej,
- wspieranie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji,
- działalność propagującą sport, rekreację, aktywny tryb życia,
- wspieranie inicjatyw chroniących środowisko naturalne,

- wspieranie działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami,
- prowadzenie innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich położonych na terenie działalności Stowarzyszenia.

W swych działaniach Stowarzyszenie opiera się na pracy społecznej członków. Stowarzyszenie może zatrudniać pracowników do prowadzenia swoich spraw.

„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” zostało zarejestrowane w Sądzie Rejonowym w Toruniu dnia 07.04.2006 r. pod numerem 0000254737.

Proces budowania partnerstwa

Pomysł stworzenia Lokalnej Grupy Działania zrodził się w Stowarzyszeniu Gmin Ziemi Dobrzyńskiej w Dobrzyniu nad Wisłą, którego pierwotne plany obejmowały stworzenie **Partnerstwa obejmującego niemal cały, jednolity obszar Ziemi Dobrzyńskiej**. Uzasadnieniem dla takich planów był spójny charakter obszaru Ziemi Dobrzyńskiej, wyrażający się w sferze społecznej, gospodarczej, historycznej i kulturowej. Z uwagi jednak na ówczesnie istniejące wymogi formalne Pilotażowego Programu Leader+, związane z ograniczeniem wielkości LGD do 100 tys. mieszkańców, pomysł ten nie mógł być zrealizowany. W związku z powyższym podjęto decyzję o stworzeniu dwóch grup na Ziemi Dobrzyńskiej – Północnej i Południowej. Prace przygotowawcze nad koncepcją i opracowaniem wniosku do I schematu PPL+ trwały od 2004 roku i obejmowały szereg konsultacji społecznych z przedstawicielami Urzędów Gmin, mieszkańcami i miejscowymi liderami z organizacji społecznych i przedsiębiorstw. Efektom prac było przygotowanie dwóch bliźniaczych wniosków, które uzyskały najlepsze noty w województwie kujawsko-pomorskim i były jednymi z najlepszych w kraju. Podstawowym zadaniem do zrealizowania w ramach Schematu I było zawiązanie Lokalnej Grupy Działania. W tym celu po podpisaniu umowy z FAPA na dofinansowanie Projektu przystąpiono do tworzenia LGD. Po konsultacjach z przedstawicielami wszystkich gmin objętych projektem i w trakcie prowadzonych spotkań informacyjnych ze społecznością lokalną zdecydowano się na przyjęcie dla LGD formy prawnej Stowarzyszenia, jako najbardziej odpowiedniego dla efektywnej i sprawnej realizacji założonych celów Programu Leader+.

Właściwy proces działań w ramach Programu rozpoczął się jednak od momentu podpisania umowy o dotację. Prace nad realizacją projektu „Pojezierze Dobrzyńskie – aktywizacja terenów wiejskich – region północ” miały wysoce uspołeczniony charakter. W szczególności położono nacisk na udział w realizacji projektu i opracowaniu ZSROW przedstawicieli trzech sektorów z całego obszaru działań Lokalnej Grupy Działania. Jako bardzo istotny został uznany etap prac nad ZSROW i generowania pomysłów na poziomie społeczeństwa/mieszkańców, którzy najlepiej wiedzą, jakie problemy występują na terenie miejsca ich zamieszkania, a także mają wiele wartościowych i

konstruktywnych pomysłów jak je rozwiązać. **Idea, jaka przyświecała w trakcie prac było zaangażowanie wszystkich sektorów, tj. publicznego, organizacji pozarządowych, gospodarczego oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego - co pozwoliło na osiągnięcie pewnego kompromisu, pomiędzy często różnymi interesami poszczególnych grup społecznych oraz położenie podstaw na rzecz przyszłej współpracy.** Wysiłek włożony w działania zmierzające do aktywizacji i włączenia wszystkich sektorów w nasze działania zaowocował całkowitym sukcesem. Ambitne założenia, jakie przyjęto projektując zakres i harmonogram działań w I schemacie Pilotazowego Programu Leader+ udało się w pełni zrealizować, aktywizując przy tym społeczeństwo, odkrywając lokalnych liderów oraz angażując w prace nad projektem wielu inteligentnych i zaradnych mieszkańców.

W pracach wzięli udział przedstawiciele: urzędów gmin, szkół (w tym wyższych), bibliotek, nadleśnictw, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, rolnicy i przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego.

Zakres realizacji projektu obejmował następujące rodzaje działań, rozdzielone na dwa etapy.

Etap I:

1. Konferencja otwierająca - poświęcona „Pilotazowemu Programowi LEADER+” i jego znaczeniu dla rozwoju polskiej wsi. Celem konferencji było zapoznanie mieszkańców obszaru objętego projektem z Programem Leader+ oraz możliwościami i korzyściami, jakie wiążą się z wdrożeniem PPL+. Spotkanie odbyło się 26.10.2005 r. w Rypinie. Zaproszeni zostali przedstawiciele sektora publicznego (urzędów gmin, szkół, bibliotek, nadleśnictw), organizacji pozarządowych (stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju wsi i gmin, Stowarzyszenia Gmin Ziemi Dobrzyńskiej oraz innych organizacji), sektora gospodarczego (przedsiębiorcy), rolnicy i inni mieszkańcy terenu objętego projektem. Na spotkanie został również zaproszony przedstawiciel instytucji wdrażającej PPL+ *Pan Andrzej Hałasiewicz*, który wygłosił przemówienie na temat PPL+ i jego wpływu na rozwój obszarów wiejskich. Zaproszenie zostało również skierowane do *Pana Prof. Jana Falkowskiego* – Kierownika Katedry Planowania i Zagospodarowania Przestrzennego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, który uświetnił konferencję wykładem na temat problematyki rozwoju obszarów wiejskich. Spotkanie miało charakter otwarty dla wszystkich chętnych mieszkańców, a plakaty ogłaszające miejsce i termin konferencji zostały rozwieszone na całym terenie objętym projektem w miejscach ogólnie dostępnych (np. urzędy gmin, szkoły, biblioteki, itd.).

2. Konsultacje z lokalną społecznością/przedstawicielami trzech sektorów w formie informacyjno-dyskusyjnych seminariów, na których omawiano plan działań w ramach I schematu PPL+, założenia PPL+, przykłady wdrożeń programu z innych państw Unii Europejskiej oraz prowadzono dyskusję z uczestnikami na temat możliwości rozwoju i wprowadzenia pozytywnych zmian we własnym otoczeniu. W trakcie spotkań wyłaniano też przedstawicieli/liderów trzech sektorów do LGD oraz stopniowo pracowano nad określeniem funkcji pełnionych przez jednostki w grupie. Efektem spotkań było podniesienie wiedzy i świadomości mieszkańców na temat Programu

LEADER+ oraz możliwości, jakie się z nim wiążą. Mieszkańców zapoznano także z instytucją Lokalnej Grupy Działania oraz jej rolą w kształtowaniu życia regionalnego. Łącznie odbyło się 14 spotkań (po 3 godz. każde) - 2 spotkania w każdej z 7 gmin objętych projektem.

3. Badania ankietowe wśród uczestników spotkań informacyjno-dyskusyjnych – elementem prac I etapu było badanie ankietowe służące zdiagnozowaniu pewnych sfer (dla których dane są niedostępne z innych źródeł, bądź są niepełne czy trudne do zdobycia – np. sfera społeczna, kulturowa, historyczna), określeniu potrzeb poszczególnych sektorów, uzyskaniu opinii społeczeństwa w kwestiach problemowych i pomysłów - powstających oddolnie - na rozwój naszego obszaru przy optymalnym wykorzystaniu posiadanych zasobów. Celem badania było także uzyskanie opinii społecznej w kwestii wyboru tematów wiodących oraz realizacji pożądaných zadań. Badaniu zostało poddanych łącznie 135 osób, po ok. 20 reprezentantów z każdej gminy.

Etap II:

1. Cykl spotkań informacyjno-szkoleniowych na temat Pilotażowego Programu LEADER+ przeznaczone dla przedstawicieli samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz przedstawicieli organizacji reprezentujących sektor gospodarczy. Spotkania miały na celu dalsze prace nad sformalizowaniem grupy oraz podjęcie dyskusji nad możliwościami rozwoju naszego obszaru poprzez PPL+. Łącznie odbyło się 7 spotkań w każdej z gmin, w trybie ok. 5 godz. na spotkanie.

2. Opracowanie statutu i regulaminów LGD

Proces przygotowania statutu LGD obejmował konsultacje w zakresie wyboru formy prawnej odpowiadającej specyfice powołujących go podmiotów i realizacji założeń Pilotażowego Programu LEADER+. Zwieńczeniem tego procesu było zorganizowane, w poniżej przedstawionym kolejnym etapie działania, spotkania powołującego LGD wraz z uchwaleniem statutu i wyborem władz.

3. Utworzenie LGD (w tym rejestracja grupy)

Kolejnym etapem stało się powołanie LGD w formie Stowarzyszenia. Zdecydowano się na tę formę organizacyjną LGD, ze względu na możliwość równego dostępu do LGD przedstawicieli sektora publicznego, organizacji pozarządowych, sektora gospodarczego, rolników i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego (nie zrzeszonych w żadnych strukturach organizacyjnych). Stowarzyszenie jest również formą organizacyjną umożliwiającą w stosunkowo prosty sposób przyjmowanie nowych członków, co wprost nawiązuje do idei Programu LEADER+.

Spotkanie założycielskie Lokalnej Grupy Działania odbyło się w Toruniu w dniu 4 stycznia 2006 roku. Wydarzenie to zapoczątkowało proces rejestracji LGD, zakończony powodzeniem dnia 7 kwietnia 2006 roku i wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego pod nazwą Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ (w późniejszym okresie nastąpiła modyfikacja nazwy), a w jego skład weszły 24 osoby – członkowie zwyczajni Stowarzyszenia.

4. Koordynacja procesu - przygotowanie końcowego opracowania (na podstawie wytycznych i analiz wynikających z prac LGD) pt.: „Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich

(ZSROW)”. W ramach cyklu spotkań odbyły się zebrania istniejącego już LGD w celu prac nad ostatecznym określeniem tematów wiodących, celów strategicznych i zadań służących ich realizacji. Łącznie odbyło się 10 spotkań, z których każde trwało 4 godziny. W efekcie wyznaczono tematy wiodące, cele strategiczne oraz zadania służące ich realizacji. Został wyznaczony także budżet projektu. W dalszym etapie przystąpiono do opracowania ostatecznego dokumentu ZSROW w oparciu o przyjęte założenia.

5. Organizacja seminarium podsumowującego pierwszy schemat i prezentacja ZSROW.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ zorganizowała w dniu 09.05.2006 r., w godzinach 10.00 – 14.00 konferencję podsumowującą działania w ramach I schematu PPL+. Spotkanie odbyło się w Górznie w Ośrodku Wypoczynkowym „Wilga”. Na spotkanie zostali zaproszeni członkowie Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ, Wójtowie gmin Ziemi Dobrzyńskiej, przedstawiciele sektora gospodarczego i organizacji pozarządowych (m.in. Stowarzyszenia Gmin Ziemi Dobrzyńskiej) oraz mieszkańcy.

Pod koniec realizacji I schematu PPL+ Lokalna Grupa Działania zorganizowała także IV wojewódzki zjazd grup typu Leader+. Konferencja odbyła się w Górznie dnia 16.03.2006 r., w godzinach 10.00-15.00, w Ośrodku Wypoczynkowym „Wilga”. Celem spotkania było omówienie problematyki związanej z opracowywaniem Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz prezentacja wyników i zaawansowania prac poszczególnych partnerstw. Spotkanie to miało także za zadanie wymianę doświadczeń między Grupami, a w konsekwencji również dalsze pogłębianie współpracy.

Uwieńczeniem prac I schematu PPL+ było złożenie wniosku o dofinansowanie projektu do II schematu Pilotażowego Programu Leader+ w dniu 19.06.2006 r.

Złożony w 2006 r. w ramach II schematu PPL+ wniosek o dofinansowanie projektu został pozytywnie oceniony, co zaowocowało kolejnym bardzo ważnym wydarzeniem w życiu naszej LGD. Było to podpisanie umowy i otrzymanie dofinansowania w ramach PPL+ schemat II projektu pn.: "Bogactwo naturalne i kulturowe drogą do poprawy jakości życia na Ziemi Dobrzyńskiej". Projekt był realizowany od początku 2007r. do połowy roku 2008 i obejmował szereg powiązanych ze sobą działań, w tym m.in: szkolenia, doradztwo, sieciowanie i wymianę doświadczeń, organizację imprez promujących obszar LGD, promocję, przygotowanie dokumentacji technicznej dla inwestycji.

Atrakcyjne położenie geograficzne obszaru LGD na styku trzech województw implikuje szereg interesujących możliwości dla rozwoju LGD, stwarzając warunki dla wymiany informacji, dobrych praktyk i przykładów sukcesów inicjatyw podejmowanych na obszarach wiejskich (w tym w ramach Programu LEADER+). Od samego początku LGD posiada bardzo dobre kontakty z lokalnymi grupami działania funkcjonującymi na Ziemi Dobrzyńskiej, tj. z LGD „Dolina Drwęcy” i Stowarzyszeniem LGD Gmin Dobrzyńskich Region Południe, czego efektem stało się opracowanie **planu wspólnych działań promujących Ziemię Dobrzyńską**. Zamierzenia wspólnej promocji Ziemi Dobrzyńskiej znalazły odzwierciedlenie w Zintegrowanych Strategiach Rozwoju Obszarów Wiejskich

opracowywanych przez **trzy LGD**. Efektem współpracy jest niewątpliwie ograniczenie kosztów promocji (która częściowo rozkłada się na 3 LGD) oraz efekt synergii w zakresie prowadzonych działań, który zostanie osiągnięty dzięki wspólnemu i spójnemu działaniu na rzecz rozwoju Ziemi Dobrzyńskiej, opartego na jak najlepszym wykorzystaniu walorów naturalnych oraz zasobów dziedzictwa kulturowego. Poniżej przedstawiono baner wspólny dla trzech lokalnych grup działania reklamujący Ziemię Dobrzyńską, sfinansowany w ramach II schematu PPL+.

O dojrzałości struktury LGD świadczą niewątpliwie podpisane umowy o współpracy z innymi organizacjami tego typu, zarówno z terenu Polski, jak też innych państw członkowskich UE.

Ziemia Dobrzyńska stanowi pewną całość pod względem geograficznym, historycznym i kulturowym. Ograniczenia programu Leader+, co do ilości mieszkańców LGD (nie więcej niż 100 tys. mieszkańców) uniemożliwiły jednak stworzenie jednego partnerstwa. W efekcie, aby zachować pewien wspólny dorobek kulturowy Ziemi Dobrzyńskiej i określony w nadrzędnych dokumentach strategicznych kierunek rozwoju tego regionu, cele strategiczne poszczególnych LGD oraz zadania wyznaczone dla ich realizacji muszą w pewien sposób ze sobą korespondować, a same LGD powinny współpracować przy ich realizacji. Takie też założenie przyświeca Lokalnym Grupom Działania, które pomimo konkurowania w pewnych obszarach swej działalności (turystyka, inwestycje, wsparcie finansowe) dążą do wykreowania pozytywnego wizerunku Ziemi Dobrzyńskiej jako regionu, a w ramach jego poszczególnych partnerstw, jako charakterystycznych i różnych struktur lokalnych. **Celem naszego LGD jest, więc z jednej strony wypromowanie wizerunku LGD pod szerszym**

szylcem Ziemi Dobrzyńskiej, z drugiej natomiast zróżnicowanie obszaru LGD od otaczających go terenów (partnerstw), aby podnosić jego atrakcyjność turystyczną, osiedleńczą czy inwestycyjną, co jest zdeterminowane procesami konkurencji.

Jednym z celów, jakie stawia przed sobą Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ jest także propagowanie idei partnerstwa trójsektorowego i rozwoju obszarów wiejskich poprzez Program LEADER+ na terenach sąsiadujących z obszarem działania LGD, a w szczególności na terenie gmin, przylegających do obszaru LGD – nie zaangażowanych jednak w działania Programu LEADER+. **Działania te będą podejmowane w kontekście zainicjowania współpracy lub włączenia gmin do naszego LGD. Efektem tych działań, już po zakończeniu II schematu PPL+ było przyłączenie do LGD gminy Rogowo.**

Po zakończeniu realizacji II schematu Programu LEADER+ LGD zaczęła przygotowania do przystosowania swojej struktury i formy prawnej do wymogów ustawy z 7 marca 2007 roku o wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dostosowanie do wymogów ustawy z 7 marca 2007 r. polegało głównie na zmianie w Statucie polegającej na wprowadzeniu zapisu o możliwości bycia członkiem zwyczajnym przez osobę prawną i powołaniu organu decyzyjnego. Organ decyzyjny (Rada) jest odpowiedzialny za wybór operacji do dofinansowania w ramach wdrażania lokalnej strategii rozwoju. Na tym etapie członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia stały się gminy z obszaru LGD. **Dodatkowo w wyniku całego szeregu inicjatyw i zaproszeń do współpracy kierowanych do lokalnych liderów nastąpiło poszerzenie składu Stowarzyszenia do 51 członków.** 25.11.08 r. nastąpiła formalna zmiana danych w Krajowym Rejestrze Sądowym na wniosek „Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” w zakresie dostosowania do wymogów PROW w nowym okresie programowania UE na lata 2007-2013.

Charakterystyka członków LGD i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD

Obecnie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ liczy 51 członków zwyczajnych, reprezentujących wszystkie wymagane przepisami sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. Wszystkie gminy, których obszar jest objęty LSR są jej członkami. Poniżej przedstawiono skład Stowarzyszenia wraz z podaniem reprezentowanego sektora i funkcji w organach LGD.

LP.	Nazwa	Osoba Reprezentująca	Funkcja w LGD	Sektor
1	Gmina Rypin	Ryszard Potwardowski	Członek zwyczajny	publiczny
2	Jan Kwiatkowski		Członek Rady	społeczny
3	Marzena Zdrojewska		Członek zwyczajny	społeczny
4	Dorota Grudzińska		Członek zwyczajny	społeczny

5	Adam Łapkiewicz		Wiceprzewodniczący Komisji Rewizyjnej	społeczny
6	Balbina Konczalska		Członek zwyczajny	gospodarczy
7	Gmina Brzuze	Jan Koprowski	Członek zwyczajny	publiczny
8	Agata Ciechanowska		Członek zwyczajny	społeczny
9	Piotr Przybylski		Członek zwyczajny	społeczny
10	Andrzej Jankowski		Członek zwyczajny	społeczny
11	Kazimierz Tomasz Maklakiewicz		Członek zwyczajny	społeczny
12	Marianna Przybylska		Członek Rady	społeczny
13	Gmina Świdziebnia	Szymon Zalewski	Członek Rady	publiczny
14	Magdalena Cyrankowska		Członek zwyczajny	społeczny
15	Stanisław Kosakowski		Członek Komisji Rewizyjnej	społeczny
16	Tadeusz Ratkowski		Członek zwyczajny	społeczny
17	Ewa Jadwiga Szymańska		Członek Rady	społeczny
18	Anna Krzemińska		Członek zwyczajny	społeczny
19	Piotr Burkicz		Członek Rady	gospodarczy
20	Gmina Osiek	Iwona Gilewicz	Członek zwyczajny	publiczny
21	Jerzy Michałowski		Członek Komisji Rewizyjnej	społeczny
22	Mieczysława Olszewska		Członek zwyczajny	społeczny
23	Andrzej Tadeusz Zieliński		Członek zwyczajny	społeczny
24	Marzena Tylmanowska,		Członek zwyczajny	społeczny
25	Joanna Grochowska,		Członek Rady	społeczny
26	Gmina Górzno	Robert Stańko	Członek zwyczajny	publiczny
27	Monika Tryniszewska-Skarżyńska		Członek zwyczajny	społeczny
28	Robert Komasara		Członek zwyczajny	społeczny
29	Robert Sargalski		Członek Rady	gospodarczy
30	Paweł Kubicz		Przewodniczący Rady	społeczny
31	Aleksandra Pudełko		Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej	społeczny
32	Gmina Skrwilno	Dariusz Kolczyński	Członek Rady	publiczny
33	Mirosława Wasielewska		Członek Rady	społeczny
34	Emilia Jaskólska,		Członek zwyczajny	społeczny
35	Jan Celebudzki		Członek zwyczajny	gospodarczy
36	Małgorzata Ostrowska		Członek zwyczajny	społeczny

37	Emilia Jarzębowska		Członek zwyczajny	społeczny
38	Aleksandra Meler		Członek zwyczajny	społeczny
39	Gmina Wąpielsk	Henryk Kowalski	Wiceprezes Zarządu	publiczny
40	Grzegorz Dzierżyński		Członek Rady	społeczny
41	Janusz Kwidzyński		Członek Komisji Rewizyjnej	gospodarczy
42	Mirosław Ługowski		Członek Rady	gospodarczy
43	Marzanna Gawlik		Członek zwyczajny	społeczny
44	Gmina Rogowo	Barbara Nowakowska	Członek Rady	publiczny
45	Marek Długokęcki		Członek Rady	społeczny
46	Bogumiła Zarębska		Członek zwyczajny	społeczny
47	Paweł Szameta		Wiceprezes Zarządu	społeczny
48	Piotr Szameta		Członek zwyczajny	społeczny
49	Kazimierz Piotr Grązawski		Prezes Zarządu	społeczny
50	Piotr Gałkowski		Członek zwyczajny	społeczny
51	Janusz Stanisław Majczak		Członek zwyczajny	społeczny

W tabeli poniżej wskazano udział procentowy przedstawicieli poszczególnych sektorów w składzie całego Stowarzyszenia.

Struktura reprezentatywności poszczególnych sektorów w ogólnej liczbie (51) członków LGD

L.p.	Nazwa sektora	Ilość członków reprezentujących dany sektor	Udział poszczególnych sektorów w LGD
1	Społeczny	37	72,5%
2	Gospodarczy	6	11,8%
3	Publiczny	8	15,7%
Sektor społeczny i gospodarczy razem:		43	84,3%

Najliczniej reprezentowany jest sektor społeczny, który stanowi 72,5% składu LGD. Sektor publiczny stanowi 15,7%, a sektor gospodarczy 11,8% ogółu członków Stowarzyszenia.

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia członkiem może być niepozbawiona praw publicznych osoba fizyczna, posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych i zamieszkała w jednej z wymienionych gmin **Brzuze, Górzno, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Świedziebnia, Wąpielsk** lub zamieszkała poza terenem wymienionych gmin, dokumentująca się kwalifikacjami i odpowiednim doświadczeniem zawodowym, która utożsamia się z działalnością Stowarzyszenia oraz aktywnie uczestniczy w pracach nad rozwojem obszaru LGD. Członkiem Stowarzyszenia może być także osoba prawna, z zastrzeżeniem, iż osoba fizyczna ją reprezentująca nie jest już członkiem Stowarzyszenia.

Nabycie i utrata członkostwa następuje w drodze uchwały przyjętej zwykłą większością głosów Zarządu Stowarzyszenia.

Formuła LGD ma charakter otwarty i na każdym z organizowanych spotkań, w trakcie rozmów z przedsiębiorcami, przedstawicielami instytucji pozarządowych i publicznych oraz mieszkańcami, **wystosowywane jest zaproszenie do podjęcia współpracy, wstąpienia do Stowarzyszenia i działania na rzecz rozwoju terenu LGD, celem jak najlepszego wykorzystania jego zasobów i poprawy jakości życia na naszym obszarze.** Zaproszenie do podjęcia współpracy i wstąpienia do LGD znajdują się także na stronie internetowej <http://www.dobrzynskielgd.org.pl/polnoc/>.

Wszystkie Gminy, na obszarze, których działa LGD stały się członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia. Potwierdza to chęć współpracy sektora publicznego z LGD. Współpraca między tymi podmiotami jest niezwykle istotna dla optymalnego wykorzystania istniejących szans rozwoju, posiadanych zasobów i poprawy warunków życia mieszkańców. **Wynika to z faktu, iż plany strategiczne oraz koncepcje inwestycyjne przyjęte przez gminy nie mogą pozostawać w oderwaniu od polityki LGD – pewne sfery powinny się uzupełniać i stymulować w celu uzyskania jak najlepszych efektów rozwoju regionu i synergii działań.**

W myśl postanowień statutu członkowie zwyczajni Stowarzyszenia zobowiązani są:

- 1) propagować cele Stowarzyszenia i aktywnie uczestniczyć w ich realizacji;
- 2) przestrzegać postanowień Statutu;
- 3) opłacać składki członkowskie;
- 4) brać udział w Walnym Zebraniu Członków.

Ponadto członkowie zwyczajni mają prawo:

- 1) wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia;
- 2) składać Zarządowi Stowarzyszenia wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia;
- 3) brać udział w organizowanych przez Stowarzyszenie przedsięwzięciach o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym;
- 4) wstępu na imprezy kulturalne organizowane przez Stowarzyszenie.

Zgodnie ze Statutem nowych członków do Stowarzyszenia przejmuje się uchwałą Zarządu na podstawie złożonej deklaracji członkowskiej.

Skreślenie z listy członków Stowarzyszenia następuje z powodu:

- 1) pisemnej rezygnacji złożonej Zarządowi;
- 2) wykluczenia na podstawie uchwały Zarządu:
  - a) za działalność niezgodną ze Statutem lub uchwałą władz Stowarzyszenia;
  - b) za pozbawienie praw publicznych w wyniku prawomocnego orzeczenia sądu;
- 3) śmierci;
- 4) likwidacji osoby prawnej.

Od uchwał Zarządu Stowarzyszenia w przedmiocie wykluczenia członków zwykłych Stowarzyszenia przysługuje odwołanie do Walnego Zebrania Członków w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały Zarządu o wykluczeniu. Uchwała Walnego Zebrania jest ostateczna i jest podejmowana na najbliższym Walnym Zebraniu.

Nawiązując do przyjętych założeń dotyczących możliwości i zasad przyjmowania nowych członków przez Lokalną Grupę Działania należy podkreślić, iż proces budowy partnerstwa nie skończył się na dostosowaniu LGD do wymogów ustawy z 7 marca 2007 r. Od początku istnienia Stowarzyszenia, w trakcie spotkań z mieszkańcami regionu zwracano uwagę na potrzebę dalszego, budowania instytucji LGD i poprawy jej funkcjonowania – jak i możliwości rozszerzania składu LGD i otwarcie się na nowych członków. **W efekcie od samego początku funkcjonowania lokalna grupa działania miała w pełni otwarty charakter względem nowych członków, reprezentantów różnych sektorów, zakładając rozszerzanie składu LGD o nowych członków.** Ponadto grupa dba o włączanie do swych działań jak największej rzeszy mieszkańców, poprzez proces konsultowania swoich działań oraz promowanie realizowanych projektów, w celu jak najlepszego wykorzystania zasobów i poprawy jakości życia na opisywanym obszarze. Do współpracy zapraszane są również instytucje i podmioty funkcjonujące na obszarze działania Stowarzyszenia LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ.

Struktura Rady

Ciałem decyzyjnym o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania LGD jest Rada, wchodząca zgodnie z §15 statutu do władz Stowarzyszenia. Przepisy statutu stanowią, że Rada, w co najmniej 50% składa się z podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1 lit b rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, – czyli podmiotów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości mężczyzn i kobiet – wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie. **W skład Rady wchodzi przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami LGD i co najmniej trzech przedstawiciele podmiotów sektora publicznego będący członkami LGD, co najmniej trzech przedstawiciele podmiotów sektora społecznego będący członkami LGD, a także, co najmniej trzech przedstawiciele przedsiębiorców będący członkami LGD.**

Większość członków Rady posiada udokumentowaną wiedzę z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader. Ponadto, 13 członków spośród 14 osobowego składu Rady jest zameldowana na pobyt stały na obszarze objętym LSR (przez okres, co najmniej 3 lat). Również większość składu Rady posiada udokumentowane doświadczenie w zakresie realizacji czy rozliczania operacji lub projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich

współfinansowanych ze środków pochodzących z budżetu UE. Kwalifikacje i doświadczenie członków Rady będą w oczywisty sposób rzutować na efektywną pracę Rady. Informacje na ten temat oraz dokumenty potwierdzające doświadczenie zostaną załączone do wniosku o wybór lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR. Przejrzystość i jawność podejmowania decyzji zapewniona jest m.in. poprzez zastosowanie do głosowania kart oceny zgodności operacji z LSR i kart oceny operacji według kryteriów LGD, które będą dostępne do powszechnego wglądu w biurze LGD dla wszystkich wnioskodawców. Jednocześnie kryteria zawarte w kartach były przedmiotem konsultacji na etapie konstrukcji przedmiotowych kart.

Dodatkowo Rada posiada swój regulamin, który określa procedury jej działania, stanowi o prawach i obowiązkach jej członków oraz Przewodniczącego, zasadach przygotowywania, zwoływania i prowadzenia posiedzeń, w tym demokratycznych zasadach głosowania i podejmowania decyzji. Określa zasady wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności mogących wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności, a także procedury składania wniosków i zapytań. Członek Rady nie może być zatrudniony w biurze LGD. Statut LGD zawiera między innymi zapis zakazujący łączenia funkcji w organie decyzyjnym z funkcjami w organie zarządczym lub kontrolnym LGD.

Ustalanie liczby członków Rady, a także ich wybór i odwołanie należy do kompetencji Walnego Zebrania członków, podejmującego decyzję bezwzględną większością głosów, przy obecności, co najmniej połowy członków Walnego Zebrania.

Poniższa tabela przedstawia skład Rady LGD.

L.p.	Imię i nazwisko	Sektor	Gmina	Okres zameldowania na obszarze LGD
1.	Dariusz Kolczyński	publiczny	Skrwilno	pow. 3lata
2.	Barbara Nowakowska	publiczny	Rogowo	pow. 3lata
3.	Szymon Zalewski	publiczny	Świdziebnia	pow. 3lata
4.	Marek Długokęcki	społeczny	Rogowo	pow. 3lata
5.	Grzegorz Dzierżyński	społeczny	Wąpielsk	pow. 3lata
6.	Joanna Grochowska	społeczny	Osiek	pow. 3lata
7.	Paweł Kubicz	społeczny	Górzno	-
8.	Jan Kwiatkowski	społeczny	Rypin	pow. 3lata
9.	Marianna Przybylska	społeczny	Brzuze	pow. 3lata
10.	Ewa Jadwiga Szymańska	społeczny	Świdziebnia	pow. 3lata
11.	Mirosława Wasielewska	społeczny	Skrwilno	pow. 3lata
12.	Piotr Burkwicz	gospodarczy	Świdziebnia	pow. 3lata
13.	Mirosław Ługowski	gospodarczy	Wąpielsk	pow. 3lata
14.	Robert Sargalski	gospodarczy	Górzno	pow. 3lata

W skład Rady LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ wchodzi 14 osób, będących przedstawicielami wszystkich gmin i reprezentujących wszystkie 3 sektory spośród członków

Stowarzyszenia, przy czym **przedstawiciele podmiotów społecznych i gospodarczych stanowią 78,57%, a podmiotów publicznych 21,43% składu Rady.**

Tab. Struktura członków organu decyzyjnego - Rady LGD ze względu na sektor jaki reprezentują

L.p.	Nazwa sektora	Ilość członków reprezentujących dany sektor	Udział poszczególnych sektorów w Radzie
1	Społeczny	8	57,14%
2	Gospodarczy	3	21,43%
3	Publiczny	3	21,43%
Sektor społeczny i gospodarczy razem:		11	78,57%

Zasady i procedury funkcjonowania LGD

Aktem określającym zasady funkcjonowania LGD, zapewniającym przejrzystość, demokratyczność oraz jawność podejmowania decyzji jest statut.

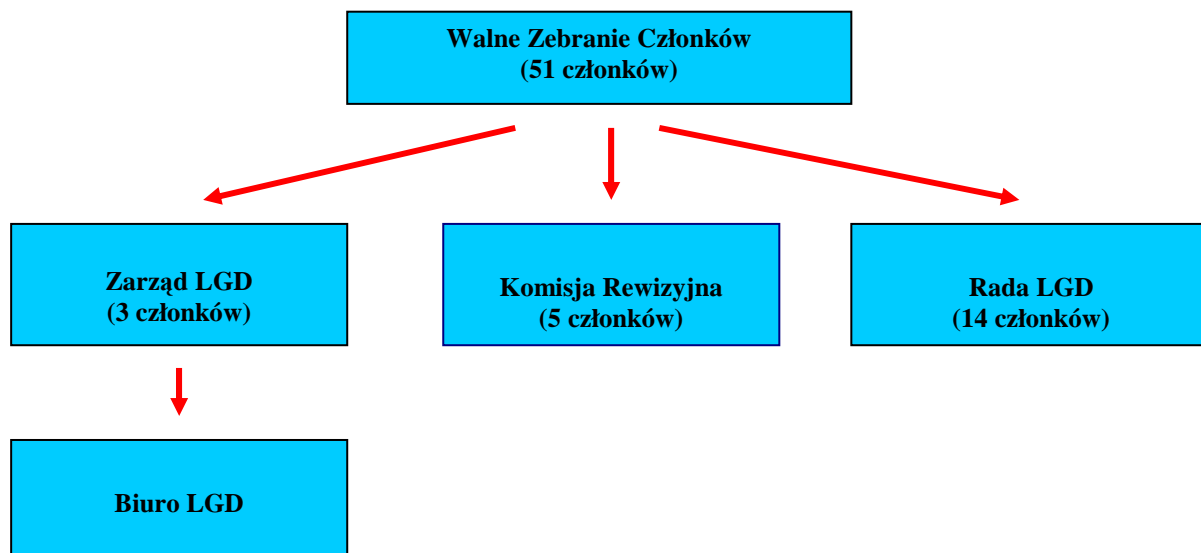
Zgodnie z jego postanowieniami do władz Stowarzyszenia należą Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna. Kadencja Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej trwa cztery lata, zaś członkostwa w tych organach nie można łączyć. Co do zasady uchwały władz Stowarzyszenia zapadają zwykłą większością głosów, przy założeniu skutecznego zawiadomienia listem poleconym wszystkich członków uprawnionych do głosowania. Jedynie podjęcie uchwały w sprawie zmiany statutu, odwołania członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady oraz rozwiązania Stowarzyszenia wymaga bezwzględnej większości głosów, przy obecności, co najmniej połowy członków Walnego Zebrania.

Zgodnie z §17 statutu najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Zwołuje je Zarząd, co najmniej jeden raz na dwanaście miesięcy lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej bądź członków Zarządu, powiadamiając wszystkich członków Stowarzyszenia o jego terminie, miejscu i propozycjach porządku obrad. Powiadomienie to następuje w formie listu poleconego lub w każdy inny skuteczny sposób, co najmniej 14 dni przed terminem rozpoczęcia obrad. W Walnym Zebraniu mogą uczestniczyć zwyczajni członkowie Stowarzyszenia. Każdemu członkowi zwyczajnemu Stowarzyszenia przysługuje na Walnym Zebraniu jeden głos.

Do kompetencji Walnego Zebrania należy w szczególności uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia (w tym LSR), ustalanie liczby członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady oraz wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady, rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach lokalnej strategii opracowanej przez LGD, udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi oraz uchwalanie zmian Statutu i kryteriów wyboru operacji do dofinansowania w ramach wdrażania LSR. Walne Zgromadzenie podejmuje ponadto uchwały w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji, rozwiązania Stowarzyszenia, a także

rozpatruje odwołania od uchwał Zarządu wniesionych przez członków Stowarzyszenia. W razie zmniejszenia się składu w organach Stowarzyszenia w czasie trwania kadencji, Zarząd zwołuje Walne Zebranie w celu uzupełnienia ich składu.

Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”

Organem wykonawczym Stowarzyszenia jest Zarząd. Zgodnie ze statutem zarząd liczy do 9 członków, w tym, Prezesa i 2 Wiceprezesów wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie. Zarząd konstituuje się na pierwszym po wyborach Zebraniu. Do jego kompetencji należy przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia, reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu, kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia, zwoływanie Walnego Zebrania, ustalanie wysokości składek członkowskich, powoływanie i odwoływanie kierownika Biura Stowarzyszenia (jednostki administracyjnej Stowarzyszenia, wykonującej prace organizacyjne i przygotowawcze) oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura. Zarząd ponadto określa wysokość zatrudnienia i zasady wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia, a także ustala regulamin Biura Stowarzyszenia. Członkowie Zarządu mogą uczestniczyć w posiedzeniach Rady ale nie biorą czynnego udziału w wyborze operacji do dofinansowania.

Do reprezentowania Stowarzyszenia oraz do zaciągania zobowiązań majątkowych upoważnionych jest dwóch członków zarządu działających łącznie: Prezes i Wiceprezes lub dwóch Wiceprezesów działających łącznie. **Obecnie zarząd liczy 3 członków.**

Członkowie Zarządu LGD

Członkowie Zarządu LGD				
L.p.	Imię i nazwisko	Pelniona funkcja	Nazwa reprezentowanej gminy	Sektor reprezentowany
1.	Kazimierz Piotr Grążawski	Prezes Zarządu	-	społeczny
2.	Henry Kowalski reprezentujący	Wiceprezes Zarządu	Wapielsk	publiczny

	Gminę Wąpielsk			
3.	Paweł Szameta	Wiceprezes Zarządu	-	społeczny

Tab. Struktura członków Zarządu LGD ze względu na sektor jaki reprezentują

L.p.	Nazwa sektora	Ilość członków reprezentujących dany sektor	Udział poszczególnych sektorów w zarządzie
1	Społeczny	2	66,66%
3	Publiczny	1	33,33%

Członkowie Zarządu posiadają wieloletnie i różnorodne doświadczenie w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, i innych projektów o zbliżonej wielkości i tematyce np. przedakcesyjnych (PHARE, SAPARD), jak i strukturalnych (m.in. ZPORR, SPO ROL). Spośród projektów o charakterze nieinwestycyjnym, należy przede wszystkim wymienić przedsięwzięcia dotyczące organizacji szkoleń i imprez kulturalnych służących rozwojowi obszarów wiejskich i promocji regionu. Ponadto każda z osób z Zarządu LGD posiada wyższe wykształcenie.

Zgodnie ze statutem Komisja Rewizyjna składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i od 3 do 8 wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo popełnione umyślnie. Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą być w związku małżeńskim ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy kontrola bieżącej działalności Stowarzyszenia, ocena prac i składanie wniosków w przedmiocie udzielenia absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu, a także występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania. Obecnie Komisja Rewizyjna liczy 5 członków.

Tab. Dane członków Komisji Rewizyjnej LGD

L.p.	Imię i nazwisko	Nazwa reprezentowanej gminy	Sektor, którego przedstawicielem jest członek Komisji Rewizyjnej
1.	Aleksandra Pudełko	Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej	społeczny
2.	Adam Łapkiewicz	Wiceprzewodniczący Komisji Rewizyjnej	społeczny
3.	Jerzy Michałowski	Członek Komisji Rewizyjnej	społeczny
4.	Stanisław Kosakowski	Członek Komisji Rewizyjnej	społeczny
5.	Janusz Kwidzyński	Członek Komisji Rewizyjnej	gospodarczy

Członkowie Komisji Rewizyjnej w 100% reprezentują sektory społeczny i gospodarczy, co uwypukla społeczną kontrolę nad działalnością LGD.

Rada jest organem decyzyjnym, składającym się z 14 członków. Kadencja Rady wynosi cztery lata. Zgodnie z §21 Statutu Rada w co najmniej 50 % składa się z podmiotów sektora społecznego i gospodarczego. W skład Rady wchodzi:

- 1) przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami LGD;
- 2) co najmniej trzech przedstawiciele podmiotów sektora publicznego będący członkami LGD;
- 3) co najmniej trzech przedstawiciele podmiotów sektora społecznego będący członkami LGD;
- 4) co najmniej trzech przedstawiciele przedsiębiorców będący członkami LGD.

Wszelkie zmiany dotyczące składu Rady oraz powoływania nowych członków podejmuje Walne Zgromadzenie LGD poprzez głosowanie jawne.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach wdrażania lokalnej strategii rozwoju. Rada jest organem o kluczowym znaczeniu dla sprawnego działania LGD. **Zapewniając rozdział między funkcją decyzyjną i zarządczą w LGD, Rada decyduje o wyborze projektów, które dzięki dofinansowaniu będą wdrażane na obszarze LGD, realizując tym samym przejęte przez lokalną społeczność kierunki rozwoju. Członek Rady nie może być zatrudniony w biurze LGD.**

Wszystkie organy działają z zachowaniem obiektywnych i przejrzystych reguł, zgodnie ze standardami demokratycznego państwa prawnego.

Stowarzyszenie zostało zawiązane na czas nieokreślony, jednakże statut przewiduje, iż może zostać rozwiązane na podstawie uchwały Walnego Zebrania lub w innych przypadkach przewidzianych prawem. Podejmując uchwałę o rozwiązaniu Stowarzyszenia Walne Zebranie określa sposób jego likwidacji oraz przeznaczenie majątku Stowarzyszenia. W sprawach nie uregulowanych statutem mają zastosowanie przepisy Prawa o stowarzyszeniach i ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2007 r. nr 64, poz. 427) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa uszczegóławiające działalność LGD.

Potencjał administracyjny LGD

Kadra „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” powinna posiadać uprawnienia, kompetencje, kwalifikacje, doświadczenie zawodowe oraz zakres obowiązków, stosownie do zajmowanych stanowisk. Zarówno uprawnienia, jak i obowiązki mogą zostać zmienione bądź doprecyzowane przez Zarząd oraz mogą zostać zmienione zgodnie z nowymi wymaganiami prawnymi.

Procedura rekrutacji pracowników Stowarzyszenia na określone stanowiska odbywać się będzie **w trybie konkursowym**. Do każdego stanowiska przypisane zostaną wymagania konieczne wobec kandydata oraz pożądane. Kandydaci spełniający wymagania zostaną zaproszeni na rozmowę kwalifikacyjną. Jakakolwiek dyskryminacja ze względu na płeć lub stopień niepełnosprawności jest wykluczona. Osoby rekrutujące przyszłych pracowników kierować się będą tylko i wyłącznie

kwalifikacjami oraz doświadczeniem kandydatów. W sytuacji **wystąpienia trudności** w zatrudnieniu pracowników o określonych kwalifikacjach, konkurs zostanie powtórzony. Jeśli trudności ze znalezieniem pracownika powtórzą się wymagania wobec przyszłych kandydatów zostaną zawężone. W takim wypadku warunkiem zatrudnienia będzie pisemne zobowiązanie kandydata do odbycia określonego kursu bądź szkolenia, celem podniesienia swoich kwalifikacji zawodowych. Niemniej **LGD przewidziało niezbędne szkolenia dla pracowników** w celu przygotowania ich do pełnienia obowiązków służbowych związanych z pracą w biurze LGD.

Opis stanowisk

W Biurze LGD planuje się utworzyć **dwa stanowiska pracy**: dla kierownika biura oraz dla asystenta projektu. Kierownik będzie odpowiedzialny za kierowanie pracami biura oraz koordynację wszelkich działań związanych z pracami biura LGD i realizacją LSR. Asystent projektu wykonuje w szczególności zadania związane ze sprawnym wdrażaniem LSR i funkcjonowaniem biura, wspierając w tym zakresie kierownika biura. Poniżej zostały zaprezentowane szczegółowe opisy stanowisk pracowników biura LGD oraz zakresy ich obowiązków i odpowiedzialności. Pracownicy biura będą wspierani przez obsługę księgową, m.in. w zakresie prowadzenia dokumentacji finansowo-księgowej i rozliczania projektu.

Lokalna Strategia Rozwoju „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”	
Nazwa jednostki	„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Komórka organizacyjna	Biuro „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Stanowisko pracy	Kierownik Biura „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Bezpośredni przełożony	Prezes Zarządu LGD
Forma umowy	Umowa o pracę
Zakres uprawnień i obowiązków	
Wymagane kwalifikacje i doświadczenia zawodowe.	
Konieczne:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykształcenie wyższe (pożądane kierunki: ekonomia, zarządzanie i marketing, administracja, stosunki międzynarodowe lub pokrewne); 2. Potwierdzone doświadczenie zawodowe w realizacji projektów o podobnym typie i zasięgu; 3. Minimum trzyletnie doświadczenie zawodowe w zakresie w zakresie aplikowania o środki z funduszy unijnych i rozliczania projektów; 4. Znajomość założeń Programu Leader; 5. Doświadczenie w kierowaniu placówką lub zespołem; 6. Doświadczenie przy organizacji i przeprowadzaniu szkoleń; 7. Doświadczenie w zakresie doradztwa związanego z pozyskiwaniem funduszy unijnych; 8. Biegła znajomość oprogramowania MS Office; 9. Bardzo dobra organizacja czasu pracy; 10. Komunikatywność; 	
Pożądane:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Znajomość j. angielskiego lub innego języka roboczego Unii Europejskiej; 2. Znajomość zasad funkcjonowania organizacji pozarządowych; 	

3. Znajomość zagadnień związanych z funkcjonowaniem JST;
4. Kreatywność;

Zakres zadań:

1. Kierowanie i nadzór nad pracą Biura LGD;
2. Kontrola postępu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju;
3. Prowadzenie i archiwizacja dokumentacji związanej z projektem;
4. Doradztwo dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji;
5. Przygotowywanie dokumentacji dla organów LGD;
6. Pomoc w działaniach związanych z realizacją Lokalnej Strategii Rozwoju;
7. Przygotowywanie sprawozdań merytorycznych, finansowych i wniosków o płatność oraz wniosków o pomoc na funkcjonowanie LGD;
8. Koordynacja prac związanych z przygotowywaniem projektów współpracy;
9. Pozyskiwanie środków zewnętrznych dotyczących rozwoju obszaru LGD, wpisujących się w cele statutowe LGD i LSR;
10. Przygotowywanie dokumentacji dla organów LGD;
11. Realizacja innych zadań zleconych przez Zarząd LGD;
12. Informowanie nt. LGD oraz realizacji LSR.

Zakres odpowiedzialności:

1. Odpowiedzialność za prawidłową pracę Biura LGD;
2. Odpowiedzialność za profesjonalną obsługę organów LGD i beneficjentów;
3. Odpowiedzialność za prawidłową realizację i rozliczanie projektów realizowanych przez LGD;
4. Odpowiedzialność za powierzone wyposażenie biura;
5. Odpowiedzialność za zadania zlecone przez Zarząd LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”	
Nazwa jednostki	„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Komórka organizacyjna	Biuro „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Stanowisko pracy	Asystent Biura „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Bezpośredni przełożony	Kierownik Biura LGD
Forma umowy	Umowa o pracę
Zakres uprawnień i obowiązków	
Kwalifikacje i doświadczenia zawodowe:	
Konieczne:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykształcenie wyższe (pożądane kierunki: ekonomia, zarządzanie i marketing, administracja, stosunki międzynarodowe lub pokrewne); 2. Dobra organizacja pracy; 3. Komunikatywność; 4. Umiejętność samodzielnej pracy; 5. Biegła znajomość oprogramowania MS Office. 	
Pożądane:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobra znajomość (w mowie i piśmie) przynajmniej jednego języka roboczego Unii Europejskiej; 2. Znajomość problematyki w zakresie finansowania i oceny projektów ze środków UE; 3. Znajomość zasad funkcjonowania organizacji pozarządowych 	
Zakres zadań:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowywanie sprawozdań merytorycznych, finansowych oraz wniosków o przyznanie pomocy na funkcjonowanie LGD; 	

2. Przygotowywanie projektów współpracy;
3. Przygotowywanie wniosków o płatność dla projektów współpracy;
4. Doradztwo dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji;
5. Udzielanie informacji nt. LGD oraz realizacji LSR.

Zakres odpowiedzialności:

1. Odpowiedzialność za zadania z zakresu zadań;
2. Odpowiedzialność za sprawne wdrażanie projektu;

Księgowość biura

Planuje się, aby obsługa finansowo-księgowa została wydzielona na zewnątrz biura LGD. Ze względów ekonomicznych operacja ta wydaje się bardziej efektywna niż utworzenie odrębnego stanowiska pracy oraz zatrudnienie księgowego o odpowiednich kwalifikacjach. Wyodrębnienie księgowości na zewnątrz jest działaniem, które pozwoli bardziej efektywnie wykorzystywać środki finansowe poprzez uelastycznienie wydatków. Wszelkie zlecane prace księgowe będą ewidencjonowane oraz rozliczane po każdym miesiącu kalendarzowym za pomocą umowy zlecenie, umowy o dzieło lub faktury. Wybór zewnętrznego księgowego zostanie dokonany zgodnie z zapisami procedury naboru pracowników. Główne wymagania, jakie musi spełniać osoba/podmiot wybrana/y do obsługi finansowo-księgowej „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” zostały wymienione poniżej:

Lokalna Strategia Rozwoju „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”	
Nazwa jednostki	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ
Komórka organizacyjna	Biuro „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Stanowisko pracy	Obsługa finansowo-księgowa
Bezpośredni przełożony	Kierownik biura „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”
Forma umowy	Umowa o współpracy gospodarczej, umowa zlecenie, umowa o dzieło
Zakres uprawnień i obowiązków	
Kwalifikacje i doświadczenia zawodowe:	
Konieczne:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kilkuletnie doświadczenie w zakresie prowadzenia księgowości; 2. Wykształcenie, co najmniej średnie; 3. Wiedza i umiejętności udokumentowane dyplomami, zaświadczeniami, świadectwami; 4. Rzetelność i uczciwość; 5. Biegła znajomość obsługi komputera i oprogramowania MS Office oraz programów księgowych; 6. Komunikatywność; 7. Umiejętność samodzielnej pracy. 	
Pożądane:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Mile widziane doświadczenie w przygotowywaniu i rozliczaniu projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej; 2. Mile widziana znajomość języków obcych. 	
Do bezpośrednich zadań pracownika obsługi finansowo-księgowej projektu należy:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Terminowe comiesięczne rozliczanie finansowo-księgowej działalności LGD; 	

2. Terminowe roczne rozliczanie finansowo-księgowe działalności LGD;
3. Sporządzanie okresowych raportów finansowo-księgowych;
4. Prowadzenie bieżących spraw finansowo-księgowych;
5. Kompletacja oraz archiwizacja dokumentów księgowych;
6. Nadzór nad operacjami finansowymi LGD;
7. Rozliczanie wynagrodzeń pracowników oraz wszelkich zleceń i umów zawartych przez LGD;
8. Prowadzenie spraw kadrowych.

Zakres odpowiedzialności:

1. Należyte wypełnianie powierzonych obowiązków i zadań;
2. Zachowanie tajemnicy służbowej.

W celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania LGD zakłada się możliwość ponoszenia przez LGD innych kosztów w zakresie kosztów bieżących, z tytułu wynagrodzenia za wykonanie zlecenia, np. dystrybucja materiałów informacyjnych. Wykonawców w takim przypadku zatrudnia Zarząd zgodnie ze sposobem reprezentacji wskazanym w statucie.

Zasady funkcjonowania biura, w tym warunki techniczne, lokalowe

Siedzibą Stowarzyszenia jest miejscowość Wąpielsk w województwie kujawsko-pomorskim. LGD posiada odpowiednie warunki lokalowe, niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania. Na sprawną organizację pracy pozwalają wyodrębnione pomieszczenie oraz posiadane zasoby techniczne.

Powierzchnia biura wynosi 11,26 m². Pomieszczenie jest odnowione i nie wymaga żadnych prac remontowych. Siedziba Stowarzyszenia mieści się w Urzędzie Gminy Wąpielsk, gdzie poza pomieszczeniem przeznaczonym dla pracowników znajduje się sala konferencyjna, umożliwiająca organizację większych spotkań. Sala ta znajduje się do dyspozycji LGD, w oparciu o umowę obowiązującą pomiędzy Urzędem Gminy w Wąpielsku a LGD, w przypadku konieczności wykorzystania Sali do organizacji spotkań. Biuro LGD wyposażone zostanie w 1 biurko, 2 fotele, drukarkę kolorową i niszczarkę do papieru. 1 biurko, stół, komputery, drukarka do wydruków niekolorowych, faks i telefon znajdują się na wyposażeniu LGD, jako pozostałość po realizacji II schematu PPL+. Każdy z 2 pracowników posiadać będzie indywidualne stanowisko pracy oraz stałe połączenie z Internetem. Zapewnione są warunki do archiwizowania dokumentów, jako że w ramach II schematu PPL+ zakupiono odpowiednie szafy. Na wynajmowane pomieszczenie oraz na korzystanie z sali konferencyjnej (która ma powierzchnię 64 m² i może pomieścić ponad 50 osób) LGD ma podpisaną umowę z Urzędem Gminy Wąpielsk. Umowa obejmuje również możliwość korzystania z zaplecza sanitarnego. Z uwagi na brak możliwości wydzielenia i opomiarowania instalacji centralnego ogrzewania i wod-kan opłaty będą naliczane ryczałtowo.

Zadaniem Biura LGD jest m.in. realizacja funkcji administracyjnych, obsługa projektu, beneficjentów, interesantów oraz bieżąca obsługa organów LGD. **Pomieszczenia przewidziane na biuro LGD są wystarczające. Mogą w nim z powodzeniem pracować przynajmniej dwie**

osoby, nadaje się do archiwizowania dokumentów oraz organizacji spotkań, przyjmowania interesantów, wnioskodawców i beneficjentów. Przy spotkaniu z większą liczbą uczestników, np. walne zebranie członków, zebranie rady, konsultacje z mieszkańcami, spotkania aktywizujące z liczną grupą osób, wykorzystywana będzie sala konferencyjna na podstawie stosownej umowy zawartej pomiędzy LGD a UG Wąpielsk. **W związku z powyższym LGD zabezpieczyło w pełni warunki lokalowe dla efektywnego i płynnego funkcjonowania.**

Dane teleadresowe biura:	
Miejscowość	Wąpielsk, 87-337 Wąpielsk
Telefon/fax	(056) 49 38 321
e-mail	dobrzyniaczy@wp.pl

Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady.

Członkowie Rady LGD legitymują się odpowiednią wiedzą i doświadczeniem, aby móc sprawować funkcje w tak ważnym organie LGD, jakim jest Rada. Szczegółowe zestawienie wszystkich dyplomów, zaświadczeń o ukończeniu kursów, zaświadczeń lub umów potwierdzających ich doświadczenie we wdrażaniu różnych projektów dofinansowanych przez UE, znajduje się w załączniku nr 1 do LSR. Osoby wchodzące w skład Rady LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ brały udział w wielu ciekawych szkoleniach i projektach związanych z tematyką Programu LEADER, PROW oraz innych programów pomocowych Unii Europejskiej. Niektórzy z członków Rady uczestniczyli w szkoleniach bardzo innowacyjnych i ciekawych, z punktu widzenia LSR, takich jak: "Infosystem-sieć międzysektorowa na rzecz wzrostu innowacji w zakresie technologii teleinformatycznych" , "Agroturystyka i turystyka wiejska jako alternatywne źródło dochodu dla wiejskich gospodarstw domowych". Jedna osoba wchodząca w skład Rady poza wysokimi kwalifikacjami oraz doświadczeniem posiada również udokumentowaną znajomość języka angielskiego. To zgromadzone doświadczenie oraz nabyta wiedza pozwala twierdzić, iż operacje wdrażane w ramach LSR będą dobierane umiejętnie i skrupulatnie, a całe LGD będzie funkcjonowało sprawnie.

Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji projektów.

Doświadczenie poszczególnych członków LGD jest również imponujące. Dokładne zestawienie realizowanych przez niektórych członków projektów jest zawarte w załączniku nr 2 do

niniejszej strategii. Należy podkreślić dużą wszechstronność projektów, w których udział brali poszczególni członkowie LGD. Lista projektów zawiera zarówno projekty „miękkie”, jak i „twarde”. Projekty te były również związane z bardzo różnorodną tematyką, która dotyczyła zarówno infrastruktury drogowej, technicznej, sportowo-rekreacyjnej oraz turystycznej, a także społecznej i kulturowej. Jeden z członków był również członkiem Zarządu LGD, która realizowanego realizowała w ramach Pilotażowego Programu Leader+ SPO ROL, którego założenia były zbieżne z obecnym Programem Leader. Tak bogate i wszechstronne doświadczenie członków LGD, gwarantuje lepsze zrozumienie zagadnień i procedur związanych z wdrażaną strategią i na pewno się przyczyni do efektywności jej wdrożenia i spożytkowanych na nią środków finansowych.

Przykładowe projekty potwierdzające doświadczenie LGD oraz jej członków w realizacji operacji o zakresie podobnym do operacji, które mogą być realizowane w ramach działań osi 3 i 4 Programu oraz innych projektów realizowanych na obszarach wiejskich zostały zamieszczone w załączniku do wniosku o dofinansowanie wraz z numerami umów, kwotami dofinansowania i nazwami programów, z których były finansowane. Przedstawione załączniki wskazują, że LGD i członkowie LGD posiadają doświadczenie w ww zakresie.

II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami

Pod względem administracyjnym obszar LGD obejmuje osiem gmin: Brzuze, Górzno, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Świdziebnia i Wapielsk. Jedną spośród wymienionych gmin to gmina miejsko-wiejska (Górzno), natomiast pozostałych siedem to gminy wiejskie, co wskazuje na typowo wiejski charakter obszaru LGD.

Tab. Typ gmin obszaru LGD

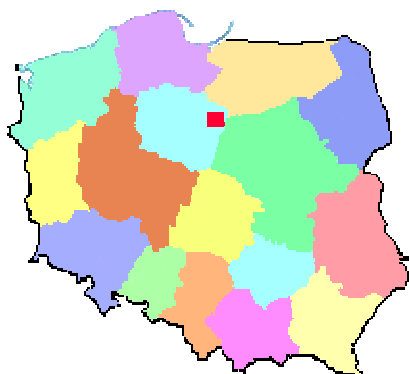
Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator jednostki podziału terytorialnego kraju
Brzuze	wiejska	0412022
Górzno	miejsko-wiejska	0402053
Osiek	wiejska	0402082
Rogowo	wiejska	0412032
Rypin	wiejska	0412042
Skrwilno	wiejska	0412052
Świdziebnia	wiejska	0402092
Wapielsk	wiejska	0412062

Należy zaznaczyć, że żadna z gmin wchodzących w skład „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” nie jest członkiem ani partnerem innych LGD, natomiast wszystkie są członkami zwyczajnymi naszego Stowarzyszenia.

Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

Pod względem geograficznym obszar LGD położony jest we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, granicząc z gminami województwa mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego. Gminy tworzące LGD wchodzą w skład dwóch powiatów – brodnickiego (gmina Górzno, Osiek, i Świdziebnia) i rypińskiego (gmina Brzuze, Rogowo, Rypin, Skrwilno i Wapielsk). Od strony północnej obszar LGD graniczy z gminami Bartniczka, Brodnica i Bobrowo, należącymi do powiatu brodnickiego. Od strony zachodniej graniczy z powiatem golubsko-dobrzyńskim (gminy: Golub-Dobrzyń, Radomin i Zbójno). Od południa z gminami Chrostkowo i Skępe (powiat lipnowski) oraz z gminami Szczutowo i Rościszewo (powiat sierpecki, województwo mazowieckie). Od strony wschodniej natomiast teren LGD graniczy z gminami Lutocin i Lubowidz (powiat żuromiński, województwo mazowieckie) i gminą Lidzbark (powiat działdowski, województwo warmińsko-mazurskie).

Rys. Mapa – lokalizacja obszaru LGD w Polsce

Rys. Mapa Obrazująca położenie obszaru LGD w regionie

Jako korzystne dla rozwoju LGD należy uznać położenie na styku trzech województw, co stwarza podstawy dla efektywnej promocji LGD na ich terenie. Wiąże się to także z kwestią przyciągania ruchu turystycznego, w czym Stowarzyszenie postrzega istotną szansę. Jako stosunkowo korzystne w aspekcie rozwoju funkcji turystycznej, należy także ocenić położenie względem dużych ośrodków miejskich oraz dróg o znaczeniu krajowym.

Rys. Krainy historyczne.

Obszar „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” znajduje się na terenie regionu historyczno-geograficznego Ziemi Dobrzyńskiej. Ze względu na lokalizację posiada on pewne specyficzne uwarunkowania, m.in. w postaci licznych zasobów historyczno-kulturowych, predysponujących go do rozwoju szeroko rozumianej turystyki. Wydarzenia historyczne, mające miejsce na tym obszarze ukształtowały jednocześnie tożsamość i odrębność kulturową tego terenu oraz zamieszkujących go ludzi, czego przejawem są m.in. strój dobrzyński i liczne lokalne zespoły pieśni i tańca.

Obszar LGD graniczy terytorialnie z dwoma innymi LGD, działającymi na Ziemi Dobrzyńskiej. Fakt ten wpłynął na

zaistnienie współpracy pomiędzy trójsektorowymi partnerstwami i podjęcie wspólnych działań na rzecz rozwoju całego regionu.

Ukształtowanie powierzchni

Powierzchnia terenu działania LGD wynosi **873,32 km²**, co stanowi 4,86 % powierzchni całego województwa kujawsko-pomorskiego. Poniższa tabela prezentuje powierzchnię obszaru objętego LSR.

Tab. Powierzchnia LGD z podziałem na gminy

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	km ²	% powierzchni obszaru LGD
Brzuze	86,40	9,89
Górzno	119,68	13,70
Osiek	75,00	8,59
Rogowo	141,00	16,15
Rypin	132,08	15,12
Skrwilno	122,28	14,00
Świedziebnia	103,67	11,87
Wąpielsk	93,21	10,67
Obszar LGD	873,32	100

Źródło: GUS 2006

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar LGD leży w prowincji Niżu Europejskiego, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckiego. Jej obecny charakter jest wynikiem procesów związanych głównie z ostatnim zlodowaceniem oraz z późniejszymi przekształceniami. Pewne modyfikacje terenu wprowadziła też gospodarcza działalność człowieka. **Wspólne cechy ukształtowania powierzchni, takie jak, pagórkowatość i wysoka jeziorność rzutuje na jednorodność krajobrazową obszaru naszego działania oraz jego wysoką atrakcyjność.** Teren działania Partnerstwa charakteryzuje się niezwykle malowniczym ukształtowaniem, licznymi wzniesieniami i zagłębieniami, w których często usytuowane są zbiorniki wodne (jeziorka, oczka wodne, stawy, rzeki itd.). Zróżnicowanie rzeźby terenu, znaczne wysokości względne, duże spadki i występowanie innych elementów wzbogacających krajobraz, szczególnie predysponuje ten teren do rozwoju funkcji turystycznej, sportowej oraz rekreacyjnej.

Klimat

Gminy wchodzące w skład LGD położone są w dzielnicy klimatycznej mazurskiej, z wyjątkiem gminy Osiek, która leży na styku dzielnicy klimatycznej mazurskiej i wielkich dolin. Klimat charakteryzuje

się dużą zmiennością typów pogody ze względu na oddziaływanie wilgotnych mas powietrza z zachodu i kontynentalnych ze wschodu. Średnia roczna temperatura wynosi od 7,2 do 7,9°C. Średnie roczne temperatury miesięcy najzimniejszego i najcieplejszego wynoszą -2,5 do -3,4°C dla stycznia i 17 do 17,6°C dla lipca. Termiczne lato (średnia dobową temperatura powietrza powyżej 15°C) trwa średnio przez 90 dni, a termiczna zima (średnia dobową temperatura powietrza poniżej 0°C) przez około 91 dni. Dni pogodnych (zachmurzenie do 20% nieba) notuje się średnio od 37 do 55 dni w roku. Pochmurnie (zachmurzenie 80-100%) jest przez 120 do 143 dni w roku. Roczne sumy opadów wynoszą od około 500 mm do 600 mm. Opady atmosferyczne występują średnio przez 150-160 dni w roku. Na terenie gmin należących do powiatu rypińskiego najczęściej wiejącymi wiatrami są wiatry z sektora południowego (wiatr południowo-wschodni, południowo-zachodni i południowy), których częstość wynosi 52%. W przypadku gmin leżących w powiecie brodnickim (Górzno, Osiek, Świdziebnia) występuje przewaga wiatrów z sektora zachodniego – od 44,5 do 45,6% przypadków w roku. Najczęściej występują wiatry bardzo słabe (o prędkości 1-2 m/s) i słabe (o prędkości 2-4 m/s). Niekorzystnym czynnikiem klimatycznym omawianego obszaru są niskie wartości opadów atmosferycznych, mające istotny wpływ na warunki produkcji rolniczej. Ich ilość jest za mała, aby całkowicie zaspokoić potrzeby wodne roślin uprawnych, co uniemożliwia wykorzystanie w pełni możliwości produkcyjnych gleb. Typy topoklimatu, występujące na analizowanym obszarze są bardzo różnorodne, na co wpływa urozmaicona rzeźba terenu, nierównomierne rozmieszczenie lasów i występowanie terenów podmokłych. Dodatkowo, należy wspomnieć, że **miejsce Górzno i jej okolice charakteryzują się niepowtarzalnym mikroklimatem. Duże znaczenie ma tu przede wszystkim duży udział lasów charakteryzujących się bogactwem roślinności.**

Gleby

Wśród gruntów rolnych obszaru LGD przeważają gleby wysokiej i średniej produktywności (zaliczane do IIIa–IVb klasy bonitacyjnej). Zajmują one 72,4% powierzchni gruntów rolnych LGD. Słabe gleby zaliczane do V i VI klasy bonitacyjnej przeważają jedynie na obszarze gminy Skrwilno. W przypadku użytków zielonych przeważają gleby słabe – ich udział wynosi 54,3%.

Tab. Bonitacja użytków rolnych obszaru LGD.

Powierzchnia na obszarze LGD	Bonitacja użytków rolnych								
	grunty orne (łącznie z sadami)								
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
ha	-	2,6	1772,11	10859,88	14907,01	6658,26	5510,1	6825,4	604,98
	użytki zielone								
	I	II	III	IV	V	VI	VIz		
ha	14	-	292,2	3034,76	2699,6	840,72	131,96		

Źródło: dane z Urzędów Gmin.

Stosunkowo dobre warunki glebowe wpłynęły na formę wykorzystania i zagospodarowania analizowanego terenu. **Łączna powierzchnia użytków rolnych na obszarze LGD wynosi 59 270 ha, co stanowi prawie 70% ogólnej powierzchni LGD.** Największym udziałem użytków rolnych charakteryzuje się gmina Rypin (83,2%), Osiek (82,9%) i Brzuze (79,3%), najmniejszą gmina Górzno (42,7%). Grunty orne stanowią 83% powierzchni użytków rolnych. Najmniejszą powierzchnię zajmują sady – 1,3%.

Bogactwa naturalne

Na omawianym obszarze nie występują żadne z surowców mineralnych podstawowych, a jedynie surowce pospolite – różne formy kruszywa, kreda jeziorna i torfy. Surowce mineralne nie odgrywają istotnej roli dla gospodarki tego obszaru. Oprócz rejonu dwóch gmin występujące złoża kruszywa naturalnego są zazwyczaj niewielkie i nie mają dużego znaczenia. Najczęściej eksploatowany jest piasek. Torfowiska mają ważne znaczenie ze względu na doskonałe właściwości retencyjne, przez co wpływają na stany wód powierzchniowych i podziemnych. Wiele z torfowisk występujących na omawianym obszarze objętych jest ochroną prawną.

Należy podkreślić, iż obszar Partnerstwa należy do terenu **Zielonych Płuc Polski**. W czasie powszechnej globalizacji coraz większego znaczenia nabierają obszary charakteryzujące się unikatowymi cechami środowiska przyrodniczego i kulturowego. Ten niepowtarzalny obszar, należy nie tylko chronić, ale także umiejętnie wykorzystywać w ramach marketingu terytorialnego. Obszar działania „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” charakteryzuje się stosunkowo **bogatą fauną**, szczególnie wyróżnia się tu obszar gminy Górzno i Skrwilno. Gmina Górzno leży w obrębie **Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego**. Bogactwu fauny sprzyja duże zalesienie, czystość środowiska naturalnego i obecność rezerwatów przyrody. Do zwierząt objętych ochroną, występujących na omawianym obszarze należą m.in. następujące gatunki: bóbr europejski, wydra, nietoperze, kret, zając bielak, jeże, paż królowej, jelonek rogacz, traszka grzebieniasta, rzekotka drzewna, sowy, orły bieliki, myszołowy. Wiele z wymienionych wyżej gatunków znajduje się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Ponadto gmina Wąpielsk, jako jedna z nielicznych może poszczycić się dużą ilością zasiedlonych gniazd bociana białego.

Flora Ziemi Dobrzyńskiej jest reprezentowana przez różne gatunki roślin, a sam obszar LGD jest dosyć zróżnicowany w tym względzie. Najliczniej są reprezentowane gatunki roślin elementu środkowoeuropejskiego: zawilec wielokwiatowy, dziurawiec skapolistny, naparstnica zwyczajna, goździk piaskowy, miodunka wąskolistna oraz łąszczec baldachogronowy i inne. Gatunki o charakterze górskim lub podgórskim to: tojad dziobaty, czosnek niedźwiedzi oraz buk zwyczajny. Wśród przedstawicieli flory wiele gatunków reprezentuje również element borealny. Tu do największych osobliwości w skali Polski należą przeżytki z chłodnych okresów klimatycznych, czyli relikty glacialne: gwiazdnica grubolistna, fiołek torfowy, wierzba śniada i brzoza niska. Do występujących na tym terenie gatunków roślin objętych ochroną całkowitą należą m.in. jarzab szwedzki, cis pospolity, bluszcz pospolity, dziewięciśń bezłodygowy, goździk kosmaty oraz kruszczyk rdzawoczerwony.

Lesistość

Prawie wszystkie gminy omawianego obszaru leżą na terenie Nadleśnictwa Skrwilno. Jedynie północna część gminy Osiek i część obszaru gminy Wąpielsk wchodzi już w obręb Nadleśnictwa Golub-Dobrzyń, a teren Górzna i okolic do Nadleśnictwa Brodnica. Bardzo duża zmienność gleby występująca na tym obszarze powoduje urozmaicenie składu gatunkowego drzewostanów. Cechą charakterystyczną jest mozaika siedlisk, która znacząco urozmaica krajobraz. Najczęściej spotykanym gatunkiem jest bór mieszany świeży, bór świeży, las mieszany i olchowy, czyli typ siedliskowy lasu liściastego na glebach podmokłych, składający się głównie z olchy czarnej z domieszką brzozy, świerku lub jesionu. Głównym gatunkiem drzewostanu jest sosna. W sporej części występuje dąb, olcha, jesion, klon, brzoza, buk i inne gatunki liściaste. Wiek drzewostanu jest bardzo różny od młodszych klas wiekowych (20-40, 40-60), po średnie (60-80) i starsze. Część lasów znajdujących się na obszarze objętym LSR posiada status lasów wodochronnych (m.in. w gminie Osiek, Świdziebnia, Wąpielsk). **Średnia lesistość obszaru objętego LSR kształtuje się na poziomie 22,3% i jest niewiele niższa od wskaźnika lesistości dla województwa kujawsko-pomorskiego**. Udział lasów i gruntów leśnych kształtuje się bardzo różnorodnie w poszczególnych częściach analizowanego obszaru.

Tab. Lesistość obszaru LGD.

Nazwa obszaru	Powierzchnia lasów i gruntów leśnych [ha]	Lesistość [%]
Brzuze	516	6,0
Górzno	6027	50,4
Osiek	640	8,5
Rogowo	4449	31,6
Rypin	1013	7,7
Skrwilno	3094	25,3
Świdziebnia	1821	17,6
Wąpielsk	1910	20,5
Obszar LGD	19470	22,3

Źródło: WUS Bydgoszcz 2006

Największym stopniem lesistości charakteryzuje się gmina Górzno, co związane jest z jej położeniem w obrębie Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Udział lasów ma duże znaczenie ze względu na funkcje przyrodnicze. **Stopień i zróżnicowanie zalesienia stanowią jednocześnie w dużej mierze o atrakcyjności turystycznej danego terenu.** Z tego też względu Lokalna Grupa Działania zamierza współpracować z Nadleśnictwami, Urzędami Gmin oraz mieszkańcami w zakresie wspierania i propagowania zalesiania gruntów do tego predysponowanych i przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego. **Kwestia ta jest niezwykle istotna w aspekcie planowanego rozwoju funkcji turystycznej na tym obszarze.**

Zasoby wodne

Obszar objęty analizą należy do regionów o bogatych zasobach wodnych. Przeważająca część terenu objętego analizą przyrodniczą należy do dorzecza Drwęcy. Drwęca jest prawobocznym dopływem Wisły i wyznacza północno-zachodnią granicę gminy Wąpielsk, będąc jednocześnie fragmentem granicy omawianego obszaru. Drwęca jest największym w Polsce rezerwatem ichtiologicznym. Rzeka ta jest zanieczyszczana przez ścieki odprowadzane z miast położonych w jej otoczeniu: Brodnicy i Golubia-Dobrzynia, ponadto przyjmuje ścieki poprzez dopływy: Rypienicę i Strugę Wąbrzeską. Na podstawie badań stanu czystości wód w 2004 r. zakwalifikowano wody Drwęcy do III klasy czystości wód. Na wszystkich 6 stanowiskach pomiarowych stwierdzono wody zadowalającej jakości, co stwarza podstawy do wykorzystania rzeki dla uprawiania sportu i rekreacji, m.in. spływów kajakowych. Z rzek o większym znaczeniu znajdujących się na omawianym obszarze i należących do dorzecza Drwęcy należy wymienić Rypienicę, Pissę, Brynicę i Ruziec. Zlewnia Brynicy jest obszarem wysokich walorów przyrodniczych.

Północno-wschodnia i wschodnia część omawianego obszaru znajduje się w dorzeczu rzeki Skrwy, która jest prawym dopływem Wisły. Skrwa jest rzeką o dogodnych warunkach do **spływów kajakowych**. Stanowi malowniczy i dosyć łatwy szlak, na którego przebycie potrzeba średnio 5-6 dni. Spływ można rozpocząć od jeziora Skrwilno.

Ogromnym bogactwem ekologicznym i hydrologicznym gmin są rozległe, nie do końca jeszcze zdegradowane kompleksy mokradeł, zaliczane do użytków ekologicznych. Również na terenie gminy Skrwilno znajdują się rozrzucone po prawie całym jej obszarze biotopy wodno-błotne: torfowiska, wilgotne łąki, starorzecza i tereny podmokłe z roślinnością szuwarową i wodną. Są to obszary dużych zbiorowisk roślinnych, cenne pod względem występującej tam fauny. Przyczyniają się one do zachowania równowagi przyrodniczej i różnorodności biologicznej, jednocześnie stanowiąc piękno krajobrazu, który wyróżnia obszar LGD w skali ponadregionalnej. Na terenie gminy Osiek znajduje się torfowisko dające początek dwóm Pissom – będącej dopływem Rypienicy i Pissie uchodzącej do Krynicy, jest to zjawisko hydrograficzne nazwane bifurkacją.

Na obszarze LGD znajduje się dużo, różnej wielkości jezior. Pagórkowaty charakter terenu, zagłębienia wraz z licznie występującymi tu zbiornikami wodnymi tworzą wspaniałe warunki dla wypoczynku i rekreacji oraz rozwoju szeroko rozumianej funkcji turystycznej. Na omawianym obszarze bardzo duża ilość jezior występuje na terenie gminy Brzuze, a jedenaście z nich stanowi część Pojezierza Żalskiego.

Zanieczyszczenie środowiska

Jednym z zagrożeń dla środowiska wodnego terenu objętego LSR jest gospodarka rolna. Dotyczy to przede wszystkim rejonów o dużym udziale użytków rolnych (gmina Brzuze, Rogowo, Rypin czy Osiek). Wiąże się to głównie z nawożeniem mineralnym i stosowanymi środkami ochrony roślin. Są one tylko częściowo przyswajane przez glebę, reszta natomiast przedostaje się do wód gruntowych i powierzchniowych, zanieczyszczając je i przyspieszając proces eutrofizacji. Oprócz zanieczyszczeń przestrzennych związanych z rolnictwem, kolejnym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych i podziemnych jest nieuregulowana gospodarka ściekowa. Efektem rozwoju sieci wodociągowej bez jednoczesnego rozwoju sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków jest wprowadzanie ścieków

nieoczyszczonych (lub oczyszczonych niewystarczająco) do wód. Problem ten dotyczy wszystkich gmin objętych LSR. Dla gospodarstw domowych rozwiązaniem byłyby małe przydomowe oczyszczalnie ścieków. Z uwagi na brak rozwiniętej sieci kanalizacyjnej możliwości istniejących oczyszczalni ścieków pozostają często niewykorzystane w pełni.

Z uwagi na duży potencjał czystego środowiska należy zwrócić szczególną uwagę na **zwiększenie świadomości proekologicznej mieszkańców obszaru LGD, w tym w aspekcie energii odnawialnej w celu zachowania cennych walorów.**

Ze względu na brak dużych obiektów przemysłowych oraz pomimo przebiegu mocno obciążonych ruchem samochodowym szlaków drogowych, przy granicy Ziemi Dobrzyńskiej (droga krajowa nr 15 i nr 10), **obszar objęty LSR można zakwalifikować do terenów o czystym powietrzu atmosferycznym.** Warunki akustyczne na terenie obszaru objętego LSR należy uznać jako bardzo korzystne. W połączeniu z czystym powietrzem atmosferycznym **stwarza to uwarunkowania dla rozwoju turystyki i rekreacji,** pozwalając na spokojny wypoczynek oraz kreując dogodne warunki dla zamieszkania.

Obszary objęte ochroną

Podstawą wyodrębnienia obszaru Zielonych Płuc Polski były jedne z najcenniejszych w kraju i Europie systemy ekologiczne, które również znajdują się na terenie LGD. **Z obszarów prawnie chronionych (należących do terenu LGD) największą powierzchnię zajmują obszary chronionego krajobrazu – łącznie 10 916 ha.** Są to wyróżniające się przyrodniczo i krajobrazowo tereny o różnych typach ekosystemów, których zagospodarowanie powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Podobną pod względem wielkości powierzchnię zajmują tereny parku krajobrazowego (10 751,9 ha). Park krajobrazowy stanowi ochronę wartości przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, zdrowotnych i rekreacyjnych tego obszaru poprzez aktywne formy ochrony i kształtowania środowiska z dopuszczeniem wyłącznie niekolizyjnych form turystyki krajoznawczej. Kolejną formą ochrony zasobów przyrodniczych, występującą na obszarze LGD, są rezerваты przyrody, które łącznie zajmują powierzchnię 341,5 ha. Są to najbardziej wartościowe przyrodniczo tereny, które wyłączone są z eksploatacji gospodarczej. Niewielki obszar stanowią użytki ekologiczne (74,5 ha). Ochrona użytków ekologicznych polega na zakazie m.in. zmiany stosunków wodnych, wydobywania surowców mineralnych i torfu, zbioru wszystkich dziko rosnących roślin, z wyjątkiem owoców i grzybów, stosowania środków chemicznych itp. Na obszarze naszego Partnerstwa znajduje się ogółem 56 pomników przyrody. **Łączna powierzchnia obszarów prawnie chronionych na obszarze LGD stanowi 29,3% obszaru objętego LSR.**

Tab. Obszary prawnie chronione na obszarze LGD.

Obszary prawnie chronione na obszarze LGD	Powierzchnia (ha)
Ogółem	22 013,90
Parki narodowe	0
Rezerваты przyrody	341,5
Parki krajobrazowe razem	10 751,9
Obszary chronionego krajobrazu	10 916
Użytki ekologiczne	74,5
Pomniki przyrody	Liczba (sztuki)
Ogółem	56

Źródło: GUS 2004

Spójność geograficzna i przyrodnicza

Spójność geograficzna obszaru LGD wynika przede wszystkim z położenia w obrębie mezoregionów o wspólnych cechach ukształtowania powierzchni, takich jak **pagórkowatość i wysoka jeziorność**, co rzutuje na określoną jednorodność krajobrazową obszaru działania LGD, a jednocześnie jego **wysoką atrakcyjność**. Wspólną cechą klimatu tych ziem jest duża zmienność typów pogody (zarówno z roku na rok, jak i z dnia na dzień), ze względu na oddziaływanie wilgotnych mas powietrza z zachodu i kontynentalnych ze wschodu. Elementem spójnym, a jednocześnie istotnym atutem omawianego obszaru

LGD, zwiększającym jego atrakcyjność turystyczną jest występująca tu **fauna i flora, charakteryzująca się dużą różnorodnością**. Należy pamiętać, że obszar obejmuje teren Zielonych Płuc Polski. Na skutek braku wielkiego przemysłu przyroda zachowała się tu w stosunkowo niezmiennym, naturalnym stanie. Ogromnym bogactwem ekologicznym i hydrologicznym gmin tego terenu są rozległe kompleksy mokradeł, torfowiska, wilgotne łąki, starorzecza i tereny podmokłe z roślinnością szuwarową i wodną. Są to obszary dużych zbiorowisk roślinnych, cenne pod względem występującej tam fauny. Występują tu wszystkie gatunki charakterystyczne dla niżu Polski, z czego ważną grupę stanowią gatunki północne i bardziej ciepłolubne gatunki południowe. Spotykane są także rzadkie (również reliktowe) gatunki żyjące na torfowiskach i zbiorowiskach kserotermicznych. Obszar objęty opracowaniem należy do regionów **bogatych pod względem zasobów wodnych**. Dużą osobliwością tych ziem jest występujący w Drwęcy, coraz mniej liczny w Polsce, minóg rzeczny. Ekosystem rzeki stwarza również dogodne warunki do występowania licznych gatunków ptactwa wodnolotnego. Obszar LGD jest też miejscem realizacji „Programu aktywnej ochrony bobra w Polsce”.

Niemal cały obszar LGD cechuje się też **dobrymi warunkami glebowymi**, które wpłynęły na rozwój rolnictwa na analizowanym obszarze. Wśród gruntów rolnych obszaru LGD przeważają gleby wysokiej i średniej produktywności (zaliczane do III a – IV b klasy bonitacyjnej). Jest to również jeden z elementów łączących nasz obszar.

Uwarunkowania kulturowe

Na terenach objętych LSR występują liczne zasoby kulturowo-historyczne: grodziska, ruiny zamków, pałace i parki. Większość z tych obiektów jest jednak **znacznie zdegradowana i wymaga zabiegów rewitalizacji**. Ponadto obszar ze względu na swą bogatą historię posiada wiele stanowisk archeologicznych, które nie są wykorzystywane. Ciekawostką historyczną i architektoniczną są kapliczki i krzyże przydrożne. Większość występujących na omawianym obszarze kapliczek zachowana jest w dobrym stanie. Występowanie wielu obiektów zabytkowych stanowi istotną **atrakcję turystyczną** i może stać się bazą dla przyszłego rozwoju funkcji turystycznej. **Konieczne jest jednak podjęcie odpowiednich działań zmierzających do fachowego zdiagnozowania posiadanych zasobów, określenia ich atrakcyjności i możliwości ich wykorzystania dla rozwoju turystyki, renowacji i rekultywacji, oznakowania, stworzenia wokół nich pełnej bazy turystycznej, tj. gastronomicznej, hotelarskiej, usługowej, rozrywkowej oraz ich wypromowania.**

Ważnym elementem analizy kulturowej tego obszaru jest także kwestia odrębności etnicznej ludności. Dobrzyńniacy, tworzą odrębną grupę etnograficzną pozostającą w bliskim związku z Kujawiakami pod względem gwarowym. Dobrzyńniacy wchodzą w skład pierwotnej pomorskiej grupy plemiennej. Sprawa odrębności kulturowej i dialektologicznej łączy się z procesami osadniczymi. Na tereny Ziemi Dobrzyńskiej napływali w ciągu wieków osadnicy z różnych stron, przywożąc ze sobą obyczaje oraz inną mowę. Mieszając się z ludnością ziemi dobrzyńskiej, tworzyli swoistą tradycję i kulturę tego regionu. Z inicjatywy Stowarzyszenia Gmin Ziemi Dobrzyńskiej oraz Urzędu Miasta w Dobrzyniu powstał projekt stroju dobrzyńskiego, nawiązujący do tradycyjnego stroju noszonego na tym terenie przez ludność dobrzyńską.

Rys. Strój dobrzyński

Strój kobiecy składa się z koszuli z białego płótna, halki, kaftana wykonanego z sukna, batystowej kryzy, fartuszka i spódnicy, która mogła mieć kolor beżowy, zielony, niebieski, pomarańczowy lub bordowy. Szyję zdobiły czerwone korale. Noszono także gorset, białe pończochy, a na nogach skórzane trzewiki. Na zwinięty warkocz wkładano toczek. Strój męski składał się z koszuli, spodni i czamary uszytych z granatowego sukna oraz butów z długimi cholewkami. Głowę zdobił czarny filcowy kapelusz z pawim piórkem lub rogatywka obszyta barankiem.

Walory historyczno-kulturowe opisywanego obszaru stanowią bardzo istotny składnik potencjału rozwojowego tego terenu. Rewitalizacja i racjonalne wykorzystanie materialnych walorów kulturowych przestrzeni LGD oraz pielęgnowanie niematerialnych zasobów kulturowych, stanowić będą atrakcyjny wyróżnik tego miejsca oraz jeden z istotnych czynników stymulujących rozwój a także zachowanie ciągłości kulturowej.

Uwarunkowania historyczne

Obszar objęty LSR znajduje się na terenie **historyczno-geograficznej krainy Ziemi Dobrzyńskiej**, będącej jedną z najwcześniej zasiedlonych ziem polskich. Jednym z czynników decydujących o osiedlaniu mieszkańców na tych terenach były korzystne warunki glebowe, sprzyjające rozwojowi rolnictwa. Dodatkowo znaczenie tego terenu podnosiło istnienie szlaków komunikacyjnych pobudzające rozwój miast i osad grodowych m.in. „szlak bursztynowy” czy **trakt „ruski”**.

Na historii opisywanego terenu w znacznym stopniu zaciążyło sąsiedztwo państwa zakonnego. Od XIII do XV w. kilkakrotnie ziemie te dostawały się w ręce Krzyżaków lub były ciężko doświadczane najazdami i grabieżami krzyżackimi, którym ostateczny kres przyniósł drugi pokój toruński w roku 1466. Pokój ten rozpoczął okres rozkwitu gospodarczego regionu. Został on jednak zahamowany w wyniku wojen szwedzkich, a zwłaszcza „potopu” (XVII w). Uchwałą sejmiku w 1717 roku obecny teren Stowarzyszenia został przyłączony do województwa brzesko-kujawskiego, a następnie inowrocławskiego, co dodatnio wpłynęło na rozwój Ziemi Dobrzyńskiej. Po drugim rozbiórze Polski, cała Ziemia Dobrzyńska dostała się pod zabór pruski w ramach prowincji Prusy Południowe. W okresie tym wprowadzono istotne zmiany w strukturze administracji wiejskiej. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 r. obszar Ziemi Dobrzyńskiej stał się terenem przedłużonych działań wojennych w postaci najazdu bolszewickiego. Początki odbudowywania polskiej państwowości na tych terenach nie były łatwe. Okres XX-lecia międzywojennego zaznaczył się w historii tych ziem jako czas dużych trudności związanych ze scalaniem terytoriów porozbiorowych. W okresie II wojny światowej nastąpiły na tych terenach eksterminacje ludności polskiej i żydowskiej, a po wojnie wysiedlenie ludności niemieckiej. Ofiarami prześladowań padały jednostki mające największy wpływ na rozwój tych ziem. W okresie powojennym, reforma rolna i parcelacja majątków doprowadziły do zniszczenia wcześniej dobrze prosperujących gospodarstw. Zakłady produkcyjne, które powstały w okresie powojennym, umożliwiły zatrudnienie mieszkańców, wielu jednak nadal poszukiwało pracy w większych ośrodkach i aglomeracjach przemysłowych.

Współcześnie, w następstwie ostatniej reformy administracyjnej, większość Ziemi Dobrzyńskiej znajduje się w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego.

Spójność historyczna i kulturowa

Burzliwa historia obszaru LGD spowodowała istniejącą do dziś spójność tych ziem i tożsamość mieszkańców z miejscem zamieszkania. Dziedzictwo obszaru oraz wspólne losy są spoiwem łączącym całą lokalną społeczność, tworząc wśród mieszkańców poczucie przynależności i tożsamości kulturowej opartej na wspólnych doświadczeniach oraz zbieżnych wartościach. **Wspólne dzieje spowodowały także, iż ziemie objęte LSR charakteryzuje podobny stopień rozwoju zarówno gospodarczego, jak również kulturowego.**

Spójność kulturowa terenu LGD ściśle związana jest z jego historią, wynikając ponadto z **połączenia zabytków architektury z interesującym krajobrazem.** Ważnym elementem jest także **odrębność etniczna ludności.**

Spójność kulturową opisywanego terenu podkreśla wspólne, historyczne dziedzictwo materialne: liczne zespoły pałacowo-parkowe, zabytkowe cmentarze, kościoły gotyckie i barokowe, drewniane kościółki i dworki, ruiny zamków, grodziska w ilości niespotykanej w pozostałych regionach kraju. Jednym z elementów wpływających na wspólną tożsamość kulturową tych ziem jest także wspólna tradycja wyrażająca się m.in. w lokalnym stroju ludowym – tzw. stroju dobrzyńskim.

Propagowanie kultury na obszarze LGD to nie tylko sposób spędzania wolnego czasu, ale również promocja lokalna, forma rozwoju i zwiększania świadomości mieszkańców oraz próba ich włączenia się w życie publiczne. Placówki kulturalne, rozrywkowe i sportowo-rekreacyjne w gminach z obszaru LGD są skupione w większości w miejscowościach gminnych. Do głównych organizatorów imprez kulturalnych obok samorządów gminnych należą: placówki oświatowe, koła gospodyń wiejskich, jednostki OSP, parafie, Polski Związek Wędkarski, biblioteki i inne m.in.: Zespół Folklorystyczny "Familianki" (Somsiorzy, Radzynek), Zespół Instrumentalno-Wokalny "Format" z Radzynka, Zespół Instrumentalno-Wokalny "Slajd" z Gimnazjum w Ostrowitem, Chór "Belcanto" ze Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Ostrowitem, Formacja taneczna "Sabacik" ze Szkoły Podstawowej w Ugoszczu, Zespół szkolny ze Szkoły Podstawowej w Trąbinie, SKKT PTTK z Gimnazjum w Ostrowitem, Szkolne Koło PCK w Ostrowitem, Dziecięcy Zespół Taneczny "Piruecik" przy Szkole Podstawowej w Nowym Kobrzyńcu, szkolny zespół Tańca Ludowego "Kamerton" przy Szkole Podstawowej w Nadrożu oraz Dziecięcy Zespół Tańca Nowoczesnego "Kamertonik" przy SP w Nadrożu, Liga Ochrony Przyrody w Górznie, Samorząd Uczniowski i Szkolne Koło Caritas w Zespole Szkół w Górznie.

Najwięcej imprez kulturalnych odbywa się w miesiącach letnich, na świeżym powietrzu (amfiteatry, boiska sportowe), czemu sprzyja pogoda. Część z nich odbywa się w zlokalizowanych na obszarze LGD halach sportowych, salach gimnastycznych, domach kultury, świetlicach, remizach, budynkach szkół i innych. Na uwagę w promowaniu kultury tego terenu zasługują także biblioteki gminne i ich filie rozsiane na tym obszarze. Zajmują one szczególną rolę w podnoszeniu kultury mieszkańców oraz biorą aktywny udział w ich życiu.

Do ciekawszych imprez odbywających się na terenie należą m.in.: Przystanek Country Ostrowite - czerwiec, Parafiada, Gimnazjada, Rypińskie Klimaty – maj, Przegląd Kapel Podwórkowych, Przegląd Zespołów Muzycznych - gmina Brzuze - czerwiec, Wojewódzki zlot zespołów artystycznych klubów seniora, Przegląd Zespołów Ludowych Ziemi Dobrzyńskiej, zjazdy szlacheckie – gmina Wąpielsk, Festiwal Kultury Dobrzyńskiej w gminie Brzuze, Dobrzyńskie szranki w gminie Osiek. Na terenie gminy Rogowo we wrześniu odbywa się organizowany przez AUTOMOBIL KLUB POLSKA odcinek specjalny Rajdu Orlen, który jest jedną z rund Rajdowych Samochodowych Mistrzostw Polski. Ponadto w gminie Skrwilno odbywa się impreza Skarb Ziemi Dobrzyńskiej, Lato z Gminą Brzuze, Przegląd Teatrów Profilaktycznych, Przegląd Zespołów Muzycznych, Maraton Trzeźwości, Rajd Trzynastu Jezior, Marsze na orientację „Bezdroża Ugoskie”, Cross Rowerowy, Zawody Sportowe (piłka nożna, tenis stołowy), Mistrzostwa Polski w Triathlonie na dystansie klasycznym w Górznie, Piknik Piłki Siatkowej, Międzynarodowy Nocny Turniej Siatkówki Płazowej w Górznie, Integracyjny Turniej Siatkówki z

udziałem Kadry Narodowej, w gminie Brzuze - „Rajd Trzynastu Jezior”, cross rowerowy i „Bezdroża Ugoskie”, w gminie Rypin „Dobrzyńscy siłacze”, w gminie Skrwilno „powożenie zaprzęgami parokonnymi”, w której biorą udział hodowcy koni ze środkowej i północno-zachodniej Polski, zawody wędkarskie, festyny rolniczo-dożynkowe i towarzyszące imprezy kulturalne.

Ponadto organizowane są corocznie uroczystości z okazji Święta Konstytucji 3 Maja, Narodowego Święta Niepodległości, Dnia Matki, Dnia Dziecka i wigilie, wystawy i wernisaże twórców lokalnych, ogólnopolskich oraz różnego rodzaju konkursy i festyny. Ważnym podkreślenia jest realizowany w gminie Górzno Klub Młodego Europejczyka. Jest to program skierowany dla klas I-III wprowadzający elementy wiedzy o Unii Europejskiej oraz od kilku lat, odbywające się z coraz większym rozmachem, kolejne kwesty Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Rys. Imprezy kulturalne i sportowe na obszarze objętym LSR

Źródło: www.skrwilno.lo.pl, www.olcornsadowo.republika.pl

Biorąc pod uwagę sieć placówek kulturalnych zauważa się, iż jest ona dosyć rozwinięta – tym bardziej, że funkcję tę z powodzeniem mogą pełnić inne obiekty, w szczególności szkolne. **Placówki kulturalne na obszarze LGD działają dosyć aktywnie, co w powiązaniu z prężnie funkcjonującymi instytucjami pozarządowymi stwarza dobre warunki dla rozwoju życia kulturalnego. Szeroka i jednocześnie zróżnicowana jest gama imprez lokalnych, z których część posiada rangę imprez ogólnopolskich.** Część z organizowanych na obszarze LGD imprez posiada podobny charakter (np. dożynki, festyny, zawody wędkarskie i strażackie, itd.), co jest potwierdzeniem spójności kulturowej obszaru Lokalnej Grupy Działania. Niemniej dostrzega się pewne potrzeby w zakresie organizacji imprez, będących atrakcją zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. **Dlatego też LGD zamierza zwiększyć zasięg i wypromować imprezy już organizowane oraz promować nowe, podnoszące atrakcyjność naszego obszaru, przyciągające uwagę turystów – poprzez zaoferowanie oryginalnych i interesujących form rekreacji, wypoczynku i zabawy. Planuje się, że imprezy będą zarówno promować opisywany obszar i cenne zasoby naturalne, kulturowe i wyroby mieszkańców, ale też będą stwarzać mieszkańcom szansę na osiąganie dochodów.** W trakcie organizowanych przez LGD imprez będą wystawiane lokalne wyroby kulinarne, rękodzielnicze oraz będą mogły promować się lokalne gospodarstwa turystyczne i inne podmioty działające na tym terenie.

Ocena społeczno – gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej

Potencjał demograficzny i gospodarczy obszaru objętego LSR

Łączna liczba ludności obszaru LGD to 41 602 osoby, z czego ludność wiejska stanowi 96,73%. Bardzo mały udział ludności miejskiej (3,27% przypadającej na Górzno) świadczy o wiejskim charakterze omawianego obszaru. Gęstość zaludnienia wynosi 48 osoby/km² i jest zdecydowanie niższa od gęstości zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim – 115 osoby/km². Udział ludności obszaru LGD w ogólnej liczbie ludności województwa wynosi 2,01%. Udział ludności zamieszkującej tereny wiejskie LGD w liczbie ludności wiejskiej województwa kujawsko-pomorskiego jest natomiast ponad dwukrotnie wyższy i wynosi 5,04%.

Tab. Liczba ludności obszaru LGD z podziałem na płeć

Gmina	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Brzuze	5 436	2 664	2 772
Górzno	3 930	1 968	1 962
Osiek	4 155	2 050	2 105
Rogowo	4 737	2 378	2 359
Rypin	7 610	3 863	3 747
Skrwilno	6 269	3 102	3 167
Świedziebnia	5 236	2 610	2 626
Wąpielsk	4 229	2 096	2 133
Razem	41 602	20 731	20 871

Źródło: WUS Bydgoszcz 2006

Najwięcej osób zamieszkuje gminę Rypin – 18,29% ogólnej liczby ludności obszaru LGD, która jest gminą o największej powierzchni. Pomimo trzeciego miejsca pod względem wielkości zajmowanej powierzchni wśród gmin objętych LSR, najmniejszym udziałem w liczbie ludności obszaru LGD charakteryzuje się gmina Górzno – 9,45%.

Na terenie gmin objętych LSR nie występują znaczne różnice między ilością mężczyzn a ilością kobiet. W ogólnym podsumowaniu całego obszaru LGD w 2006 roku kobiet było nieznacznie więcej niż mężczyzn.

Struktura wieku ludności

Na tle województwa kujawsko-pomorskiego, **obciążenie demograficzne ludności obszaru LGD przedstawia się mało korzystnie**. W województwie liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniosła 55 osób, a udział ludności w wieku produkcyjnym w łącznej liczbie mieszkańców województwa wyniósł 64,4%. Średnio na 100 osób w wieku produkcyjnym w obszarze Partnerstwa przypada 69 osób w wieku nieprodukcyjnym. Udział ludności w wieku produkcyjnym (19-65 lat) w łącznej liczbie mieszkańców obszaru LGD wynosi 59,03%, udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-18 lat) wynosi 24,72%, a w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat) - 16,25%.

Tab. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym na obszarze LGD

Tab.: Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym na obszarze ESD

Gmina	Ogółem	W wieku						Ludność w wieku nieprod. na 100 osób w wieku prod.
		przedprod.		prod.		poprod.		
		razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	
Brzuze	5 322	1 217	596	3 169	1 483	936	631	68
Górzno	3 861	944	479	2 329	1 063	588	388	66
Osiek	4 048	1 008	492	2 351	1 082	689	460	72
Rogowo	4 660	1151	564	2735	1238	774	523	70
Rypin	7 495	1 906	898	4 439	2 024	1 150	753	69
Skrwilno	6 130	1 456	720	3 602	1 667	1 072	717	70
Świedziebnia	5 107	1 376	651	2 985	1 387	746	502	71
Wapielsk	4 131	1 016	495	2 448	1 125	667	459	69
Razem	40 754	10 074	4 895	24 058	11 069	6 622	4 433	69,38

Źródło: WUS Bydgoszcz 2006

W 2006 roku na obszarze naszej LGD przyrost naturalny mierzony w liczbach bezwzględnych był dodatni i wynosił 79 osób. Odnotowano 521 urodzeń i 442 zgonów. Na terenie trzech gmin (Brzuze, Górzno, Wąpielsk) wystąpił ujemny przyrost naturalny.

Tab. Ruch naturalny ludności na obszarze LGD z podziałem na gminy.

Gmina	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
Brzuze	43	57	66	-9
Górzno	35	42	51	-9
Osiek	31	50	43	7

Rogowo	31	75	47	28
Rypin	45	117	71	46
Skrwilno	50	69	67	2
Świedziebnia	30	68	48	20
Wąpielsk	24	43	49	-6
Razem	289	521	442	79

Źródło: WUS Bydgoszcz 2006

W 2006 roku na obszarze objętym LSR saldo migracji było ujemne i wyniosło (-320). Duży odpływ mieszkańców w 2006 r. był uwarunkowany przede wszystkim niskimi dochodami ludności, poszukiwaniem innych źródeł dochodu. Taka sytuacja może się utrzymać przez następne lata, w przypadku, gdy nie zostaną wprowadzone działania sprzyjające tworzeniu nowych przedsiębiorstw, aktywizowaniu społeczności lokalnej, rozwojowi turystyki i rekreacji. Działania takie miałyby na celu kreowanie mechanizmów rozwoju przedsiębiorstw, wykreowanie dobrego wizerunku obszaru LGD jako miejsca rozwijającego się, przedsiębiorczego, kulturalnego, a także atrakcyjnego turystycznie.

Tab. Migracje na terenie LGD w 2006 roku

Gmina	Napływ w 2006 r.			Odpływ w 2006 r.			Saldo w 2006
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	
Brzuze	66	39	27	98	51	47	-32
Górzno	61	31	30	74	36	38	-13
Osiek	41	22	19	82	42	40	-41
Rogowo	40	20	20	107	50	57	-67
Rypin	99	49	50	128	54	74	-29
Skrwilno	55	25	30	89	48	41	-34
Świedziebnia	41	19	22	96	49	47	-55
Wąpielsk	35	15	20	84	39	45	-49
Razem	438	220	218	758	369	389	-320

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS 2006 i 2007

Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Na koniec 2006 roku na obszarze LGD liczba osób pracujących (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) wyniosła 2 793 osób, z czego niespełna połowę stanowiły kobiety (48,38%). Około 65% pracujących było zatrudnionych w usługach. Osoby zatrudnione w przemyśle i budownictwie stanowiły 26%, natomiast 7% pracowało w rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie i rybactwie. W porównaniu do powiatów rypińskiego i brodnickiego, teren objęty LSR charakteryzuje się ponad dwukrotnie większym udziałem ludności pracującej w sektorze rolniczym (powiat rypiński – 1,4 %, powiat brodnicki – 3,3).

Tab. Pracujący na obszarze LGD (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie).

Gmina	Pracujący			Sektor	
	ogółem	mężczyźni	kobiety	produkcyjny	usługowy
Brzuze	373	181	192	157	216
Górzno	490	262	228	321	169
Osiek	186	67	119	26	160
Rogowo	288	124	164	82	206
Rypin	767	552	215	520	247
Skrwilno	266	95	171	brak danych	brak danych
Świedziebnia	212	65	147	34	178
Wąpielsk	157	68	89	brak danych	brak danych
Razem	2 739	1 414	1 325	1 140	1 176

Źródło: WUS Bydgoszcz 2006

Na obszarze LGD w 2006 roku było 1 693 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON.

Wskaźnikiem, dzięki któremu można określać stopień przedsiębiorczości mieszkańców jest tzw. „wskaźnik przedsiębiorczości”, który bada liczbę podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców. Dla

obszaru LGD wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 40,7, natomiast dla całego województwa jest to poziom 111, co pokazuje jak bardzo obszar LGD odbiega w zakresie przedsiębiorczości mieszkańców od średniej wojewódzkiej.

Tab. Podmioty gospodarki narodowej na terenie LGD zarejestrowane w systemie REGON.

Gmina	Ogółem	W tym						
		Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	Przemysł	Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele, restauracje	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości
Brzuze	187	15	20	47	80	4	8	13
Górzno	235	33	27	51	91	7	2	24
Osiek	146	17	21	19	72	1	9	7
Rogowo	229	20	21	63	97	9	3	16
Rypin	336	15	47	87	152	7	3	25
Skrwilno	305	23	34	54	155	4	13	22
Świedziebnia	126	21	14	29	47	2	4	9
Wapielsk	129	26	18	19	51	4	5	6
Razem	1 693	170	202	369	745	38	47	122

Źródło: WUS Bydgoszcz 2006

Na obszarze LGD w 2006 roku było 3 933 zarejestrowanych bezrobotnych, z czego 40,7% stanowili mężczyźni. Najwięcej bezrobotnych było w gminie Rypin, zaś najmniej w gminie Górzno. Ze względu na brak danych na temat stopy bezrobocia dla terenu LGD wykazano **wskaźnik bezrobocia**, który określa relację pomiędzy liczbą bezrobotnych zarejestrowanych a liczbą osób czynnych zawodowo. Jego wartość dla obszaru LGD w 2006 roku wynosiła 16,35% i była wyższa od wartości, która charakteryzuje województwo kujawsko-pomorskie (12,02%).

Tab. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie LGD

Gmina	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Brzuze	455	192	263
Górzno	301	121	180
Osiek	411	170	241
Rogowo	545	213	332
Rypin	760	296	464
Skrwilno	595	270	325
Świedziebnia	412	160	252
Wapielsk	454	178	276
Razem	3 933	1 600	2 333

Źródło: GUS 2006

Na obszarze LGD funkcjonuje łącznie 6 852 gospodarstw rolnych. Wśród nich zdecydowanie dominują gospodarstwa małe i średnie – od 1 ha do 10 ha. Na omawianym obszarze nie występują żadne gospodarstwa powyżej 100 ha. Wskazuje to na znaczne **rozdrobnienie powierzchniowe gospodarstw rolnych**. Około 70% gospodarstw rolnych nie przekracza 10 ha. Największa ilość gospodarstw rolnych jest w gminie Rypin – 1 268 i gminie Skrwilno - 978. Najmniej występuje ich na terenie gminy Górzno – 625, Wapielsk – 662 i Osiek – 691.

Tab. Ilość gospodarstw rolnych wg wielkości obszarowych użytków rolnych

Gmina	Ogółem	do 1 ha	od 1 do 5 ha	od 5 do 10 ha	od 10 do 15 ha	Powyżej 15 ha
Brzuze	896	257	203	215	119	102
Górzno	625	147	210	95	85	88
Osiek	691	224	117	138	90	122
Rogowo	862	188	181	225	112	156
Rypin	1268	328	294	292	161	193
Skrwilno	978	122	211	319	190	136
Świedziebnia	870	163	174	243	147	143
Wapielsk	662	134	126	177	111	114
Razem	6 852	1 563	1 516	1 704	1 015	1 054

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2002

Spójność gospodarcza

Analizowany obszar charakteryzuje się dużą spójnością pod względem gospodarczym. Istotny element gospodarki całego obszaru stanowi **rolnictwo**, co spowodowane jest dosyć dobrymi warunkami glebowymi. Większość gospodarstw to **gospodarstwa indywidualne – 99,9%**. Elementem łączącym gospodarkę LGD jest też znaczne **rozdrobienie gospodarstw rolnych**. Gospodarstwa rolne do 15 ha stanowią łącznie 84,62% ogółu gospodarstw rolnych z tego terenu. Na spójność gospodarczą mają wpływ turystycznie atrakcyjne zasoby naturalne i kulturowe terenu LGD. **Turystyka jest dziedziną, która zawiera się w większości strategii gminnych, co wskazuje na określony, pożądany kierunek, w jakim będzie się rozwijał region w przyszłości.**

Spójność społeczna

Wspólną cechą, charakterystyczną dla całego społeczeństwa terenu LGD jest osadnictwo wiejskie. Bardzo mały udział ludności miejskiej w ogólnej ilości mieszkańców obszaru LGD świadczy o wiejskim charakterze omawianego regionu. Wspólnym problemem jest znaczny odpływ ludności z obszaru LGD.

Na terenie LGD istnieje znacząca ilość aktywnie funkcjonujących organizacji pozarządowych. Ich działalność nie jest nastawiona na zysk, jest w znacznym stopniu oparta na działaniu ochotników, czyli wolontariacie. Część organizacji działa w formie sformalizowanej, natomiast część stosunkowo nieformalnie, w tym w dużej mierze liczne Koła Gospodyń Wiejskich. Spośród naszych organizacji pozarządowych należy wymienić przede wszystkim liczne jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej oraz Koła Gospodyń Wiejskich. W gminie Bzurze dodatkowo należy wymienić Polski Związek Wędkarski i Kółko Rolnicze w Trąbinie Wsi. W gminie Górzno wartym zauważenia są: Towarzystwo Rodziców Dzieci Specjalnej Troski, Towarzystwo Rozwoju Terenów Wiejskich w Gminie Górzno „Perspektywa”, Stowarzyszenie Przyjaciół Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego „BRYNICA”, Fundacja „Stop Promilom”, Klub Sportowy „UNIFREEZE” w Miesiączkowie i Górznieńskie Towarzystwo Sportowe „RELAKS”. Z terenu gminy Osiek: Polskie Stowarzyszenie Moo Duk Kwan Tang Soo Do, Parafialny Klub Sportowy „Pater Osiek”. W gminie Rogowo działa Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Rogowo. Z terenu gminy Rypin należy zwrócić uwagę na: Stowarzyszenie Ruchu Kobiet do Walki z Rakiem Piersi - EUROPA – DONNA, Stowarzyszenie Osób Działających Na Rzecz Ludzi Niepełnosprawnych „RAZEM”, Stowarzyszenie Osób Bezrobotnych „NADZIEJA”, Stowarzyszenie Agroturystyczne Powiatu Rypińskiego, Dobrzyńskie Towarzystwo Naukowe, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków, koła terenowe Ligi Kobiet Polskich oraz Polskiego Związku Niewidomych. Ponadto działa tu 5 Klubów Sportowych oraz Klub Seniora „SREBRNY WŁOS”, Katolickie Stowarzyszenie „CIVITAS CHRISTIANA”, Rypińskie Stowarzyszenie Miłośników Motocykli, Rypińskie Towarzystwo Muzyczne i Stowarzyszenie Twórców Nieprofesjonalnych Powiatu Rypińskiego. Z obszaru gminy Skrwilno dodatkowo należy wymienić: Stowarzyszenie Kujawsko-Mazowieckie Porozumienie Ekologiczne, Stowarzyszenie Wędkarzy i Gołębiarzy oraz Gminny Ludowy Klub Sportowy „SKRWA”. Na terenie gminy Świdziebna działa: Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej „STWÓRZMY SZANSĘ” i Ludowy Zespół Sportowy, a w gminie Wąpielsk: Stowarzyszenie Społeczno-Oświatowe na rzecz rozwoju gminy oraz Stowarzyszenie na rzecz budowy hali sportowej w Długiem.

Organizacje pozarządowe i podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego w powiecie brodnickim oraz rypińskim, do którego należą gminy stowarzyszone w LGD działają przede wszystkim w obszarze ochrony zdrowia, kultury, oświaty, edukacji, sportu oraz rozwoju lokalnego. Corocznie w celu zwiększenia aktywności i skuteczności działań są ustalane zasady współpracy pomiędzy powiatami, a organizacjami pożytku publicznego. Organizacje działające na tym terenie należą do dosyć aktywnych, angażujących się w znaczącym stopniu w życie społeczno-gospodarcze LGD. Jednym z przykładów aktywności organizacji pozarządowych są liczne inicjatywy podejmowane przez Koła Gospodyń Wiejskich: pokazy i degustacje wykonanych specjałów, a także uświetnianie nimi imprez odbywających się

na obszarze LGD m.in. dożynek oraz uroczystości okolicznościowych. Ponadto na obszarze LGD odbywają się corocznie zawody strażackie oraz konkursy wędkarskie.

Pomimo wielu organizacji pozarządowych zlokalizowanych na obszarze LGD oraz odbywających się imprez kulturalnych, jest ich nadal za mało lub wymagają wsparcia dla efektywnego rozwoju i zwiększania liczby członków tychże organizacji. Ponadto oferta ta jest mało atrakcyjna dla turystów. Należy zastosować na terenie LGD takie działania, których celem będzie zwiększenie ilości osób uczestniczących w organizacjach pozarządowych, promocja regionu oraz wzbogacenie oferty kierowanej do turystów.

Rys. Koło Gospodyń Wiejskich Lasoty nagrodzone w konkursie „Rypińskie smaki”.

Infrastruktura społeczna

Wyznacznikiem poziomu życia mieszkańców LGD jest dostęp do służby zdrowia oraz jej jakość, którą zapewniają ośrodki zdrowia, poradnie specjalistyczne oraz apteki, a w nich lekarze rodzinni i specjaliści, pielęgniarki oraz farmaceuci. Personel ten zlokalizowany jest głównie w miejscowościach gminnych. Łącznie na terenie LGD jest 10 ośrodków opieki zdrowotnej, z czego 1 publiczny i 9 niepublicznych oraz 2 apteki i 3 punkty apteczne. Istotnym brakiem w ochronie zdrowia jest niedobór lekarzy specjalistów. Większość mieszkańców obszaru LGD korzysta z ich usług wyjeżdżając do pobliskich miast tj. Brodnicy, Torunia, Rypina czy Lipna.

Za bezpieczeństwo na obszarze LGD odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Rypinie (obejmująca gminy Brzuze, Skrwilno, Rogowo, Rypin, Wąpielsk) - 4 posterunki policji oraz Komenda Powiatowa Policji w Brodnicy (Górzno, Osiek, Świedziebnia) - 3 posterunki policji. Poszczególne gminy objęte są Rewirami Dzielnicowymi, w których pracuje po kilku policjantów. Niezależnie od prac policji, nad bezpieczeństwem czuwają Ochotnicze Straże Pożarne, których działalność jest przejawem aktywnego udziału w życiu lokalnym. Na obszarze Lokalnej Grupy Działania można czuć się bezpiecznie, nad czym czuwają zarówno policjanci, jak i OSP oraz sami mieszkańcy. Kwestia ta jest bardzo istotna w aspekcie planowanego rozwoju w obszarze turystyki.

Na obszarze LGD istnieje możliwość opieki w przedszkolach (2 przedszkola i 10 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych) oraz kształcenia na poziomie podstawowym (35 szkół podstawowych) i gimnazjalnym (9 szkół gimnazjalnych). Edukację na tym poziomie zapewniają szkoły podstawowe oraz gimnazja zmodernizowane i wyposażone w pracownie komputerowe. Dzieci do szkół dowożą autobusy szkolne. Na miejscu znajdują się biblioteki, sale gimnastyczne oraz boiska sportowe. We wszystkich szkołach prowadzone są dodatkowe zajęcia pozalekcyjne. Szczególnie wspierana przez gminy jest działalność kulturalna, sportowa i krajoznawcza.

Na terenie LGD są niewielkie możliwości kontynuacji nauki na szczeblu ponadgimnazjalnym i wyższym. Szkoły zawodowe, technika i licea znajdują się jedynie na terenie miasta Górzno oraz w pobliskim Rypinie. Najbliższymi ośrodkami stwarzającymi możliwości kształcenia na poziomie wyższym są miasta Brodnica, Toruń i Włocławek, oferujący szeroką ofertę edukacyjną w zakresie takiego szkolnictwa. Dostęp do edukacji znajduje swoje odzwierciedlenie w poziomie wykształcenia mieszkańców.

Na obszarze działania LGD w 2002 roku wykształcenie wyższe posiadało zaledwie 2,92% ludności. Na tle całego województwa kujawsko-pomorskiego, sytuacja w gminach objętych LSR przedstawia się niekorzystnie, świadczy o tym m.in. niższy udział mieszkańców obszaru objętego LSR z wykształceniem wyższym i średnim w porównaniu do średniej z województwa, jak i średnich dla powiatu brodnickiego i rypińskiego w obrębie, których gminy LGD leżą.

Tab. Struktura poziomu wykształcenia mieszkańców LGD na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Poziom wykształcenia ludności	Obszar LGD	Województwo kujawsko - pomorskie
	Udział %	Udział %
wyższe	2,92%	8,42%
policealne	1,35%	2,74%
średnie razem	14,98%	26,52%
średnie ogólnokształcące	3,60%	8,21%
średnie zawodowe	11,38%	18,31%
zasadnicze zawodowe	21,78%	27,30%
podstawowe ukończone	51,72%	32,04%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	7,25%	2,99%

Źródło: Spis Powszechny 2002

Biorąc pod uwagę słabo rozwiniętą sieć placówek edukacji, niski poziom wykształcenia mieszkańców oraz analizowane wcześniej stosunkowo wysokie bezrobocie na obszarze LGD, zauważa się konieczność podjęcia działań w tym zakresie. Stowarzyszenie chciałoby wprowadzić zmiany w sferze edukacji, poprzez podniesienie ogólnej świadomości, wiedzy i różnorodnych umiejętności wśród mieszkańców. Dostępnym instrumentem dla stymulowania zmian w tym zakresie jest możliwość organizacji konferencji, szkoleń i warsztatów dla mieszkańców, w tym przedsiębiorców i rolników. Przekazanie mieszkańcom wiedzy i umiejętności przyczyni się do ich aktywizacji zawodowej.

Podstawą zadowolenia mieszkańców, ich zdrowia i efektywnego spędzania wolnego czasu jest odpowiednio rozwinięta baza kulturalna, sportowo-rekreacyjna oraz możliwości rozwoju w kierunku kultury, rekreacji i sportu. Do dyspozycji mieszkańców oraz turystów są przede wszystkim: świetlice, sale, boiska piłkarskie, boiska do siatkówki, koszykówki, piłki ręcznej, itp. Są to jednak najczęściej obiekty niepełnowymiarowe, których stan techniczny pozostawia wiele do życzenia.

Infrastruktura techniczna

Obsługę komunikacyjną obszaru LGD zapewnia system dróg o znaczeniu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Drogi wojewódzkie obsługują bezpośrednio obszar tylko pięciu gmin objętych LSR (gminę Brzuze, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno). Ich łączna długość na terenie LGD wynosi 75,88 km, z czego prawie połowa przypada na obszar gminy Rypin. Łączna długość dróg powiatowych na obszarze objętym LSR wynosi 310,92 km. Drogi powiatu rypińskiego wymagają w większości gruntowego remontu i modernizacji. Długość dróg gminnych na obszarze LGD wynosi łącznie 869,44 km. Drogi te w przeważającej części charakteryzują się powierzchnią gruntową lub umocnioną warstwą pospółki lub żwiru. Drogi utwardzone stanowią niewielki procent dróg gminnych. Zwiększenie długości dróg gminnych i podwyższenie ich jakości o nawierzchni twardej jest sprawą priorytetową dla rozwoju gmin, w tym także dla obsługi ruchu turystycznego.

Tab. Drogi obszaru LGD

Gmina	Drogi gminne				
	utwardzone		gruntowa		Ogółem [km]
	km	%	km	%	
Brzuze	19,14	14,60	27,90	3,70	47,04
Górzno	3,65	2,78	163,35	21,66	167,00
Osiek	12,00	9,16	99,00	13,13	111,00
Rogowo	17,90	13,66	100,10	13,27	118,00
Rypin	53,00	40,44	89,00	11,80	142,00

Skrwilno	11,80	9,00	93,20	12,36	105,00
Świedziebna	8,90	6,79	65,10	8,63	74,00
Wąpielsk	4,67	3,56	116,50	15,45	121,17
Obszar LGD	131,06	100	754,15	100	885,21

Źródło: dane z Urzędów Gmin 2007r.

Na obszarze LGD nie ma większych problemów w zakresie zaopatrzenia w energię. Obszar LGD charakteryzuje się nieuregulowaną gospodarką ściekową – rozwojem sieci wodociągowej bez jednoczesnego rozwoju sieci kanalizacyjnej. Efektem tego jest wprowadzanie nieoczyszczonych (lub oczyszczonych niewystarczająco) ścieków do wód. Problem ten dotyczy wszystkich gmin objętych LSR. Do sieci wodociągowej podłączonych jest większość mieszkańców (96,6% gospodarstw domowych w Rogowie, 90% w Rypinie, 76,4% w Górznie, 79% w Skrwilnie, 80% w Świedziebni) lub prawie wszyscy mieszkańcy gmin (Brzuze 95%, Wąpielsk 98%, Osiek 99,9%). Zupełnie inaczej kształtuje się sytuacja, jeśli chodzi o sieć kanalizacyjną. W żadnej z gmin liczba mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej nie jest równa nawet połowie liczby wszystkich mieszkańców gminy. Większość ścieków gromadzona jest w szambach, często nieodpowiednio zabezpieczonych, co powoduje przedostawanie się zanieczyszczeń do cieków wodnych i wód gruntowych. Często podstawowym sposobem utylizacji ścieków jest wylanie ich na pola. Konieczne jest rozszerzenie sieci kanalizacyjnej. Z uwagi na brak rozwiniętej sieci kanalizacyjnej możliwości istniejących oczyszczalni ścieków pozostają często niewykorzystane w pełni.

Obszar objęty LSR charakteryzuje się brakiem właściwej gospodarki odpadami. System zbierania i wywozu odpadów jest zorganizowany tylko częściowo. Przeważnie nie występuje selektywna zbiórka, która ograniczyłaby ilość odpadów do składowania, pozwalając w większym stopniu wykorzystać odpady stanowiące surowiec wtórny. Selektywne gromadzenie odpadów ograniczyłoby również uciążliwe oddziaływanie wysypisk. Częściowo tylko zorganizowany system zbierania odpadów powoduje spalanie dużej części odpadów przez mieszkańców w kotłach własnych lub wywożenie ich na dzikie wysypiska.

Dostęp do telefonii na obszarze LGD zapewniają przede wszystkim: Telekomunikacja Polska S.A. oraz operatorzy sieci komórkowej: Orange, Era, Plus. Dostęp do Internetu jest stosunkowo drogi, szczególnie biorąc pod uwagę wysokie bezrobocie oraz niskie dochody mieszkańców.

Niestety obszar LGD nie zaadoptował rozwiązań infrastrukturalnych związanych z odnawialnymi źródłami energii.

Infrastruktura turystyczna

Na atrakcyjnych turystycznie terenach LGD intensywnie rozwija się zapotrzebowanie na różnorodne formy turystyki i rekreacji. Na obszarze objętym LSR występuje kilka miejsc rekreacji wodnej i wędkarstwa, a tworzeniu nowych miejsc wypoczynku sprzyjają pięknie położone i czyste jeziora. Przy jeziorach, poza możliwością wypożyczenia sprzętu wodnego, można skorzystać z innych ciekawych ofert. W sezonie letnim kilka obiektów noclegowych o wyższym standardzie powiększa swoją ofertę turystyczną również o naukę jazdy konnej oraz przejażdżki bryczkami, wypożyczając konie z pobliskich stajni. **Powyższa oferta zaspakaja jednak niewielką część zapotrzebowania na rekreację i wypoczynek. Ponadto stan obecnej infrastruktury gastronomicznej, noclegowej oraz sportowo-rekreacyjnej najczęściej wymaga dużych nakładów w celu podniesienia obecnego niezadowalającego standardu oraz zwiększenia ilości miejsc rekreacyjnych, noclegowych i gastronomicznych.**

Baza turystyczna terenów LGD jest bardzo uboga, ilość ośrodków jest znikoma przede wszystkim, jeśli chodzi o obiekty całoroczne. Stan techniczny ośrodków turystycznych także wymaga dużych nakładów w celu poprawy jakości oferowanych usług. Poniższa tabela przedstawia zestawienie ośrodków, miejsc noclegowych oraz ilości odwiedzających turystów w 2006 i 2007 roku. Należy zaznaczyć, że tylko w trzech gminach należących do LGD występują obiekty, w których można znaleźć zakwaterowanie.

Tab. Obiekty, miejsca noclegowe oraz turyści odwiedzający teren LGD

Ilość obiektów i miejsc noclegowych w gminach terenu LGD	Górzno		Rogowo		Skrwilno	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Ilość obiektów ogółem	4	3	2	2	3	2
- w tym obiekty całoroczne	2	2	Brak obiektów	Brak obiektów	Brak obiektów	Brak obiektów
Ilość miejsc noclegowych	217	157	132	156	232	208
- w tym miejsca całoroczne	97	97	Brak miejsc	Brak miejsc	Brak miejsc	Brak miejsc
Korzystający z noclegów	4 566	4 952	1 118	1 000	1 011	823
- w tym turyści w obiektach całorocznych	Brak danych	4 648	Brak turystów	Brak turystów	Brak turystów	Brak turystów
- w tym turyści zagraniczni	46	49	Brak turystów	Brak turystów	Brak turystów	Brak turystów

Źródło: GUS 2006, 2007

O złym stanie bazy turystycznej świadczy także liczba zarejestrowanych w 2006 roku w rejestrze REGON firm działających jako hotele i restauracje. Na 2 074 podmiotów gospodarczych tylko 38 firm zarejestrowanych jest jako hotele i restauracje.

Specyfika obszaru

Powyższa analiza obszaru objętego LSR pozwala nam na wyodrębnienie najważniejszych kwestii, które charakteryzują ten teren.

Cały obszar LGD położony jest na Pojezierzu Dobrzyńskim. Jego krajobraz oraz szata przyrodnicza wykazuje, więc wiele elementów wspólnych. Charakterystyczne jest zróżnicowane, często pagórkowate ukształtowanie terenu i wysoka jeziorność. Cały obszar Partnerstwa ze względu na uwarunkowania przyrodniczo-krajobrazowe oraz ciekawe tło historyczno-kulturowe posiada silne predyspozycje dla rozwoju turystycznego. Najcenniejszym bogactwem tego regionu jest bogata historia i kultura tych ziem. Wspólne dziedzictwo i losy dziejowe wytworzyły w mieszkańcach tego obszaru poczucie tożsamości kulturowej: wspólnoty doświadczeń oraz wspólnych wartości. Zasoby te zostaną wykorzystane do realizacji zaplanowanych działań w ramach LSR związanych z rozwojem kultury, rekreacji, sportu i turystyki. Optymalne zagospodarowanie i wykorzystanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych będzie stanowić główny wyznacznik kierunku działań w ramach LSR.

Innym szczególnym elementem charakteryzującym obszar LGD są dobre warunki naturalne (rzeki, pagórki itp.) na pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych. Stowarzyszenie zamierza wspierać pomysły i działania wykorzystujące w sposób optymalny zasoby naturalne do wytwarzania „zielonej energii”, a także podjąć działania zwiększające świadomość proekologiczną mieszkańców, co wpłynie pozytywnie na środowisko naturalne i zwiększy atrakcyjność regionu. Na terenie LGD można znaleźć już pierwsze innowacyjne rozwiązania tego typu, np.: wiatraki oraz mała elektrownia wodna w miejscowości Strzygi w gminie Osiek.

Kolejnymi zjawiskami, które dotyczą całego obszaru LGD są: duże bezrobocie, rozdrobnione gospodarstwa rolne, mały stopień przedsiębiorczości oraz duży odpływ ludności. W celu zwalczania tych problemów LGD zamierza kreować warunki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorstw, tworzeniu nowych miejsc pracy, aby obszar działania stał się przyjaznym miejscem do pracy, zamieszkania i rekreacji.

III. Analiza SWOT obszaru objętego LSR

Jednym z podstawowych narzędzi służących zdefiniowaniu występujących w gminach problemów jest analiza SWOT. Pozwala ona na identyfikację w zwięzły i przejrzysty sposób głównych problemów gmin oraz przedstawia szczegółowo słabe i mocne strony, jak również możliwości rozwoju i zagrożenia. Ponadto jest ona materiałem wyjściowym do formułowania misji oraz głównych kierunków rozwoju, a także celów ogólnych i szczegółowych.

Po utworzeniu i dokładnym zapoznaniu się z diagnozą obszaru LGD, przystąpiliśmy do prac nad sporządzeniem analizy SWOT. Prace nad opracowaniem arkusza miały charakter uspołeczniony, co przejawiało się wspólnym działaniem przedstawicieli trzech sektorów (społecznego, gospodarczego i publicznego) podczas licznych spotkań konsultacyjnych przedstawicieli gmin, mieszkańców i przedsiębiorców oraz badań ankietowych przeprowadzonych na obszarze LGD. Założeniem podczas opracowywania dokumentu Lokalnej Strategii Rozwoju było włączenie jak największej ilości osób w jej tworzenie, aby dokument odzwierciedlał opinię możliwie szerokiej grupy mieszkańców.

Analiza SWOT powinna naszym zdaniem uwzględniać jak najwięcej danych, aby jej wartość analityczna i celność spostrzeżeń była jak najlepsza. Dlatego oprócz wcześniej wspomnianych spotkań konsultacyjnych i badań ankietowych stanowiących cenną informację od mieszkańców, podczas tworzenia części diagnostycznej oraz analizy SWOT wykorzystaliśmy również inne źródła informacji. W szczególności były to strategie lub inne dokumenty strategiczne dotyczące rozwoju każdej gminy, materiały i informacje uzyskane z Urzędów Pracy, Urzędu Statystycznego oraz różnych materiałów i opracowań, które pozyskane zostały z każdej z gmin.

W poniższej tabeli znajduje się zestawienie wszystkich wspólnie wypracowanych, najważniejszych czynników mających odzwierciedlenie w diagnozie opisanej w punkcie drugim oraz informacji pozyskanych podczas konsultacji społecznych.

Tab. Analiza SWOT obszaru LGD

Mocne strony:	Słabe strony:
<ul style="list-style-type: none"> korzystne walory przyrodniczo-krajobrazowe i klimatyczne obszaru LGD (Rezerваты przyrodnicze, Parki krajobrazowe, Zielone Płuca Polski”); ciekawe i atrakcyjne ukształtowanie powierzchni; czysta woda rzek i jezior, umożliwiającą rekreację i turystykę; bogata historia ziem dobrzyńskich (szlak bursztynowy, trakt ruski) i liczne zabytki; bogata tradycja oraz zwyczaje mieszkańców; korzystne uwarunkowania naturalne	<ul style="list-style-type: none"> niski wskaźnik przedsiębiorczości (49,8 pkt – liczba przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców); wysoki wskaźnik bezrobocia; niskie kwalifikacje zawodowe mieszkańców oraz poziom wiedzy i wykształcenia; mała liczba realizowanych projektów dofinansowanych ze środków UE, w tym projektów innowacyjnych i integrujących zasoby/sektory LGD duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych; brak infrastruktury turystycznej, gastronomicznej, hotelowej, w tym

<p>do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • korzystna lokalizacja; 	<p>szlaków rowerowych i pieszych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak usług dla turystów i mieszkańców zwiększających atrakcyjność obszaru; • brak instytucji publicznych lub prywatnych wspierających przedsiębiorczość i doradzających przedsiębiorcom; • brak rozwiązań infrastrukturalnych w sferze energii odnawialnej; • słaby stan i wyposażenie infrastruktury kulturalnej oraz sportowo-rekreacyjnej, • słaba oferta kulturalna, sportowo-rekreacyjna; • niski stopień innowacyjności gospodarki LGD; • słaby stopień integracji gmin obszaru LGD; • brak znaczących inwestycji w sektorze rolno-spożywczym, potrzebnych do zwiększenia produkcji i konkurencyjności; • zdegradowane zasoby kulturowe;
Szanse:	Zagrożenia:
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności podmiotów gospodarczych poprzez tworzenie klastrów branżowych • rozwój usług i przedsiębiorczości w związku z nowopowstałą infrastrukturą oraz rozwojem świadomości i wiedzy mieszkańców • rozwój turystyki i agroturystyki w związku z trendami panującymi w Polsce; • możliwość wykorzystania środków finansowych z UE dla realizacji lokalnych inwestycji • wzrost zamożności społeczeństwa • wzrost zainteresowania obszarem przez turystów dzięki organizowanym imprezom kulturalnym promującym obszar, współfinansowanym z UE • wzrost wykorzystania energii odnawialnej dzięki analizom i szkoleniom; • spójność operacji wdrażanych w ramach LSR ze Strategiami lokalnymi gmin z obszaru LGD, owocująca skuteczniejszą realizacją celów, synergia działań i dynamicznym rozwojem społeczno-gospodarczym LGD; • zagospodarowanie i wypromowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • brak poprawy w sferze dochodów mieszkańców; • dalszy spadek zyskowności produkcji rolnej w małych gospodarstwach; • możliwe trudności z pozyskaniem i wykorzystaniem środków finansowych na realizację inwestycji ze względu na niski poziom wiedzy i kwalifikacji mieszkańców skutkująca słabą jakością składanych wniosków (w tym w ramach Programu Leader – np. nieterminowość, niekompletność, niska jakość merytoryczna); • pogarszający się stan środowiska naturalnego; • dalsza degradacja zasobów kulturowych o znaczącym potencjale; • niewystarczająca w stosunku do potrzeb LGD i mieszkańców oraz liczby potencjalnych beneficjentów z obszaru LGD ilość środków finansowych z programu LEADER; • brak akceptacji społecznej działalności LGD; • odpływ ludności za wykształceniem i pracą; • zaniechanie kultywowania obrzędów kultury i tradycji przez młodych mieszkańców; • marazm społeczności lokalnej;

Mocne i słabe strony mają charakter wewnętrzny, są cechami partnerstwa, na które mamy wpływ i możemy je kształtować. Szanse i zagrożenia natomiast mają charakter zewnętrzny, nie zawsze mamy na nie wpływ, możemy się jedynie zabezpieczać przed zagrożeniami i kształtować posiadane zasoby w celu wykorzystania pojawiających się szans. Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT opisującej w sposób syntetyczny diagnozę obecnej sytuacji obszaru LGD ustalone zostały misja oraz cele i działania do realizacji na przyszłość.

Wnioski wynikające z analizy są następujące:

1. Obszar posiada predyspozycje, aby stać się miejscem przyciągającym turystów, ponieważ posiada cenne walory środowiskowe, historyczne oraz wspianą tradycję. Jednak, aby ten warunek mógł być zrealizowany konieczne jest zagospodarowanie zasobów, wsparcie dla rolników lub innych osób chcących otworzyć gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, hotele, lokale gastronomiczne. Konieczne jest również utworzenie innej infrastruktury, np. turystycznej, związanej z miejscami będącymi atrakcjami turystycznymi, takiej jak: szlaki rowerowe lub piesze, zagospodarowanie jezior oraz rzek (pomosty, przystanie kajakowe, ośrodki wypoczynkowe), odrestaurowanie zabytków, imprezy dla mieszkańców i turystów, potrawy regionalne i inne atrakcje. Poza tym potrzebna jest również promocja tego terenu i jego walorów.
2. Obszar LGD cechuje się również brakiem innowacyjnych rozwiązań w sferze gospodarczej i społecznej, powoduje to, iż obszar nie rozwija się bardzo dynamicznie. Szansą są więc innowacje, które powodują, iż rozwój obszaru może ulec zdynamizowaniu. Pewną formą innowacji dla tego obszaru jest Program Leader, ale potrzebne są również inne rozwiązania, takie jak klastry branżowe, czy inwestycje w odnawialne źródła energii. Szansą na zmianę w tym zakresie są środki pomocowe z Unii Europejskiej, która to wspiera wszelkie działania lub przejawy innowacyjności.
3. Mieszkańcy obszaru LGD są mało przedsiębiorczy, co skutkuje również innymi negatywnymi następstwami, takimi jak: wysokie bezrobocie, niskie dochody ludności, czy niskie kwalifikacje mieszkańców. Wydaje się rozsądne zatem prowadzenie wszelkich działań nakierowanych na aktywizację mieszkańców, w ramach których można szkolić ludność w kierunku rozwijania własnego biznesu (np.: związanego z turystyką), pomagać oraz doradzać osobom chcącym otworzyć działalność oraz tym, którzy już ją prowadzą, ale mają pewne kłopoty. Doradztwo może dotyczyć możliwości pozyskania pieniędzy z UE oraz pomocy przy przygotowywaniu wniosków. Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców może wpłynąć nie tylko na opisane wcześniej wskaźniki, ale również przyczyni się do rozwoju usług i infrastruktury dla turystów, wzrostu stopnia wykorzystywania energii odnawialnej, co pozwoli na uzyskanie efektu synergii tych wszystkich działań i wpłynie na szybszy rozwój regionu.

4. Problemem obszaru jest również rozdrobnione oraz mało opłacalne w takim kształcie rolnictwo. Receptą na taki stan rzeczy mogą być wspomniane wcześniej klastry branżowe lub działania nakierowane na różnicowanie dochodów rolników (gospodarstwa agroturystyczne, usługi dla turystów) lub zmiana kwalifikacji.

5. Bardzo istotne jest także podjęcie działań zmierzających do ożywienia życia społecznego, kulturalnego, sportowo-rekreacyjnego (w tym różnego rodzaju imprez, stworzenia infrastruktury) stwarzających możliwości aktywnego i kreatywnego spędzania czasu wolnego przez mieszkańców oraz jednocześnie będących atrakcją dla turystów odwiedzających obszar LGD.

Powinniśmy zatem wybrać takie działania, które będą wykorzystywały mocne strony i szanse oraz eliminowały słabości i uwzględniały ryzyko związane z zagrożeniami.

IV. Cele ogólne i szczegółowe LSR oraz planowane do realizacji przedsięwzięcia

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz wytyczonej na jej podstawie analizy SWOT przystąpiono do wyboru celów Strategii. Ustalone cele wynikają nie tylko z przeprowadzonej diagnozy obszaru i analizy SWOT, tj. mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszaru LGD. Na terenie Stowarzyszenia zostały przeprowadzone konsultacje z lokalną społecznością oraz badanie z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego, w celu uzyskania informacji na temat postrzegania obszaru LGD przez mieszkańców.

Reasumując, **wyboru celów ogólnych i szczegółowych dokonano w oparciu o analizę danych statystycznych zebranych na etapie diagnozy, wniosków wynikających z analizy SWOT oraz konsultacji społecznych.**

Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe uwarunkowania **wyznaczono następujące cele ogólne oraz szczegółowe terenu „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”:**

Cel ogólny nr 1: **Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców**

W ramach tego celu określono dwa cele szczegółowe, a mianowicie:

- 1.1.** Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców
- 1.2.** Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej
- 1.3.** Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD

Cel ogólny nr 2: **Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów**

Celami szczegółowym zdefiniowanymi w ramach powyższego celu strategicznego są:

- 2.1.** Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej
- 2.2.** Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej
- 2.3.** Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD

Cel ogólny nr 3: **Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych**

W ramach tego celu realizowane będą następujące cele szczegółowe:

- 3.1.** Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD
- 3.2.** Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD
- 3.3.** Promocja tożsamości regionalnej - zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu

Cel ogólny nr 1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców

został zdefiniowany na podstawie diagnozy obszaru objętego LSR, analizy SWOT oraz opinii mieszkańców na warsztatach społecznych. Na obszarze Stowarzyszenia występuje niski wskaźnik przedsiębiorczości, wysoki wskaźnik bezrobocia, niskie wykształcenie lokalnego społeczeństwa, wysokie ujemne salda migracji, wysoki udział społeczeństwa rolniczego na terenie LGD. Wszystkie te dane wskazują na konieczność podjęcia działań w kierunku powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym źródeł dochodu dla mieszkańców naszej LGD.

W ramach tego celu określono trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1.1. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców, który został określony głównie na podstawie diagnozy i z konsultacji z mieszkańcami.

Cel jest mierzalny. Miara jest wzrost wiedzy i świadomości społeczności lokalnej poprzez realizację szkoleń, konferencji, seminariów i konsultacji.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

Cel szczegółowy 1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej, który został zdefiniowany na podstawie diagnozy obszary LGD oraz analizy SWOT, głównie w oparciu o słabe strony i możliwości rozwoju.

Cel jest mierzalny. Miara jest powstawanie nowych firm, o czym będzie świadczył rosnący wskaźnik przedsiębiorczości, a tym samym zmniejszenie się wskaźnika bezrobocia na terenie LGD. Dzięki malowniczym krajobrazom, walorom przyrodniczym i bogatej kulturze opisywanych ziem możliwe jest rozwinięcie usług turystycznych i okołoturystycznych np. bazy noclegowej, gastronomicznej, itp.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii. Cel ten będzie zrealizowany poprzez działania inwestycyjne podjęte przez obecnych rolników chcących rozpocząć działalność w kierunku nierolniczym.

Cel szczegółowy 1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD, który został zdefiniowany na podstawie diagnozy obszary LGD oraz analizy SWOT, głównie w oparciu o słabe strony i możliwości rozwoju.

Cel jest mierzalny. Miara jest zwiększona liczba turystów na obszarze LGD, zwiększona liczba noclegów w obiektach dla turystów na terenie naszego Stowarzyszenia.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

Cel ogólny nr 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów został wykreowany na podstawie rozpoznania obszaru, analizy SWOT oraz warsztatów społecznych wraz z ankietami. Teren Stowarzyszenia zachwyca mieszkańców swoim pięknem, niepowtarzalnością, dziedzictwem naturalnym oraz kulturowym. Dąży się do stworzenia szerokiej propozycji w zakresie kultury, sportu i rekreacji wykorzystując do tego celu lokalne zasoby. Pozwoli to na rozwój opisywanych obszarów oraz poprawienie warunków życia.

Celami szczegółowym zdefiniowanymi w ramach powyższego celu ogólnego są:

Cel szczegółowy 2.1. Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej został ustalony na podstawie diagnozy obszaru, analizy SWOT, konsultacji społecznych oraz ankiet.

Cel jest mierzalny. Miarą jest liczba zbudowanej i rozbudowanej już istniejącej infrastruktury kulturowej i sportowo-rekreacyjnej. Będą to świetlice wiejskie, szlaki turystyczne, zagospodarowania przestrzenne wsi, boiska i place zabaw oraz wiele innych obiektów.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

Cel szczegółowy 2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej wykreowany został na podstawie analizy obszaru, analizy SWOT oraz konsultacji społecznych i ankiet.

Cel jest mierzalny. Miarą jest liczba powstałych usług, czyli ofert dla mieszkańców i turystów, powstałych na istniejącej/rozbudowanej infrastrukturze i zasobach. Takimi usługami będą m.in.: zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych w świetlicach, wypożyczalnie sprzętów turystycznych: rowerów, kajaków. Poprzez takie działanie zwiększy się poczucie spójności i atrakcyjności regionu.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

Cel szczegółowy 2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD został ustalony na podstawie diagnozy obszaru, analizy SWOT, konsultacji społecznych oraz ankiet.

Cel jest mierzalny. Miarą jest liczba imprez na terenie LGD, a tym samym zwiększenie poczucia spójności, atrakcyjności regionu, ilość zwiększonego doposażenia obiektów kulturowych i rekreacyjnych na terenie LGD.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

Cel ogólny nr 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych został określony na podstawie diagnozy obszaru Stowarzyszenia, analizy SWOT, a także przeprowadzonych konsultacji społecznych i ankiet. Na terenie LGD zdiagnozowano niski poziom zagospodarowanie posiadanych zasobów, co czyni region mało atrakcyjnym. Dlatego Stowarzyszenie najpierw odpowiednio zdiagnozuje zasoby naturalne i odnowi zasoby kulturowe, a następnie będzie promować region na skalę krajową.

W ramach tego celu będą realizowane następujące cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 3.1. Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD zdefiniowany został na podstawie diagnozy obszary LGD oraz analizy SWOT w szczególności ze słabych stron i szans rozwoju.

Cel jest mierzalny. Miarą jest liczba wykonanych analiz, planów, studiów wykonalności identyfikujących zasoby naturalne, kulturowe oraz historyczne naszego Stowarzyszenia.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

Cel szczegółowy 3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD zdefiniowany został na podstawie diagnozy obszary LGD oraz analizy SWOT, w szczególności ze słabych stron i szans rozwoju.

Cel jest mierzalny. Miarą jest liczba nowych obiektów wykorzystująca zasoby naturalne, historyczne i kulturowe na terenie objętym LSR.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

Cel szczegółowy 3.3. Promocja tożsamości regionalnej - zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu, który został wyznaczony na podstawie diagnozy obszaru, analizy SWOT oraz w trakcie warsztatów społecznych.

Cel jest mierzalny. Miarą jest liczba działań pod wspólnym szyldem Stowarzyszenia mających na celu powstanie zintegrowanego systemu promocji i informacji o tym terenie. Będą to m. in. udział w targach krajowych i zagranicznych, publikacje wydawnictw promocyjnych, artykuły w mediach i w Internecie na stronie Stowarzyszenia oraz stronach prywatnych. Zidentyfikowanie zasobów na terenie LGD oraz działania przyczyniające się do rozwoju, poprawy stanu i rozbudowy infrastruktury społecznej i kulturowej poprawią wizerunek regionu.

Termin osiągnięcia założeń celu. Realizacja założeń tego celu będzie prowadzona we wszystkich działaniach objętych przedmiotową LSR. Cel zostanie osiągnięty do 2015r., czyli do końca terminu wdrażania założeń Strategii.

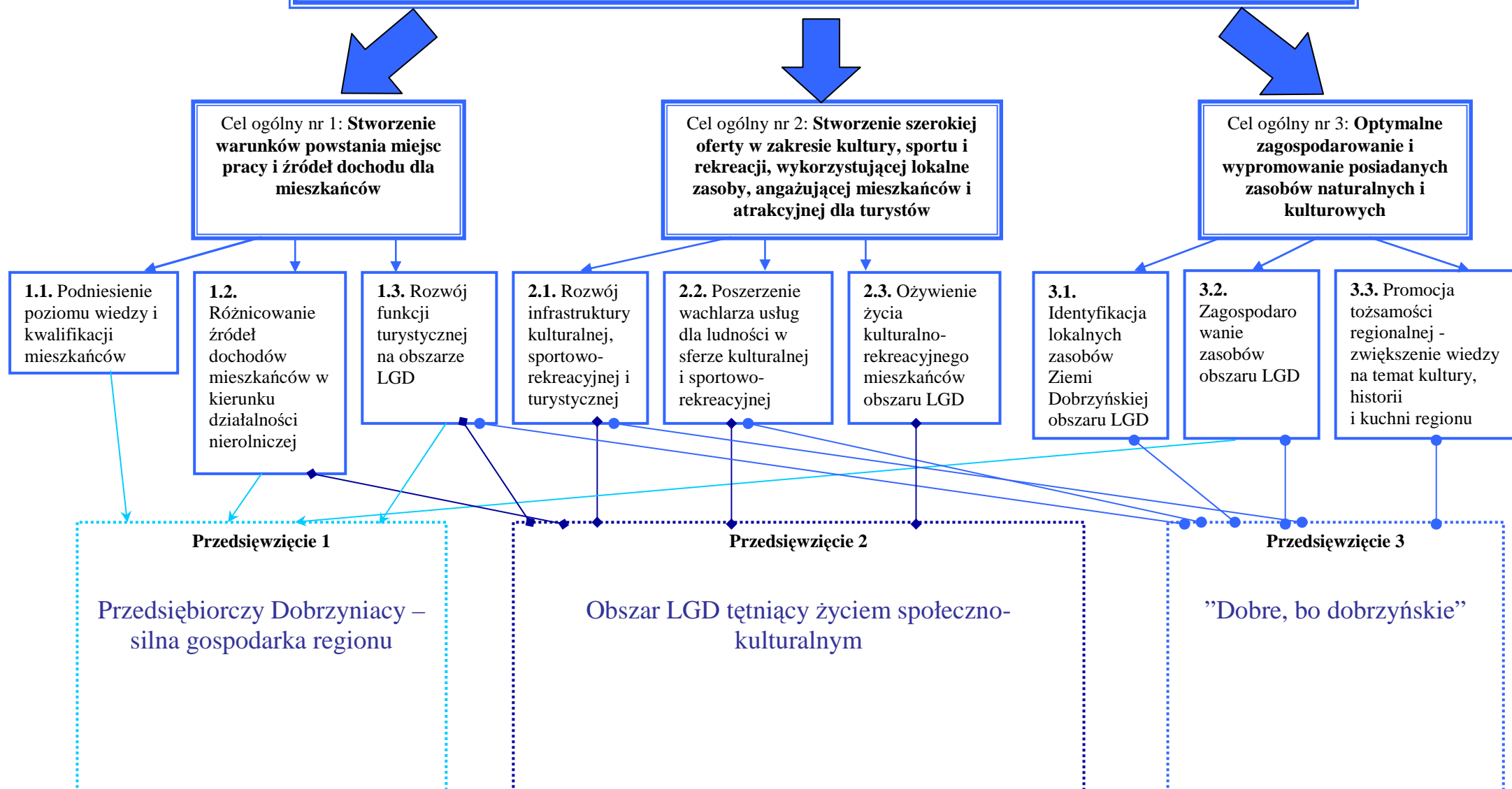
Wyznaczone przez nas cele ogólne wykazują ze sobą zbieżność oraz cechują się długofalowym charakterem. Cel ogólny nr 1 jest bezpośrednio powiązany z celem ogólnym nr 2, zaś realizacja celu nr 3 wymaga spójnych działań w ramach celu nr 2. Realizacji zdefiniowanych wyżej

celów służyć ma wykonywanie konkretnych operacji i przedsięwzięć, w które zaangażowani będą mieszkańcy, przedsiębiorcy, gminy i tym samym osiągnięty zostanie zintegrowany charakter podejmowanych operacji.

Wyznaczone cele i kierunki rozwoju wynikają z lokalnych uwarunkowań i analizy SWOT, co stanowi o ich adekwatności w tym zakresie. Są zgodne z wizją rozwoju obszaru LGD określoną przez reprezentantów sektora społecznego, publicznego i gospodarczego, dzięki czemu stanowią konsensus interesów całego społeczeństwa lokalnego LGD. Oczekuje się, że będzie to wpływało na synergię podejmowanych przedsięwzięć i operacji, przyczyniających się poprzez swój interdyscyplinarny charakter do stymulowania i rozwoju w różnych sferach życia obszaru objętego LSR, w tym gospodarczej, społecznej, środowiskowej, infrastrukturalnej i innych. Schemat na kolejnej stronie przedstawia adekwatność misji, celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć w ramach LSR.

**MISJA: Obszar LGD sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości i turystyki,
atrakcyjnym miejscem życia, pracy i wypoczynku dla każdego**

Realizacja celów określonych powyżej nastąpi poprzez wdrażanie konkretnych przedsięwzięć (adekwatnych do diagnozy i analizy SWOT), które przedstawiają tabele poniżej.

Przedsięwzięcie 1 – Przedsiębiorczy Dobrzyńniacy – silna gospodarka regionu	
<p>Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji następujących celów:</p> <p>Cel ogólny nr 1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>1.1. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców</p> <p>1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej</p> <p>1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD</p> <p>Cel ogólny nr 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD</p>	
Uzasadnienie	<p>Z przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT wynika, że średnie dochody mieszkańców są małe, a wskaźnik przedsiębiorczości dla terenu LGD jest niższy o 70,3 (liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców) niż dla województwa kujawsko-pomorskiego. Dlatego też Stowarzyszenie będzie wspierało powstawanie nowych miejsc pracy, by poprawić sytuację finansową gospodarstw domowych oraz zapobiec migracji „za chlebem” mieszkańców objętych LSR.</p> <p>Potencjał gospodarczy naszego obszaru jest oparty głównie o zasoby kulturowe i przyrodnicze co predestynuje ten obszar do rozwoju różnych form turystycznych i usług temu sektorowi towarzyszących. Brak jest jednak inicjatyw gospodarczych, dlatego celowym jest wsparcie lokalnych podmiotów i osób fizycznych mających potencjał do utworzenia kolejnego mikroprzedsiębiorstwa, do rozwoju działalności nierolniczej.</p>
Grupy docelowe beneficjentów	Zgodnie z definicją beneficjentów dla poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Lista rekomendowanych operacji z działań osi 4 Leader	Odnowa i rozwój wsi
	-
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
	<p>Pożądane będą operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa produktów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej.
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
	<p>Pożądane będą operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa produktów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej.
	Wdrażanie LSR- Małe projekty

	<p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów.
	Projekty współpracy
	<p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocji obszaru LGD oraz produktów i usług z obszaru LGD, - innowacyjnych projektów na obszarach wiejskich, - turystyki, - energii odnawialnej, - współpracy pomiędzy przedsiębiorcami.
	Aktywizacja i nabywanie umiejętności
	<p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR.

Przedsięwzięcie 2 – Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym	
<p>Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji następujących celów:</p> <p>Cel ogólny nr 1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej</p> <p>1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD</p> <p>Cel ogólny nr 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej</p> <p>2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej</p> <p>2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD</p>	
Uzasadnienie	<p>Obecna sytuacja na naszym terenie (brak odpowiedniej infrastruktury społecznej, brak ciekawych pomysłów, brak środków finansowych) ogranicza rozwój życia społeczno-kulturalnego.</p> <p>Nasze Stowarzyszenie będzie dbało o życie społeczne i kulturalne. Podniesienie świadomości społecznej mieszkańców wsi przyczyni się do zwiększenia poziomu zaangażowania ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, dbałość o zasoby kulturowe, historyczne i przyrodnicze oraz pomoże w integracji całego obszaru objętego LSR. Mieszkańcy przez swoje zaangażowanie mogą wpływać na organizację życia społeczno-kulturalne, a także na rozwój gospodarczy swojego regionu oraz na podniesienie atrakcyjności turystycznej swoich miejscowości.</p>
Grupy docelowe beneficjentów	Zgodnie z definicją beneficjentów dla poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Lista rekomendowanych operacji z działań osi 4 Leader	Odnowa i rozwój wsi
	Pożądanane są operacje w zakresie: - budowy, modernizacji, wyposażenia infrastruktury sportowej, kulturalnej, w tym ścieżek, szlaków, świetlic wiejskich, boisk i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
	-
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
	-
	Wdrażanie LSR- Małe projekty
	Pożądanane są operacje w zakresie: - organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - promocji i rozwoju lokalnej aktywności, - zagospodarowania zasobów kulturowych i naturalnych, - zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla rozwoju kultury i sportu.
	Projekty współpracy
	Pożądanane są operacje w zakresie: - promocji obszaru LGD, - projektów kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych, - innowacyjnych projektów infrastrukturalnych na obszarach wiejskich, - wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych.
	Aktywizacja i nabywanie umiejętności
	Pożądanane są operacje w zakresie: - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR.

Przedsięwzięcie 3 – „Dobre, bo dobrzyńskie”
<p>Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji następujących celów:</p> <p>Cel ogólny nr 1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD</p> <p>Cel ogólny nr 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej</p> <p>2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej</p> <p>Cel ogólny nr 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <p>3.1. Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD</p>

3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD	
3.3. Promocja tożsamości regionalnej - zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu	
Uzasadnienie	<p>Największym „skarbem” naszego Stowarzyszenia są walory naturalne i kulturowe. Obszar jest idealny do rozwoju turystyki, zarówno do wypoczynku jak i aktywnego spędzania czasu.</p> <p>Wykonana na potrzeby LSR analiza SWOT wykazała zły stan infrastruktury turystycznej oraz jej częściowy brak na terenie Stowarzyszenia, takiej jak: szlaki turystyczne i obiekty turystyczne. Niedostateczne wyeksponowanie walorów krajobrazowych sprawia, że to co najcenniejsze w regionie nie jest do końca wykorzystane. Dofinansowania wymaga również infrastruktura około turystyczna tj. gastronomiczna, noclegowa, itp.</p> <p>LGD pragnie stworzyć region atrakcyjny turystycznie, czyli taki, w którym dba się o infrastrukturę i atrakcje turystyczne, do którego będzie się chętnie wracać.</p>
Grupy docelowe beneficjentów	Zgodnie z definicją beneficjentów dla poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Lista rekomendowanych operacji z działań osi 4 Leader	Odnowa i rozwój wsi
	<p>Pożądaną są operacje z zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowy, modernizacji infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek, szlaków, pomostów i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
	<p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa płodów rolnych i leśnych, - wykorzystania energii odnawialnej
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
	<p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, produktów markowych, - rekreacji i wypoczynku, - wykorzystania energii odnawialnej
	Wdrażanie LSR- Małe projekty
	<p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów
	Projekty współpracy
	<p>Pożądaną są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocji obszaru LGD oraz produktów i usług z obszaru LGD, - innowacyjnych projektów na obszarach wiejskich, - wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych, - turystyki, - energii odnawialnej, - współpracy pomiędzy przedsiębiorcami.
	Aktywizacja i nabywanie umiejętności

	<p>Pożądane są operacje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR.
--	---

Poniżej zaprezentowano matryce logiczne opisujące przedsięwzięcia w kontekście realizacji celów ogólnych oraz szczegółowych oraz rodzaj i zakres operacji planowanych w ramach przedsięwzięć.

Wskaźnik produktu, czyli ilość operacji przewidzianych w ramach jednego przedsięwzięcia został oszacowany na podstawie poniższej tabeli. LGD założyło dla działań Programu Leader średnią kwotę pomocy finansowej na operacje realizowane w ramach Strategii. Wyliczona liczba operacji może ulec zmianie w przypadku, gdy wnioskodawca otrzyma inną niż założono kwotę pomocy finansowej na jedną operację.

Tab. Założona liczba operacji realizowanych w Strategii „Stowarzyszenia LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ”

Działania z Programu LEADER	Łączna kwota dofinansowania	Założenie - średnia kwota dofinansowania na jedną operację dla wnioskodawcy	Liczba operacji
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	482 583,20	20 000	24
Odnowa i rozwój wsi	2 412 916,00	-	40
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	482 583,20	30 000	16
Małe projekty	1 447 749,60	10 000	144

Przedsięwzięcia i operacje przewidziane do zrealizowania w ramach działań: „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”, „Wdrażanie projektów współpracy”, „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR, czego mierzalnym odzwierciedleniem są poniższe matryce logiczne. **Wskazuje to na adekwatność przedsięwzięć do celów LSR.**

Tab. Matryca logiczna dla przedsięwzięcia - Przedsiębiorczy Dobrzyńniacy – silna gospodarka regionu

Przedsięwzięcie 1 – Przedsiębiorczy Dobrzyńniacy – silna gospodarka regionu				
	Opis	Wskaźnik realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenie/ryzyko (niezależne od LGD)
Cele ogólne realizowane przez przedsięwzięcie	1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych	Wskaźniki oddziaływania: <ul style="list-style-type: none"> Spadek wskaźnika bezrobocia względem okresu bazowego, Zmniejszenie ujemnego salda migracji i przyrostu naturalnego na terenie obszaru LGD, Wzrost liczby przedsiębiorstw, Wzrost średniego dochodu na mieszkańca, Wzrost dochodów mieszkańców z tytułu prowadzenia działalności nierolniczej, Wzrost dochodu gminy, Wzrost liczby przedsiębiorstw lub obiektów wytwarzających energię z naturalnych źródeł, Wzrost liczby sezonowych i stałych miejsc noclegowych. Zwiększenie liczby turystów odwiedzających teren LGD. 	Dane z Urzędów Pracy Dane statystyczne publikowane przez GUS. Dane z urzędów gmin	Kryzys finansowy spowalniający rozwój gospodarczy Występujące trendy gospodarcze
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	1.1. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców 1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej 1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD 3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD	Wskaźniki rezultatu: <ul style="list-style-type: none"> Do 2015 utworzenie minimum 10 pozarolniczych miejsc pracy, Do 2014 przeszkolenie 70 osób z terenu LGD w zakresie otwierania, prowadzenia i rozwoju własnej działalności, Przeszkolenie do 2011r. minimum 15 przewodników wiejskich na obszarze LGD, Do 2015 oddanie do użytku przynajmniej 7 obiektów nowej infrastruktury turystycznej, W 2015 około 150 osób rocznie korzystających z nowej bazy noclegowej. 	Dane w siedzibie LGD na podstawie oświadczenia złożonego przez beneficjenta	Szkolenie z Wojewódzkiego i Powiatowego Urzędu Pracy Niekorzystne dla rozwoju gospodarczego przepisy dotyczących obszarów chronionych na terenie LGD
Działania PROW				
Odnowa i rozwój wsi	-	-	-	-
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Pożądane będą operacje w zakresie: - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych,	Wskaźniki produktu: <ul style="list-style-type: none"> Do 2015 zostanie zrealizowanych w tym zakresie przynajmniej 10 operacji 	Wpis na listę produktów tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wpis do rejestru w urzędzie	Brak beneficjentów zainteresowanych różnicowaniem działalności rolniczej na obszarze LGD. Zniechęcenie beneficjentów z powodu trudności formalnych związanych z wnioskami,

	przetwórstwa produktów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej.		gminy.	potrzebna dokumentacja.
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Pożądane będą operacje w zakresie: - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa produktów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej.	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostanie zrealizowanych w tym zakresie przynajmniej 10 operacji	Wpis do rejestru w urzędzie gminy.	Brak beneficjentów zainteresowanych rozwojem mikroprzedsiębiorstwami na obszarze LGD. Zniechęcenie beneficjentów z powodu trudności formalnych związanych z wnioskami, wymaganą dokumentacją.
Małe projekty	Pożądane są operacje w zakresie: - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostanie zrealizowanych w tym zakresie minimum 30 operacji	Dane w siedzibie LGD	Wystąpienie na obszarze LGD zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych np. pożary, powódzie itp.
Aktywizacja i nabywanie umiejętności	Pożądane są operacje w zakresie: - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR.	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostanie zrealizowanych w tym zakresie minimum 15 operacji	Dane w siedzibie LGD (np. listy obecności, doradcy)	Brak aktywnego uczestnictwa mieszkańców w szkoleniach, w spotkaniach z doradcami.

Tab. Matryca logiczna dla przedsięwzięcia – Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym

Przedsięwzięcie 2 – Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym				
	Opis	Wskaźnik realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenie/ryzyko (niezależne od LGD)
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów	Wskaźniki oddziaływania: <ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie liczby imprez organizowanych na obszarze LGD, Wzrost liczby obiektów (świetlic) życia kulturalnego, Zwiększenie świadczonych usług dla turystów i mieszkańców w zakresie kultury, sportu i rekreacji. 	Kalendarze imprez w każdej gminie. Dane z biura LGD	Czynniki losowe
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej 1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD 2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej 2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej 2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD	Wskaźniki rezultatu: <ul style="list-style-type: none"> Do 2014r. zmodernizowane będzie minimum 10 obiektów skupiających życie społeczne mieszkańców, W 2011r. przynajmniej 2000 osób uczestniczących w imprezach LGD, Minimum 20 nowych ofert skierowanych do mieszkańców i turystów w zakresie kultury, sportu i rekreacji do 2015r., Minimum 16 imprez na obszarze LGD do 2015r. Do 2015 oddanie do użytku minimum 3 obiektów sportowo-rekreacyjnych Do 2014 powstanie przynajmniej 20 km szlaków turystycznych na terenie LGD. 	Raporty z imprez. Dane w urzędach gmin. Dane z biura LGD	Pokrywanie się imprez z innymi w regionie. Procedura administracyjna związana z przetargami oraz dokumentacją.
Działania PROW				
Odnowa i rozwój wsi	Pożądane są operacje w zakresie: - budowy, modernizacji, wyposażenia infrastruktury sportowej, kulturalnej, w tym ścieżek, szlaków, świetlic wiejskich, boisk i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD	Wskaźniki produktu: <ul style="list-style-type: none"> Do 2014 zostanie zrealizowanych w tym zakresie 15 operacji 	Dokumentacje w siedzibie LGD.	Trudności uzyskania pozwolenia dotyczące miejsca lokalizacji inwestycji Wystąpienie na obszarze LGD zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych np. pożary, powodzie itp.
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	-	-	-	-
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	-	-	-	-

Małe projekty	Pożądane są operacje w zakresie: - organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - promocji i rozwoju lokalnej aktywności, - zagospodarowania zasobów kulturowych i naturalnych, - zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla rozwoju kultury i sportu.	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostanie zrealizowana w tym zakresie przynajmniej 5 operacji	Dane w siedzibie LGD Strona internetowa LGD Materiały informacyjne	Stowarzyszenie nawiąże współpracę z innymi LGD, których cele przyjęte w ich LSR są zbieżne z celami przedmiotowej LSR. Wystąpienie na obszarze LGD zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych np. pożary, powódzie itp.
Aktywizacja i nabywanie umiejętności	Pożądane są operacje w zakresie: - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR.	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostaną zrealizowane w tym zakresie co najmniej 10 operacji	Dane w siedzibie LGD (np. listy obecności, doradcy)	Mieszkańcy będą aktywnie uczestniczyć w przygotowywanych spotkaniach informacyjnych, szkoleniach.

Tab. Matryca logiczna dla przedsięwzięcia - „Dobre, bo dobrzyńskie”

Przedsięwzięcie 3 – „Dobre, bo dobrzyńskie”				
	Opis	Wskaźnik realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenie/ryzyko (niezależne od LGD)
Cele ogólne realizowane przez przedsięwzięcie	1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych	Wskaźniki oddziaływania: <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby turystów odwiedzających teren LGD, • Powstawanie infrastruktury technicznej i społecznej na obszarze objętym LSR, • Wzrost dochodów mieszkańców z tytułu prowadzenia działalności służącej , • Wzrost dochodu gminy, • Wzrost liczby sezonowych i stałych miejsc noclegowych. 	Dane statystyczne publikowane przez GUS. Dane z urzędów gmin i siedziby LGD.	Małe zainteresowanie turystyką w Polsce.
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD 2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej 2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej 3.1. Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD 3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD 3.3. Promocja tożsamości regionalnej - zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu	Wskaźniki rezultatu: <ul style="list-style-type: none"> • Do 2015 oddanie do użytku przynajmniej 7 obiektów nowej infrastruktury turystycznej, • Do 2015 wykonanie 9 analiz, planów, studiów wykonalności obszaru objętego LSR, • Minimum 20 nowych ofert skierowanych do mieszkańców i turystów w zakresie kultury, sportu i rekreacji do 2015r., • W 2015 około 150 osób rocznie korzystających z nowej bazy noclegowej, • Do 2015 minimum 20 firm ogłaszające się na portalu internetowego 	Dane w urzędach gmin. Dokumentacje w siedzibie LGD. Dane na stronie internetowej LGD Opracowanie analiz dotyczących stanu środowiska, zasobów kulturalnych,	Rozwój turystyki w całej Polsce. Promocja innych LGD.
Działania PROW				
Odnowa i rozwój wsi	Pożądaną są operacje z zakresie: - budowy, modernizacji infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek, szlaków, pomostów i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD	Wskaźniki produktu: <ul style="list-style-type: none"> • Do 2014r. zostanie zrealizowanych minimum 5 operacji 	Dokumentacja odbioru inwestycji w siedzibie LGD. Strony internetowe beneficjentów-urzędów gmin	Zbyt małe budżety beneficjentów i realizowanie Programu Odnowy i rozwoju wsi z dwóch źródeł. Procedura administracyjna związana z przetargami oraz dokumentacją. Wystąpienie na obszarze LGD zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych np. pożary, powodzie itp.
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Pożądaną są operacje w zakresie: - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa płodów rolnych i leśnych,	Wskaźniki produktu: <ul style="list-style-type: none"> • Do 2015 zostanie zrealizowanych co najmniej 5 operacji 	Wpis na listę produktów tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wpis do rejestru w urzędzie gminy.	Zniechęcenie beneficjentów z powodu trudności formalnych związanych z wnioskami, wymaganą dokumentacją.

	- wykorzystania energii odnawialnej			
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Pożądane są operacje w zakresie: - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, produktów markowych, - rekreacji i wypoczynku, - wykorzystania energii odnawialnej	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostanie zrealizowanych przynajmniej 3 operacje	Wpis do rejestru w urzędzie gminy.	Zniechęcenie beneficjentów z powodu trudności formalnych związanych z wnioskami, wymaganą dokumentacją.
Małe projekty	Pożądane są operacje w zakresie: - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostanie zrealizowanych co najmniej 30 operacji	Dane w siedzibie LGD. Dane w urzędach gmin.	Wystąpienie na obszarze LGD zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych np. pożary, powódzie itp.
Aktywizacja i nabywanie umiejętności	Pożądane są operacje w zakresie: - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR.	Wskaźniki produktu: • Do 2015 zostanie zrealizowanych co najmniej 5 operacji	Dane w siedzibie LGD (np. listy obecności, doradcy)	Aktywne uczestnictwo mieszkańców w szkoleniach, w spotkaniach z doradcami.

Poniższa tabela zawiera pakiet operacji przewidzianych do realizacji w ramach LSR.

Lp.	Nazwa operacji	Opis operacji	Wartość całkowita
1.	Analiza dotycząca możliwości rozwoju specjalistycznych usług agroturystycznych i turystycznych	Analiza będzie zawierać możliwości wykorzystania zasobów naturalnych dla rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych oraz możliwości różnicowania dochodów ludności zamieszkującej obszar LGD. Ponadto w analizie będą wskazane możliwości rozwoju specjalistycznych, często mających nowy charakter usług turystycznych i agroturystycznych, takich jak np.: agroturystyka rehabilitacyjna: dogoterapie, hipoterapia oraz agroturystyka rekreacyjno – rozrywkowa: bungi, szlaki do jazdy ekstremalnej na rowerach górskich, zorbing, nurkowanie w jeziorach, klastyry turystyczne.	20 000 zł
2.	Przeprowadzenie analizy stanu środowiska i zasobów naturalnych obszaru LGD - diagnoza stanu obecnego oraz możliwości rozwoju turystyki na bazie zasobów naturalnych	Analiza ta będzie zawierała zestawienie wszelkich zasobów naturalnych znajdujących się na obszarze LGD oraz informacje o stanie tych zasobów. W analizie zostanie szczegółowo omówiony stan poszczególnych elementów środowiska naturalnego oraz trendy zmian.	20 000 zł
3.	Wykonanie analizy "miękkich" zasobów kulturowych (stroje, zwyczaje tradycja, sztuka, kultura, muzyka, taniec)	Analiza dotyczy informacji na temat zasobów dziedzictwa niematerialnego naszego obszaru oraz zapisanie jej w celu uchronienia przed zapomnieniem. Zebrane zostaną informacje dotyczące m.in. muzyki, kultury, sztuki, ludowych strojów, tańca, zwyczajów, świąt, dań serwowanych na tym obszarze w latach minionych, legend, mitów, podań, itd. Analiza zostanie dokonana na podstawie dostępnych źródeł: archiwa, wywiady środowiskowe i inne opracowania. Uzyskane podczas analizy informacje zostaną wykorzystane dla promowania regionu oraz rozwoju funkcji turystycznej.	25 000 zł
4.	Przeprowadzenie analizy możliwości wykorzystania energii odnawialnej na terenie LGD	Działanie to będzie polegało na zdiagnozowaniu możliwości pozyskania i wykorzystania energii odnawialnej na obszarze LGD. Analiza może się przyczynić do wzrostu wykorzystania energii wiatrowej, słonecznej, wodnej, geotermalnej oraz energii z biomasy, a także podnieść atrakcyjność turystyczną i osiedleńczą obszaru LGD. Działanie to wpisuje się w politykę energetyczną państwa i Unii Europejskiej. Ponadto w analizie zostanie uwzględniona polityka segregacji odpadów na terenie naszego Stowarzyszenia.	25 000 zł
5.	Szkolenie dla Rady LGD z zakresu innowacyjnych	Szkolenie będzie zawierało przegląd najciekawszych i najbardziej innowacyjnych	1 665 zł

	rozwiązań na terenach wiejskich oraz ciekawych projektów realizowanych w innych LGD lub gminach w Europie "Innowacyjne projekty" - ocena projektów innowacyjnych	działań przeprowadzonych przez inne gminy w Polsce lub zagranicą. Ponadto zawarty będzie opis etapów wdrażania projektów oraz problemów występujących podczas implementacji. Szkolenie dla rady będzie uwzględniało problemy podczas oceny i wyboru projektów do realizacji. Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 14 osób Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 525 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 90 zł Razem: 1665 zł	
6.	Szkolenie dla Zarządu LGD z zakresu innowacyjnych rozwiązań na terenach wiejskich oraz ciekawych projektów realizowanych w innych LGD lub gminach w Europie "Innowacyjne projekty" - wdrażanie i nadzór projektów innowacyjnych	Szkolenie będzie zawierało przegląd najciekawszych i najbardziej innowacyjnych działań przeprowadzonych przez inne gminy w Polsce lub zagranicą. Ponadto zawarty będzie opis etapów wdrażania projektów oraz problemów występujących podczas implementacji . Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 3 osoby Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 140 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 30 zł Razem: 1220 zł	1 220 zł
7.	Szkolenie Rady "Przepisy prawa dla LGD" - odnoszące się do organu decyzyjnego - Rady	Szkolenie będzie dotyczyło zagadnień prawnych związanych w szczególności z rozporządzeniami: „Wdrażania lokalnej strategii rozwoju” Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 14 osób Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 525 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 80 zł Razem: 1655 zł	1 655 zł
8.	Szkolenie Zarządu "Przepisy prawa dla LGD" - odnoszące się do Zarządu	Szkolenie będzie dotyczyło zagadnień prawnych związanych w szczególności z rozporządzeniami: „Wdrażanie projektów współpracy”, „Wdrażania lokalnej strategii rozwoju” Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 3 osób Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 140 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 30 zł Razem: 1220 zł	1 220 zł
9.	Szkolenie Pracowników "Przepisy prawa dla LGD" - odnoszące się do pracowników	Szkolenie będzie dotyczyło zagadnień prawnych związanych w szczególności z rozporządzeniami: „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania”	1 205 zł

		<p>Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 2 osób Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 105 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 50 zł Razem: 1205 zł</p>	
10.	Szkolenie Rady LGD "Stosowanie procedur oraz kryteriów dotyczących wyboru operacji przez LGD"	<p>Szkolenie będzie obejmowało swoim zakresem tematykę związaną z wyborem operacji. Omawiane podczas szkolenia będą w szczególności zagadnienia związane z oceną zgodności operacji z LSR.</p> <p>Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 14 osób Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 525 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 95 zł Razem: 1670 zł</p>	1 670 zł
11.	Szkolenie Zarządu LGD "Efektywne zarządzanie organizacją i wdrażanie strategii"	<p>Szkolenie obejmowało będzie wybrane teorie oraz metody dotyczące efektywnego zarządzania organizacją, formułowania strategii oraz elementów nadzoru i kontroli nad realizacją wcześniej ustalonej strategii. Szkolenie będzie miało na celu podniesienie wiedzy Zarządu w tej tematyce i powinno wpłynąć pozytywnie na efektywność wdrażanej strategii.</p> <p>Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 3 osoby Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 140 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 30 zł Razem: 1220 zł</p>	1 220 zł
12.	Szkolenie dla Pracowników LGD "Zasady organizacji pracy własnej i biura"	<p>Szkolenie to przewidziane jest dla pracowników biura LGD w celu podniesienia ich wiedzy i umiejętności praktycznych w dziedzinie organizacji pracy. W ramach szkolenia zorganizowane zostaną również warsztaty, na których pracownicy będą mogli wykorzystać zdobytą wiedzę i zasady w praktyce. Szkolenie powinno przyczynić się do poprawy organizacji pracy pracowników biura i pozytywnie wpłynąć na efektywność wydatkowanych na biuro środków finansowych.</p> <p>Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 2 osoby Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 105 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 40 zł Razem: 1195 zł</p>	1 195 zł
13.	Szkolenie dla Pracowników	Szkolenie będzie dotyczyło najciekawszych i	1 195 zł

	LGD "Innowacyjne projekty " - tworzenie i realizacji innowacyjnych projektów	<p>najbardziej innowacyjnych działań przeprowadzonych przez inne gminy w Polsce lub zagranicą. Ponadto zawarty będzie opis etapów wdrażania projektów oraz problemów występujących podczas implementacji, ale również omówiony na tych przykładach będzie sposób pomocy doradczej dla beneficjentów wdrażających projekty innowacyjne.</p> <p>Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 2 osoby Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 105 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 40 zł Razem: 1195 zł</p>	
14.	Szkolenie Pracowników LGD w zakresie doradztwa i sporządzania wniosków o dotację - "Przygotowanie wniosków "	<p>Szkolenie będzie dotyczyło tematyki związanej z wypełnianiem wniosków o dotacje z UE. Pracownicy w ramach tego szkolenia nabędą niezbędną wiedzę teoretyczną oraz praktyczną, związaną z obsługą różnorodnych wniosków o dofinansowanie projektów. Oprócz części teoretycznej pracownicy na zorganizowanych warsztatach nabędą również umiejętności praktyczne niezbędne do sporządzania zróżnicowanych wniosków o dotację.</p> <p>Dane dotyczące szkolenia: Czas trwania – 7 godzin Liczba uczestników – 2 osoby Koszt pracy 1h szkoleniowca – 150 zł Łączny koszt cateringu – 105 zł Koszt materiałów szkoleniowych – 40 zł Razem: 1195 zł</p>	1 195 zł
15.	Aktualizacja materiałów informacyjnych - "Przewodnik turystyczny po obszarze LGD"	Opracowanie obejmować ma aktualizację już istniejącego wykazu zasobów naturalnych oraz kulturowych materialnych i niematerialnych obszarów, a więc przegląd terenów, wspaniałych zabytków, legendy, mity, podania, zwyczaje, produkty regionalne (kulinarne i rękodzielnicze). W opracowaniu będzie również zawarta informacja o bazie noclegowej i gastronomicznej wraz z informacjami teleadresowymi, będąca pewną formą reklamy.	5 000 zł
16.	Wydruk materiałów informacyjnych - "Przewodnik turystyczny po obszarze LGD"	Zadanie przewiduje wydruk opracowanego przewodnika przewidzianego do bezpłatnej dystrybucji. Zakłada się, że dzięki dystrybucji przewodnika nastąpi rozpowszechnienie Lokalnej Grupy Działania oraz wspaniałych zasobów naturalnych i kulturowych. Zakłada się dystrybucję materiałów w miejscach będących potencjalnym źródłem napływu ruchu turystycznego na ten obszar. Planuje się wydruk ok. 800 egzemplarzy wraz z mapą.	12 000 zł

		Koszt każdego egzemplarza szacowany jest na około 15 zł.	
17.	Wykonanie analizy i badań dotyczących opracowania wspólnej marki obszaru LGD	<p>W nawiązaniu do działań z ubiegłych Programów Stowarzyszenie chce wykreować pod wspólną marką regionalne produkty kulinarne. Zadanie to polegać będzie na przeprowadzeniu kilku etapowych prac analityczno- badawczych zmierzających do ustalenia spójnej marki regionu objętego działaniem LGD. Prace te będą polegały w szczególności na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - diagnozie obecnej sytuacji obszaru LSR, - przeprowadzeniu badań ankietowych i wywiadów z ludnością obszaru, - ustaleniu regionalnych produktów oraz dodatkowo USP, czyli unikalnych cech terenu na których można oprzeć budowanie marki, - wyznaczenie kierunków i filozofii strategii, - opracowanie celów, działań szczegółowych oraz systemu nadzoru i kontroli realizacji strategii. <p>Wspólna marka będzie promowana na Portalu internetowym, podczas imprez w gminach oraz w trakcie wymiany doświadczeń z innymi LGD.</p>	25 000 zł
18.	Opracowanie "Analizy obszaru LGD w zakresie możliwości powstania klastrów wraz z koncepcją biznesową klastra jako innowacyjnego elementu stymulującego rozwój gospodarczy terenu objętego LSR".	Analiza zakładać będzie rozwój klastrów branżowych będących innowacyjnym przedsięwzięciem realizowanym na obszarze LGD. W analizie znajdzie się diagnoza możliwości wdrożenia klastrów w poszczególnych branżach reprezentowanych na obszarze LGD wraz z planem wdrożenia oraz możliwościami rozwoju danego klastra w przyszłości. Działanie jest innowacyjne i będzie silnym bodźcem do rozwoju gospodarki, przedsiębiorczości, a tym samym przyczyni się do zmniejszenia bezrobocia.	25 000 zł
19.	Opracowanie „Planu rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD”	Działanie to będzie miało na celu opracowanie spójnego dla wszystkich gmin naszego Stowarzyszenia planu rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców, a co za tym idzie również wzrostu aktywności i dochodów ludności.	25 000 zł
20.	Wykonanie analizy możliwości rozwoju sektora NGO	Przeprowadzona zostanie analiza oraz diagnoza istniejących NGO na terenie LGD, a także charakterystyka ich dotychczasowej działalności. Opracowanie zawierać będzie również koncepcje rozwoju lub rozszerzenia działalności dla poszczególnych już istniejących NGO.	10 000 zł
21.	Spotkania aktywizujące	Zadanie ma na celu wytypowanie grupy osób	8 000 zł

	<p>zmierzające do wykreowania przewodników wiejskich - osób zajmujących się organizowaniem aktywnego wypoczynku na obszarze LGD</p>	<p>predysponowanych oraz chętnych do podjęcia pracy jako przewodnik turystyczny, organizator wolnego czasu dla turystów, gawędziarz.</p> <p>Ich zadaniem będzie organizacja wolnego czasu turystów, oprowadzanie po terenie LGD, wskazanie najciekawszych zabytków, walorów natury, przedstawienie w ciekawy sposób legend związany z naszym terem, „ożywianie” imprez, itp. Planuje się wyszkolenie w każdej gminie ok. 3-5 osób w tym zakresie poprzez organizację 8 spotkań/szkoleń w każdej gminie. Spotkania będą się odbywać po 1 spotkaniu w każdej gminie, a czas trwania takiego spotkania/szkolenia jest szacowany na około 3-4 godziny. Koszt każdego spotkanie jest szacowane na około 1000 zł.</p>	
22.	<p>Spotkania aktywizujące z zakresu agroturystyki dla osób prowadzących lub chcących rozpocząć tą działalność, zmierzające do rozwoju funkcji turystycznej</p>	<p>Zadanie obejmuje organizację szkoleń dla mieszkańców LGD z zakresu agroturystyki. Planuje się organizację spotkań w każdej gminie, w celu zaktywizowania tej dziedziny działalności, wskazania mieszkańcom, jakie są możliwości związane z agroturystyką, a jednocześnie w celu podniesienia ich wiedzy, aby mogli z sukcesem prowadzić tego typu działalność. Działalność agroturystyczna jest doskonałym sposobem różnicowania w kierunku działalności nierolniczej.</p> <p>Spotkania rozpoczną się od przedstawienia dobrych przykładów gospodarstw agroturystycznych i podstawowych zasad i reguł, jakie związane są z prowadzeniem tego typu działalności a następnie omówione zostaną szczegóły prowadzenia tego biznesu i możliwości zarabiania. Spotkania zostały podzielone na cztery bloki tematyczne, które będą dotyczyć: aspektów prawnych, marketingowych, finansowych oraz techniczno-organizacyjnych. Zadanie nawiązuje do zidentyfikowanych w diagnozie znacznych możliwości rozwoju LGD w tym zakresie w oparciu o wspaniałe zasoby naturalne i kulturowe, czyste środowisko, liczne rozdrobnione gospodarstwa rolne, korzystne położenie i gościnność mieszkańców. Celem zadania jest m.in. zwiększenie wielofunkcyjnego charakteru gospodarstw rolnych na naszym obszarze. W ramach zadania zostaną przeprowadzone spotkania tematyczne w każdej gminie, po 3-4 godziny każde. Przewiduje się udział po ok. 10 osób w każdym z 8 szkoleń. Na etapie wstępnym szkolenia zostaną poprzedzone akcją promocyjno/informacyjną – plakaty w</p>	8 000 zł

		każdej wsi, ogłoszenie w lokalnej prasie oraz zostaną wysłane zaproszenia do wytypowanych uczestników szkoleń. Zostanie również stworzona baza danych uczestników, która będzie podstawą do monitorowania efektów i rezultatów realizacji zadania. W ramach zadania wliczony jest też wynajem sal, wynagrodzenie osoby szkolącej, poczęstunek, materiały szkoleniowe oraz inne koszty organizacyjne.	
23.	Spotkania aktywizujące w zakresie tworzenia organizacji pozarządowych i realizacji projektów dofinansowanych z UE i innych źródeł	Przewiduje się przeprowadzenie cyklu szkoleń dla licznie działających na naszym obszarze organizacji pozarządowych. Szkolenia i ich szczegółowa tematyka zostanie ustalona po przeprowadzonej analizie możliwości rozwoju sektora NGO, która jest również jedną z operacji niniejszej Strategii. Zadanie obejmie realizację cyklu szkoleń/spotkań dla przedstawicieli sektora pozarządowego w formie cyklu 2 spotkań w każdej z 8 gmin dla ok. 10 uczestników na jedno spotkanie – łącznie 16 spotkań i 80 osób. Spotkania będą trwały 3-4 godziny. Szkolenia będą prowadzone przez ekspertów w zakresie zarządzania projektami oraz pozyskiwania środków pomocowych. W ramach zadania ujęto także poczęstunek, wynajem sal, wynagrodzenie osoby szkolącej, poczęstunek, zaproszenia dla uczestników oraz materiały informacyjno-szkoleniowe.	12 000 zł
24.	Stworzenie i obsługa bazy danych - Portal internetowy zawierający informacje dla mieszkańców, przedsiębiorców i turystów	W ramach tego działania zostanie stworzona wirtualna baza danych dotycząca całego obszaru LGD. Internetowy portal będzie jednocyfł mieszkańców oraz przedsiębiorców z obszaru LGD, a także będzie doskonałym informatorem dla turystów. Informacje zawarte w Portalu będą dotyczyć wszelkich działań realizowanych przez LGD oraz gminy na obszarze LSR. Poza tym znajdować będą się w nim wszelkie informacje i ogłoszenia dotyczące życia kulturowego oraz zawodowego mieszkańców i przedsiębiorców. Ponadto dostępne będą wszelkie dane turystyczne zebrane podczas wyżej opisanych działań. Portal dzięki swojej formie, konstrukcji oraz zasięgowi oddziaływania stanie się bardzo innowacyjnym narzędziem zwiększającym dostępność informacji i wiedzy dla wszystkich zainteresowanych.	27 000 zł
25.	Spotkania aktywizujące w zakresie prowadzenia lub rozpoczynania własnego biznesu	Zadanie ma na celu zaktywizowanie mieszkańców LGD w sferze gospodarczej, zmobilizowanie do tworzenia nowych podmiotów szczególnie w sektorze mikro i małych przedsiębiorstw z wykorzystaniem cennych walorów	8 000 zł

		<p>przyrodniczych oraz kulturowych. Szkolenie będzie skierowane również do rolników, którzy chcieliby spróbować swoich sił w biznesie lub przekwalifikować i rozwinąć swoje gospodarstwa.. Dzięki szkoleniom mieszkańcy zdobędą wiedzę jak zaistnieć na rynku, jak prowadzić księgowość, jak planować politykę sprzedaży, ja promować się, pozyskiwać środki zewnętrznego finansowania oraz wiele innych praktycznych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej (m.in. skuteczne negocjacje). Szkolenia będą prowadzone przez specjalistów w danej dziedzinie oraz praktyków życia gospodarczego. Planuje się przeprowadzenie 8 spotkań na terenie LGD, spotkania w gminie w wymiarze 4-5 godzin na spotkanie. Szacuje się udział w każdym spotkaniu ok. 20 osób. Zadanie obejmuje wynajem sal, wynagrodzenie szkoleniowca, przygotowanie materiałów informacyjno-szkoleniowych, poczęstunek. Zadanie to łączy się również z innymi działaniami realizowanymi w ramach LSR takimi jak doradztwo w zakresie przygotowywania wniosków o dotacje, różnicowanie działalności.</p>	
26.	Doradztwo w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach wdrażania LSR	<p>Zadanie przewiduje prowadzenie bezpłatnego doradztwa dla beneficjentów w zakresie pozyskiwania dofinansowania i tworzenia dokumentacji dla projektów dofinansowanych z UE. Zakłada się przeprowadzenie w każdej z gmin usług doradczych przy aplikowaniu o środki przewidziane w ramach poszczególnych działań związanych z wdrażaniem LSR. Każda usługa doradcza przypisana do jednego projektu będzie składała się z indywidualnych konsultacji, po 6 godzin każda, łącznie będzie zrealizowanych około godzin konsultacji, w ramach około 150 projektów. Doradztwo będzie prowadzone przez ekspertów w zakresie zarządzania projektami oraz pozyskiwania środków pomocowych. Przewidziana jest także promocja projektu w formie plakatów informujących o istniejącej możliwości uzyskania porady ekspertów.</p>	135 000 zł
27.	Spotkania aktywizujące dla mieszkańców z możliwości wykorzystania produktów regionalnych dla różnicowania dochodów ludności (marketing, sprzedaż).	<p>Przewiduje się przeprowadzenie cyklu szkoleń dla osób wytwarzających produkty regionalne. Tematyka szkoleń będzie głównie oscylowała wokół marketingu, promocji, wspólnej marki i sprzedaży lokalnych produktów. Działanie będzie silnym bodźcem do rozwoju gospodarki, a tym samym przyczyni się do wzrostu dochodów społeczeństwa naszego</p>	12 000 zł

		Stowarzyszenia. Zadanie obejmie realizację cyklu szkoleń/spotkań w formie 2 spotkań w każdej z 8 gmin dla ok. 10 uczestników na jedno spotkanie – łącznie 16 spotkań i 80 osób. Spotkania będą trwały 3-4 godziny. Szkolenia będą prowadzone przez ekspertów w zakresie promocji i sprzedaży. W ramach zadania ujęto także poczęstunek, wynajem sal, wynagrodzenie osoby szkolącej, poczęstunek, zaproszenia dla uczestników oraz materiały informacyjno-szkoleniowe.	
28.	Spotkanie aktywizujące dla młodzieży naszego Stowarzyszenia w zakresie nowoczesnego rynku pracy, swojego miejsca pracy w przyszłości	Spotkania poświęcone młodzieży z terenu LGD, na którym będą omówione nowoczesne rynki pracy, możliwości rozwoju zawodowego, trendy rozwoju sektorów gospodarczych itp. Spotkania te mają zachęcić młodych do kształcenia się, ułatwić podjęcie decyzji wyboru zawodu, kierunku rozwoju. Planuje się przeprowadzenie 8 spotkań na terenie LGD, spotkania w gminie w wymiarze 4-5 godzin na spotkanie. Szacuje się udział w każdym spotkaniu ok. 20 osób. Zadanie obejmuje wynajem sal, wynagrodzenie szkoleniowca, przygotowanie materiałów informacyjno-szkoleniowych, poczęstunek.	8 000 zł
29.	Wykonanie studiów wykonalności małej infrastruktury turystycznej służącej mieszkańcom i turystom	Działanie zakłada opracowanie studium wykonalności małej infrastruktury turystycznej, głównie zlokalizowanej nad jeziorami i przy szlakach turystycznych na obszarze LGD. Będą to głównie wiaty dla ochrony przed deszczem, kąciki grillowe, punkty widokowe, miejsca wypoczynkowe, pomosty na jeziorach, mostki na rzekach i wiele innych.	20 000 zł
30.	Opracowanie materiałów informacyjnych o obszarze objętym LSR, realizacji LSR oraz działalności LGD - foldery informacyjne	Działanie to zakłada opracowanie szablonów dla materiałów informacyjnych dla ludności na temat obszaru objętego LSR, wdrażania LSR oraz działalności LGD. Materiały te mają pełnić funkcję informacyjną oraz promocyjną i będą przeznaczone do bezpłatnej dystrybucji	1 000 zł
31.	Wydruk materiałów informacyjnych o obszarze objętym LSR, realizacji LSR oraz działalności LGD - folderów informacyjnych	Działanie to zakłada wydruk wcześniej opracowanych materiałów informacyjnych. Wydruk będzie obejmował ulotki lub foldery informacyjne w ilości 12000 szt, cena każdej ulotki została skalkulowana na 50 groszy. Ulotki będą drukowane w 3 etapach w 2009, 2011, 2013 roku po 4 tysięcy sztuk (500szt. w każdej gminie na rok).	6 000 zł
32.	Opracowanie materiałów związanych z aktywizowaniem społeczności lokalnej - foldery aktywizujące	Działanie to zakłada opracowanie szablonów do materiałów aktywizujących dla ludności o tematyce związanej z możliwościami zmiany kwalifikacji zawodowych ludności, zachęcanie do otwierania własnej działalności gospodarczej oraz uczestnictwa w imprezach	1 000 zł

		lub wydarzeniach kulturalno-rozrywkowych.	
33.	Wydruk materiałów związanych z aktywizowaniem społeczności lokalnej - foldery aktywizujące	Działanie to zakłada wydruk wcześniej opracowanych materiałów aktywizujących. Wydruk będzie obejmował ulotki lub foldery aktywizujące społeczność lokalną, w ilości 6000 szt, cena każdej ulotki została skalkulowana na 50 groszy. Ulotki będą drukowane w 3 etapach w 2009, 2011, 2013 roku po 2 tysiące sztuk.	3 000 zł
34.	Zamieszczanie materiałów prasowych w prasie	W działaniu tym planuje się zamieszczanie dużych ogłoszeń prasowych formatu A5 w lokalnej prasie. Ogłoszenie zamieszczane będą głównie przed ogłaszaniem konkursami na nabór wniosków. Planuje się emisję około 40 ogłoszeń rozłożonych na lata 2009-2015.	12 518 zł
35.	Opracowanie i powielenie materiału informacyjnego - film o obszarze LGD	W ramach tego działania planowana jest produkcja filmu dotyczącego naszego Stowarzyszenia. Film powstawałby podczas licznych imprez i spotkań organizowanych na terenie działania LGD. Poza imprezami i spotkaniami film prezentowałby najważniejsze zasoby kulturowe, historyczne oraz turystyczne tego obszaru. Film mógłby być odtwarzany podczas kolejnych spotkań i imprez na terenie LGD. Dodatkowo zostanie utworzony na bazie filmu spot reklamowy, który może zostać wykorzystany do promocji obszaru w mediach. Film będzie powielony w 400 egzemplarzach i przeznaczony do bezpłatnej dystrybucji.	15 000 zł
36.	Impreza otwierająca	Planowana jest organizacja imprezy plenerowej otwierającej dla ludności całego obszaru LGD. Impreza będzie powiązana z tradycjami kulinarnymi regionu. Będą na niej gotowane i serwowane dania i produkty kuchni regionalnej. Rozważamy również zaproszenie na imprezę znanej osoby (kucharza) związanej z gastronomią. Podczas imprezy przewidujemy również inne atrakcje, takie jak występy regionalnych zespołów, pokazy taneczne, konkursy z nagrodami oraz wiele innych.	25 000 zł
37.	Cykl imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych	W ramach działania przewiduje się organizację imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych aktywizujących mieszkańców obszaru LGD. Każda gmina będzie mogła przeznaczyć na imprezy w latach 2009-2015 20 000zł, przy założeniu, że zostaną zorganizowane co najmniej dwie imprezy w każdej z gmin. Gminy mogą w ramach przyznanych 20 000zł zorganizować więcej niż 2 imprezy. Planuje się kontynuację niektórych imprez z lat poprzednich, gdyż cieszyły się dużym powodzeniem wśród mieszkańców.	160 000 zł

		<p>Poniżej zostały wymienione imprezy, które były przeprowadzone w latach poprzednich na terenie objętym LSR. Imprezy te <u>nawiązują do naszych zasobów kulturowych i naturalnych i mogą być kontynuowane w następnych latach:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Festyn rycerski na zamku w Radzikach Dużych - impreza cykliczna organizowana przez LGD, przy współpracy Urzędu Gminy Wąpielsk, organizacji pozarządowych (KGW), uczniów z Gimnazjum im. Tony'ego Halika w Radzikach Dużych, mieszkańców i Bractwa Rycerskiego Zamku Brodnickiego - Gród Foluszek obejmująca turniej i pokazy rycerskie, zabawy plebejskie, zabawy zręcznościowe z udziałem gości, kiermasz wyrobów rękodzielniczych, wyrobów kulinarnych i żywności ekologicznej, występy muzyczne i cyrkowe, - „Skarb Ziemi Dobrzyńskiej” – impreza cykliczna organizowana przez LGD w formie festynu połączonego z poszukiwaniem ukrytego „skarbu”. Poszukiwanie skarbu w oparciu o mapę ze wskazówkami, szlak poszukiwań poprowadzony poprzez atrakcyjne zasoby kulturowe i naturalne (efekt edukacyjny, poznawczy). Impreza zakończona degustacją lokalnych potraw kulinarnych przy ognisku i gawędami oraz występem lokalnych zespołów muzycznych, - „Święto jabłka” – impreza cykliczna organizowana przez LGD wspólnie z właścicielami sadów, organizacjami pozarządowymi (Kołami Gospodyń Wiejskich), urzędami gmin i mieszkańcami. Podczas imprezy planowane są liczne atrakcje związane z wykorzystaniem jabłka pod „różną postacią”, konkursy z wykorzystaniem jabłek (m.in. rzucanie jabłkiem do celu, żonglowanie jabłkami, rekord w jedzeniu jabłek, itd.) sprzedaż ekologicznych wyrobów na bazie jabłka (np. dżemy, wypieki), pieczenie jabłek potrawy z jabłek stanowić będą też nagrody w konkursach, - „Zajazdy szlacheckie” – impreza organizowana przez LGD, właścicieli pałacików dworskich (w Długiem, Tomkowie i Łapinóżku), właścicieli stadnin koni oraz urzędy gmin, jazda konna po okolicy, zajazdy na dworki, gdzie serwowane będą specjały kulinarne dawnej kuchni dworskiej z tego terenu (np. bigosy myśliwskie), opowiadane będą gawędy związane z dworkami i okolicą, - „Festiwal Kultury Dobrzyńskiej” – przeglądy zespołów muzycznych, wystawy prac artystów nieprofesjonalnych i profesjonalnych, 	
--	--	--	--

		<p>tradycyjne produkty kulinarne,</p> <p>- „Dobrzyńskie szranki” – Impreza ma na celu integrację społeczeństwa całej Ziemi Dobrzyńskiej w formie aktywnej zabawy, konkursów i prezentacji własnych Partnerstw. Impreza jest bardzo atrakcyjna dla turystów, poprzez stworzenie widowiskowej oprawy wizualnej oraz zaplanowanie wielu zabaw, atrakcji i niespodzianek. Szeroką promocją imprezy ma na celu przyciągnięcie jak największej liczby turystów. W trakcie imprezy planuje się prezentację każdej Lokalnej Grupy Działania, wystawienie produktów lokalnych z terenu każdego LGD w formie stoisk – mieszkańcy będą mogli sprzedawać wytworzone przez siebie produkty kulinarne i rękodzielnicze. W ramach imprezy przeprowadzane są liczne konkursy dla uczestników oraz inne atrakcje, np. potyczki rycerskie przedstawicieli każdej LGD oraz inne formy aktywnej rywalizacji, w których będą mogli uczestniczyć turyści i mieszkańcy. Przedstawiciele LGD będą ubrani w stylizowane stroje nawiązujące do tradycyjnych strojów średniowiecznych noszonych na tym obszarze, m.in. tuniki z wyszytym herbem, pasy oraz czapki.</p> <p><u>Cykl imprez pod hasłem „Ziemia dobrzyńska na sportowo”:</u></p> <p>- impreza cykliczna w ramach której zostaną przeprowadzone mistrzostwa Polski w Triathlonie (organizowane corocznie w Górznie), duathlon – z udziałem osób niepełnosprawnych oraz mini-triathlon – z udziałem dzieci. Po zakończeniu profesjonalnej części sportowej zawody sportowe z udziałem mieszkańców i turystów, zawody drużyn strażackich, prezentacje gospodarstw agroturystycznych, występ zespołów muzycznych, kiermasz produktów rękodzielniczych i kulinarnych.</p> <p>- impreza w gminie Brzuze „Rajd Trzynastu Jezior” – rajd pieszy, krajoznawczy i rekreacyjny</p> <p>- cross rowerowy, impreza sportowa</p> <p>- marsze na orientację „Bezdroża Ugoskie”,</p> <p>- zawody sportowe w gminie Rypin „Dobrzyńscy siłacze”, impreza masowa.</p> <p>Powyższe imprezy należy traktować jako przykładowe</p>	
38.	Projekty współpracy	Celem zadania jest podniesienie świadomości,	124 806 zł

		wiedzy i umiejętności członków LGD co do możliwości realizacji różnorodnych projektów, w oparciu o wizyty w innych Partnerstwach w kraju i zagranicą – które wybrały zbieżne z nami tematy wiodące i realizują projekty podobnego typu. Zadanie obejmuje wyjazdy reprezentantów LGD do innych gmin w Polsce oraz ich zagranicznych odpowiedników, w celu zaadaptowania najlepszych praktyk i rozwiązań innowacyjnych na obszarze LGD. Dzięki wyjazdom nastąpi istotny wzrost wiedzy członków naszej grupy, będziemy mieli okazję podpatrywać Grupy partnerskie z UE, które dzięki kilkuletniej działalności miały już okazję zrealizować wiele interesujących projektów, z których będziemy mogli brać pozytywne przykłady. Będzie to niewątpliwie pomocne dla prowadzonej przez nas działalności i wpłynie na jej wyższą efektywność.	
39.	Wsparcie inwestycyjne w ramach "Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw"	Wsparcie inwestycyjne operacji zgodnych z LSR i kryteriami lokalnymi.	482 583,2 zł
40.	Wsparcie inwestycyjne w ramach działania "Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej"	Wsparcie inwestycyjne operacji zgodnych z LSR i kryteriami lokalnymi.	482 583,2 zł
41.	Wsparcie inwestycyjne w ramach działania "Małe projekty"	Wsparcie inwestycyjne operacji zgodnych z LSR i kryteriami lokalnymi.	1 447 749,6 zł
42.	Wsparcie inwestycyjne w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”	Wsparcie inwestycyjne operacji zgodnych z LSR i kryteriami lokalnymi.	2 412 916 zł
43.	Ewaluacja wdrażania LSR, Projektów współpracy i Funkcjonowania LGD	Ewaluacja planowana jest po każdym roku kalendarzowym, pierwsza ma się odbyć w I kwartale 2010 roku, ostatnia natomiast w I kwartale 2015. Przeprowadzenie ewaluacji będzie zlecone zewnętrznej firmie doradczej. Zagwarantuje to większy obiektywizm oceny działań LGD i postępu prac wdrożeniowych. Zakres ewaluacji będzie dostosowany do realizowanych w danym roku operacji, a zwieńczeniem będzie kompleksowy raport końcowy zawierający wyniki ewaluacji oraz wnioski z jej przeprowadzenia. Na przeprowadzenie ewaluacji i utworzenie dokumentu przewidziano 5 000 zł, a liczba dokumentów jaka powstanie to 6 sztuk, co daje łączną kwotę 30 000 zł.	30 000 zł

44.	Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju	Aktualizacja LSR planowana jest na 2011 rok i będzie ona polegała na dostosowaniu strategii do zmieniającego się otoczenia zewnętrznego oraz zmian wewnętrznych obszaru objętego LSR. Aktualizacja będzie również uwzględniała wyniki przeprowadzonej w 2009 i 2010 roku ewaluacji.	5 000 zł
-----	---	---	----------

V. Misja LGD

Na podstawie dokonanej analizy stanu obecnego, wyników przeprowadzonej analizy SWOT oraz planowanych przez LGD kierunków rozwoju obszaru wyznaczono misję LGD. Jest ona uogólnionym ukazaniem kierunku i sposobu działania Stowarzyszenia w czasie realizacji niniejszej Strategii. Wybrana misja oraz określone w jej ramach cele główne i szczegółowe wynikają wprost ze zidentyfikowanych uwarunkowań (specyfiki obszaru objętego LSR) oraz przeprowadzonej analizy SWOT.

Misja stanowi najwyższy szczebel planowania, będący celem głównym, nadrzędnym i dalekosiężnym. Realizacji misji służyć mają zdefiniowane przez LGD cele ogólne, zaś ich urzeczywistnienie uwarunkowane jest osiągnięciem określonych celów szczegółowych, co następuje wskutek realizacji zaproponowanych operacji. Takie hierarchiczne uporządkowanie celów wraz z określeniem spajającej je myśli przewodniej pozwala na zastosowanie właściwych środków prowadzących do pożądanego rezultatu.

Misja Stowarzyszenia określona została następująco:

Obszar LGD sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości i turystyki, atrakcyjnym miejscem życia, pracy i wypoczynku dla każdego

W ramach wyznaczonych kierunków rozwoju obszaru LGD wyznaczono także wizję rozwoju regionu. **Wizją „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” jest poprawa jakości i warunków życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, pobudzanie przedsiębiorczości oraz innowacyjnej działalności pozarolniczej, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki i poszanowaniem środowiska naturalnego, przy wykorzystaniu bogactwa posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych.**

Wyznaczone w ten sposób misja i wizja rozwoju obszaru LGD nawiązują bezpośrednio do zidentyfikowanego przez mieszkańców kierunku rozwoju i pożądanego przyszłego stanu obszaru objętego niniejszą LSR. Obszar Gmin Dobrzyńskich to teren o bogatych walorach przyrodniczych, kulturalnych i historycznych, posiadający predyspozycje, aby stać się miejscem przyciągającym turystów. W związku z tym konieczne jest podjęcie przedsięwzięć wspierających rozwój infrastruktury turystycznej oraz promujących ten teren i jego walory. Wskazana misja przyczyni się również do poprawy warunków życia mieszkańców z terenu Stowarzyszenia, co jest niezwykle istotnym wyzwaniem w dobie pogarszającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarach wiejskich oraz kryzysu finansowego świata. Spadek liczby miejsc pracy i zmniejszenie dochodowości w rolnictwie oraz związany z tym brak perspektyw na przyszłość, wywołany luką edukacyjną oraz nasilającymi się patologiami znacznie utrudnia rozwój, spychając na margines

mieszkańców, nie będących w stanie poradzić sobie z trudnymi sytuacjami. Tym samym należy wybrać takie działania, które pomogą wykorzystywać szanse płynące z otoczenia poprzez wykorzystywanie silnych stron opisywanego obszaru lub eliminować słabości w celu unikania zagrożeń lub przekucia ich w szanse. **Powstała w ten sposób misja rozwoju nawiązuje tym samym do głównych rozpoznanych potrzeb i kierunków rozwoju regionu oraz stanu docelowego, jaki jest porządny przez mieszkańców w przyszłości.**

VI. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR

W rozdziale IV zdefiniowane zostały ogólne i szczegółowe cele Lokalnej Strategii Rozwoju wdrażanej przez „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Ich realizacja, w ostatecznym rozrachunku, ma się przyczynić do poprawy jakości życia na terenie LGD. Aby tak się stało, cele te muszą odpowiadać na konkretne potrzeby mieszkańców i służyć przezwyciężaniu realnych barier i zagrożeń związanych z rozwojem obszaru LGD. Potrzeby i bariery wynikają zaś bezpośrednio ze specyfiki tego obszaru, która została przedstawiona w drugim rozdziale LSR. Poniższa analiza ma na celu wykazanie, że cele LSR są z nią spójne.

Konieczność realizacji celu nr 1: **Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców** wynika bezpośrednio ze słabej kondycji gospodarczej obszaru LGD. Niski wskaźnik przedsiębiorczości, wysokie bezrobocie, duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, dominujących w lokalnej strukturze gospodarczej – wszystkie te czynniki uzasadniają konieczność podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji w tym zakresie. Polepszenie sytuacji ekonomicznej lokalnej społeczności pomoże przeciwdziałać zaobserwowanemu w ostatnich latach odpływowi ludności z terenu LGD i tym samym przyczyni się do wyhamowywania niekorzystnych przemian w strukturze demograficznej regionu, które zostały wykazane w rozdziale drugim.

Cel numer 1 realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe: „**Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców**”, „**Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej**” oraz „**Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD**”. Uzasadnieniem pierwszego z nich jest bardzo niekorzystna struktura wykształcenia lokalnej społeczności oraz niski poziom wiedzy i kwalifikacji, niezbędnych do zwiększenia poziomu przedsiębiorczości na terenie LGD. Drugi cel szczegółowy wynika ze wspomnianej już zdecydowanej dominacji rolnictwa. Duża ilość małych gospodarstw nie sprzyja rozwojowi gospodarczemu regionu, a co za tym idzie, nie przyczynia się do poprawy sytuacji finansowej jego mieszkańców. Tymczasem opisane w rozdziale drugim zasoby geograficzne, przyrodnicze i historyczno-kulturowe Ziemi Dobrzyńskiej stwarzają niepowtarzalną okazję do uczynienia terenu LGD atrakcyjnym obszarem turystycznym o ponadregionalnym zasięgu oddziaływania. Rozwój funkcji turystycznej wiąże się z wykorzystaniem bogatych zasobów naturalnych i kulturowych do rozwoju wielu różnorodnych podmiotów gospodarczych, również w takich branżach, jak: hotelarstwo, gastronomia, agroturystyka, usługi sportowo-rekreacyjne i wiele innych. Stanowi to realną szansę na powstanie nowych miejsc pracy, zdywersyfikowanie źródeł dochodów mieszkańców i polepszenie ich sytuacji finansowej.

Dotychczasowy brak efektywnego wykorzystania wspomnianych powyżej zasobów dla potrzeb rozwoju obszaru LGD stanowi jeden z głównych argumentów uzasadniających potrzebę realizacji celu nr 2: **Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji,**

wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów. **„Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej”**, a więc pierwszy cel szczegółowy, wynika bezpośrednio z jej obecnego stanu. Ilość placówek prezentujących ofertę kulturalną i sportową dla mieszkańców regionu wydaje się być dostateczna. Poważne są jednak ich braki pod względem jakościowym. Po pierwsze, infrastruktura jest często zaniedbana, jej stan techniczny pozostawia wiele do życzenia. Wymaga więc doinwestowania. Po drugie przedstawiana przez te placówki oferta kulturalna i rekreacyjna jest zbyt wąska, by zainteresować i przyciągnąć turystów (stąd konieczność realizacji dwóch pozostałych celów szczegółowych: **„Poszerzenie wachlarza usług dla ludności na bazie istniejącej infrastruktury i zasobów”** oraz **„Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD”**). Należy podkreślić, że jest to przede wszystkim problem braku funduszy, a nie chęci, ze strony lokalnych władz. Mimo licznych jezior i spławnych rzek, brakuje na terenie LGD infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w tym zakresie (wypożyczalni sprzętu wodnego, odpowiednio wyposażonych pól kempingowych itp.). Infrastruktura turystyczna, o czym dobitnie przekonują dane przedstawione w opisie terenu LGD, prawie w ogóle nie jest rozwinięta. Istnieje tu więc ogromne pole do popisu dla władz LGD i przedsiębiorczych osób z tego terenu.

Wspomniany w poprzednim akapicie dotychczasowy brak efektywnego wykorzystania posiadanych zasobów, które, jak wykazano w drugim rozdziale LSR, zasługują na zdecydowanie większe zainteresowanie pod kątem ich wykorzystania dla rozwoju turystycznego i gospodarczego obszaru LGD, uzasadnia również realizację trzeciego celu ogólnego: **Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych**. Jednak aby można było skutecznie zagospodarować i wypromować posiadane zasoby, należy je najpierw zidentyfikować. Należy więc odnaleźć wszelkie zasoby kulturowe, historyczne oraz naturalne, które w jakiś sposób mogą wyróżnić nasz obszar spośród innych. Dlatego właśnie pierwszy cel szczegółowy w ramach trzeciego celu ogólnego zakłada **„Identyfikację lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD”**. Kolejnym etapem powinno być zagospodarowanie zidentyfikowanych zasobów, w postaci licznych jezior i rzek, walorów krajobrazowych, tradycji, kultury, a także miejsc ciekawych historycznie. Zasoby te odpowiednio zagospodarowane mogą nam przynieść w przyszłości szereg korzyści związanych z lepszą oraz bardziej skuteczną promocją oraz rozwojem funkcji turystycznych i gospodarczych. W działaniach podejmowanych w tym zakresie poważnym atutem będzie istniejąca na terenie LGD silna tożsamość regionalna mieszkańców. Jej ochrona oraz kultywowanie i promocja tradycji związanych z tą tożsamością pozwolą nie tylko wyróżnić się obszarowi LGD i stać się bardziej atrakcyjnym dla turystów, ale również zwiększyć spójność tego obszaru i zintegrować jeszcze bardziej jego mieszkańców. Stąd wynika pierwszy cel szczegółowy: **„Promocja tożsamości regionalnej - zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu”**. Zasoby Ziemi Dobrzyńskiej mogą posłużyć jednak nie tylko celom turystycznym, ale także środowiskowym.

Wszystkie przedsięwzięcia, realizowane w ramach LSR, są adekwatne do specyfiki obszaru LGD. Uwzględniają one istniejące na terenie problemy i wykorzystują w sposób optymalny zasoby regionalne: ludzkie, kulturalne i naturalne, by przeciwdziałać problemom i stymulować rozwój obszaru LGD.

VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Podejście zintegrowane jest niezbędne do zapewnienia skuteczności i efektywności wdrażanym strategiom i programom, ponieważ jeżeli przedsięwzięcia i cele wzajemnie na siebie wpływają oraz uzupełniają się, to lepszy jest efekt, z jakim oddziałują na grupy lub obszar docelowy. To zintegrowane podejście winno brać pod uwagę i wykorzystywać wszystkie ważne aspekty strategii, dążąc do osiągnięcia wyznaczonych celów. W strategiach rozwoju ważna jest zarówno społeczna, jak i ekonomiczna integracja zachodzących procesów i podejmowanych działań.

W realizację zaplanowanych w LSR przedsięwzięć i operacji zaangażowani będą przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego z uwagi na zakres i charakter operacji. Takie kompleksowe podejście sprawia, iż działania w zakresie realizacji określonych w LSR przedsięwzięć wzajemnie na siebie oddziałują, dzięki czemu zwiększają swą efektywność, skuteczniej przyczyniając się do poprawy jakości życia na obszarze LGD. **Beneficjentami Strategii są podmioty z 3 sektorów. W sektorze publicznym LSR skierowana jest do: samorządów gminnych Partnerstwa, szkół, domów kultury, bibliotek. Z sektora gospodarczego zakłada się, że beneficjentami będą przedsiębiorcy oraz firmy, organizacje przedsiębiorców oraz rolnicy z obszaru LGD. Do beneficjentów LSR w ramach sektora społecznego należą: stowarzyszenia i fundacje, pozarządowe organizacje gospodarcze, koła gospodyń wiejskich oraz ochotnicze straże pożarne, a także mieszkańcy obszaru.**

Strategia ma zintegrowany charakter dla beneficjentów z wszystkich trzech sektorów, uwzględnia również wszelkie zasoby naturalne, kulturowe i historyczne dostępne na obszarze LGD i wykorzystywane do realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Wykorzystanie zasobów dla wdrożenia LSR jest konieczne, ponieważ to właśnie na zasobach opierane są realizację wszelkich przedsięwzięć. Dla przykładu można podać „zasoby naturalne, historyczne i kulturowe”, które będą wykorzystywane podczas operacji realizowanych w ramach **przedsięwzięcia nr 3 „Dobre, bo dobrzyńskie”**. W ramach tego przedsięwzięcia planowane jest promowanie między innymi **zasobów naturalnych, historycznych i kulturowych regionu** poprzez film reklamowy, organizację imprez plenerowych dla mieszkańców i turystów, promocję atrakcji turystycznych oraz całej infrastruktury turystycznej bazującej na walorach środowiska naturalnego, ale również na zabytkach regionu. Poprzez imprezy,

reklamy w mediach, Internecie oraz różnego rodzaju ulotki i plakaty, ale przede wszystkim poprzez oferowanie przyjezdnym dobrej jakości usług, będą przyciągani turyści oraz odwiedzający region. W skład zaproponowanej tym osobom oferty będą wchodziły wszelkie lokale gastronomiczne, gospodarstwa agroturystyczne lub inne punkty oferujące usługi dla turystów (**sektor gospodarczy rolnictwo, gastronomia, usługi i handel**). **Sektor publiczny** będzie organizował wcześniej opisaną promocję, oferował będzie turystom wykorzystanie infrastruktury turystycznej w postaci plaż nad jeziorami, ośrodków wypoczynkowych, dróg, zabytków, szlaków rowerowych, imprez kulturalnych, imprez plenerowych. **Sektor społeczny** dzięki organizacjom społecznym i mieszkańcom będzie również mógł zaproponować organizację spektakli oraz różnych atrakcji (np.: potrawy regionalne) podczas organizowanych imprez, które ukazują kulturę obszaru i poszerzają wiedzę o obszarze wśród turystów.

Wymieniane wcześniej trzy sektory (społeczny, gospodarczy i publiczny) dzięki Strategii i zawartych w niej celach, przedsięwzięciach i operacjach będzie mógł stworzyć niezbędne elementy, które w przyszłości będą się składały na ofertę całego LGD i świadczyły o zintegrowanym charakterze. W ramach planowanych w LSR przedsięwzięć powstaną bowiem lokale gastronomiczne, agroturystyczne i usługowe – utworzone przez **sektor gospodarczy i społeczny**, zostaną przygotowane elementy infrastruktury turystycznej (renowacja zabytków, utworzenie atrakcji turystycznych, promocja regionu) utworzone przez **sektor publiczny**. **Sektor społeczny** będzie również mógł korzystać z powstałej infrastruktury oraz uczestniczyć we wszelkich wydarzeniach i imprezach kulturalnych czy rekreacyjnych, a więc również zostanie beneficjentem wdrożonej Strategii. Te wszystkie działania wpłyną na późniejszy wspólny rozwój całego obszaru LGD.

Powyżej opisano jedynie jeden z elementów wdrażanej strategii, który dotyczy głównie turystyki, ale strategia integruje również inne przedsięwzięcia związane z tworzeniem nowych miejsc pracy oraz przedsiębiorstw, a także przedsięwzięcie związane z rozwojem życia społeczno-kulturowego mieszkańców. **Wszelkie przedsięwzięcia zapisane w Strategii wiążą się ze sobą oraz spójnie wpływają na realizację celów, włączając przy tym lokalne zasoby oraz ludność należącą do wszystkich trzech sektorów w związku, z czym są dowodem na zintegrowany charakter LSR. Integrują bowiem wszystkie grupy docelowe w ramach tych przedsięwzięć oraz wykorzystują różne zasoby lokalne**

VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Innowacyjność może przejawiać się pod różnymi postaciami, może to być innowacyjne podejście do problemu lub przeniesienie rozwiązań z innych obszarów, jak również sposób organizacji pracy w ramach Partnerstwa. Efektem innowacyjnych przedsięwzięć może być powstanie nowego produktu bądź usługi, która to jeszcze nie występowała na danym terenie lub jej udział był mało istotny, czy wręcz niezauważalny. Innowacyjność może być istotnym katalizatorem rozwoju obszaru. „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”, opracowując misję przewodnią i służące jej cele, przedsięwzięcia i operacje, kierowała się wszystkimi przedstawionymi wyżej sposobami interpretacji innowacyjności.

Innowacyjne podejście w Strategii będzie się przejawiało niespotykanym dotąd wykorzystaniem pewnych lokalnych zasobów, związanych ze środowiskiem naturalnym, kulturowym i historycznym oraz istniejącą lub planowaną infrastrukturą. Opisane poniżej przedsięwzięcia uważane są za innowacyjne na obszarze LGD, ponieważ nie były one stosowane w przeszłości. Jeżeli te przedsięwzięcia i operacje zostaną wdrożone i sprawdzą się na tym obszarze, możliwe będzie również ich zaadaptowanie na inne obszary terytorialne zarówno w Polsce jak i za granicą.

Pierwszą innowacją wykorzystującą zasoby lokalne i nie występującą do tej pory na tym terenie, jest utworzenie klastrów branżowych. Klastr branżowy skupia podmioty gospodarcze w ramach jednej branży lub w ramach jednego produktu czy usługi. Podmioty w ramach klastra tworzą jeden większy organizm, którego poszczególne elementy specjalizują się na wytworzeniu specyficznej usługi lub półproduktu, który składa się na jedną całość. Klastry poprzez swoją budowę pozwalają na osiągnięcie efektu synergii, dzięki temu są bardziej konkurencyjne kosztowo i jakościowo od innych podmiotów oraz posiadają większą i bardziej specjalistyczną wiedzę, przez co mogą działać efektywniej jako jedna całość. Na terenie objętym LSR planowane jest przeprowadzenie analizy możliwości utworzenia klastrów branżowych, która będzie bazowała na lokalnych zasobach naturalnych, społecznych, kulturowych oraz innych, które mogą zostać wykorzystane podczas tworzenia klastrów. Analiza ma pomóc w zapoczątkowaniu tego procesu poprzez określenie możliwości i zasadności utworzenia klastrów w różnych branżach (takich jak: rolnictwo, turystyka, usługi). Czynności te są innowacyjnym pomysłem na rozwój funkcji turystycznych, rozwój rolnictwa oraz przedsiębiorczości na tym obszarze i jest to pierwsze tego typu przedsięwzięcie. Jeżeli osiągnięto sukces na terenie LGD może zostać transferowane do innych ośrodków terytorialnych.

Kolejnym pomysłem na innowacyjne wykorzystanie istniejących na tym terenie zasobów naturalnych i wiedzy jest stworzenie specjalistycznych gospodarstw agroturystycznych. Gospodarstwa te wykorzystując najpierw specjalnie przygotowane szkolenia, które do tej pory nie były realizowane

na terenie LGD, będą realizowały wyspecjalizowane usługi rehabilitacyjne, rekreacyjno-sportowe lub poznawcze. W gospodarstwach tych mogłyby powstać nowe usługi związane z dogoterapią, hipoterapią, nurkowaniem w jeziorach, ekstremalnymi torami do jazdy na quadach, motorach crosowych czy rowerach górskich. Planuje się przeprowadzenie analiz i szkoleń dla zainteresowanych osób na stworzenie takich gospodarstw oraz późniejszą pomoc doradczą związaną z przygotowywaniem wniosku. Przedsięwzięcie to pozwoli na stworzenie wyróżniającej się oferty agroturystycznej na tle innych regionów co zaowocować może większym zainteresowaniem turystów. Jest to niewątpliwie przedsięwzięcie innowacyjne i wykorzystujące lokalne zasoby naturalne związane z korzystnym ukształtowaniem terenu i krajobrazu, a także wiedzą rolniczą ludności i wyposażeniem gospodarstw. Pozyskane w ramach tego przedsięwzięcia know-how i doświadczenie związane z wdrożeniem w życie tego pomysłu może zostać przekazane również innym gminom lub LGD do realizacji na ich obszarze.

Następnym przedsięwzięciem, które można uznać za innowacyjne jest przeprowadzenie analizy i utworzenie planu poprawy wykorzystywania na szerszą skalę energii ekologicznej oraz wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów. Przedsięwzięcie to będzie również wykorzystywało lokalne zasoby, ponieważ to dzięki nim będzie możliwe pozyskanie tej energii. Planowane jest wykorzystanie wiedzy rolniczej i dobrych gleb w celu produkcji roślin energetycznych (wierzba energetyczna), a następnie produkcji z nich brykietu, który będzie spalany w gospodarstwach domowych jako substytut węgla i drewna. Raport powinien zawierać również plan rozwoju pozyskania i wykorzystywania energii z innych źródeł, takich jak: rzeki, kanały jeziora – elektrownie wodne, wiatr – wiatraki, słońce – systemy solarne, ciepło ziemi – energia geotermalna. Te wszystkie źródła na razie nie są wykorzystywane na opisywanym terenie, dlatego uważane jest to za działanie innowacyjne oraz wykorzystujące lokalne zasoby.

Innowacją również jest planowany portal internetowy, który będzie pierwszym takim projektem na tym obszarze. Portal ma służyć przede wszystkim mieszkańcom, przedsiębiorcom oraz turystom i zawierał będzie szereg funkcjonalności, które wraz z zakresem działania obejmującym cały obszar LGD, pozwalają uznać go za przedsięwzięcie innowacyjne. Portal oprócz wszelkich informacji związanych z działaniem LGD, wydarzeniami i imprezami, ofertami ośrodków kulturalnych oraz ogłoszeniami będzie zawierał również inne elementy. Na portalu planowane jest umieszczanie sklepów internetowych z obszaru LGD lub aukcji, na których firmy będą mogły sprzedawać i prezentować w profesjonalnej formie swoją ofertę. Portal będzie również zawierał wszelkie niezbędne dane, mapy, prezentacje i opisy ciekawych turystycznie miejsc oraz bazę usług noclegowych i innych usług około turystycznych (nurkowanie, hipoterapia i inne). Poza tym będzie posiadał on również serwisy tematyczne oraz fora dyskusyjne, które pomogą w natychmiastowej wymianie informacji oraz integracji ludności. Portal będzie bazował na posiadanych w LGD zasobach takich jak: infrastruktura turystyczna, infrastruktura techniczna, baza kulturowa obszaru, kapitał ludzki, przedsiębiorstwa oraz wiele innych.

Powyższe przykłady wykazują powiązanie innowacyjnych na danym obszarze rozwiązań z wykorzystaniem lokalnych zasobów oraz wskazują możliwości wykorzystania tych rozwiązań na terenie innych jednostek organizacyjnych.

IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.

Poniżej przedstawiono procedury związane z oceną zgodności operacji przeznaczonych do dofinansowania z lokalną strategią rozwoju i kryteriami LGD. Przedstawiony opis procedur został oparty o zapisy Regulaminu organizacyjnego Rady „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Konstruując procedury oraz kryteria wybory LGD kierowano się założeniami by stworzyć przejrzyste, obiektywne i niedyskryminujące zasady umożliwiające wyborów operacji do dofinansowania, które najlepiej sprzyjają wdrażaniu LSR.

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych wnioskodawców systemu przyznawania wsparcia, opracowano następujący zestaw procedur:

1. procedurę przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji w ramach wdrażania LSR,
2. procedurę oceny zgodności operacji z LSR,
3. procedurę wyboru operacji w oparciu o ocenę operacji na podstawie kryteriów wyboru LGD,
4. procedurę zmiany kryteriów wyboru LGD,
5. procedurę wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny,
6. procedurę odwołania od decyzji Rady,
7. procedurę postępowania w przypadku operacji mających tą samą liczbę punktów.

PROCEDURA PRZYJMOWANIA WNIOSKÓW O DOFINANSOWANIE OPERACJI

LGD wspólnie z Samorządem Województwa (SW) ustala termin składania wniosków na dofinansowanie operacji oraz treść ogłoszenia o naborze wniosków.

Ogłoszenie terminu oparte jest na przedstawionym w LSR harmonogramie i podawane do publicznej wiadomości o możliwości składania wniosków.

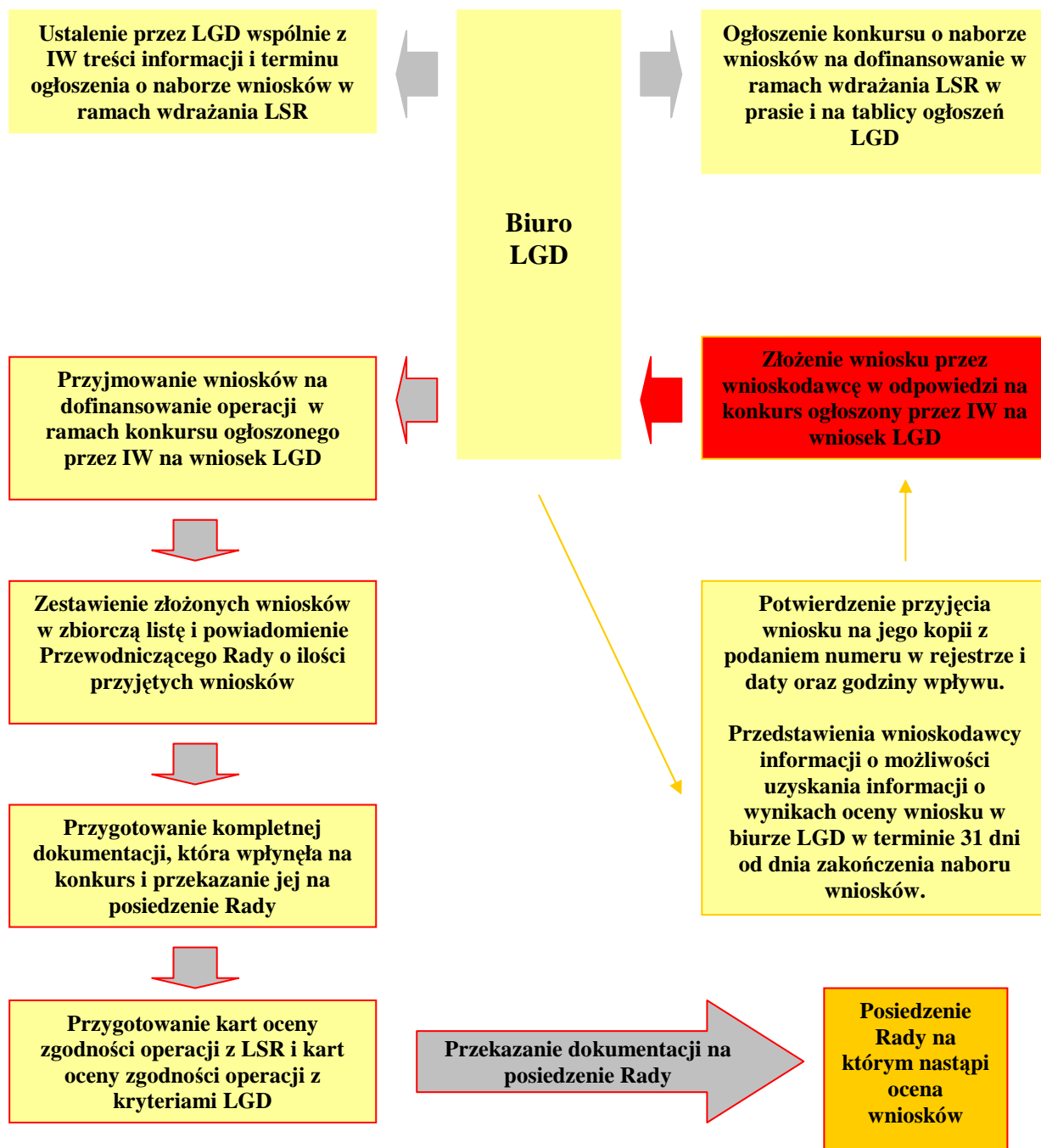
Przyjmowania wniosków na dofinansowanie w ramach wdrażania LSR przez LGD na działania dotyczące „Odnowa i rozwój wsi”, „Małe projekty”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” będzie realizowane w następujący sposób:

1. Zarząd Stowarzyszenia podejmuje uchwałę w sprawie ogłoszenia i rozpoczęcia naboru wniosków o dofinansowanie w ramach środków przewidzianych na realizację LSR.
2. LGD przygotowuje i uzgadnia termin i treść ogłoszenia z SW.
3. Poniżej przedstawiono podstawowe informacje, które muszą się znaleźć w treści ogłoszenia:

- a) nazwa LGD,
  - b) na jaki rodzaj działań można składać wnioski o dofinansowanie w ramach wdrażania LSR,
  - c) termin składania wniosków o przyznanie pomocy (termin nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni),
  - d) miejsce składania wniosków o przyznanie pomocy (biuro LGD: adres, godziny otwarcia),
  - e) zasady ubiegania się o pomoc (informacje dotyczące o możliwości zapoznania się z zasadami wyboru operacji, w tym z kryteria LGD na stronie internetowej LGD i w biurze LGD), rodzaj operacji podlegających dofinansowaniu, limit dostępnych środków w ramach naboru,
  - f) miejsce, gdzie można uzyskać szczegółowe informacje (np. strony internetowe, osoba do kontaktu),
  - g) informacja, gdzie można pobrać dokumentację konkursową,
  - h) informacja o ważnych dokumentach dotyczących naboru wniosków np. rozporządzenia, PROW 2007 – 2013, Lokalna Strategia Rozwoju.
4. Ogłoszenie o naborze wniosków zostanie umieszczone na:
- a) stronach internetowych: LGD i SW,
  - b) tablicach ogłoszeń LGD i SW,
  - c) w prasie o zasięgu obejmującym obszar LGD.
5. Miejscem składania wniosków jest Biuro LGD.
6. Przyjmowanie wniosków:
- a) w formie papierowej i elektronicznej oraz dodatkowo kopia papierowa wniosku z załącznikami,
  - b) upoważniona osoba potwierdza przyjęcia wniosku na kopii papierowej wniosku,
  - c) na pierwszej stronie wniosku pracownik biura przystawia pięć LGD i wpisuje datę oraz numer wniosku taką samą jak w rejestrze przyjmowanych wniosków,
  - d) po zakończeniu terminu składania wniosków (wskazany w treści ogłoszenia o konkursie) następuje sporządzenie listy zbiorczej wniosków i podpisanie przez upoważnione osoby (kierownik biura LGD i Prezes Zarządu) i przygotowanie pełnej dokumentacji konkursowej która wpłynęła na konkurs,
  - e) biuro LGD przygotowuje karty oceny operacji pod względem zgodności z LSR i karty oceny zgodności pod względem zgodności z kryteriami LGD.
7. Biuro LGD przekazuje przygotowaną listę zbiorczą wniosków wraz z załącznikami na posiedzenie Rady i przekazują ją Przewodniczącemu Rady.
- Przekazanie ww. dokumentacji kończy procedurę przyjmowania wniosków i rozpoczyna się procedura oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju.

Poniżej przedstawiono procedurę przyjmowania wniosków w sposób graficzny.

Poniżej przedstawiono w sposób tabelaryczny procedurę przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji.

Procedura przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji			
Cel procedury		Przyjęcie wniosków ich kopii	
Nadzór		Prezes Zarządu	
Odpowiedzialny		Kierownik Biura LGD	
Etap	Czynność	Osoba odpowiedzialna	Dokument
1.	Ustalenie przez LGD wspólnie z IW treści informacji i terminu ogłoszenia o naborze wniosków w ramach wdrażania LSR	Kierownik biura LGD	Projekt ogłoszenia o konkursie na wybór wniosków do dofinansowania w ramach wdrażania LSR
2.	Ogłoszenie konkursu o naborze wniosków na dofinansowanie w ramach wdrażania LSR w prasie i na tablicy ogłoszeń LGD	Kierownik biura LGD	Ogłoszenie o konkursie na wybór wniosków do dofinansowania w ramach wdrażania LSR
3.	Przyjmowanie wniosków na dofinansowanie operacji w ramach ogłoszonego konkursu. Wpisanie do rejestru według kolejności wpływu wraz z podaniem daty oraz godziny wpisu.	Kierownik biura LGD	Rejestr przyjmowanych wniosków
4.	Potwierdzenie przyjęcia wniosku na jego kopii z podaniem numeru w rejestrze i daty oraz godziny wpływu wniosku do biura.	Pracownik biura LGD	Kopia wniosku na wybór operacji do dofinansowania
5.	Przedstawienia wnioskodawcy informacji o możliwości uzyskania wyniku oceny wniosku w biurze LGD w terminie 31 dni od dnia zakończenia naboru wniosków na konkurs	Pracownik biura LGD	Pismo informujące o terminie dokonania oceny
6.	Zestawienie złożonych wniosków w zbiorczą listę według kolejności przyjmowanych wniosków i powiadomienie Przewodniczącego Rady o ilości przyjętych wniosków	KIEROWNIK BIURA LGD	Lista zbiorcza wniosków
7.	Przygotowanie kompletnej dokumentacji, która wpłynęła na konkurs i przekazanie jej na posiedzenie Rady	Kierownik biura LGD	Lista zbiorcza wniosków i wnioski wraz z załącznikami
8.	Przygotowanie kart oceny zgodności operacji z LSR i kart oceny zgodności operacji z kryteriami LGD	Kierownik biura LGD	1.Karta oceny zgodności operacji z LSR 2.Karta oceny zgodności operacji z kryteriami LGD
Sprawdził: ..... (data i podpis kierownika biura LGD)		Zatwierdził: ..... (data i podpis Prezesa zarządu)	

Procedura wyłączenia członka Rady

1. Przed rozpoczęciem procedury oceny wniosku członkowie Rady podpisują listę obecności i DEKLARACJĘ BEZSTRONNOŚCI I POUFNOŚCI. Członków Rady, którzy nie złożą DEKLARACJI BEZSTRONNOŚCI I POUFNOŚCI, Przewodniczący Rady wyłącza z udziału w rozpatrywaniu danego wniosku. Na tym etapie sprawdzane jest też quorum.
2. Członek Rady podlega wyłączeniu od udziału w podejmowaniu decyzji w sprawie wyboru projektu do finansowania, jeżeli:
  - a) sam jest wnioskodawcą,
  - b) jest współmałżonkiem, krewnym w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej (dziadek-ojciec-syn-wnuk) oraz w linii bocznej do drugiego stopnia pokrewieństwa (rodzeństwo),
  - c) jest związany z wnioskodawcą z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli,
  - d) jest przedstawicielem wnioskodawcy bądź przedstawicielem jest jedna z osób wymienionych w punkcie b lub c,
  - e) wnioskodawcą jest osoba pozostająca wobec niego w stosunku nadrzeczności służbowej.
3. Przewodniczący Rady jest zobowiązany na żądanie zainteresowanego bądź innego członka Rady albo z urzędu wyłączyć go od udziału w postępowaniu, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności innych niż wymienione w pkt.2, które mogą wywołać wątpliwość, co do bezstronności członka Rady. Wyłączony członek Rady nie bierze udziału w wyborze operacji, której dotyczy wyłączenie.

Procedura oceny zgodności operacji z LSR

1. Procedura oceny zgodności operacji z LSR polega na dokonaniu oceny zgodności celów i zakresu operacji z celami ogólnymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami zapisanymi w LSR. Po ogłoszeniu przez Przewodniczącego Rady procedury oceny zgodności operacji z LSR wszyscy obecni na posiedzeniu członkowie Rady rozpoczynają wypełnianie KART OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR zgodnie z instrukcją zamieszczoną w karcie.
2. Ocena zgodności z LSR jest dokonywana indywidualnie przez każdego członka Rady poprzez wypełnienie KART OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR
3. W karcie oceny zgodności operacji z LSR, członkowie Rady wskazują najpierw jakiemu działaniu w ramach wdrażania LSR odpowiadają wniosek:
  - a) Małe projekty,
  - b) Odnowa i rozwój wsi,
  - c) Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
  - d) Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
4. W karcie oceny zgodności operacji z LSR, członkowie Rady odpowiadają na pytania:

- a) Czy realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia celów głównych LSR?
- b) Czy realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?
- c) Czy realizacja projektu jest zgodna z przedsięwzięciami zaplanowanymi w LSR?

5. Dokonując oceny zgodności operacji z LSR członkowie Rady LGD są zobowiązani wypełnić kartę oceny operacji w przeznaczonych do tego sekcjach zgodnie z instrukcją wypełniania. Polega to na udzieleniu odpowiedzi na pytania od 1 do 3 zawarte w KARCIE OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR oraz zaznaczeniu Tak albo Nie w polu „Uznaję, operacja jest zgodna z LSR”.

6. Operacja zostanie uznana za zgodną z LSR jeżeli będzie zgodna z:

- a) co najmniej jednym celem ogólnym,
- b) co najmniej jednym celem szczegółowym,
- c) co najmniej jednym przedsięwzięciem zapisanym w LSR.

Instrukcja ogólna wypełniania karty:

Kartę należy wypełniać w sposób trwały np. długopisem, piórem, pisząc tylko na białych polach.

W pierwszej kolejności należy do karty wpisać dane identyfikacyjne wnioskodawcy i wniosku. Wypełniając kolejne wiersze karty należy stosować się do szczegółowych instrukcji dla każdego pytania, zawartych w wierszu pod każdym pytaniem. Nie wypełnienie pól i nie wpisanie miejsca, daty i czytelnego podpisu przez członka Rady skutkuje nieważnością karty.

Poniżej przedstawiono KARTĘ OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR wraz z instrukcją jej wypełniania.

1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD		
W ramach celu ogólnego 2. Rozwój funkcji turystycznej poprzez efektywne wykorzystanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych		
2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej	☐	
2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności na bazie istniejącej infrastruktury i zasobów	☐	
2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD	☐	
W ramach celu ogólnego 3. Ożywienie życia kulturalnego i sportowego obszaru LGD		
3.1. Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD	☐	
3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD	☐	
3.3. Promocja tożsamości regionalnej- zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu		
Pyt. 3 Czy operacja jest zgodna, z co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR?	Tak* ☐	Nie* ☐
<p>Instrukcja wypełniania: * 1. Odpowiadając na pytanie należy najpierw ocenić, czy operację można przypisać do poniżej przedstawionych przedsięwzięć i wstawić znak x w odpowiednim polu (□) przy przedsięwzięciach. 2.Postawienie znaku x przy chociaż jednym przedsięwzięciu oznacza, że w odpowiedzi na pytanie 3 należy zaznaczyć odpowiedź Tak. W innym przypadku należy zaznaczyć odpowiedź Nie.</p>		
Przedsięwzięcie 1 – Przedsiębiorcy Dobrzyńscy silna gospodarka regionu Pożądane są operacje w zakresie: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej: - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa produktów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw: - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa produktów rolnych i leśnych, i innych, - wykorzystania energii odnawialnej. Małe projekty: - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów. Aktywizacja i nabywanie umiejętności - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR.		☐

<p>Przedsięwzięcie 2 – Obszar LGD tętniący życiem społeczno- kulturalnym Pożądane są operacje w zakresie:</p> <p>Odnowa i rozwój wsi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowy, modernizacji, wyposażenia infrastruktury sportowej, kulturalnej, w tym ścieżek, szlaków, świetlic wiejskich, boisk i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD <p>Małe projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - promocji i rozwoju lokalnej aktywności, - zagospodarowania zasobów kulturowych i naturalnych, - zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla rozwoju kultury i sportu. <p>Aktywizacja i nabywanie umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, - szkolenia kadry biorącej udział we wdrażaniu LSR, - aktywizacji społeczności lokalnej, - analizy i badania nad terenem LGD, - planów i studiów wykonalności, - wsparcia doradczego, - promocji o działaniach LGD i LSR. 	<p>□</p>
<p>Przedsięwzięcie 3 – „Dobre bo dobrzyńskie” Pożądane są operacje w zakresie:</p> <p>Odnowa i rozwój wsi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowy, modernizacji infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek, szlaków, pomostów i innych obiektów, - budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów służących promocji obszaru LGD <p>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</p> <ul style="list-style-type: none"> - agroturystyki, - usług turystycznych, - produktów markowych, w tym kulinarnych, rękodzielniczych, przetwórstwa produktów rolnych i leśnych, - wykorzystania energii odnawialnej <p>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</p> <ul style="list-style-type: none"> - usług turystycznych, - baz noclegowych, gastronomicznych, produktów markowych, - rekreacji i wypoczynku, - wykorzystania energii odnawialnej <p>Małe projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu, - wzrostu atrakcyjności charakterystycznego budownictwa LGD, - budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, - powstania i rozwoju produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, - utrzymania i kultywowania tradycyjnych zawodów <p>Aktywizacja i nabywanie umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocji obszaru LGD oraz produktów i usług z obszaru LGD, - innowacyjnych projektów na obszarach wiejskich, - wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych, - turystyki, - energii odnawialnej, - współpracy pomiędzy przedsiębiorcami. 	

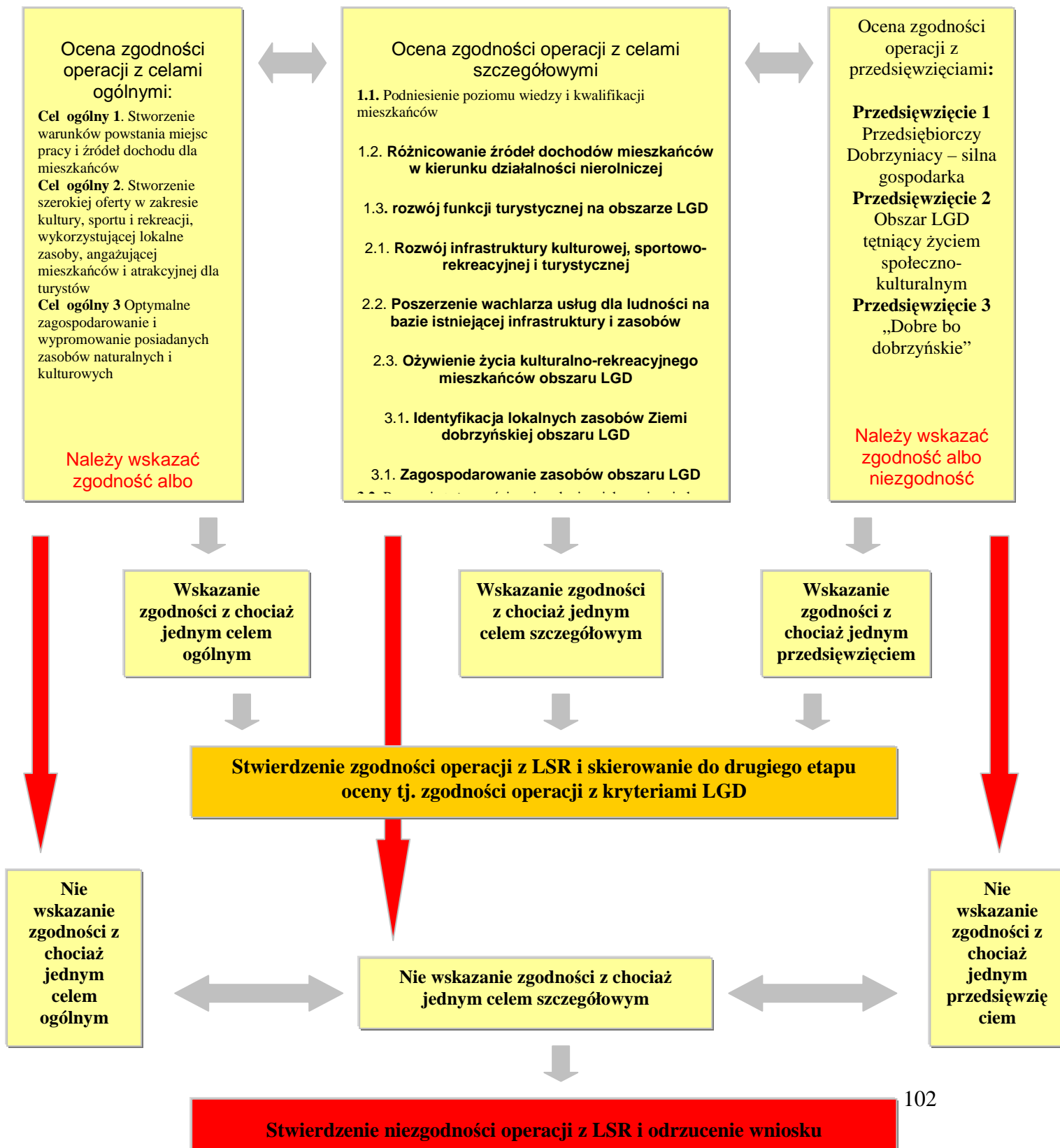
Uzasadnienie zgodności operacji z zaznaczonymi celami głównymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami LSR.		
Instrukcja wypełniania: W polu poniżej należy podać krótkie uzasadnienie dla rekomendowania operacji jako zgodnej z zaznaczonymi celami głównymi, szczegółowymi i przedsięwzięciami LSR.		
Instrukcja wypełniania: * Zaznaczenie odpowiedzi „Tak” przy każdym z 3 pytań oznacza, że <u>operacja zostaje uznana za zgodną z LSR.</u> Zaznaczenie odpowiedzi „Nie” przy chociaż jednym pytaniu oznacza, że <u>operacja jest niezgodna z LSR.</u>		
<i>Uznaję, że operacja jest zgodna z LSR</i>	Tak* ☐	Nie* ☐
..... (data, miejsce i czytelny podpis członka Rady)		

8. Uznanie operacji za zgodną z LSR następuje zwykłą większością głosów i skutkuje przekazaniem operacji do dalszej oceny według kryteriów wyboru LGD.
9. Operacja, która zostanie uznana za niezgodną z LSR nie podlega dalszej ocenie i zostaje zwrócona wnioskodawcy z informacją o terminie i możliwości odwołania się od decyzji Rady.

Poniżej przedstawiono procedurę oceny operacji z LSR w wersji graficznej.

Posiedzenie RADY - dyskusja nad operacjami
Członkowie Rady podpisują deklaracje o zachowaniu bezstronności i poufności
Przewodniczący RADY zarządza procedurę oceny zgodności operacji z LSR

Członkowie Rady dokonują oceny zgodności z LSR na kartach oceny.
Ocenie podlega zgodność operacji z celami głównymi, celami szczegółowymi i przedsięwzięciami

Poniżej przedstawiono procedurę zgodności operacji z LSR w wersji tabelarycznej.

L.p.	Etap	Osoba odpowiedzialna	Czynność	Rodzaj dokumentu
1.	Posiedzenie Rady etap I oceny operacji pod względem zgodności z LSR	Przewodniczący Rady	Rozpoczęcie posiedzenia obrad Rady i podpisanie listy obecności	Lista obecności
			Podpisanie deklaracji bezstronności i poufności oraz sprawdzenie quorum. Brak podpisanej deklaracji bezstronności i poufności powoduje wykluczenie członka Rady z oceny operacji. <u>Procedura wykluczenia członka Rady może też mieć miejsce w innych przypadkach § 17 regulaminu Rady</u>	Deklaracja bezstronności i poufności
			W przypadku braku quorum przewodniczący zamyka posiedzenie i wyznacza datę nowego posiedzenia	Protokół z posiedzenia Rady
			W przypadku stwierdzenia quorum następuje wybór sekretarzy posiedzenia, którzy tworzą jednocześnie komisję skrutacyjną i omówienie porządku obrad	Protokół z posiedzenia Rady
		Rada	Omówienie wniosków	Protokół z posiedzenia Rady
		Komisja skrutacyjna	Rozdanie kart oceny zgodności operacji z LSR	Karta oceny zgodności operacji z LSR
		Rada	Rozpoczęcie oceny zgodności operacji z LSR i wydanie kart oceny członkom Rady	Karta oceny zgodności operacji z LSR
		Komisja skrutacyjna	Zebranie kart oceny i sprawdzenie poprawności wypełnienia wszystkich pól w karcie oraz obliczenie ilości głosów o zgodności albo o niezgodności operacji z LSR	Karta oceny zgodności operacji z LSR
		Rada	Podjęcie decyzji o zgodności albo niezgodności operacji z LSR	Protokół z posiedzenia Rady
		Rada	W przypadku zgodności operacji z LSR wniosek zostaje poddany drugiemu etapowi oceny tj. zgodności operacji z kryteriami LGD	Karta oceny zgodności operacji z kryteriami LGD
		Przewodniczący Rady	W przypadku niezgodności operacji z LSR wniosek zostaje odrzucony i trafia na listę operacji nie wybranych do dofinansowania	Protokół z posiedzenia Rady
Koniec oceny zgodności operacji z LSR i skierowanie bądź nieskierowanie do dalszej oceny pod względem zgodności z LSR				

Procedura oceny zgodności operacji według kryteriów LGD

Procedura oceny operacji na podstawie kryteriów LGD polega na dokonaniu oceny operacji zakwalifikowanych wcześniej, jako zgodnych z LSR. Zasadniczym celem tej procedury jest wybór operacji, które w największym stopniu mogą realizować założenia lokalnej strategii rozwoju.

Wybór operacji przez Lokalną Grupę Działania zostanie przeprowadzona przez członków Rady na podstawie kryteriów wyboru opracowanych przez LGD. Ocena będzie miała charakter punktowy i w ramach każdego z kryteriów wskazywana będzie liczba możliwych do uzyskania punktów. Suma punktów decyduje o wyniku oceny danej operacji a w rezultacie o pozycji operacji na liście rankingowej z operacjami wybranymi i niewybranymi przesłanymi do właściwej instytucji wdrażającej. Zdefiniowanie kryteriów wyboru operacji według których LGD ocenia operacje przeprowadzano w trakcie odbywających się konsultacji ze społecznością lokalną oraz członkami LGD.

Ustalając kryteria wyboru operacji w ramach danego działania brano pod uwagę szczególnie możliwość ukierunkowania operacji w obszary priorytetowe dla LGD.

Ponadto:

- kryteria powinny być obiektywne i niedyskryminujące dając możliwość przejrzystej oceny operacji,
- kryteria powinny być mierzalne,
- kryteria powinny być adekwatne do przedstawionej w LSR analizy SWOT. Powinny też wpływając na wzmocnienie, wykorzystanie mocnych stron i szans rozwoju obszaru objętego LSR lub decydować o zniwelowaniu, osłabieniu słabych stron i zagrożeń dla rozwoju LGD.
- kryteria powinny sprzyjać realizacji założonych celów ogólnych i szczegółowych wyznaczonych w LSR tak aby wybrane operacje były oceniane pod kątem stopnia realizacji tych celów,

Mając na uwadze powyższe założenia dla każdego z działań w ramach wdrażania LSR:

- Małe Projekty,
- Odnowa i rozwój wsi,
- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,

wypracowano katalog kryteriów oceny operacji wyrażono wartościami punktowymi, które decydują o wyborze operacji i kolejności na liście rankingowej. Opracowując katalog kryteriów przyjęto założenie, że powinny one spełniać wszystkie wymienione powyżej założenia. W ten sposób każde ze wskazanych kryteriów wyboru operacji w ramach każdego z działań jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Poniżej opisano każde z kryteriów wraz z punktacją oraz uzasadnieniem jego wpływu na wybór operacji zgodnej LSR.

Poniżej przedstawiono kryteria wyboru operacji dla każdego z działań:

Małe Projekty

L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
	Małe Projekty		
1.	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi:	0 -10	
	- poniżej 5.000 PLN	10	
	- od 5.000 do 10.000 PLN	5	
	- powyżej 10.000 PLN	0	
4.	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru:	0 -10	
	- całej LGD	10	
	- co najmniej 5 gmin objętych LSR	6	
	- 1 gminy objętej LSR	4	
	- jednej miejscowości objętej LSR	0	
5.	Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi:	0 - 10	
	- do 20%	10	
	- od 21% do 30%	8	
	- od 31% do 40%	6	
	- od 41% do 70%	0	
6.	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
7.	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	

Uzasadnienie kryteriów:

1. Wnioskodawca złożył wniosek w terminie

0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie terminowość na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca złoży wniosek w terminie to otrzyma za to kryterium 10 pkt. Jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Wnioskodawcy składający wnioski nieterminowo zaburzają w sposób znaczący procedury wyboru operacji do dofinansowania przez Radę LGD. W skrajnych przypadkach mogą zakłócić skonstruowanie listy z operacjami wybranymi do dofinansowania, które w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia dokonania wyboru operacji LGD musi przekazać do Instytucji Wdrażającej. Jak wskazuje analiza SWOT, w obszarze zagrożeń wskazano niską jakość wniosków i częste uchybienia formalne między innymi nieterminowe składanie wniosków i brak dochowywania terminów rozliczeń projektów.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiowane będą wnioski na wybór operacji, które składane będą przez wnioskodawców terminowo. **W efekcie kryterium jest adekwatne do analizy**

SWOT, poprzez uwzględnienie zapisów analizy SWOT, a także w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu naboru wniosków w ramach danego konkursu i terminu złożenia wniosku przez wnioskodawcę.

2. Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE 0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniane będzie doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE np.: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIS, POKL. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wykaże doświadczenie w realizacji co najmniej 1 tego typu projektu otrzyma za to kryterium 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia beneficjenta w realizacji tego typu projektów otrzymuje on 0 punktów. Przy wyborze tego kryterium LGD kierowano się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków pochodzących z UE (zidentyfikowanych jako szansa w analizie SWOT) przez wnioskodawców i sprawnej realizacji założonych do finansowania operacji. Jak wskazuje analiza SWOT zagrożeniem jest także niska jakość wniosków na pozyskiwanie środków z UE. Wychodząc naprzeciw tym zapisom analizy SWOT premiowane będą operacje realizowane przez wnioskodawców mających doświadczenie w ich realizacji i rozliczaniu, a tym samym zapewniający ich realizowanie zgodnie z zasadami danego działania. **Kryterium jest zatem całkowicie adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne, pozwalające na precyzyjne określenie liczby zrealizowanych operacji w ramach wymienionych programów.**

3. Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi: 0 – 10 pkt.

- poniżej 5.000 PLN	10 pkt.
- od 5.000 do 10.000 PLN	5 pkt.
- powyżej 10.000 PLN	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które będą ubiegały się o kwotę dofinansowanie mniejszą od maksymalnej kwoty dofinansowania w ramach działania małe projekty tj. 25 tys. zł. W tym zakresie ustalono 3 przedziały wielkości wnioskowanego dofinansowania, o jaką może ubiegać się wnioskodawca. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wskaże wartość dofinansowania operacji, to zostaną mu przyznane punkty według założonych przedziałów.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które ubiegają się o mniejszą kwotę dofinansowania. Kryterium to przyczynia się do możliwości rozdzielania posiadanych środków finansowanych na większą liczbę operacji, a tym samym wsparcie większej liczby beneficjentów w ramach działania. Fakt ten wynika z jednej strony z ograniczonych środków finansowych zapewnionych na wdrażania LSR, a z drugiej ze znacznego zainteresowania możliwością wsparcia planowanych do realizacji operacji ze strony potencjalnych wnioskodawców. Przyznawanie wsparcia w maksymalnych dopuszczonych wysokościach dofinansowania doprowadziłoby do szybkiego

wyczerpania środków w ramach programu i objęcia nim niewielkiej ilości wnioskodawców, co w efekcie doprowadziłoby do małego oddziaływania na obszar objęty LSR i brak akceptacji społecznej działań LGD. Taki sposób podziału środków jest nieakceptowany społecznie i jest dużym zagrożeniem dla programu Leader. Stąd, wychodząc na przeciw tym potrzebom zdecydowano się na zastosowanie kryterium premiującego mniejszy poziom dofinansowania operacji umożliwiający wsparcie większej ilości operacji i zapewnienie szerszego oddziaływania programu Leader na obszar objęty LSR. Kryterium to wychodzi także na przeciw zapisom analizy SWOT, mówiącym o słabej stronie obszaru LGD w postaci małej liczby realizowanych projektów ze środków UE, zagrożeniu dotyczącym ograniczonej ilości środków z Programu Leader i szansie na rozwój polegającej na możliwości wsparcia realizowanych operacji ze środków funduszy UE.

Kryterium to jest zatem adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie, o jaką pomoc ubiega się wnioskodawca i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

4. Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru:

0 – 10 pkt.

- cały LGD	10 pkt.
- co najmniej 5 gmin objętych LSR	6 pkt.
- 1 gminy objętej LSR	4 pkt.
- jednej miejscowości objętej LSR	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje o większym zasięgu oddziaływania terytorialnego, wykraczającym poza obszar jednej miejscowości. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wykaże, że zasięg planowanej do realizacji operacji ogranicza się do obszaru 1 miejscowości to uzyska za to kryterium 0 punktów. Jeśli wnioskodawca wskaże, że operacja obejmie swoim zasięgiem 1 gminę to otrzyma 4 pkt. I dalej jeśli obejmie, co najmniej 5 gmin objętych LSR to otrzymuje 6 pkt., a w przypadku oddziaływania na cały obszar LGD otrzymuje 10 pkt. Kryterium to wychodzi na przeciw potrzebie wsparcia operacji obejmujących swoim zasięgiem większy obszar, a jednocześnie integrujących obszar LGD. Jak wykazuje analiza SWOT jedną ze słabych stron obszaru LGD jest niewielka ilość zrealizowanych projektów o charakterze ponadlokalnym, które obejmują swoim zasięgiem większy obszar i zwiększająca integrację obszaru LGD. W ramach tego kryterium operacje, które swoim zasięgiem obejmują obszar większy niż 1 miejscowość są dodatkowo wyżej punktowane, aby pobudzić integrację i współdziałanie społeczności lokalnej na rzecz rozwoju regionu.

Kryterium to jest w efekcie adekwatne do analizy SWOT i mierzalne, pozwalające przypisać operacji określoną ilość punktów w zależności od zakresu oddziaływania.

5. Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi: 0 – 10 pkt.

- do 20%	10 pkt.
- od 21% do 30%	8 pkt.
- od 31% do 40%	6 pkt.
- od 41% do 70%	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które będą ubiegały się o poziom dofinansowanie mniejsze od maksymalnego poziomu dofinansowania w ramach działania małe projekty tj. 70%. W zakresie tym wyznaczono 4 przedziały wielkości wnioskowanego dofinansowania o jaką ubiega się wnioskodawca na realizację operacji.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które ubiegają się o mniejszy poziom dofinansowania i dodatkowo premiuje większy udział wkładu własnego wnioskodawcy. Kryterium to przyczynia się do możliwości rozdzielania posiadanych środków finansowanych na większą liczbę operacji, a tym samym wsparcie większej liczby wnioskodawców w ramach wdrażania LSR. Fakt ten wynika z jednej strony z ograniczonych środków finansowych zapewnionych na to działanie, a z drugiej ze znacznego zainteresowania możliwością wsparcia planowanych do realizacji operacji ze strony potencjalnych wnioskodawców. Stąd wychodząc na przeciw tym potrzebom zdecydowano się na zastosowanie kryterium premiującego mniejszy poziom dofinansowania i większy udział środków własnych wnioskodawcy. Umożliwia to wsparcie większej ilości operacji i zapewnienie szerszego oddziaływania programu Leader. Podział środków według przydzielania maksymalnego poziomu wsparcia dla operacji, tak jak w przypadku przydzielania maksymalnej wnioskowanej kwoty dofinansowania wpłynąłby na zmniejszenie liczby potencjalnych beneficjentów i brak akceptacji społecznej działań LGD. Przyjęcie takiego modelu rozdysponowania środków zagraża szerokiemu oddziaływaniu programu Leader na obszar objęty LSR i akceptacji LGD przez mieszkańców.

Kryterium to wykazuje adekwatność do zapisów analizy SWOT, w tym słabej strony obszaru LGD w postaci małej liczby realizowanych projektów ze środków UE, zagrożenia w postaci ograniczonej ilości środków z Programu Leader oraz szansy na rozwój polegającej na możliwości wsparcia realizowanych operacji ze środków funduszy UE.

Reasumując, kryterium to jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie, o jaki poziom dofinansowania ubiega się wnioskodawca i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

6. Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.

0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie data poniesienia kosztów kwalifikowalnych, która będzie porównywana do daty 30.06.2015 r. Data ta jest dniem, do którego koszty takie można ponosić by

koszty te można było uznać za koszty kwalifikowalne. Ocena nastąpi na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca wskaże, że koszty takie poniesie przed 30.06.2015 to uzyskuje 10 pkt. Jeśli z wniosku i załączników nie będzie to wynikało, to wnioskodawca otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Operacje, których koszty zostaną poniesione po tej dacie zostaną zakwalifikowane przez IW jako koszty niekwalifikowalne. Dla LGD jest to podstawowa sprawa ponieważ dopuszczenie do powstawania takich kosztów skutkuje z kolei ograniczeniem pomocy dla samej Lokalnej Grupy Działania oraz może także doprowadzić do zagrożenia realizacji programu Leader na obszarze objętym LSR i niewykorzystania środków z Programu Leader. Kryterium koreluje z zapisami analizy SWOT, w szczególności z zagrożeniem dotyczącym niskiej jakości wniosków i częstych uchybień formalnych, m.in. nieterminowego składania wniosków i braku dochowywania terminów rozliczeń projektów oraz zagrożeniem traktującym o braku umiejętności wykorzystania środków. Kryterium wykazuje także adekwatność do szansy jaka są środki finansowe przyznawane z UE, poprzez premiowanie projektów obszaru LGD, które mogą być dofinansowywane z tychże środków.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiowane będą wnioski na wybór operacji, których koszty kwalifikowalne będą ponoszone przed wskazaną datą 30.06.2015 r.

Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu poniesienia kosztów kwalifikowanych i daty granicznej 30.06.2015 r.

7. Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja.

0 albo 20 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje zgodne ze strategiami lokalnych samorządów objętych LSR. W ramach kryterium preferowane będą operacje, które w możliwie najlepszy sposób przyczyniają się do wdrażania LSR. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników, w tym oświadczenia gminy o zgodności operacji ze strategią gminy) wnioskodawca wskaże, że planowana do realizacji operacji jest zgodna ze strategią samorządu lokalnego, na terenie której będzie realizowana to uzyska 20 pkt. W przypadku, gdy nie wskaże takiej zgodności uzyska 0 pkt. Kryterium to wychodzi na przeciw potrzebie wsparcia operacji, które z uwagi na zgodność ze strategią samorządu terytorialnego i LSR będzie wywoływało efekt synergii. Rozdrobnienie operacji i nie powiązanie jej ze strategią samorządową spowoduje mniejsze i słabsze oddziaływanie operacji na obszar objęty LSR. Jak wykazuje analiza SWOT szansą dla obszaru LGD jest zgodność operacji realizowanych w ramach wdrażania LSR z lokalnymi strategiami, co w efekcie jest szansą na osiągnięcie synergii działań na obszarze LGD. Zapisy te świadczą jednocześnie o adekwatności tegoż kryterium z analizą SWOT.

W efekcie kryterium to jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne, pozwalające przypisać operacji określoną ilość punktów na podstawie dokumentacji (wniosku i załączników).

Odnowa i rozwój wsi

L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
	Odnowa i rozwój wsi		
1.	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru:	0 -10	
	- całej LGD	10	
	-co najmniej 5 gmin objętych LSR	6	
	- 1 gminy objętej LSR	4	
	- jednej miejscowości objętej LSR	0	
4.	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
5.	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	

Uzasadnienie kryteriów:

1. Wnioskodawca złożył wniosek w terminie

0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie terminowość na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca złoży wniosek w terminie to otrzyma za to kryterium 10 pkt. Jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Wnioskodawcy składający wnioski nieterminowo zaburzają w sposób znaczący procedury wyboru operacji do dofinansowania przez Radę LGD. W skrajnych przypadkach mogą zakłócić skonstruowanie listy z operacjami wybranymi do dofinansowania, które w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia dokonania wyboru operacji LGD musi przekazać do Instytucji Wdrażającej. Jak wskazuje analiza SWOT, w obszarze zagrożeń wskazano niską jakość wniosków i częste uchybienia formalne między innymi nieterminowe składanie wniosków i brak dochowywania terminów rozliczeń projektów.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiiowane będą wnioski na wybór operacji, które składane będą przez wnioskodawców terminowo. **W efekcie kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, poprzez uwzględnienie zapisów analizy SWOT, a także w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu naboru wniosków w ramach danego konkursu i terminu złożenia wniosku przez wnioskodawcę.**

2. Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE 0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniane będzie doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE np.: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIŚ, POKL. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wykaże doświadczenie w realizacji co najmniej 1 tego typu projektu otrzyma za to kryterium 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia beneficjenta w realizacji tego typu projektów otrzymuje on 0 punktów. Przy wyborze tego kryterium LGD kierowano się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków pochodzących z UE (zidentyfikowanych jako szansa w analizie SWOT) przez wnioskodawców i sprawnej realizacji założonych do finansowania operacji. Jak wskazuje analiza SWOT zagrożeniem jest także niska jakość wniosków na pozyskiwanie środków z UE. Wychodząc naprzeciw tym zapisom analizy SWOT premiowane będą operacje realizowane przez wnioskodawców mających doświadczenie w ich realizacji i rozliczaniu, a tym samym zapewniający ich realizowanie zgodnie z zasadami danego działania. **Kryterium jest zatem całkowicie adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne, pozwalające na precyzyjne określenie liczby zrealizowanych operacji w ramach wymienionych programów.**

3. Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru: 0 – 10 pkt.

- cały LGD	10 pkt.
- co najmniej 5 gmin objętych LSR	6 pkt.
- 1 gminy objętej LSR	4 pkt.
- jednej miejscowości objętej LSR	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje o większym zasięgu oddziaływania terytorialnego, wykraczającym poza obszar jednej miejscowości. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wykaże, że zasięg planowanej do realizacji operacji ogranicza się do obszaru 1 miejscowości to uzyska za to kryterium 0 punktów. Jeśli wnioskodawca wskaże, że operacja obejmie swoim zasięgiem 1 gminę to otrzyma 4 pkt. I dalej jeśli obejmie, co najmniej 5 gmin objętych LSR to otrzymuje 6 pkt., a w przypadku oddziaływania na cały obszar LGD otrzymuje 10 pkt. Kryterium to wychodzi na przeciw potrzebie wsparcia operacji obejmujących swoim zasięgiem większy obszar, a jednocześnie integrujących obszar LGD. Jak wykazuje analiza SWOT jedną ze słabych stron obszaru LGD jest niewielka ilość zrealizowanych projektów o charakterze ponadlokalnym, które obejmują swoim zasięgiem większy obszar i zwiększająca integrację obszaru LGD. W ramach tego kryterium operacje, które swoim zasięgiem obejmują obszar większy niż 1 miejscowość są dodatkowo wyżej punktowane, aby pobudzić integrację i współdziałanie społeczności lokalnej na rzecz rozwoju regionu.

Kryterium to jest w efekcie adekwatne do analizy SWOT i mierzalne, pozwalające przypisać operacji określoną ilość punktów w zależności od zakresu oddziaływania.

4. Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r. 0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie data poniesienia kosztów kwalifikowalnych, która będzie porównywana do daty 30.06.2015 r. Data ta jest dniem, do którego koszty takie można ponosić by koszty te można było uznać za koszty kwalifikowalne. Ocena nastąpi na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca wskaże, że koszty takie poniesie przed 30.06.2015 to uzyskuje 10 pkt. Jeśli z wniosku i załączników nie będzie to wynikało, to wnioskodawca otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Operacje, których koszty zostaną poniesione po tej dacie zostaną zakwalifikowane przez IW jako koszty niekwalifikowalne. Dla LGD jest to podstawowa sprawa ponieważ dopuszczenie do powstawania takich kosztów skutkuje z kolei ograniczeniem pomocy dla samej Lokalnej Grupy Działania oraz może także doprowadzić do zagrożenia realizacji programu Leader na obszarze objętym LSR i niewykorzystania środków z Programu Leader. Kryterium koreluje z zapisami analizy SWOT, w szczególności z zagrożeniem dotyczącym niskiej jakości wniosków i częstych uchybień formalnych, m.in. nieterminowego składania wniosków i braku dochowywania terminów rozliczeń projektów oraz zagrożeniem traktującym o braku umiejętności wykorzystania środków. Kryterium wykazuje także adekwatność do szansy jaka są środki finansowe przyznawane z UE, poprzez premiowanie projektów obszaru LGD, które mogą być dofinansowywane z tychże środków.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiowane będą wnioski na wybór operacji, których koszty kwalifikowalne będą ponoszone przed wskazaną datą 30.06.2015 r.

Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu poniesienia kosztów kwalifikowanych i daty granicznej 30.06.2015 r.

5. Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja. 0 albo 20 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje zgodne ze strategiami lokalnych samorządów objętych LSR. W ramach kryterium preferowane będą operacje, które w możliwie najlepszy sposób przyczyniają się do wdrażania LSR. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników, w tym oświadczenia gminy o zgodności operacji ze strategią gminy) wnioskodawca wykaże, że planowana do realizacji operacji jest zgodna ze strategią samorządu lokalnego, na terenie której będzie realizowana to uzyska 20 pkt. W przypadku, gdy nie wykaże takiej zgodności uzyska 0 pkt. Kryterium to wychodzi na przeciw potrzebie wsparcia operacji, które z uwagi na zgodność ze strategią samorządu terytorialnego i LSR będzie wywoływało efekt synergii. Rozdrobnienie operacji i nie powiązanie jej ze strategią samorządową spowoduje mniejsze i słabsze oddziaływanie operacji na obszar objęty LSR. Jak wykazuje analiza SWOT szansą dla obszaru LGD jest zgodność operacji

realizowanych w ramach wdrażania LSR z lokalnymi strategiami, co w efekcie jest szansą na osiągnięcie synergii działań na obszarze LGD. Zapisy te świadczą jednocześnie o adekwatności tegoż kryterium z analizą SWOT.

W efekcie kryterium to jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne, pozwalające przypisać operacji określoną ilość punktów na podstawie dokumentacji (wniosku i załączników).

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej		
1.	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi:	0 - 10	
	- poniżej 10.000 PLN	10	
	- od 10.000 do 20.000 PLN	5	
	- powyżej 20.000 PLN	0	
	Realizacja operacji spowoduje powstanie (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne):	0 - 12	
4.	- powyżej 3 miejsc pracy	12	
	- 2 – 3 miejsc pracy	9	
	- 1 miejsca pracy	3	
	- żadnego miejsca pracy	0	
5.	Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi:	0 - 10	
	- do 20%	10	
	- od 21% do 30%	8	
	- od 31% do 40%	6	
	- od 41% do 50%	0	
6.	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
7.	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	

Uzasadnienie kryteriów:

1. Wnioskodawca złożył wniosek w terminie

0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie terminowość na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca złoży wniosek w terminie to otrzyma za to kryterium 10 pkt. Jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Wnioskodawcy składający wnioski nieterminowo zaburzają w sposób znaczący procedury wyboru operacji do dofinansowania przez Radę LGD. W skrajnych przypadkach mogą zakłócić skonstruowanie listy z operacjami

wybranymi do dofinansowania, które w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia dokonania wyboru operacji LGD musi przekazać do Instytucji Wdrażającej. Jak wskazuje analiza SWOT, w obszarze zagrożeń wskazano niską jakość wniosków i częste uchybienia formalne między innymi nieterminowe składanie wniosków i brak dochowywania terminów rozliczeń projektów.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiowane będą wnioski na wybór operacji, które składane będą przez wnioskodawców terminowo. **W efekcie kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, poprzez uwzględnienie zapisów analizy SWOT, a także w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu naboru wniosków w ramach danego konkursu i terminu złożenia wniosku przez wnioskodawcę.**

2. Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE 0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniane będzie doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE np.: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWK, PROW, RPOWK, POIG, POIS, POKL. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wykaże doświadczenie w realizacji co najmniej 1 tego typu projektu otrzyma za to kryterium 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia beneficjenta w realizacji tego typu projektów otrzymuje on 0 punktów. Przy wyborze tego kryterium LGD kierowano się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków pochodzących z UE (zidentyfikowanych jako szansa w analizie SWOT) przez wnioskodawców i sprawnej realizacji założonych do finansowania operacji. Jak wskazuje analiza SWOT zagrożeniem jest także niska jakość wniosków na pozyskiwanie środków z UE. Wychodząc naprzeciw tym zapisom analizy SWOT premiowane będą operacje realizowane przez wnioskodawców mających doświadczenie w ich realizacji i rozliczaniu, a tym samym zapewniający ich realizowanie zgodnie z zasadami danego działania. **Kryterium jest zatem całkowicie adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne, pozwalające na precyzyjne określenie liczby zrealizowanych operacji w ramach wymienionych programów.**

3. Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi: 0 – 10 pkt.

- poniżej 10.000 PLN 10 pkt.
- od 10.000 do 20.000 PLN 5 pkt.
- powyżej 20.000 PLN 0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które będą ubiegały się o kwotę dofinansowania mniejszą od maksymalnej kwoty dofinansowania w ramach działania różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej. W tym zakresie ustalono 3 przedziały wielkości wnioskowanego dofinansowania, o jaką może ubiegać się wnioskodawca. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wskaże wartość dofinansowania operacji, to zostaną mu przyznane punkty według założonych przedziałów.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które ubiegają się o mniejszą kwotę dofinansowania. Kryterium to przyczynia się do możliwości rozdzielania posiadanych środków finansowanych na większą liczbę operacji, a tym samym wsparcie większej liczby beneficjentów w ramach działania. Fakt ten wynika z jednej strony z ograniczonych środków finansowych zapewnionych na wdrażania LSR, a z drugiej ze znacznego zainteresowania możliwością wsparcia planowanych do realizacji operacji ze strony potencjalnych wnioskodawców. Przyznawanie wsparcia w maksymalnych dopuszczonych wysokościach dofinansowania doprowadziłoby do szybkiego wyczerpania środków w ramach programu i objęcia nim niewielkiej ilości wnioskodawców, co w efekcie doprowadziłoby do małego oddziaływania na obszar objęty LSR i brak akceptacji społecznej działań LGD. Taki sposób podziału środków jest nieakceptowany społecznie i jest dużym zagrożeniem dla programu Leader. Stąd, wychodząc na przeciw tym potrzebom zdecydowano się na zastosowanie kryterium premiującego mniejszy poziom dofinansowania operacji umożliwiający wsparcie większej ilości operacji i zapewnienie szerszego oddziaływania programu Leader na obszar objęty LSR. Kryterium to wychodzi także na przeciw zapisom analizy SWOT, mówiącym o słabej stronie obszaru LGD w postaci małej liczby realizowanych projektów ze środków UE, zagrożeniu dotyczącym ograniczonej ilości środków z Programu Leader i szansie na rozwój polegającej na możliwości wsparcia realizowanych operacji ze środków funduszy UE.

Kryterium to jest zatem adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie, o jaką pomoc ubiega się wnioskodawca i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

4. Realizacja operacji spowoduje powstanie (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne):0 – 12 pkt.

- powyżej 3 miejsc pracy	12 pkt.
- 2 – 3 miejsc pracy	9 pkt.
- 1 miejsca pracy	3 pkt.
- żadnego miejsca pracy	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które przyczynią się do powstania nowych miejsc pracy. W tym zakresie ustalono 4 przedziały wielkości, w zależności od ilości nowych miejsc wskazanych przez wnioskodawcę. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wskaże, że powstanie powyżej 3 miejsc pracy to uzyska 12 pkt. Jeśli wskaże, że powstanie od 2 – 3 miejsc pracy to uzyska 9 pkt. W przypadku wskazania 1 miejsca pracy uzyska 3 pkt. Jeśli z dokumentacji (wniosku i załączników) nie będzie wynikało, że powstanie miejsce pracy to wnioskodawca uzyska 0 pkt.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które pozwolą na powstanie miejsc pracy. Kryterium to wychodzi na przeciw zapisom analizy SWOT, mówiącym o słabej stronie obszaru LGD w postaci wysokiego bezrobocia, zagrożenia w postaci dalszego wzrostu bezrobocia na skutek

dekoniunktury, zagrożenia w postaci emigracji młodych mieszkańców w celach zarobkowych, słabej strony w postaci niskich dochodów ludności, zagrożenia w postaci dalszego ubożenia mieszkańców.

Kryterium to jest zatem adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie jaka ilość miejsc pracy powstanie i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

5. Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi: 0 – 10 pkt.

- do 20%	10 pkt.
- od 21% do 30%	8 pkt.
- od 31% do 40%	6 pkt.
- od 41% do 70%	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które będą ubiegały się o poziom dofinansowania mniejsze od maksymalnego poziomu dofinansowania w ramach działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej tj. 50%. W zakresie tym wyznaczono 4 przedziały wielkości wnioskowanego dofinansowania o jaką ubiega się wnioskodawca na realizację operacji.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które ubiegają się o mniejszy poziom dofinansowania i dodatkowo premiuje większy udział wkładu własnego wnioskodawcy. Kryterium to przyczynia się do możliwości rozdzielania posiadanych środków finansowanych na większą liczbę operacji, a tym samym wsparcie większej liczby wnioskodawców w ramach wdrażania LSR. Fakt ten wynika z jednej strony z ograniczonych środków finansowych zapewnionych na to działanie, a z drugiej ze znacznego zainteresowania możliwością wsparcia planowanych do realizacji operacji ze strony potencjalnych wnioskodawców. Stąd wychodząc na przeciw tym potrzebom zdecydowano się na zastosowanie kryterium premiującego mniejszy poziom dofinansowania i większy udział środków własnych wnioskodawcy. Umożliwia to wsparcie większej ilości operacji i zapewnienie szerszego oddziaływania programu Leader. Podział środków według przydzielania maksymalnego poziomu wsparcia dla operacji, tak jak w przypadku przydzielania maksymalnej wnioskowanej kwoty dofinansowania wpłynąłby na zmniejszenie liczby potencjalnych beneficjentów i brak akceptacji społecznej działań LGD. Przyjęcie takiego modelu rozdysponowania środków zagraża szerokiemu oddziaływaniu programu Leader na obszar objęty LSR i akceptacji LGD przez mieszkańców.

Kryterium to wykazuje adekwatność do zapisów analizy SWOT, w tym słabej strony obszaru LGD w postaci małej liczby realizowanych projektów ze środków UE, zagrożenia w postaci ograniczonej ilości środków z Programu Leader oraz szansy na rozwój polegającej na możliwości wsparcia realizowanych operacji ze środków funduszy UE.

Reasumując, kryterium to jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie, o jaki poziom dofinansowania ubiega się wnioskodawca i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

6. Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.

0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie data poniesienia kosztów kwalifikowalnych, która będzie porównywana do daty 30.06.2015 r. Data ta jest dniem, do którego koszty takie można ponosić by koszty te można było uznać za koszty kwalifikowalne. Ocena nastąpi na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca wskaże, że koszty takie poniesie przed 30.06.2015 to uzyskuje 10 pkt. Jeśli z wniosku i załączników nie będzie to wynikało, to wnioskodawca otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Operacje, których koszty zostaną poniesione po tej dacie zostaną zakwalifikowane przez IW jako koszty niekwalifikowalne. Dla LGD jest to podstawowa sprawa ponieważ dopuszczenie do powstawania takich kosztów skutkuje z kolei ograniczeniem pomocy dla samej Lokalnej Grupy Działania oraz może także doprowadzić do zagrożenia realizacji programu Leader na obszarze objętym LSR i niewykorzystania środków z Programu Leader. Kryterium koreluje z zapisami analizy SWOT, w szczególności z zagrożeniem dotyczącym niskiej jakości wniosków i częstych uchybień formalnych, m.in. nieterminowego składania wniosków i braku dochowywania terminów rozliczeń projektów oraz zagrożeniem traktującym o braku umiejętności wykorzystania środków. Kryterium wykazuje także adekwatność do szansy jaka są środki finansowe przyznawane z UE, poprzez premiowanie projektów obszaru LGD, które mogą być dofinansowywane z tychże środków.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiowane będą wnioski na wybór operacji, których koszty kwalifikowalne będą ponoszone przed wskazaną datą 30.06.2015 r.

Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu poniesienia kosztów kwalifikowanych i daty granicznej 30.06.2015 r.

7. Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja.

0 albo 20 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje zgodne ze strategiami lokalnych samorządów objętych LSR. W ramach kryterium preferowane będą operacje, które w możliwie najlepszy sposób przyczyniają się do wdrażania LSR. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników, w tym oświadczenia gminy o zgodności operacji ze strategią gminy) wnioskodawca wykaże, że planowana do realizacji operacji jest zgodna ze strategią samorządu lokalnego, na terenie której będzie realizowana to uzyska 20 pkt. W przypadku, gdy nie wykaże takiej zgodności uzyska 0 pkt. Kryterium to wychodzi na przeciw potrzebie wsparcia operacji, które z uwagi na zgodność ze strategią samorządu terytorialnego i LSR będzie wywoływało efekt synergii. Rozdrobnienie operacji i nie powiązanie jej ze strategią samorządową spowoduje mniejsze i słabsze oddziaływanie operacji na obszar objęty LSR. Jak wykazuje analiza SWOT szansą dla obszaru LGD jest zgodność operacji

realizowanych w ramach wdrażania LSR z lokalnymi strategiami, co w efekcie jest szansą na osiągnięcie synergii działań na obszarze LGD. Zapisy te świadczą jednocześnie o adekwatności tegoż kryterium z analizą SWOT.

W efekcie kryterium to jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne, pozwalające przypisać operacji określoną ilość punktów na podstawie dokumentacji (wniosku i załączników).

Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw		
1.	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi:	0 - 10	
	- poniżej 10.000 PLN	10	
	- od 10.000 do 20.000 PLN	5	
	- powyżej 20.000 PLN	0	
	Realizacja operacji spowoduje powstanie (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne):	0 - 12	
4.	- powyżej 3 miejsc pracy	12	
	- 2 – 3 miejsc pracy	9	
	- 1 miejsca pracy	3	
	- żadnego miejsca pracy	0	
5.	Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi:	0 - 10	
	- do 20%	10	
	- od 21% do 30%	8	
	- od 31% do 40%	6	
	- od 41% do 50%	0	
6.	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
7.	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	

Uzasadnienie kryteriów:

1. Wnioskodawca złożył wniosek w terminie

0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie terminowość na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca złoży wniosek w terminie to otrzyma za to kryterium 10 pkt. Jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Wnioskodawcy składający wnioski nieterminowo zaburzają w sposób znaczący procedury wyboru operacji do dofinansowania przez Radę LGD. W skrajnych przypadkach mogą zakłócić skonstruowanie listy z operacjami

wybranymi do dofinansowania, które w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia dokonania wyboru operacji LGD musi przekazać do Instytucji Wdrażającej. Jak wskazuje analiza SWOT, w obszarze zagrożeń wskazano niską jakość wniosków i częste uchybienia formalne między innymi nieterminowe składanie wniosków i brak dochowywania terminów rozliczeń projektów.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiowane będą wnioski na wybór operacji, które składane będą przez wnioskodawców terminowo. **W efekcie kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, poprzez uwzględnienie zapisów analizy SWOT, a także w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu naboru wniosków w ramach danego konkursu i terminu złożenia wniosku przez wnioskodawcę.**

2. Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE 0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniane będzie doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE np.: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWK, PROW, RPOWK, POIG, POIS, POKL. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wykaże doświadczenie w realizacji co najmniej 1 tego typu projektu otrzyma za to kryterium 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia beneficjenta w realizacji tego typu projektów otrzymuje on 0 punktów. Przy wyborze tego kryterium LGD kierowano się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków pochodzących z UE (zidentyfikowanych jako szansa w analizie SWOT) przez wnioskodawców i sprawnej realizacji założonych do finansowania operacji. Jak wskazuje analiza SWOT zagrożeniem jest także niska jakość wniosków na pozyskiwanie środków z UE. Wychodząc naprzeciw tym zapisom analizy SWOT premiowane będą operacje realizowane przez wnioskodawców mających doświadczenie w ich realizacji i rozliczaniu, a tym samym zapewniający ich realizowanie zgodnie z zasadami danego działania. **Kryterium jest zatem całkowicie adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne, pozwalające na precyzyjne określenie liczby zrealizowanych operacji w ramach wymienionych programów.**

3. Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi: 0 – 10 pkt.

- poniżej 10.000 PLN 10 pkt.
- od 10.000 do 20.000 PLN 5 pkt.
- powyżej 20.000 PLN 0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które będą ubiegały się o kwotę dofinansowanie mniejszą od maksymalnej kwoty dofinansowania w ramach działania tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. W tym zakresie ustalono 3 przedziały wielkości wnioskowanego dofinansowania, o jaką może ubiegać się wnioskodawca. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wskaże wartość dofinansowania operacji, to zostaną mu przyznane punkty według założonych przedziałów.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które ubiegają się o mniejszą kwotę dofinansowania. Kryterium to przyczynia się do możliwości rozdzielania posiadanych środków finansowanych na większą liczbę operacji, a tym samym wsparcie większej liczby beneficjentów w ramach działania. Fakt ten wynika z jednej strony z ograniczonych środków finansowych zapewnionych na wdrażania LSR, a z drugiej ze znacznego zainteresowania możliwością wsparcia planowanych do realizacji operacji ze strony potencjalnych wnioskodawców. Przyznawanie wsparcia w maksymalnych dopuszczonych wysokościach dofinansowania doprowadziłoby do szybkiego wyczerpania środków w ramach programu i objęcia nim niewielkiej ilości wnioskodawców, co w efekcie doprowadziłoby do małego oddziaływania na obszar objęty LSR i brak akceptacji społecznej działań LGD. Taki sposób podziału środków jest nieakceptowany społecznie i jest dużym zagrożeniem dla programu Leader. Stąd, wychodząc na przeciw tym potrzebom zdecydowano się na zastosowanie kryterium premiującego mniejszy poziom dofinansowania operacji umożliwiający wsparcie większej ilości operacji i zapewnienie szerszego oddziaływania programu Leader na obszar objęty LSR. Kryterium to wychodzi także na przeciw zapisom analizy SWOT, mówiącym o słabej stronie obszaru LGD w postaci małej liczby realizowanych projektów ze środków UE, zagrożeniu dotyczącym ograniczonej ilości środków z Programu Leader i szansie na rozwój polegającej na możliwości wsparcia realizowanych operacji ze środków funduszy UE.

Kryterium to jest zatem adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie, o jaką pomoc ubiega się wnioskodawca i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

4. Realizacja operacji spowoduje powstanie (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne):0 – 12 pkt.

- powyżej 3 miejsc pracy	12 pkt.
- 2 – 3 miejsc pracy	9 pkt.
- 1 miejsca pracy	3 pkt.
- żadnego miejsca pracy	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które przyczynią się do powstania nowych miejsc pracy. W tym zakresie ustalono 4 przedziały wielkości, w zależności od ilości nowych miejsc wskazanych przez wnioskodawcę. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników) wnioskodawca wskaże, że powstanie powyżej 3 miejsc pracy to uzyska 12 pkt. Jeśli wskaże, że powstanie od 2 – 3 miejsc pracy to uzyska 9 pkt. W przypadku wskazania 1 miejsca pracy uzyska 3 pkt. Jeśli z dokumentacji (wniosku i załączników) nie będzie wynikało, że powstanie miejsce pracy to wnioskodawca uzyska 0 pkt.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które pozwolą na powstanie miejsc pracy. Kryterium to wychodzi na przeciw zapisom analizy SWOT, mówiącym o słabej stronie obszaru LGD w postaci wysokiego bezrobocia, zagrożenia w postaci dalszego wzrostu bezrobocia na skutek

dekoniunktury, zagrożenia w postaci emigracji młodych mieszkańców w celach zarobkowych, słabej strony w postaci niskich dochodów ludności, zagrożenia w postaci dalszego ubożenia mieszkańców.

Kryterium to jest zatem adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie jaka ilość miejsc pracy powstanie i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

5. Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi: 0 – 10 pkt.

- do 20%	10 pkt.
- od 21% do 30%	8 pkt.
- od 31% do 40%	6 pkt.
- od 41% do 70%	0 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje, które będą ubiegały się o poziom dofinansowania mniejsze od maksymalnego poziomu dofinansowania w ramach tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw tj. 50%. W zakresie tym wyznaczono 4 przedziały wielkości wnioskowanego dofinansowania o jaką ubiega się wnioskodawca na realizację operacji.

Przyjęte założenia pozwalają wyżej punktować operacje, które ubiegają się o mniejszy poziom dofinansowania i dodatkowo premiuje większy udział wkładu własnego wnioskodawcy. Kryterium to przyczynia się do możliwości rozdzielania posiadanych środków finansowanych na większą liczbę operacji, a tym samym wsparcie większej liczby wnioskodawców w ramach wdrażania LSR. Fakt ten wynika z jednej strony z ograniczonych środków finansowych zapewnionych na to działanie, a z drugiej ze znacznego zainteresowania możliwością wsparcia planowanych do realizacji operacji ze strony potencjalnych wnioskodawców. Stąd wychodząc na przeciw tym potrzebom zdecydowano się na zastosowanie kryterium premiującego mniejszy poziom dofinansowania i większy udział środków własnych wnioskodawcy. Umożliwia to wsparcie większej ilości operacji i zapewnienie szerszego oddziaływania programu Leader. Podział środków według przydzielania maksymalnego poziomu wsparcia dla operacji, tak jak w przypadku przydzielania maksymalnej wnioskowanej kwoty dofinansowania wpłynąłby na zmniejszenie liczby potencjalnych beneficjentów i brak akceptacji społecznej działań LGD. Przyjęcie takiego modelu rozdysponowania środków zagraża szerokiemu oddziaływaniu programu Leader na obszar objęty LSR i akceptacji LGD przez mieszkańców.

Kryterium to wykazuje adekwatność do zapisów analizy SWOT, w tym słabej strony obszaru LGD w postaci małej liczby realizowanych projektów ze środków UE, zagrożenia w postaci ograniczonej ilości środków z Programu Leader oraz szansy na rozwój polegającej na możliwości wsparcia realizowanych operacji ze środków funduszy UE.

Reasumując, kryterium to jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne. Pozwala na precyzyjne określenie, o jaki poziom dofinansowania ubiega się wnioskodawca i jaka z tego tytułu przysługuje mu liczba punktów w ramach oceny operacji.

6. Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r. 0 albo 10 pkt.

W ramach kryterium oceniana będzie data poniesienia kosztów kwalifikowalnych, która będzie porównywana do daty 30.06.2015 r. Data ta jest dniem, do którego koszty takie można ponosić by koszty te można było uznać za koszty kwalifikowalne. Ocena nastąpi na podstawie złożonego wniosku wraz z załącznikami. Jeżeli wnioskodawca wskaże, że koszty takie poniesie przed 30.06.2015 to uzyskuje 10 pkt. Jeśli z wniosku i załączników nie będzie to wynikało, to wnioskodawca otrzyma 0 pkt.

Przy wyborze tego kryterium LGD kierowała się potrzebą jak najbardziej efektywnego wykorzystania środków dostępnych w ramach ogłaszanych konkursów na wdrażanie LSR. Operacje, których koszty zostaną poniesione po tej dacie zostaną zakwalifikowane przez IW jako koszty niekwalifikowalne. Dla LGD jest to podstawowa sprawa ponieważ dopuszczenie do powstawania takich kosztów skutkuje z kolei ograniczeniem pomocy dla samej Lokalnej Grupy Działania oraz może także doprowadzić do zagrożenia realizacji programu Leader na obszarze objętym LSR i niewykorzystania środków z Programu Leader. Kryterium koreluje z zapisami analizy SWOT, w szczególności z zagrożeniem dotyczącym niskiej jakości wniosków i częstych uchybień formalnych, m.in. nieterminowego składania wniosków i braku dochowywania terminów rozliczeń projektów oraz zagrożeniem traktującym o braku umiejętności wykorzystania środków. Kryterium wykazuje także adekwatność do szansy jaką są środki finansowe przyznawane z UE, poprzez premiowanie projektów z obszaru LGD, które mogą być dofinansowywane z tychże środków.

Wychodząc naprzeciw tym tendencjom premiowane będą wnioski na wybór operacji, których koszty kwalifikowalne będą ponoszone przed wskazaną datą 30.06.2015 r.

Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT i w pełni mierzalne pozwalając na precyzyjne porównanie terminu poniesienia kosztów kwalifikowanych i daty granicznej 30.06.2015 r.

7. Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja. 0 albo 20 pkt.

W ramach kryterium preferowane będą operacje zgodne ze strategiami lokalnych samorządów objętych LSR. W ramach kryterium preferowane będą operacje, które w możliwie najlepszy sposób przyczyniają się do wdrażania LSR. Jeśli na podstawie zapisów złożonej dokumentacji (wniosku i załączników, w tym oświadczenia gminy o zgodności operacji ze strategią gminy) wnioskodawca wykaże, że planowana do realizacji operacji jest zgodna ze strategią samorządu lokalnego, na terenie której będzie realizowana to uzyska 20 pkt. W przypadku, gdy nie wykaże takiej zgodności uzyska 0 pkt. Kryterium to wychodzi na przeciw potrzebie wsparcia operacji, które z uwagi na zgodność ze strategią samorządu terytorialnego i LSR będzie wywoływało efekt synergii. Rozdrobnienie operacji i nie powiązanie jej ze strategią samorządową spowoduje mniejsze i słabsze oddziaływanie operacji na obszar objęty LSR. Jak wykazuje analiza SWOT szansą dla obszaru LGD jest zgodność operacji

realizowanych w ramach wdrażania LSR z lokalnymi strategiami, co w efekcie jest szansą na osiągnięcie synergii działań na obszarze LGD. Zapisy te świadczą jednocześnie o adekwatności tegoż kryterium z analizą SWOT.

W efekcie kryterium to jest adekwatne do analizy SWOT i mierzalne, pozwalające przypisać operacji określoną ilość punktów na podstawie dokumentacji (wniosku i załączników).

Procedura oceny zgodności operacji z kryteriami LGD

1. Oceny zgodności operacji z kryteriami LGD i wyboru operacji do dofinansowania dokonuje Rada LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ, która jest jedynym organem LGD uprawnionym do dokonywania oceny.

Zasady postępowania z wnioskiem i sposób oceny szczegółowo określa Regulamin Rady i procedura oceny według kryteriów LGD. Ocena według kryteriów LGD jest drugim etapem oceny i następuje po pozytywnym przejściu pierwszego etapu polegającego na ocenie zgodności z LSR. Przed rozpoczęciem pierwszego etapu oceny podpisywane są DEKLARACJE BEZSTRONNOŚCI I POUFNOŚCI, więc drugi etap oceny nie wymaga powtórnego podpisywania deklaracji. Jednak w razie zaistnienia okoliczności innych niż wskazane w DEKLARACJI BEZSTRONNOŚCI I POUFNOŚCI Przewodniczący Rady jest zobowiązany na żądanie zainteresowanego bądź innego członka Rady albo z urzędu wyłączyć go od udziału w postępowaniu, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności innych niż wymienione w deklaracji, które mogą wywołać wątpliwość, co do bezstronności członka Rady. Wyłączony członek Rady nie bierze udziału w wyborze operacji, której dotyczy wyłączenie.

2. Podczas rozpatrywania wniosku Przewodniczący udziela głosu członkom Rady, członkom Zarządu oraz osobom zaproszonym do udziału w posiedzeniu.

3. Po zarządzeniu oceny wg kryteriów LGD każdy członek Rady dokonuje indywidualnie oceny operacji poprzez wypełnienie „KARTY OCENY OPERACJI WEDŁUG KRYTERIÓW LGD” odpowiedniej dla danego działania i wcześniej wskazanego podczas pierwszego etapu oceny. Ocena operacji przez członka Rady polega na przyznaniu punktów za poszczególne kryteria, a następnie ich zsumowaniu i wpisaniu obliczonej sumy łącznej w pozycji formularza „suma punktów”.

4. Po zebraniu wypełnionych „KART OCENY OPERACJI WEDŁUG KRYTERIÓW WYBORU LGD” komisja skrutacyjna sprawdza poprawność wypełnienia kart i ustala wynik oceny w taki sposób, że sumuje oceny łączne wyrażone na ważnych kartach w pozycji „suma punktów” i dzieli przez liczbę oceniających. Liczba będąca wynikiem tego działania jest oceną Rady dotyczącą spełniania kryteriów wyboru LGD przez daną operację.

5. Na podstawie wyników oceny w sprawie zgodności operacji z LSR i kryteriami LGD sporządzany jest protokół z posiedzenia, podejmowane są uchwały w sprawie oceny operacji oraz listy operacji wybranych i niewybranych przez LGD do finansowania. Listę operacji wybranych do

finansowania sporządza się z uwzględnieniem limitów dostępnych środków w ramach konkursu. Na liście umieszcza się operacje w kolejności liczby uzyskanych w ramach oceny.

6. Z posiedzenia Rady sporządza się protokół zawierający, co najmniej:

- a) datę i miejsce odbycia posiedzenia,
- b) wykaz członków Rady uczestniczących w posiedzeniu,
- c) zatwierdzony porządek posiedzenia,
- d) opis przebiegu posiedzenia,
- e) wyniki głosowań oraz treść decyzji i uchwał podjętych przez Radę.

Do protokołu dołącza się listę obecności, podjęte uchwały, wraz z kartami do głosowania oraz inne dokumenty złożone na ręce Przewodniczącego Rady w trakcie posiedzenia.

Protokół podpisuje Przewodniczący Rady.

7. LGD po posiedzeniu Rady informuje w formie pisemnej wnioskodawców o decyzji Rady w sprawie złożonych wniosków, w szczególności o:

- a) zgodności albo niezgodności operacji z LSR, wskazując przyczyny niezgodności,
- b) w odniesieniu do operacji uznanych za zgodne z LSR i dalej ocenianych wg kryteriów LGD – o wybraniu albo niewybraniu operacji do dofinansowania, wskazując przyczynę niewybrania,
- c) w odniesieniu do operacji wybranych do finansowania w ramach małych projektów – o liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny małych projektów pod względem spełniania kryteriów wyboru małych projektów i miejscu na liście wybranych operacji,
- d) dodatkowo w odniesieniu do operacji, które nie zostały wybrane i odpowiadających warunkom przyznania pomocy finansowej w ramach działań:
  - „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”,
  - „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” oraz
  - „Odnowa i rozwój wsi” wnioskodawców informuje się o możliwości złożenia wniosku o przyznanie pomocy na operację bezpośrednio do podmiotu wdrażającego dane działanie (ARiMR i SW).

8. Projektodawca po otrzymaniu pisma, o którym mowa w pkt.7 może złożyć odwołanie od decyzji Rady. Z uwagi na to, że LGD musi przekazać listę projektów wybranych i nie wybranych w terminie 14 dni liczonych od dnia wyboru operacji przez Radę do Instytucji Wdrażającej - Projektodawca chcąc złożyć skuteczne odwołanie musi złożyć swój protest przed tym terminem i umożliwić Radzie przeprowadzenie procedury odwoławczej. Sporządzenie przez LGD list z projektami wybranymi i nie wybranymi i przekazanie ich do Instytucji Wdrażającej zamyka możliwość składania i rozpatrywania odwołań, ponieważ przepisy regulujące funkcjonowanie LGD nie dopuszczają możliwości wpisania operacji na listę operacji wybranych do dofinansowania po tym terminie.

Odwołanie wnoszone jest do Rady, która jest organem właściwym do jego rozpatrzenia.

Rada rozpatruje odwołania niezwłocznie. Decyzja Rady podjęta w procedurze odwoławczej jest ostateczna.

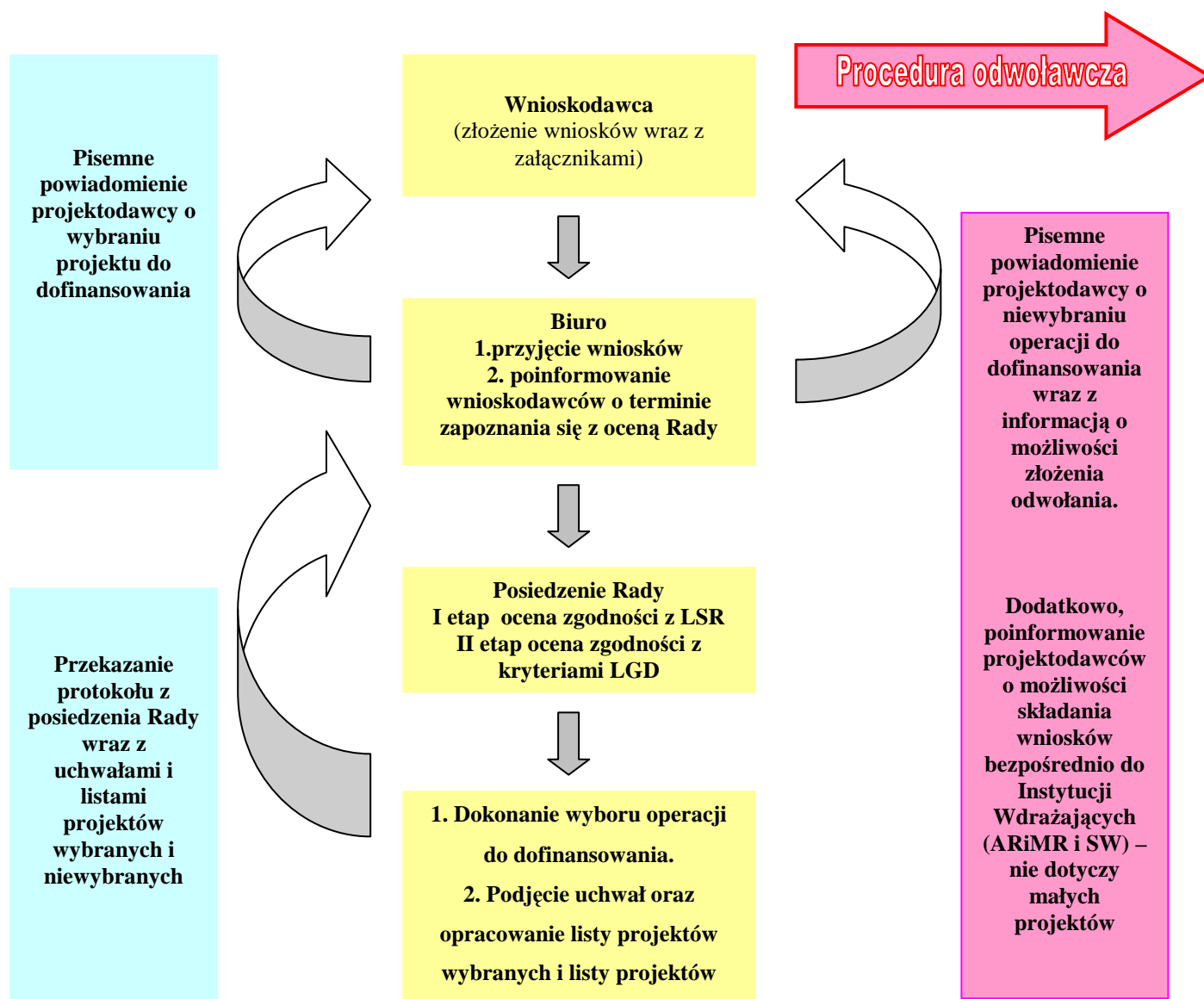
9. Po rozpatrzeniu ewentualnych odwołań przez Radę sporządzana jest ostateczną listę operacji wybranych i niewybranych przez LGD do dofinansowania potwierdzona protokołem z posiedzenia i podjętymi uchwałami.

10. W nieprzekraczalnym terminie 14 dni od zakończenia oceny operacji przez Radę sporządzana jest lista z projektami wybranymi i lista z projektami niewybranymi, które LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu wraz z uchwałami i złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy.

Poniżej przedstawiono procedurę oceny zgodności operacji z kryteriami LGD w formie tabelarycznej

	Etap	Osoba odpowiedzialna	Czynność	Rodzaj dokumentu
	Posiedzenie Rady etap II oceny operacji pod względem zgodności z kryteriami LGD	Przewodniczący Rady	Podczas rozpatrywania wniosku Przewodniczący udziela głosu członkom Rady, członkom Zarządu oraz osobom zaproszonym do udziału w posiedzeniu.	Protokół z posiedzenia Rady
			Brak podpisanej deklaracji bezstronności i poufności powoduje wykluczenie członka Rady z oceny operacji. <u>Procedura wykluczenia członka Rady</u> może też mieć miejsce w innych przypadkach § 17 regulaminu Rady	Deklaracja bezstronności i poufności
		Rada	Omówienie wniosków	Lista zbiorcza wniosków Wnioski wraz z załącznikami
		Przewodniczący Rady	Rozpoczęcie oceny zgodności operacji z kryteriami LGD i wydanie kart oceny członkom Rady	Karta oceny zgodności operacji z kryteriami LGD
		Komisja skrutacyjna	Zebranie kart oceny i sprawdzenie poprawności wypełnienia wszystkich pól w karcie oraz obliczenie ilości punktów	Karta oceny zgodności operacji z kryteriami LGD
		Przewodniczący Rady	Podaje do protokołu sumę obliczonych punktów przez komisję skrutacyjną	Protokół z posiedzenia Rady
		Rada	W przypadku zgodności operacji z LSR wniosek zostaje poddany drugiemu etapowi oceny tj. zgodności operacji z kryteriami LGD	Karta oceny zgodności operacji z kryteriami LGD
		Przewodniczący Rady	W przypadku niezgodności operacji z LSR wniosek zostaje odrzucony i trafia na listę operacji nie wybranych do dofinansowania	Protokół z posiedzenia Rady
Koniec oceny zgodności operacji z LSR i skierowanie bądź nieskierowanie do dalszej oceny pod względem zgodności z LSR				

Graficzne przedstawienie procedury dotyczącej wyboru operacji

Poniżej przedstawiono karty oceny zgodności operacji z kryteriami przyjętymi przez LGD wraz z instrukcjami ich wypełniania dla każdego z działań w ramach wdrażania LSR.

KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI „STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN DOBRZYŃSKICH REGION PÓŁNOC”			
MAŁE PROJEKTY			
Numer wniosku:			
Imię i nazwisko/ nazwa:			
Nazwa operacji:			
L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
1.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się terminowość złożonego wniosku wynikającą z treści ogłoszenia konkursowego, w którym wskazano termin, w jakim należy złożyć wnioskiem wraz z załącznikami. Jeśli wnioskodawca złożył wniosek w wyznaczonym terminie to otrzymuje 10 pkt. W przypadku, jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzymuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Preferuje się wnioskodawców mających doświadczenie z uwagi na to, że dają oni większą pewność prawidłowej realizacji i rozliczania operacji, co z kolei znacząco wpływa na funkcjonowanie samej LGD i w rezultacie na wdrażanie LSR. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże, co najmniej jeden z programów: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIS, POKL wraz z nr umowy na realizację, co najmniej 1 projektu z tego programu otrzyma 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia wnioskodawcy w realizacji projektów otrzymuje 0 punktów.</p>		
	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 3 przedziały wielkości wnioskowanej pomocy, o jaką ubiega się wnioskodawca i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże wysokość kwoty dofinansowania to uzyska określoną ilość punktów. Preferowane będą operacje których wartość dofinansowania będzie mniejsza od maksymalnej określonej dla działania małe projekty tj. 25 tys. zł.</p>		
	Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi:	0 -10	
	- poniżej 5.000 PLN	10	
	- od 5.000 do 10.000 PLN	5	
	- powyżej 10.000 PLN	0	
4.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 4 przedziały oddziaływania operacji i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Preferowane będą operacje oddziaływujące na więcej niż jedna miejscowości. Jeśli na podstawie wniosku lub załączników wnioskodawca wykaże oddziaływanie operacji na określony obszar to zostaną operacji przypisane punkty z określonego przedziału.</p>		
	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru:	0 -10	
	- całej LGD	10	
	- co najmniej 5 gmin objętych LSR	6	

	- 1 gminy objętej LSR	4	
	- jednej miejscowości objętej LSR	0	
5.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium wskazano 4 przedziały i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe, które będą oceniane na podstawie wniosku lub załączników. Preferowani będą wnioskodawcy aplikujący o niższy poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji z uwagi na niedostateczną ilość środków, jakimi dysponuje LGD w stosunku do oczekiwań. Wartości wyrażone ułamkiem należy zaokrąglać do liczb całkowitych (0,5 i powyżej w górę do całości)</p>		
	Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi:	0 -10	
	- do 20%	10	
	- od 21% do 30%	8	
	- od 31% do 40%	6	
	- od 41% do 50%	0	
6.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja będzie zakończona pod względem finansowym w zakresie ponoszenia kosztów kwalifikowanych do 30.06.2015 r. Jest to bardzo ważne kryterium, ponieważ ma bardzo duży wpływ na funkcjonowanie LGD w kontekście finansowym i znacząco może wpłynąć na wysokość środków, jakimi dysponować będzie LGD na swoją działalność. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że poniesienie kosztów nastąpi do 30.06.2015 operacja uzyskuje, 10 pkt. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że koszty nie będą poniesione do 30.06.2015 r. operacja uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
7.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja jest zgodna ze strategią gminy objętą LSR. Zgodność ze strategią gminy potwierdzać będzie oświadczenie podpisane przez wójta/burmistrza o zgodności operacji ze strategią gminy na terenie, której operacja będzie realizowana. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że wnioskodawca zamierza realizować operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 20 pkt. W przypadku, gdy z wniosku i załączników nie wynika, że wnioskodawca będzie realizował operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	
<p>Instrukcja wypełniania: Należy podsumować punkty z wszystkich białych pól.</p>			
Suma punktów:			
<p>..... <i>(data miejsce i czytelny podpis członka RADY)</i></p>			

<p align="center">KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI „STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN DOBRZYŃSKICH REGION PÓŁNOC”</p>	
<p align="center">ODNOWA I ROZWÓJ WSI</p>	
Numer wniosku:	
Imię i nazwisko/ nazwa:	

Nazwa operacji:			
L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
1.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się terminowość złożonego wniosku wynikającą z treści ogłoszenia konkursowego, w którym wskazano termin, w jakim należy złożyć wnioskiem wraz z załącznikami. Jeśli wnioskodawca złożył wniosek w wyznaczonym terminie to otrzymuje 10 pkt. W przypadku, jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzymuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Preferuje się wnioskodawców mających doświadczenie z uwagi na to, że dają oni większą pewność prawidłowej realizacji i rozliczania operacji, co z kolei znacząco wpływa na funkcjonowanie samej LGD i w rezultacie na wdrażanie LSR. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże, co najmniej jeden z programów: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIS, POKL wraz z nr umowy na realizację, co najmniej 1 projektu z tego programu otrzyma 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia wnioskodawcy w realizacji projektów otrzymuje 0 punktów.</p>		
	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 5 przedziałów oddziaływania operacji i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Preferowane będą operacje oddziałujące na więcej niż jedna miejscowości. Jeśli na podstawie wniosku lub załączników wnioskodawca wykaże oddziaływanie operacji na określony obszar to zostaną operacji przypisane punkty z określonego przedziału.</p>		
	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczą obszaru:	0 -10	
	- całej LGD	10	
	-co najmniej 5 gmin objętych LSR	6	
	- 1 gminy objętej LSR	4	
	- jednej miejscowości objętej LSR	0	
4.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja będzie zakończona pod względem finansowym w zakresie ponoszenia kosztów kwalifikowanych do 30.06.2015 r. Jest to bardzo ważne kryterium, ponieważ ma bardzo duży wpływ na funkcjonowanie LGD w kontekście finansowym i znacząco może wpłynąć na wysokość środków, jakimi dysponować będzie LGD na swoją działalność. Jeśli z wniosku lub załączników wynika, że poniesienie kosztów nastąpi do 30.06.2015 Operacja uzyskuje, 10 pkt. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że koszty nie będą poniesione do 30.06.2015 r. operacja uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
5.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja jest zgodna ze strategią gminy objętą LSR. Zgodność ze strategią gminy potwierdzać będzie oświadczenie podpisane przez wójta/burmistrza o zgodności operacji ze strategią gminy na terenie, której będzie realizowana. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że wnioskodawca zamierza realizować operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 20 pkt. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników nie wynika, że wnioskodawca będzie realizował operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	
<p>Instrukcja wypełniania: Należy podsumować punkty z wszystkich białych pól.</p>			
Suma punktów:			

.....
(data miejsce i czytelny podpis członka RADY)

**KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI
„STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN
DOBRZYŃSKICH REGION PÓŁNOC”**

RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZEJ

Numer wniosku:			
Imię i nazwisko/ nazwa:			
Nazwa operacji:			
L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
1.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się terminowość złożonego wniosku wynikającą z treści ogłoszenia konkursowego, w którym wskazano termin, w jakim należy złożyć wnioskiem wraz z załącznikami. Jeśli wnioskodawca złożył wniosek w wyznaczonym terminie to otrzymuje 10 pkt. W przypadku, jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzymuje 0 pkt.</p>	0 albo 10	
	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Preferuje się wnioskodawców mających doświadczenie z uwagi na to, że dają oni większą pewność prawidłowej realizacji i rozliczania operacji, co z kolei znacząco wpływa na funkcjonowanie samej LGD i w rezultacie na wdrażanie LSR. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże, co najmniej jeden z programów: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIS, POKL wraz z nr umowy na realizację, co najmniej 1 projektu z tego programu otrzyma 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia wnioskodawcy w realizacji projektów otrzymuje 0 punktów.</p>	0 albo 10	
	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 3 przedziały wielkości wnioskowanej pomocy, o jaką ubiega się wnioskodawca i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże wysokość kwoty dofinansowania to uzyska określoną ilość punktów. Preferowane będą operacje których wartość dofinansowania będzie mniejszą od maksymalnej pomocy określonej dla działania małe projekty tj. 25 tys. zł.</p>	0 - 10	
	Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi:	0 - 10	
	- poniżej 10.000 PLN	10	
	- od 10.000 do 20.000 PLN	5	
	- powyżej 20.000 PLN	0	
4.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium wskazano 4 przedziały i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Preferowane będą operacje, które będą przyczyniały się do powstawania nowych miejsc pracy. Jeśli na podstawie wniosku lub załączników wnioskodawca wykaże, że powstaną nowe miejsca pracy to zostaną operacji przypisane punkty z określonego przedziału.</p>	0 - 12	
	Realizacja operacji spowoduje powstanie (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne):	0 - 12	

	- powyżej 3 miejsc pracy	12	
	- 2 – 3 miejsc pracy	9	
	- 1 miejsce pracy	3	
	- żadnego miejsca pracy	0	
5.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium wskazano 4 przedziały i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe, które będą oceniane na podstawie wniosku lub załączników. Preferowani będą wnioskodawcy aplikujący o niższy poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji z uwagi na niedostateczną ilość środków, jakimi dysponuje LGD w stosunku do oczekiwań. Wartości wyrażone ułamkiem należy zaokrąglać do liczb całkowitych (0,5 i powyżej w górę do całości)</p>		
	Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi:	0 - 10	
	- do 20%	10	
	- od 21% do 30%	8	
	- od 31% do 40%	6	
	- od 41% do 50%	0	
6.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja będzie zakończona pod względem finansowym w zakresie ponoszenia kosztów kwalifikowanych do 30.06.2015 r. Jest to bardzo ważne kryterium, ponieważ ma bardzo duży wpływ na funkcjonowanie LGD w kontekście finansowym i znacząco może wpłynąć na wysokość środków, jakimi dysponować będzie LGD na swoją działalność. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że poniesienie kosztów nastąpi do 30.06.2015 operacja uzyskuje, 10 pkt. W przypadku, gdy z wniosku i załączników wynika, że koszty nie będą poniesione do 30.06.2015 r. operacja uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
7.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja jest zgodna ze strategią gminy objętą LSR. Zgodność ze strategią gminy potwierdzać będzie oświadczenie podpisane przez wójta/burmistrza o zgodności operacji ze strategią gminy na terenie, której będzie realizowana. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że wnioskodawca zamierza realizować operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 20 pkt. W przypadku, gdy z wniosku i załączników nie wynika, że wnioskodawca będzie realizował operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	
<p>Instrukcja wypełniania: Należy podsumować punkty z wszystkich białych pól.</p>			
Suma punktów:			
<p>..... <i>(data miejsce i czytelny podpis członka RADY)</i></p>			

<p align="center">KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI „STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN DOBRZYŃSKICH REGION PÓŁNOC”</p>	
<p align="center">TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW</p>	
Numer wniosku:	

Imię i nazwisko/ nazwa:			
Nazwa operacji:			
L.P.	KRYTERIA WYBORU	Punktacja	Ocena
1.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się terminowość złożonego wniosku wynikającą z treści ogłoszenia konkursowego, w którym wskazano termin, w jakim należy złożyć wnioskiem wraz z załącznikami. Jeśli wnioskodawca złożył wniosek w wyznaczonym terminie to otrzymuje 10 pkt. W przypadku, jeśli nie złożył wniosku w terminie to otrzymuje 0 pkt.</p>		
	Wnioskodawca złożył wniosek w terminie	0 albo 10	
2.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium ocenia się doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Preferuje się wnioskodawców mających doświadczenie z uwagi na to, że dają oni większą pewność prawidłowej realizacji i rozliczania operacji, co z kolei znacząco wpływa na funkcjonowanie samej LGD i w rezultacie na wdrażanie LSR. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże, co najmniej jeden z programów: ZPORR, SAPARD, PHARE, SPOROL, SPOWKP, PROW, RPOWKP, POIG, POIS, POKL wraz z nr umowy na realizację, co najmniej 1 projektu z tego programu otrzyma 10 pkt. W przypadku braku doświadczenia wnioskodawcy w realizacji projektów otrzymuje 0 punktów.</p>		
	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE	0 albo 10	
3.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach tego kryterium wskazano 3 przedziały wielkości wnioskowanej pomocy, o jaką ubiega się wnioskodawca i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Jeśli we wniosku lub załącznikach wnioskodawca wskaże wysokość kwoty dofinansowania to uzyska określoną ilość punktów.. Preferowane będą operacje których wartość dofinansowania będzie mniejszą od maksymalnej pomocy określonej dla działania małe projekty tj. 25 tys. zł.</p>		
	Wnioskowana kwota dofinansowania wynosi:	0 - 10	
	- poniżej 10.000 PLN	10	
	- od 10.000 do 20.000 PLN	5	
	- powyżej 20.000 PLN	0	
4.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium wskazano 4 przedziały i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe. Preferowane będą operacje, które będą przyczyniały się do powstawania nowych miejsc pracy. Jeśli na podstawie wniosku lub załączników wnioskodawca wykaże, że powstaną nowe miejsca pracy to zostaną operacji przypisane punkty z określonego przedziału.</p>		
	Realizacja operacji spowoduje powstanie (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne):	0 - 12	
	- powyżej 3 miejsc pracy	12	
	- 2 – 3 miejsc pracy	9	
	- 1 miejsca pracy	3	
	- żadnego miejsca pracy	0	
5.	<p>Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium wskazano 4 przedziały i ustalono dla danego przedziału wartości punktowe, które będą oceniane na podstawie wniosku lub załączników. Preferowani będą wnioskodawcy aplikujący o niższy poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji z uwagi na niedostateczną ilość środków, jakimi dysponuje LGD w stosunku do oczekiwań. Wartości wyrażone ułamkiem należy zaokrągląć do liczb całkowitych (0,5 i powyżej w górę do całości)</p>		
	Wnioskowany poziom dofinansowania w stosunku do kosztów całkowitych operacji wynosi:		
	- do 20%	10	
	- od 21% do 30%	8	
	- od 31% do 40%	6	

	- od 41% do 50%	0	
6.	Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja będzie zakończona pod względem finansowym w zakresie ponoszenia kosztów kwalifikowanych do 30.06.2015 r. Jest to bardzo ważne kryterium, ponieważ ma bardzo duży wpływ na funkcjonowanie LGD w kontekście finansowym i znacząco może wpłynąć na wysokość środków, jakimi dysponować będzie LGD na swoją działalność. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników wynika, że poniesienie kosztów nastąpi do 30.06.2015 operacja uzyskuje, 10 pkt. W przypadku, gdy z wniosku i załączników wynika, że koszty nie będą poniesione do 30.06.2015 r. operacja uzyskuje 0 pkt.		
	Wnioskodawca złożył projekt, którego koszty, kwalifikowalne poniesione zostaną do 30 czerwca 2015 r.	0 albo 10	
7.	Instrukcja wypełniania: W ramach kryterium ocenia się czy operacja jest zgodna ze strategią gminy objętą LSR. Zgodność ze strategią gminy potwierdzać będzie oświadczenie podpisane przez wójta/burmistrza o zgodności operacji ze strategią gminy na terenie, której będzie realizowana. W przypadku, gdy z wniosku i załączników wynika, że wnioskodawca zamierza realizować operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 20 pkt. W przypadku, gdy z wniosku lub załączników nie wynika, że wnioskodawca będzie realizował operację zgodną ze strategią gminy uzyskuje 0 pkt.		
	Wnioskodawca wykazał zgodność operacji ze strategią gminy, na terenie, której będzie realizowana operacja	0 albo 20	
Instrukcja wypełniania: Należy podsumować punkty z wszystkich białych pól.			
Suma punktów:			
<p style="text-align: center;">..... (data miejsce i czytelny podpis członka RADY)</p>			

Procedura zmiany Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji

1. Uprawnienia do wystąpienia o zmianę lokalnych kryteriów wyboru ma Rada, Zarząd lub członkowie LGD.
2. Wszyscy uprawnienia zgłaszają pisemnie propozycje zmian kryteriów wraz ze szczegółowym uzasadnieniem.
3. Propozycje zmian są rozpatrywane na najbliższym walnym zebraniu członków, gdzie podejmuje się uchwałę o przyjęciu bądź odrzuceniu proponowanych zmian w kryteriach według, których są oceniane operacje.
4. W przypadku zmiany lokalnych kryteriów wyboru, będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian przez walne zebranie członków. Jeśli na podstawie umowy o warunkach i sposobie realizacji lokalnej strategii rozwoju Samorząd Województwa będzie wymagał uzgodnienia zmienianych kryteriów, to LGD dokona stosownych uzgodnień przed walnym zebraniem członków.
5. W przypadku zmiany kryteriów Biuro LGD przygotowuje nowe karty oceny zgodności operacji z kryteriami LGD w oparciu o wprowadzone zmiany.

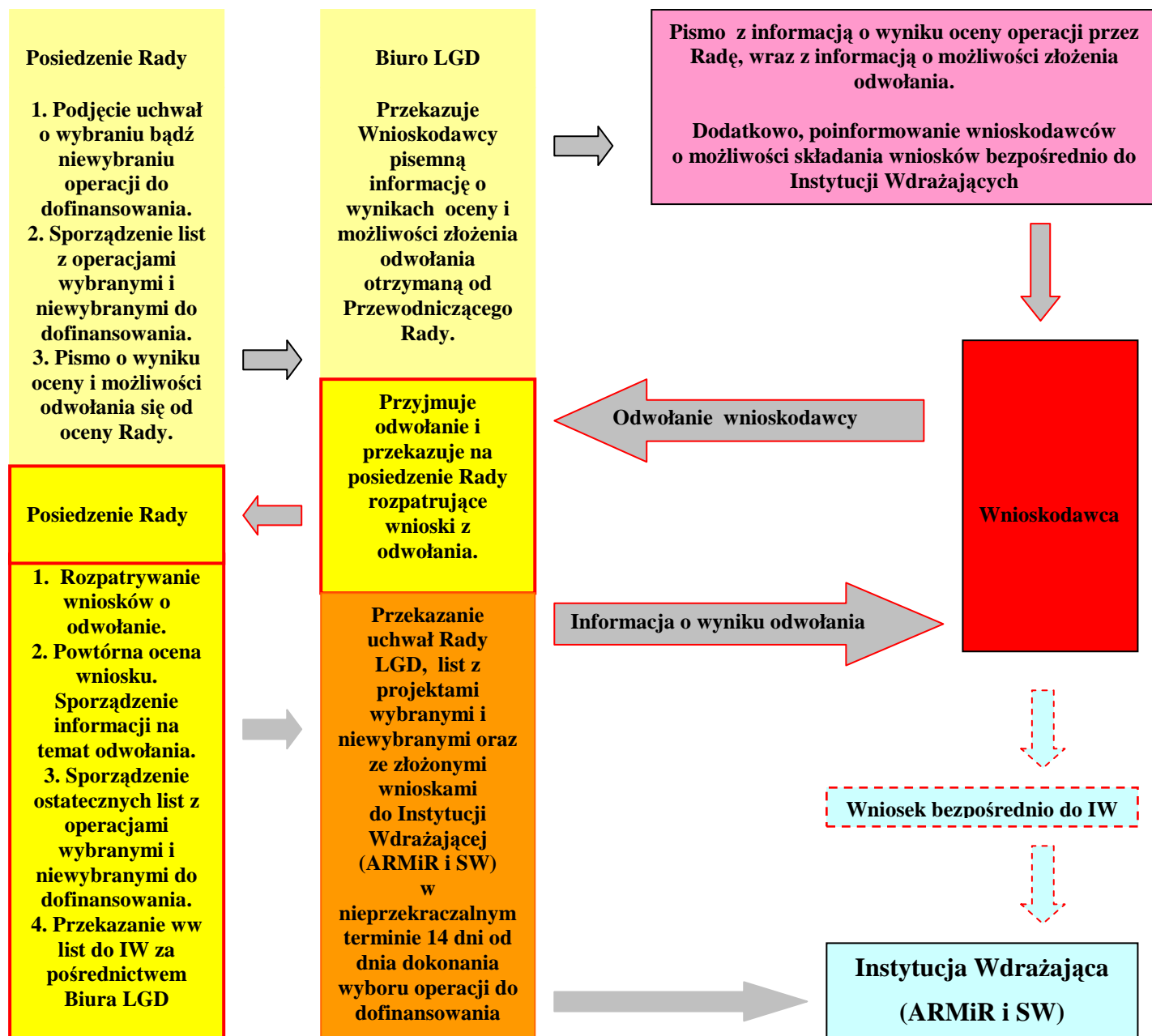
Procedura odwołania od rozstrzygnięć Rady w sprawie wyboru operacji

1. W przypadku odrzucenia wniosku z powodu stwierdzenia niezgodności operacji z LSR lub nie wybrania projektu do dofinansowania projektodawca ma prawo wniesienia odwołania.
2. Projektodawca po otrzymaniu pisemnego zawiadomienia o wyniku oceny może złożyć odwołanie od decyzji Rady. Z uwagi na to, że LGD musi przekazać listę projektów wybranych i nie wybranych w terminie 14 dni liczonych od dnia wyboru operacji przez Radę do Instytucji Wdrażającej Projektodawca chcąc złożyć skuteczne odwołanie musi złożyć swój protest przed tym terminem i umożliwić Radzie przeprowadzenie procedury odwoławczej. Sporządzenie przez LGD list z projektami wybranymi i nie wybranymi i przekazanie ich do Instytucji Wdrażającej zamyka możliwość składania i rozpatrywania odwołań, ponieważ przepisy regulujące funkcjonowanie LGD nie dopuszczają innych możliwości.
3. Odwołanie, o którym mowa w ust. 1 wnoszone jest do Rady, która jest organem właściwym do jego rozpatrzenia.
4. Rada rozpatruje odwołania niezwłocznie.
5. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji pozostaje bez rozpatrzenia w przypadku gdy:
  - a) został wniesiony po upływie terminu wskazanego w pkt 2,
  - b) został wniesiony przez nieuprawnionego podmiot, tzn. nie będący wnioskodawcą, którego wniosek o dofinansowanie operacji podlegał ocenie,
  - c) nie zawierał pisemnego szczegółowego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie.
6. W momencie ponownego rozpatrywania wniosku o dofinansowanie operacji członkowie Rady rozpatrują wniosek na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie i tylko w tych jego elementach, których dotyczy uzasadnienie podane przez wnioskodawcę.
7. Wniosek o dofinansowanie operacji, który w wyniku ponownego rozpatrzenia uzyskał liczbę punktów, która kwalifikowałaby go do objęcia dofinansowaniem w danym naborze zyskuje prawo dofinansowania w ramach dostępnych środków.
8. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie konkretnej operacji może zostać złożony tylko jeden raz.
9. O wynikach ponownego rozpatrzenia wniosku wnioskodawca zostaje poinformowany w terminie 7 dni od dnia posiedzenia Rady, na którym wniosek był rozpatrywany.
10. Decyzja Rady podjęta w procedurze odwoławczej jest ostateczna.

Poniżej przedstawiono procedurę odwołania od oceny Rady w sposób tabelaryczny.

Etap	Osoba odpowiedzialna	Czynność	Rodzaj dokumentu
Zakończenie oceny wniosków	Przewodniczący Rady	Podjęcie uchwał o wybraniu bądź niewybraniu operacji do dofinansowania.	Protokół z posiedzenia Rady. Uchwały o wybraniu i niewybraniu operacji do dofinansowania.
		Sporządzenie list z operacjami wybranymi i niewybranymi do dofinansowania.	Lista operacji wybranych do dofinansowania. Lista operacji niewybranych do dofinansowania.
		Pismo o wyniku oceny i możliwości odwołania się od oceny Rady.	Pismo o wyniku oceny operacji do wnioskodawcy.
	Biuro LGD	Przekazanie Wnioskodawcy pisemnej informacji o wynikach oceny i możliwości złożenia odwołania otrzymaną od Przewodniczącego Rady.	Pismo, o wyniku oceny operacji wraz z informacją o możliwości odwołania się od decyzji Rady i możliwości składania wniosków bezpośrednio do Instytucji Wdrażających
	Biuro LGD	Przyjęcie odwołania i przekazanie na posiedzenie Rady rozpatrujące wnioski z odwołania.	Wniosek o powtórne rozpatrzenie wniosku
Posiedzenie Rady - odwołania	Rada LGD	Rozpatrywanie wniosku o odwołanie.	Protokół z posiedzenia Rady. Wniosek o powtórne rozpatrzenie wniosku. Wniosek na wybór operacji do dofinansowania
		Powtórna ocena wniosku.	Wniosek na wybór operacji do dofinansowania
	Przewodniczący Rady	Przegłosowanie uchwał w sprawie wyboru operacji. Sporządzenie protokołu z posiedzenia. Rady. Sporządzenie ostatecznych list z operacjami wybranymi i niewybranymi do dofinansowania. Przekazanie ww list, uchwał Rady i wniosków wraz z załącznikami do IW za pośrednictwem Biura LGD	Uchwały Rady. Protokół z posiedzenia. Lista operacji wybranych do dofinansowania. Lista operacji niewybranych do dofinansowania. Wnioski o dofinansowanie wraz z załącznikami
	Biuro LGD	Przekazanie uchwał Rady LGD, list z projektami wybranymi i niewybranymi oraz ze złożonymi wnioskami wraz z załącznikami do Instytucji Wdrażającej (ARMiR i SW) w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia dokonania wyboru operacji do dofinansowania	Uchwały Rady o wybraniu i niewybraniu operacji do dofinansowania. Wnioski wraz z załącznikami.
	Biuro LGD	Powiadomienie wnioskodawcy o ocenie Rady w sprawie odwołania i możliwości złożenia wniosku bezpośrednio do IW.	Pismo o wynikach oceny z informacją o możliwości złożenia wniosku bezpośrednio do IW.
Przekazanie uchwał Rady LGD, list z operacjami wybranymi i niewybranymi oraz ze złożonymi wnioskami wraz z załącznikami do Instytucji Wdrażającej (ARMiR i SW) w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia dokonania wyboru operacji do dofinansowania kończy procedurę oceny i procedurę odwołania.			

Graficzne przedstawienie procedury odwołania od rozstrzygnięć Rady

Procedura postępowania w przypadku uzyskania przez operację tej samej liczby punktów.

W przypadku, gdy podczas oceny operacji według zgodności z LSR i kryteriami LGD operacje uzyskują tą samą liczbę punktów, to o kolejności zadecyduje kolejność zarejestrowania wniosku o przyznanie pomocy w rejestrze przyjmowanych wniosków prowadzonym przez Biuro LGD.

X. Budżet LGD dla każdego roku realizacji LSR

Budżet „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” zapewnia realizację zaplanowanych celów, przedsięwzięć i operacji zawartych w Lokalnej Strategii Rozwoju. „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” obejmuje swoją Lokalną Strategią Rozwoju obszar, który zamieszkuje **41 602** mieszkańców i z tego względu na realizację LSR może się ubiegać o przyznanie środków w wysokości **6 157 096 zł** ($41\,602 \times 148 = 6\,157\,096$). Kwota ta jest zgodna z wyznaczonymi limitami określającymi wielkość dostępnych środków w ramach poszczególnych działań w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru LGD. Pieniądze te rozkładają się na działania i operacje związane z wdrażaniem LSR (**4 825 832 zł** - $41\,602 \times 116$ zł), wdrażaniem projektów współpracy (**124 806 zł** - $41\,602 \times 3$ zł) oraz funkcjonowaniem LGD (**1 206 458 zł**, - $41\,602 \times 29$ zł). Najwięcej środków finansowych przypada na wdrażanie LSR, druga pod względem wartości kwota została przeznaczona na funkcjonowanie LGD, a trzecia najniższa kwota została przeznaczona na projekty współpracy, szczegółowy harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz tabela budżetowa została przedstawiona poniżej.

Tab. Harmonogram realizacji przedsięwzięć w okresach półrocznych

Lp.	Wyszczególnienie		2009				2010				2011				2012				2013				2014			
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
1	Operacje spełniające warunki przyznania pomocy dla działania:	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej					X				X				X				X				X			
2		Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw					X				X				X				X				X			
3		Odnowa i rozwój wsi				X				X				X												
4		małe projekty					X				X				X				X				X			

Tab. Budżet Stowarzyszenia LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ

Budżet LSR		Wdrażanie LSR				Projekty współpracy	Funkcjonowanie LGD		Razem
Rok	Rodzaj kosztu	4.1.3. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	4.1.3. Odnowa i rozwój wsi	4.1.3. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	4.1.3. Małe projekty	4.2.1. Projekty współpracy	4.3.1. Koszty bieżące LGD	4.3.1. Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Suma
2009	Całkowite	0,00	1 169 603,00	0,00	0,00	14 806,00	52 000,00	226 440,00	1 462 849,00
	Kwalifikowalne	0,00	1 169 603,00	0,00	0,00	14 806,00	52 000,00	226 440,00	1 462 849,00
2010	Całkowite	144 774,96	1 218 313,00	144 774,96	434 324,88	30 000,00	82 100,00	251 518,00	2 305 805,80
	Kwalifikowalne	144 774,96	1 218 313,00	144 774,96	434 324,88	30 000,00	82 100,00	251 518,00	2 305 805,80
2011	Całkowite	144 774,96	25 000,00	144 774,96	434 324,88	30 000,00	82 100,00	85 000,00	945 974,80
	Kwalifikowalne	144 774,96	25 000,00	144 774,96	434 324,88	30 000,00	82 100,00	85 000,00	945 974,80
2012	Całkowite	96 516,64	0,00	96 516,64	289 549,92	30 000,00	82 100,00	62 000,00	656 683,20
	Kwalifikowalne	96 516,64	0,00	96 516,64	289 549,92	30 000,00	82 100,00	62 000,00	656 683,20
2013	Całkowite	48 258,32	0,00	48 258,32	144 774,96	20 000,00	82 100,00	60 000,00	403 391,60
	Kwalifikowalne	48 258,32	0,00	48 258,32	144 774,96	20 000,00	82 100,00	60 000,00	403 391,60
2014	Całkowite	48 258,32	0,00	48 258,32	144 774,96	0,00	82 100,00	17 000,00	340 391,60
	Kwalifikowalne	48 258,32	0,00	48 258,32	144 774,96	0,00	82 100,00	17 000,00	340 391,60
2015	Całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	42 000,00	0,00	42 000,00
	Kwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	42 000,00	0,00	42 000,00
razem kwalifikowalne		482 583,20	2 412 916,00	482 583,20	1 447 749,60	124 806,00	504 500,00	701 958,00	6 157 096,00
		4 825 832,00				124 806,00	1 206 458,00		

Budżet dla „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” został ustalony w oparciu o poniższe założenia:

- Liczba ludności przyjęta do obliczeń to 41 602 osób, a kwota przypadająca na mieszkańca: 148 zł;
- Maksymalna kwota o jaką może się ubiegać Stowarzyszenie wynosi – 6 157 096 zł. Algorytm obliczania - (41 602 x 148);
- 4 825 832 zł, może zostać przeznaczone na wdrażanie LSR;
- 124 806 zł, może zostać przeznaczone na wdrażanie projektów współpracy;
- 1 206 458 zł, może zostać przeznaczone na „Funkcjonowanie LGD”;
- Działania: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” stanowią po 10% puli środków przeznaczonych na wdrażanie LSR, czyli po 482 583,2 zł na każde z działań. Taka alokacja wynika z możliwości aplikowania beneficjentów tych działań również do innych programów operacyjnych i pozyskania z nich większych środków. Pozwoli również na przeniesienie większych środków do działań związanych z „Odnową wsi” oraz „Małymi projektami”, które są szczególnie istotne dla realizacji LSR. W związku z powyższym budżet jest adekwatny w stosunku do ustalonych w strategii celów.
- Działanie: „Odnowa i rozwój wsi” stanowi 50% puli środków przeznaczonych na wdrażanie LSR, tj. 2 412 916 zł. Wysokość pomocy przyznanej na realizację pojedynczej operacji w ramach „Odnowy i rozwoju wsi” nie może być niższa niż 25 tys. zł. Tak znaczny udział działania „Odnowa i rozwój wsi” w całości budżetu jest podyktowany słabym stanem infrastruktury społecznej, kulturowej, sportowo-rekreacyjnej oraz turystycznej. Taki stan rzeczy wynika ze sporządzonej analizy SWOT, która powstała w drodze konsultacji społecznych. Działania związane z „Odnową wsi” przyczynią się również w większym stopniu do realizacji celów opisanych w LSR i wraz z „Małymi projektami” będą kluczowym czynnikiem sukcesu wdrażanej LSR.
- Działanie: „Małe projekty” stanowi 30% puli środków przeznaczonych na wdrażanie LSR. tj. 1 447 749,6 zł. Całkowity planowany koszt pojedynczej operacji w ramach „Małych projektów” musi wynieść co najmniej 4,5 tys. zł. Działania związane z „Małymi projektami” są drugim po „Odnowie wsi” głównym elementem realizacji strategii. Wynika to z tych samych powodów, które zostały opisane w działaniu powyższym („Odnowa wsi”). Dlatego uważamy, iż taka alokacja środków jest jak najbardziej uzasadniona i pozwoli na zwiększenie liczby realizowanych operacji. Tym samym przyczyni się do szerszej, bardziej wszechstronnej i kompleksowej realizacji celów zawartych w strategii oraz lepsze jej dopasowanie do potrzeb lokalnej społeczności.

- Wysokość środków na operacje przygotowania projektów współpracy wynosić może nie więcej niż 41 602 zł;
- Koszty bieżące LGD stanowią 8,2 % ogółu budżetu. Koszty bieżące LGD zostały ustalone na bezpiecznym poziomie w relacji do całego budżetu LGD. Budżet jest oparty o zasadę proporcjonalności, ponieważ koszty administracyjne i własne LGD zostały ustanowione proporcjonalnie do kosztów realizacji LSR.
- Kwotę przypadającą na „Funkcjonowanie LGD”, tj. 1 206 458 zł podzielono w następujący taki sposób, że 42 % tej kwoty przypada na „Koszty bieżące LGD” a 58 % przypada na „Nabywanie umiejętności i aktywizację”.

Uzasadnienie konstrukcji budżetu:

Budżet został skonstruowany w oparciu o zasadę równowagi proporcjonalności, adekwatności oraz systematyczności co oznacza, że operacje powinny być wspierane w całym okresie realizacji LSR tj. 2009-2015, z uwzględnieniem terminu końcowego kwalifikowalności kosztów w ramach PROW. Alokacja relatywnie dużych środków w początkowych latach wynika z oczekiwanego efektu wartości dodanej i synergii działań podejmowanych przez LGD.

Wsparcie operacji związanych z odnową wsi, które przejawia się utworzeniem lub modernizacją infrastruktury kulturowej, społecznej, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej pozwoli na wzrost atrakcyjności turystycznej, osiedleńczej, inwestycyjnej i zamieszkiwania na terenie LGD. W efekcie wywołany zostanie mechanizm synergii, przejawiający się np. tym że dzięki działaniu w ramach odnowy wsi poza infrastruktura uzyskamy wzrost atrakcyjności turystycznej, wzrośnie ruch turystyczny, konieczna będzie obsługa turystów, w ramach noclegów, gastronomii, usług, co przełoży się na wzrost i rozwój całego regionu. Docelowo powstaną nowe miejsca pracy i możliwości różnicowania dochodu dla mieszkańców. Pojawi się także dodatkowy efekt pozwalający na wykorzystanie infrastruktury do realizacji innych operacji, np. imprez kulturalnych, spotkań aktywizujących, szkoleń, kursów językowych itd. Odłożenie tego rodzaju inwestycji w czasie miałoby negatywne następstwa dla rozwoju regionu.

Podobnie założono w przypadku innych działań, tj. różnicowania w kierunku działalności nierolniczej, tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw, małych projektów, nabywania umiejętności i aktywizacji. Operacje przewidziane i pożądane do realizacji powinny być ze sobą powiązane przez co oczekuje się zaistnienia efektu synergii i integracji.

Konieczne jest również aktywizowanie i nabywanie umiejętności, w tym przeszkolenie w pierwszych latach członków Rady i Zarządu oraz pracowników Stowarzyszenia LGD Ziem Dobrzyńskich Region Północ, aby jak najskuteczniej mogli realizować swoje zadania. Bardzo istotne jest również przeszkolenie jak największej liczby mieszkańców, poza tym konieczne wykonanie analiz i badań oraz studiów wykonalności i planów rozwoju, aby można było w pełni i optymalnie wykorzystać środki finansowe w ramach wdrażania LSR oraz możliwości z nich płynące dla

wspólnego i równomiernego rozwoju obszaru LGD. W ramach tych działań przeprowadzone będą również usługi doradcze oraz różnego rodzaju analizy dotyczące obszaru, które w kolejnych latach staną się bazą do inwestycji różnych podmiotów z obszaru LGD, w tym finansowanych z udziałem innych środków niż Program Leader. Działania te skoncentrowane w pierwszych latach mają doprowadzić do jak najwcześniejszego zaktywizowania i pobudzenia rozwoju zrównoważonego LGD. Zakłada się, że w ostatnich trzech latach będzie następował stopniowy spadek zarówno działań inwestycyjnych jak i tych związanych z pozyskiwaniem wiedzy i umiejętności finansowanych z Programu Leader. Zgodnie z założeniami gospodarki opartej na wiedzy oraz uwzględniając szczególną rolę zasobów ludzkich i ich wiedzy w aspekcie rozwoju zakłada się, że pomimo spadku środków inwestycyjnych mieszkańcy z terenu LGD będą aktywnie, efektywnie i sprawnie funkcjonować na płaszczyźnie społeczno-gospodarczej dzięki podniesieniu kwalifikacji, wiedzy, rozszerzeniu horyzontów co do możliwości realizacji w sferze osobistej i zawodowej oraz wsparciu inwestycyjnemu ich samych i ich otoczenia. Nastąpi to właśnie dzięki zintensyfikowanemu finansowaniu operacji w pierwszych latach realizacji LSR.

Dodatkowym bardzo ważnym elementem realizacji LSR są projekty współpracy, które będą realizowane równomiernie w latach 2010-2013, dzięki czemu możliwe będzie czerpanie i wymiana doświadczeń oraz pomysłów dla działań realizowanych na obszarze LGD, w tym operacji innowacyjnych, zaczerpniętych z innych obszarów w kraju i zagranicą. Jednocześnie możliwe będzie zainicjowanie działań zmierzających do podjęcia współpracy w zakresie promocji obszaru LGD, lokalnych produktów i usług.

Poniżej zostały przedstawione w formie tabelarycznej operacje dotyczące działania „Odnowa i rozwój wsi”, które są planowane do realizacji przez gminy wchodzące w skład LGD, zarówno w ramach „puli” z Programu Leader, jak też „puli” Urzędu Marszałkowskiego.

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Brzuze

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.	Łączonek,	I kw.2010 – IV kw.2010	134.000 zł./100.500 zł. (75%)
2.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.	Dobre,	I kw.2010 – IV kw. 2010	134.000 zł./100.500 zł. (75%)
3.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.	Giżynek	I kw.2010 – IV kw.2010	134.000 zł./100.500 zł. (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Remont, modernizacja i wyposażenie wraz z zagospodarowaniem terenu świetlic wiejskich	Żałe	IV kw. 2009 – IV kw. 2010	134.000 zł.

2.	Remont, modernizacja i wyposażenie wraz z zagospodarowaniem terenu świetlic wiejskich	Piskorzyn	IV kw. 2009 – IV kw. 2010	134.000 zł.
3.	Remont, modernizacja i wyposażenie wraz z zagospodarowaniem terenu świetlic wiejskich	Trąbin	IV kw. 2009 – IV kw. 2010	134.000 zł.
4.	Remont, modernizacja i wyposażenie wraz z zagospodarowaniem terenu świetlic wiejskich	Okonin	IV kw. 2009 – IV kw. 2010	134.000 zł.
5.	Remont, modernizacja i wyposażenie wraz z zagospodarowaniem terenu świetlic wiejskich	Gulbiny	IV kw. 2009 – IV kw. 2010	134.000 zł.
6.	Przebudowa i remont dworu w Ostrowitem	Ostrowite	I kw. 2011 – IV kw. 2012	300.000 zł.
7.	Budowa boisk sportowych w miejscowości Ostrowite.	Ostrowite	II kw. 2012 – IV kw. 2013	1.000.000 zł.
8.	Budowa boiska sportowego w miejscowości Ugoszcz.	Ugoszcz	II kw. 2012 – IV kw. 2013	800.000 zł.
9.	Budowa pomostu wraz infrastrukturą towarzyszącą nad jeziorem w Ostrowitem Gmina Brzuze.	Ostrowite	IV kw. 2012 – IV kw. 2013	200.000 zł.
10.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej	Ostrowite	I kw. 2010 – IV kw. 2012	800.000 zł.
11.	Budowa placu zabaw	Ostrowite	I kw. 2010 – IV kw. 2012	50.000 zł.
12.	Budowa Sali gimnastycznej – dobudowanej do istniejącego budynku szkoły podstawowej w Radzynku.	Radzynku	I kw. 2011 – IV kw. 2012	968.325,17 zł.

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Górzno

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	Modernizacja promenady wokół jeziora Górznieńskiego <u>Opis:</u> Odnowa schodów w ciągu pieszym ul. Freta - Bożogrobców oraz budowa chodnika pieszego przy ulicy Leśnej w kierunku jeziora Górznieńskiego. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawienie bezpieczeństwa ruchu pieszych oraz estetyki tego miejsca.	Górzno	II kw. 2010	268.800 zł./201.600 zł. (75%)
2.	Uporządkowanie i urządzenie terenu rekreacyjnego Wisiałek <u>Opis:</u> Obecny stan stwarza mało korzystny wizerunek dla turystów oraz mieszkańców <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenia miejsca rekreacji oraz	Górzno	II kw. 2010	33.333 zł./25.000 zł. (75%)

	poprawy estetyki miejscowości Górzno.			
3.	Odnawianie elewacji i dachów w celu poprawy estetyki miejscowości <u>Opis:</u> Odnowa elewacji i dachów m. In. we wsiach Górzno, Miesiączkowo, Zaborowo, Szczutowo. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości w gminie Górzno	Teren całej gminy Górzno	II kw. 2010	33.333 zł./25.000 zł. (75%)
4.	Zagospodarowanie zielenią i małą architekturą centrum Górzna <u>Opis:</u> Uporządkowanie drzewostanu, zwiększenie atrakcyjności centrum Górzna. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości Górzno.	Górzno	II kw. 2010	33.333 zł./25.000 zł. (75%)
5.	Renowacja przydrożnych kapliczek i krzyży <u>Opis:</u> Odnowa, konserwacja i eksponowanie kapliczek i krzyży na terenie całej gminy. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest odnowienie, konserwacja lokalnych pomników.	Teren całej gminy Górzno	II kw. 2011	33.333 zł./25.000 zł. (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Budowa chodnika dla pieszych we wsi Zaborowo przy drodze powiatowej wraz z przystankiem autobusowym	Zaborowo	II kw. 2009	255.000 zł.
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej z przyłączami wsi Zaborowo	Zaborowo	II kw. 2010	2.400.000 zł.
3.	Remont remizy OSP oraz domu wiejskiego w Zaborowie, zagospodarowanie placu przy budynku	Zaborowo	II kw. 2009	120.000 zł.
4.	Budowa placu zabaw dla dzieci we wsi Zaborowo	Zaborowo	II kw. 2010	25.000 zł
5.	Budowa mini boiska sportowego	Zaborowo	II kw. 2011	30.000 zł.
6.	Budowa chodnika we wsi przy drogach gruntowych.	Zaborowo	II kw. 2012	200.000 zł,
7.	Budowa chodnika oraz przystanku wraz z zatoczką we wsi Miesiączkowo	Miesiączkowo	II kw. 2009	420.000 zł.
8.	Budowa placu zabaw dla dzieci na terenie szkoły	Miesiączkowo	II kw. 2010	25.000 zł.
9.	Budowa boiska do siatkówki plażowej	Miesiączkowo	III kw. 2011	30.000 zł.
10.	Remont budynku szkoły wraz z budową ogrodzenia wokół szkoły	Miesiączkowo	III kw. 2012	80.000 zł.
11.	Budowa chodnika na osiedlu RSP	Miesiączkowo	III kw. 2010	100.000 zł.
12.	Modernizacja świetlicy, wymiana okien	Miesiączkowo	II kw. 2010	40.000 zł.
13.	Modernizacja oświetlenia na osiedlu RSP	Miesiączkowo	III kw. 2010	50.000 zł.
14.	Budowa chodnika we wsi Gołkowo	Gołkowo	III kw. 2012	720.000 zł.
15.	Budowa chodnika we wsi Szczutowo	Szczutowo	II kw. 2010	780.000 zł.

16.	Remont remizy OSP w Szczutowie	Szczutowo	II kw. 2010	110.000 zł.
17.	Remont Szkoły w Gołkowie	Szczutowo	III kw. 2011	150.000 zł.
18.	Budowa boiska szkolnego oraz placu zabaw przy szkole w Gołkowie	Szczutowo	III kw. 2011	50.000 zł.
19.	Budowa chodnika od ulicy Floriana do skrzyżowania Górzno Wybudowanie	Górzno Wybudowanie	II kw. 2013	400.000 zł.
20.	Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie sołectwa Fiałki	Fiałki	II kw. 2013	1.000.000 zł.
21.	Remont remizy OSP we Fiałkach	Fiałki	III kw. 2013	50.000 zł.
22.	Zagospodarowanie budynku po byłej szkole na Fiałkach	Fiałki	II kw. 2013	300.000 zł.
23.	Remont remizy OSP	Szynkówko	III kw. 2010	40.000 zł.
24.	Zagospodarowanie centrum Górzna-Rynek	Górzno	II kw. 2013	200.000 zł.
25.	Wodociągowanie sołectwa lub budowa studni głębinowych	Czarny Bryńsk	III kw. 2013	3.000.000 zł.
26.	Budowa oczyszczalni przyzagrodowych	Czarny Bryńsk	II kw. 2012	50.000 zł.
27.	Budowa boiska przy Zespole Szkół w Górznie	Górzno	III kw. 2012	1.500.000 zł.
28.	Rozbudowa infrastruktury gastronomiczno-noclegowej przy ZS w Górznie	Górzno	III kw. 2012	800.000 zł.
29.	Budowa wodnej stancji harcerskiej w Górznie	Górzno	II kw. 2013	500.000 zł.
30.	Powstanie Uczniowskich Klubów Sportowych na terenie Gminy	Górzno	II kw. 2010	5.000 zł.
31.	Remont i adaptacja budynku po siłowni przy ulicy Matejki na cele statutowe stowarzyszenia	Górzno	III kw. 2010	40.000 zł.

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Osiek

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	Remont i wyposażenie świetlicy wiejskiej w Kujawie <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku (malowanie sali, remont sanitariatów i zaplecza kuchennego) oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla	Kujawa	2009-2010	128.000 zł/96.000 zł (75%)

	dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.			
2.	<p>Remont i wyposażenie świetlicy wiejskiej w Osieku</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku (malowanie pomieszczeń, wymiana okien, remont sanitariatów i zaplecza kuchennego) oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.</p>	Osiek	2009-2010	124.818,70 zł/93.614 zł (75%)
3.	<p>Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Łapinożu</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy (stoły, krzesła, stół do tenisa, bilardu, sprzęt grający).</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży.</p>	Łapinóż	2009-2010	37.333,33 zł/28.000 zł (75%)
4.	<p>Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Szynkowiznie</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy (stoły, krzesła, stół do tenisa, bilardu, sprzęt grający).</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.</p>	Szynkowizna	2009-2010	37.333,33 zł/28.000 zł (75%)
5.	<p>Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Suminie</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy (stoły, krzesła, stół do tenisa, bilardu,</p>	Sumin	2009-2010	37.333,33 zł/28.000 zł (75%)

	sprzęt grający). <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.			
6.	Wypożyczenie świetlicy wiejskiej w Kretkach Małych <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy (stoły, krzesła, stół do tenisa, bilardu, sprzęt grający). <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.	Kretki Małe	2009-2010	37.333 zł./28.000 zł. (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Modernizacja świetlicy wiejskiej w Strzygach	Strzygi	2009 - 2010	400.000 zł/190.000 zł
2.	Modernizacja gminnego Ośrodka Kultury	Osiek	2009 - 2010	300.000 zł/140.000 zł
3.	Nowoczesne centrum wsi	Osiek	2009 - 2010	175.000 zł/105.000 zł

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Rogowo

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	Budowa kompleksów sportowych <u>Opis:</u> Zadanie polega na budowie kompleksu sportowego w miejscowości Pręczki. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest rozwój kultury fizycznej dzieci i młodzieży z naszych terenów oraz propagowanie zdrowego stylu życia.	Pręczki	III kw. 2009-III kw.2010	40.000 zł/30.000 zł. (75%)
2.	Budowa kompleksów sportowych	Nadróż	III kw. 2009-III kw.2010	40.000 zł/30.000 zł. (75%)

	<p><u>Opis:</u> Zadanie polega na budowie kompleksu sportowego w miejscowości Nadróż.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest rozwój kultury fizycznej dzieci i młodzieży z naszych terenów oraz propagowanie zdrowego stylu życia.</p>			
3.	<p>Budowa kompleksów sportowych</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie polega na budowie kompleksu sportowego w miejscowości Sosnowo.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest rozwój kultury fizycznej dzieci i młodzieży z naszych terenów oraz propagowanie zdrowego stylu życia.</p>	Sosnowo	III kw. 2009-III kw.2010	80.000 zł/60.000 zł. (75%)
4.	<p>Budowa placów zabaw</p> <p><u>Opis:</u> Budowa we wsi placu zabaw dla najmłodszych.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest zapewnienie bezpiecznego miejsca zabaw dla dzieci.</p>	Rogowo	III kw.2009-III kw.2010	43.000 zł./31.614 zł.(75%)
5.	<p>Budowa placów zabaw</p> <p><u>Opis:</u> Budowa we wsi placu zabaw dla najmłodszych.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest zapewnienie bezpiecznego miejsca zabaw dla dzieci.</p>	Nadróż	III kw.2009-III kw.2010	33.333 zł./25.000 zł.(75%)
6.	<p>Budowa placów zabaw</p> <p><u>Opis:</u> Budowa we wsi placu zabaw dla najmłodszych.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest zapewnienie bezpiecznego miejsca zabaw dla dzieci.</p>	Lasoty	III kw.2009-III kw.2010	33.333 zł./25.000 zł.(75%)
7.	<p>Budowa placów zabaw</p> <p><u>Opis:</u> Budowa we wsi placu zabaw dla najmłodszych.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest zapewnienie bezpiecznego miejsca zabaw dla dzieci.</p>	Borowo	III kw.2009-III kw.2010	33.333 zł./25.000 zł.(75%)
8.	<p>Wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne i społeczno-kulturalne</p> <p><u>Opis:</u> Zakup komputerów z oprogramowaniem i zapewnienie dostępu do Internetu.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do Internetu.</p>	Rogowo	III kw.2009-III kw.2010	33.333 zł./25.000 zł.(75%)
9.	<p>Wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne i społeczno-kulturalne</p>	Pręczki	III kw.2009-III kw.2010	33.333 zł./25.000 zł.(75%)

	<p><u>Opis:</u> Zakup komputerów z oprogramowaniem i zapewnienie dostępu do Internetu.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do Internetu.</p>			
10	<p>Wypożyczenie obiektów pełniących funkcje publiczne i społeczno-kulturalne</p> <p><u>Opis:</u> Zakup komputerów z oprogramowaniem i zapewnienie dostępu do Internetu.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do Internetu.</p>	Czumak Duży	III kw.2009-III kw.2010	33.333 zł./25.000 zł.(75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Budowa, remont i wyposażenie obiektów pełniących funkcje kulturalno -rekreacyjno-sportowa na terenie gminy Rogowo	Nowy Kobrzyniec, Pręczki, Czumak, Duży, Sosnowo	III kw. 2009-III kw. 2010	520.000 zł/390.000 zł.

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Rypin

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	<p>Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.</p>	Borzymin	IV kw. 2009–IV kw. 2010	52.500 zł./39.375 zł. (75%)
2.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej	Dylewo	IV kw. 2009–IV kw. 2010	150.000 zł./100.000 zł. (66,67%)

	<p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.</p>			
3.	<p>Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.</p>	Godziszewy	IV kw.2009–IV kw. 2010	112.500 zł./81.000 zł. (72%)
4.	<p>Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej</p> <p><u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy.</p> <p><u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.</p>	Rypański	IV kw.2009–IV kw. 2010	112.500 zł./81.000 zł. (72%)

ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej	Czyżewo	IV kw. 2009-IV kw. 2010	112.500 zł.
2.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej	Kowalki	IV kw. 2009-IV kw. 2010	187.500 zł.
3.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej	Rusinowo	IV kw. 2009-IV kw. 2010	112.500 zł.

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Skrwilno

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej wraz zagospodarowaniem terenu wokół świetlicy <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.	Czarnia Mała	IV kw. 2009	150.000 zł/112.500 zł. (75%)
2.	Adaptacja budynku biurowego po byłej Spółdzielni Kółek Rolniczych w Skrwilnie na Gminny Dom Kultury wraz z jego wyposażeniem <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na przystosowaniu budynku biurowego po byłej Spółdzielni Kółek Rolniczych na Gminny Dom Kultury. Planuje się również zakup potrzebnego wyposażenia do nowego Domu Kultury. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej poprzez organizację wolnego czasu dla dzieci, młodzieży, osób starszych. Planuje się również utworzenie	Skrwilno	I kw.2010	250.000 zł./187.500 zł. (75%)

	zespołu artystycznego, który dzięki temu zadaniu będzie miał miejsce na spotkania, próby.			
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej wraz zagospodarowaniem terenu wokół świetlicy	Urszulewo	I lub II kw. 2009	ok.180 000,00 zł
2.	Zagospodarowaniem terenu wokół świetlicy wiejskiej we wsi Ruda	Ruda	I lub II kw. 2009	ok. 70 000,00 zł

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Świdziebnia

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	Renowacja Parku Wiejskiego <u>Opis:</u> uporządkowanie drzewostanu, wycięcie zbędnych zakrzaczeń, wytyczenie i wybudowanie alejek spacerowych, ustawienie ławek, i wiele innych działań. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości.	Świdziebnia	I kw.-II kw. 2010	120.000 zł./90.000 zł. (75%)
2.	Zagospodarowanie centrum miejscowości Świdziebnia <u>Opis:</u> uporządkowanie centrum <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości.	Świdziebnia	IV kw. 2009	80.000 zł./60.000 (75%)
3.	Zagospodarowanie terenu wokół budynku świetlicy wiejskiej i biblioteki <u>Opis:</u> działania zmierzające do poprawy estetyki wokół budynku świetlicy wiejskiej i biblioteki. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości.	Świdziebnia	III kw. 2009	45.000 zł./33.750 zł. (75%)
4.	Zagospodarowanie centrum miejscowości Janowo <u>Opis:</u> uporządkowanie centrum wsi. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości.	Janowo	III kw. 2009	45.000 zł./33.750 zł. (75%)
5.	Zagospodarowanie centrum miejscowości Michałki <u>Opis:</u> uporządkowanie centrum wsi. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości.	Michałki	II kw. 2010	40.000 zł./30.000 (75%)

6.	Zagospodarowanie centrum miejscowości Okalewo <u>Opis:</u> uporządkowanie centrum wsi. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości.	Okalewko	II kw. 2010	38.600 zł./29.000 zł. (75%)
7.	Zagospodarowanie centrum miejscowości Kłuśno <u>Opis:</u> uporządkowanie centrum wsi. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawy estetyki miejscowości.	Kłuśno	IV kw. 2009	33.333 zł./25.000 zł. (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Remont z modernizacją budynku na świetlicę wiejską wraz z biblioteką	Świdziebnia	2009	217.500 zł.
2.	Adaptacja budynku remizy OSP w Janowie na świetlicę wiejską	Janowo	2009	180.000 zł.

Tab. Zadania do realizacji w ramach Odnowy wsi w gminie Wąpielsk

Lp.	Nazwa, opis i uzasadnienie zadania	Miejsce realizacji	Czas realizacji (z dokładnością do kwartałów danego roku)	Wartość zadania brutto w PLN /wartość dofinansowania (75%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 4 OSI PROW - LEADER				
1.	Remont budynku przeznaczonego na utworzenie świetlicy wiejskiej <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na remoncie budynku oraz zakupieniu potrzebnego wyposażenia do świetlicy. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej. W świetlicy realizowane będą programy edukacji kulturalnej, ekologicznej, historycznej, dla dzieci i młodzieży. Szkolenia, których głównym celem będzie włączenie lokalnej społeczności, rozwijanie wiedzy i umiejętności twórczego życia.	Ruszkowo	I kw. 2010	220.000 zł./165.000 zł. (75%)
2.	Podświetlenie XIV-wiecznych zabytków w m Radziki Duże- kościoła rzymsko-katolicki i ruiny zamku rycerskiego <u>Opis:</u> Zadanie będzie polegało na zakupie, zamontowaniu podświetlenia, które podkreśli walory zabytków. <u>Uzasadnienie:</u> Obecny stan stwarza niekorzystny wizerunek dla turystów oraz mieszkańców. Celem projektu jest wyeksponowanie walorów obiektów zabytkowych.	Radziki Duże	II kw. 2010	66.666 zł./50.000 zł. (75%)
3.	Budowa chodników w miejscowości Półwiesk Mały i Radziki Duże oraz	Teren gminy	II kw. 2010-IV kw.	106.666 zł./80.000 zł.

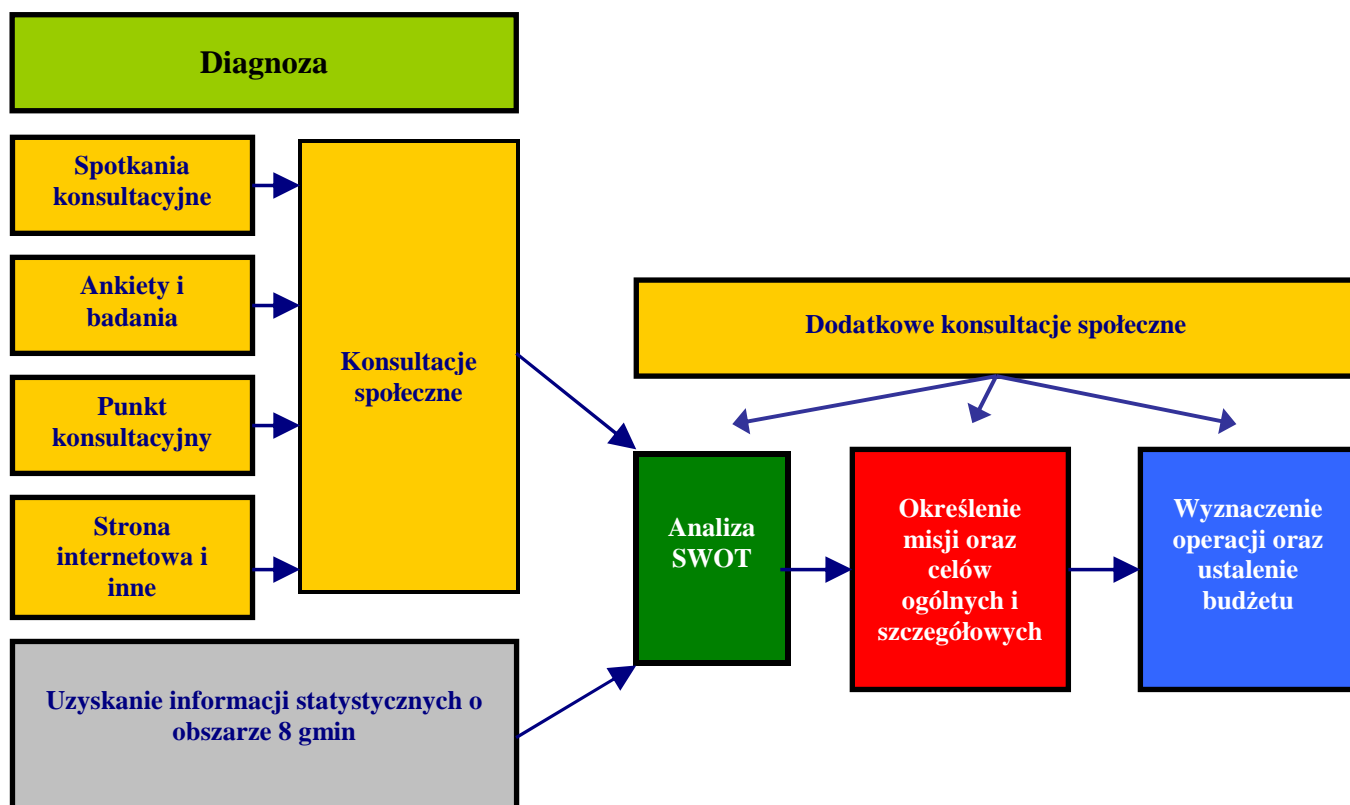
	ścieżki rowerowej w miejscowości Wąpielsk. <u>Opis:</u> Zadanie obejmuje budowę chodnika wraz ze ścieżką rowerową. <u>Uzasadnienie:</u> Celem projektu jest poprawa bezpieczeństwa na drogach. Ścieżka rowerowa będzie również służyła celom rekreacyjnym.	Wąpielsk	2011	(75,00%)
ODNOWA I ROZWÓJ WSI W RAMACH 3 OSI PROW				
1.	Remont świetlic wiejskich	Półwiesk Mały	III kw. 2009–III kw. 2010	90.000 zł.
2.	Remont świetlic wiejskich	Długie	III kw. 2009–III kw. 2010	90.000 zł.
3.	Remont świetlic wiejskich	Wąpielsk	III 2009–III 2010	90.000 zł.

XI. Opis procesu przygotowania LSR

Przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostało poprzedzone szeregiem działań, pozwalających na zidentyfikowanie problemów obszaru, co umożliwiło późniejsze zdefiniowanie celów, których realizacja będzie prowadzić do poprawy jakości życia i eliminacji barier, ograniczających dalszy rozwój. Główną rolę w opracowywaniu strategii dla danego regionu odegrali lokalni liderzy, włączeni do zespołu planującego Lokalną Strategię Rozwoju „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”, na podstawie ich doświadczenia i wiedzy. Swoje wnioski i uwagi wносиła także miejscowa ludność, która uczestniczyła w licznych spotkaniach oraz badaniach ankietowych. Rolę moderatora odegrał przedstawiciel firmy doradczej, który kierował dyskusją, porządkował i systematyzował wypowiedzi oraz utrwał wyniki dyskusji. Podczas tworzenia LSR starano się włączyć w proces jej budowania jak największą grupę miejscowej ludności, aby dopasować możliwie jak najlepiej strategię do specyfiki otoczenia.

Poniższy schemat prezentuje główne etapy procesu przygotowania strategii.

Zgodnie z powyższym schematem podstawą do przygotowania LSR były konsultacje społeczne oraz uzyskanie informacji statystycznych i liczbowych o obszarze.

Informacje statystyczne zostały pozyskane z dokumentów strategicznych każdej z gmin oraz Urzędu Statystycznego, Urzędu Pracy oraz innych instytucji mogących dostarczyć wszelkich danych liczbowych lub opisowych.

Dążąc do umożliwienia jak najszerszemu gronu mieszkańców udziału w dyskusjach, ustalono również harmonogram spotkań we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD. Harmonogram miał informować mieszkańców o możliwości wypowiedzenia się, co do głównych zasobów oraz barier w rozwoju, identyfikacji celów, możliwości współpracy pomiędzy gminami i czynnego zainteresowania udziałem w rozwoju gmin. Na **proces konsultacji społecznych** składało się kilka elementów, z których najistotniejsze to **spotkania prowadzone z mieszkańcami, przedstawicielami trzech sektorów, badania ankietowe, punkt informacyjno-konsultacyjny oraz strona internetowa i tablice informacyjne w każdej z gmin.**

Spotkania konsultacyjne z mieszkańcami oraz lokalnymi liderami miały **charakter otwarty** i były **powtarzane cyklicznie**, podczas każdego etapu procesu tworzenia LSR. W spotkaniach brali udział **członkowie wszystkich sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego**. Podczas spotkań omawiana była tematyka związana z diagnozą obszaru, analizą SWOT, misją i celami oraz szczegółowymi operacjami i budżetem. Poruszane i omawiane podczas spotkań oczywiście były również inne, bardziej szczegółowe kwestie, takie jak zmiany w Statucie „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” dostosowujące Statut do zapisów ustawy z 7 marca 2007 r., procedury i regulaminy. Spotkania odbywały się od początku roku 2008 i obejmowały swoim zakresem wszystkie gminy wchodzące do „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ”. Dzięki spotkaniom miejscowa ludność mogła dokładniej zapoznać się z tematyką i głównymi założeniami opracowanej wspólnie strategii.

W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono również badania ankietowe wśród mieszkańców obszaru LGD. Ankiety jednoznacznie wskazały opinię społeczeństwa, co do rozwoju jego miejsca życia. Mieszkańcy biorący udział w badaniu mając do wyboru 7 odpowiedzi zwrócili uwagę na 3 obszary tematyczne, które uzyskały najwyższe ilości punktów i które tym samym ich zdaniem powinny stanowić osie rozwoju regionu. Są to (według liczby uzyskanych punktów): rozwój agroturystyki, wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw handlowo-usługowych oraz rozwój turystyki. Należy jednocześnie wskazać, iż trzy dalsze tematy: rozwój leśnictwa i przetwórstwa drewna (w tym meblarstwa), wzrost liczby dużych przedsiębiorstw przemysłowych oraz rozwój rolnictwa i przetwórstwa płodów rolnych uzyskały średnią ilość punktów sytuując się jako drugorzędne kierunki rozwoju. Jako odpowiedź „inne” wskazano: rozwój działalności kulturalnej - w tym folkloru i rękodzieła; rozwój działalności sportowej; poszukiwania inwestorów w celu przetwórstwa produktów rolnych; wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz usługi remontowo-budowlane. Mieszkańcy spośród wszystkich możliwych problemów za najważniejszy uznali bezrobocie. Kolejne problemy sytuują się nieco niżej, dotycząc małych możliwości edukacyjnych (niewystarczająca baza oświatowa), małej zaradności i przedsiębiorczości mieszkańców, ubóstwa oraz alkoholizmu. Jako „inne” problemy podano: brak infrastruktury do działalności kulturalnej; brak mieszkań chronionych oraz niski poziom wykształcenia mieszkańców. Oceniając standard życia, mieszkańcy spośród 10 dostępnych wybrali 6 uwarunkowań, z których

najwyżej ocenione zostały: dostęp i jakość usług zdrowotnych, stan i wielkość terenów zielonych, dostęp i jakość usług socjalnych, jakość usług komunalnych, praca administracji publicznej gminnej i powiatowej oraz niezawodność i skuteczność działań policji. Najgorzej przez badanych oceniane są: możliwości aktywnej rekreacji i wypoczynku, dostęp i poziom edukacji oraz wielkość i jakość oferty kulturalnej. Spośród dostępnych 4 tematów do wyboru w ramach proponowanych strategii rozwoju regionu, zdecydowanie najczęściej wybieranym był temat dotyczący wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000. Nieco mniej respondentów wskazało na poprawę jakości życia na terenach wiejskich. Pozostałe tematy cieszyły się znacznie niższym zainteresowaniem. Za największy atut obszaru LGD mieszkańcy zdecydowanie uznali walory środowiska naturalnego regionu, walory kulturowe, dobre położenie geograficzne, ekologiczne rolnictwo oraz czyste powietrze. Wskazano również na dobrą współpracę z samorządem gminnym, duży potencjał młodych ludzi zamieszkałych na terenie objętym badaniem oraz bogatą historię. W odniesieniu do produktów regionalnych ankietowani wskazywali najczęściej na walory krajobrazowe oraz kulturowe występujące na badanym terytorium. Ponadto wyszczególniono produkty przetwórstwa rolnego produkowane w regionie. Ankietowani wskazywali też na regionalne produkty kulinarne, które są bardzo słabo znane, a świadomość w zakresie możliwości ich wykorzystania oraz wartości dla kultury i gospodarki regionu jest niska. Wśród cech wyróżniających region wymieniono dobrą współpracę w dążeniu do wspólnych celów oraz tematy dotyczące walorów przyrodniczych i historycznych badanego regionu. Wyróżniono gwarę dobrzyńską, strój dobrzyński, tradycje i mało znane produkty kulinarne. Analizując zmiany, jakie w przyszłości miałyby zajść na terenie LGD mieszkańcy wskazali na potrzebę rozwoju turystyki, obniżenia poziomu bezrobocia, realizacji szkoleń w zakresie m.in.: agroturystyki i podstaw przedsiębiorczości, organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez powstanie świetlic, rozrywki kulturalne, dostęp do komputerów i Internetu, zawody sportowe, budowę obiektów sportowych. Ankietowani wskazali również potrzebę stworzenia ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych wpływających na rozwój turystyki. Zwrócono także uwagę na potrzebę poprawy wyglądu gminy w zakresie dróg, chodników, terenów rekreacyjnych, świetlic wiejskich oraz stworzenia centrum kulturalnego. Dane uzyskane podczas ankiet posłużyły w procesie tworzenia strategii, ponieważ zostały uwzględnione w analizie SWOT oraz późniejszych celach i operacjach.

Na terenie LGD w czasie trwania **konsultacji funkcjonował również punkt informacyjno-konsultacyjny**, który miał jeszcze bardziej poszerzyć krąg osób biorących udział w budowie strategii. Punkt działał w miejscowości Wąpielsk. W miejscu tym dystrybuowane były ulotki informacyjne dotyczące tematyki LSR oraz rozdawane były do wypełniania mieszkańcom ankiety. Ponadto każdy obywatel mógł w punkcie zacerpnąć informacji ustnej dotyczącej LSR. Pracownicy punktu zachęcali również mieszkańców do czynnego uczestnictwa w konsultacjach społecznych.

W ramach innych **dodatkowych działań** związanych z procesem przygotowywania LSR można wymienić **stronę internetową oraz tablice informacyjne w urzędach gmin**. Te elementy

konsultacji społecznych również przyczyniły się do znacznego rozpowszechnienia wiedzy o LSR i prowadzonych w związku z tym konsultacjach społecznych. Strona internetowa (www.dobrzynskielgd.org.pl/polnoc), była wykorzystywana podczas konsultacji społecznych jako kanał dystrybucji informacji oraz źródło wiedzy dla mieszkańców. Wszyscy mieszkańcy za pomocą internetu mieli możliwość zapoznania się na bieżąco z postępem prac nad strategią. Na stronie internetowej były opisywane wszelkie spotkania konsultacyjne odbywające się na terenie LGD. Poprzez stronę mieszkańcy mogli również wypełnić ankietę w wersji elektronicznej oraz przesłać do punktu konsultacyjnego za pomocą e-maila. Na tablicach informacyjnych były natomiast wywieszane wszelkie ważne informacje dotyczące konsultacji społecznych, w szczególności terminy i miejsca spotkań konsultacyjnych, informacje o stronie internetowej oraz krótki opis związany z tematyką LSR.

Tak przeprowadzone konsultacje społeczne dały możliwość ciągłego oraz szerokiego uczestnictwa wszystkich zainteresowanych mieszkańców w procesie powstawania LSR.

Materiały i informacje zgromadzone podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych posłużyły do utworzenia analizy SWOT obszaru LGD oraz w późniejszej fazie do wyznaczenia misji, celów i operacji. Prowadzone podczas tych etapów były również konsultacje dodatkowe, z lokalnymi liderami, których celem było doprecyzowanie i czasami uszczegółowienie niektórych informacji oraz weryfikacja dotychczasowych zapisów zawartych w LSR.

Opisane powyżej etapy oraz sposoby ich realizacji i konsultacji doprowadziły do powstania niniejszej strategii.

XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

Program Leader zakłada udział lokalnej społeczności w kształtowaniu polityki regionu, dlatego bardzo istotnym elementem wdrażania i aktualizacji strategii, jest proces informowania jak największego grona mieszkańców obszaru o wszelkich działaniach z tym związanych. System informowania mieszkańców o wszelkich wydarzeniach związanych z wdrażaniem oraz aktualizowaniem powinien być oparty o zasady jawności, aktualności, dostępności oraz systematyczności. Dzięki takiemu podejściu zapewniony będzie równy dostęp do informacji dla wszystkich mieszkańców obszaru LGD. Poniżej zostaną opisane kanały i sposoby dystrybucji informacji, które będą wykorzystywane w procesie wdrażania i aktualizacji strategii.

Dokument LSR będzie wydrukowany w kilkunastu egzemplarzach i udostępniony do wglądu dla mieszkańców w biurze LGD oraz w punkcie konsultacyjno-informacyjnym. Ponadto mieszkańcy będą mogli zapoznać się z całą strategią dzięki stronie internetowej LGD. Na witrynie internetowej LGD oraz wszystkich uczestniczących w niej gmin, będzie dostępny plik strategii w formacie PDF, który każdy zainteresowany będzie mógł pobrać na swój komputer lub otworzyć on-line i przeczytać.

LGD zamierza informować mieszkańców o wszelkich działaniach związanych z **aktualizacją i wdrażaniem** poprzez :

Spotkania z miejscową ludnością – na których będą omawiane zagadnienia związane z wdrażaniem strategii, w szczególności dotyczyć to będzie możliwych do realizacji operacji w ramach każdego działania, kryteriów oceny operacji, informacji dotyczących kwot wnioskowanych w ramach poszczególnych informacji. Spotkania spełniałyby również funkcję informacyjną dla mieszkańców o postępach prac i działań dotyczących wdrażania strategii. Na spotkaniach może być również omawiany sposób, zakres oraz częstotliwość dokonywania aktualizacji. Podczas spotkań mieszkańcy mieliby możliwość zaproponowania zmian, które mogłyby zostać zawarte w zaktualizowanym dokumencie. Spotkania organizowane byłyby w każdej gminie co najmniej raz w roku.

Funkcjonowanie biura LGD oraz punktu konsultacyjno-informacyjnego – biuro LGD będzie informowało o działaniach Stowarzyszenia i promowało jego dorobek a w konsekwencji zachęcało mieszkańców do zainteresowania Programem Leader i wykorzystaniem szans jakie stwarza Lokalna Strategia Rozwoju. Przez cały okres wdrażania LSR, biuro LGD będzie dostępne dla mieszkańców, a pracownicy będą udzielali wszelkich informacji o funkcjonowaniu LGD oraz informowali beneficjentów o działaniach związanych z wdrażaniem i aktualizacją LSR. Każdy obywatel chcący pozyskać informacje dotyczące możliwości wnioskowania o przyznanie dotacji będzie otrzymywał wszelkie wyjaśnienia oraz pomoc doradczą w tym zakresie. Na terenie LGD będzie również działał punkt konsultacyjno-informacyjny, który w trakcie trwania poszczególnych naborów wniosków o dofinansowanie projektów w ramach Strategii będzie również świadczył bezpłatne usługi doradcze dla beneficjentów poszczególnych działań dotyczące projektowania

operacji lub przygotowywania wniosków i załączników w ramach ubiegania się beneficjentów o wsparcie. W trakcie wdrażania LSR możliwe będzie uzyskanie profesjonalnego wsparcia w często skomplikowanych projektach i wnioskach. Takie wsparcie zapewnią eksperci firm doradczych, którzy w miarę potrzeb będą zapraszani do biura lub punktu konsultacyjnego.

W biurze lub punkcie konsultacyjnym mieszkańcy będą mogli również zgłaszać swoje uwagi dotyczące Strategii, które będą archiwizowane przez pracowników, a następnie posłużą podczas przeprowadzania aktualizacji LSR.

Wszelkie **informacje o wdrażaniu** Strategii oraz o **procesie aktualizacji** będą również zamieszczane na **stronie internetowej LGD** i wszystkich gmin, a w późniejszym czasie na nowym portalu internetowym, który ma zastąpić stronę LGD. Planuje się umieścić dwie oddzielne zakładki na stronie dotyczące „**Aktualizacji LSR**” i „**Wdrażania LSR**”. W tych zakładkach będą się znajdowały wszelkie informacje dla mieszkańców związane z tą tematyką. Zakładka dotycząca aktualizacji będzie zawierała w szczególności takie dane jak: zakres aktualizacji, opis sposobu aktualizacji, termin rozpoczęcia aktualizacji, formę zgłaszania sugestii zmian w Strategii, będzie również załączony formularz na którym każdy internauta będzie mógł zamieścić proponowane zmiany. Podobnie będzie wyglądała zakładka dotycząca wdrażania, z tą jednak różnicą, że zawarte w niej informacje będą raczej dotyczyły harmonogramu i trybu naboru wniosków, kryteriów oceny wniosków, możliwości uzyskania wsparcia doradczego, będą zamieszczone wzory wniosków i wiele innych rzeczy.

Kolejnym sposobem informowania o procesie aktualizacji oraz wdrażaniu LSR będą ogłoszenia w **lokalnej prasie oraz rozgłośniach radiowych**. Planowane jest zamieszczanie ogłoszeń w gazetkach lokalnych wydawanych przez poszczególne gminy oraz jednej gazecie o większym zakresie terytorialnym, która jest najchętniej czytana na obszarze LGD. W miarę możliwości informacje będą ogłaszane przez lokalne rozgłośnie radiowe. Informacje w mediach będą się ukazywały w szczególności przed ogłaszaniem konkursów na nabór wniosków. Pozwoli to na dotarcie nawet do tych mieszkańców, którzy nie śledzą strony internetowej, nie odwiedzają punktu konsultacyjnego czy biura LGD. Informacje w mediach będą lakoniczne, ale będą przykuwały uwagę mieszkańców oraz wskazywały na miejsca, w których można się dowiedzieć więcej i informowały o terminach.

Tablice informacyjne rozmieszczone na terenie LGD oraz plakaty i ulotki będą również bardzo powszechnie wykorzystywane w procesie informowania społeczeństwa o działaniach nakierowanych na aktualizację oraz wdrażanie LSR. Te elementy przekazu będą skierowane dla ludzi, którzy nie wykorzystują Internetu i komputera w codziennym życiu oraz dla tych, którzy nie uczestniczą aktywnie w spotkaniach i nie odwiedzają punktu konsultacyjnego lub biura. Na tablicach informacyjnych w urzędach lub innych instytucjach publicznych będą systematycznie zamieszczane informacje o wszelkich spotkaniach, pracach lub innych działaniach które będą istotne z punktu widzenia mieszkańców. Informacje zamieszczane na tablicach będą również dotyczyły tematyki aktualizacji i wdrażania LSR. Poza tym na terenie LGD będą drukowane i dystrybuowane ulotki oraz

plakaty informacyjne. Ulotki będą dostępne w biurze LGD i punkcie konsultacyjnym oraz będą dystrybuowane wśród ludności na terenie LGD. Plakaty informacyjne będą również wywieszane na słupach informacyjnych oraz tablicach. Wszystkie te materiały będą miały na celu informowanie jak najszerszego grona ludności o działaniach związanych z aktualizacją oraz wdrażaniem LSR.

Materiały, które zostaną zebrane w formie uwag i sugestii zmian od mieszkańców oraz po przeprowadzeniu ewaluacji własnej będą archiwizowane przez pracowników biura i zostaną wykorzystane podczas aktualizacji Strategii. Za przeprowadzenie aktualizacji odpowiedzialny jest Zarząd. Pierwsza aktualizacja Strategii planowana jest w roku 2011, chyba że zaistnieją przesłanki do szybszej aktualizacji. Jeżeli zajdzie taka potrzeba Strategia będzie aktualizowana po raz kolejny. Na potrzeby aktualizacji mogą zostać przeprowadzone dodatkowe badania ankietowe, które odbędą się przed planowaną zmianą dokumentu. Informacja o aktualizacji będzie rozpowszechniona zgodnie z powyższym opisem kanałów dystrybucji informacji (prasa, strona LGD, punkt konsultacyjny, biuro LGD, plakaty ewentualnie media lokalne). Forma informowania o aktualizacji powinna być adekwatna do zakresu zmian, musi jednak zapewniać mieszkańcom równy i powszechny dostęp do informacji. **Informacje zawierane w powyższych formach przekazu powinny ukazywać się systematycznie i być aktualne.**

Nadzór nad wdrażaniem LSR będzie możliwy dzięki okresowemu i systematycznemu dokonywaniu oceny stopnia wdrożenia, celem zwiększenia efektywności oraz poprawy skuteczności implementacji LSR. Proces wdrażania i realizacji LSR będzie monitorowany. Na proces monitorowania składać się będą następujące elementy:

- Analiza celów projektu – zakładająca wykorzystanie matrycy logicznej ułatwiającej monitorowanie poprzez weryfikację przyjętych zależności między zdefiniowanymi w strategii celami i służącymi ich realizacji działaniami a oczekiwanymi rezultatami. Wzór matrycy znajduje się w niniejszej strategii.
- Przegląd procedur wdrażania – aktualizacja wszystkich procedur dotyczących LSR przeprowadzana będzie raz w roku. O zwiększeniu częstotliwości aktualizacji będzie decydował Zarząd LGD jeżeli uzna, że istnieją przesłanki aktualizacji. Organem, który będzie zatwierdzał zaktualizowane procedury będzie Walne Zebranie Członków.
- Przegląd wskaźników matrycy logicznej – przegląd i aktualizacja wskaźników matrycy logicznej będzie następował co najmniej raz na dwa lata, chyba że Zarząd postanowi inaczej. Należy pamiętać przy zmianie wskaźników podczas aktualizacji, aby były one mierzalne. Organem, który będzie zatwierdzał zaktualizowane wskaźniki będzie Walne Zebranie Członków.
- Sposoby raportowania postępu prac – system raportowania postępów prac będzie polegał na sporządzaniu pisemnych raportów przez Zarząd. Raport będzie obejmował wyszczególnienie wszelkich wdrażanych operacji wraz z podaniem postępu realizacji każdej operacji a także szczegółowego opisu wykonanych i planowanych prac, wskaźników oraz możliwych

terminów ich realizacji. Raport będzie sporządzany raz na 6 miesięcy i będzie przedstawiany Walnemu Zebraniu Członków.

XIII. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej

Ewaluacja – inaczej nazywana oceną sukcesu projektu jest bardzo ważnym elementem mającym wpływ na prawidłowe wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Założone w LSR priorytety i cele podlegać będą systematycznej ocenie według założonego przez LGD planu.

Plan ewaluacji pozwoli na metodyczną ocenę realizacji LSR i będzie stanowił główne narzędzie umożliwiające reakcję na pojawiające się rozbieżności od przyjętych założeń tak, aby w optymalny sposób realizować założone cele LSR i w jak najbardziej efektywny sposób wykorzystać środki będące do dyspozycji Lokalnej Grupy Działania przeznaczone na wdrażanie LSR, Projekty współpracy i Funkcjonowanie.

Punktem wyjścia jest ewaluacja metodą *ex-ante*, która jest narzędziem szacowania i miała szerokie zastosowanie w konstruowaniu założeń Lokalnej Strategii Rozwoju. Analizując mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia obszaru LGD, ocena *ex-ante* była podstawą do sformułowania założeń wieloletniej strategii rozwoju, jaką jest LSR. Ocena *ex-ante* koncentrowała się wyłącznie na operacjach znajdujących się w fazie planowania i będzie punktem wyjścia dla ewaluacji prowadzonej w ramach planu, metodą *ex-post*.

Plan ewaluacji obejmuje prowadzenie ewaluacji metodą *ex-post* dla każdego zakończonego roku kalendarzowego. Ocena ta będzie obejmowała analizę zrealizowanych w danym okresie działań i operacji pod kątem określenia ich efektów oraz wpływu, jakie miała ich realizacja na osiągnięcie założonych celów i przedsięwzięć w ramach LSR. W trakcie przeprowadzania ewaluacji uwzględnione zostaną wskaźniki oddziaływania i rezultatu (policzalne) w odniesieniu do poszczególnych przedsięwzięć.

Ewaluacja będzie bazować na wskaźnikach zidentyfikowanych dla poszczególnych celów i przedsięwzięć stanowiących ich kwalifikację ilościową, rozumianą w kategoriach oczekiwanych efektów rozwoju obszaru objętego LSR.

W ramach LSR wskazano 3 przedsięwzięcia, które realizowane są poprzez wdrażanie poszczególnych celów ogólnych i szczegółowych:

Realizację 1. przedsięwzięcia „Przedsiębiorczy Dobrzyniaczy – silna gospodarka regionu oparto o realizację:

celów ogólnych:

1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców

3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych

celów szczegółowych:

1.1. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji mieszkańców

1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej

1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD

Weryfikację oparto na następujących wskaźnikach oddziaływania:

- Spadek wskaźnika bezrobocia względem okresu bazowego,
- Zmniejszenie ujemnego salda migracji i przyrostu naturalnego na terenie obszaru LGD,
- Wzrost liczby przedsiębiorstw,
- Wzrost średniego dochodu na mieszkańca,
- Wzrost dochodów mieszkańców z tytułu prowadzenia działalności nierolniczej,
- Wzrost dochodu gminy,
- Wzrost liczby przedsiębiorstw lub obiektów wytwarzających energię z naturalnych źródeł,
- Wzrost liczby sezonowych i stałych miejsc noclegowych.
- Zwiększenie liczby turystów odwiedzających teren LGD.

Weryfikację oparto na następujących wskaźnikach rezultatu:

- Do 2015 utworzenie minimum 10 pozarolniczych miejsc pracy,
- Do 2014 przeszkolenie 70 osób z terenu LGD w zakresie otwierania, prowadzenia i rozwoju własnej działalności,
- Przeszkolenie do 2011r. minimum 15 przewodników wiejskich na obszarze LGD,
- Do 2015 oddanie do użytku przynajmniej 7 obiektów nowej infrastruktury turystycznej,
- W 2015 około 150 osób rocznie korzystających z nowej bazy noclegowej.

Realizację 2. przedsięwzięcia Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym

oparto o realizację:

celów ogólnych:

1. Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców
2. Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów

celów szczegółowych:

- 1.2. Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej
- 1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD
  - 2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej
  - 2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej
  - 2.3. Ożywienie życia kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców obszaru LGD

Weryfikację oparto na następujących wskaźnikach oddziaływania:

- Zwiększenie liczby imprez organizowanych na obszarze LGD,
- Wzrost liczby obiektów (świątlic) życia kulturalnego,
- Zwiększenie świadczonych usług dla turystów i mieszkańców w zakresie kultury, sportu i rekreacji,

Weryfikację oparto na następujących wskaźnikach rezultatu:

- Do 2014r. zmodernizowane będzie minimum 10 obiektów skupiających życie społeczne mieszkańców,
- W 2011r. przynajmniej 2000 osób uczestniczących w imprezach LGD,
- Minimum 20 nowych ofert skierowanych do mieszkańców i turystów w zakresie kultury, sportu i rekreacji do 2015r.,
- Minimum 16 imprez na obszarze LGD do 2015r.
- Do 2015 oddanie do użytku minimum 3 obiektów sportowo-rekreacyjnych
- Do 2014 powstanie przynajmniej 20 km szlaków turystycznych na terenie LGD.

Realizację 3. przedsięwzięcia „Dobre bo dobrzyńskie”

oparto o realizację:

celów ogólnych:

- 1: Stworzenie warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców
- 2: Stworzenie szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów
- 3: Optymalne zagospodarowanie i wypromowanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych

celów szczegółowych:

- 1.3. Rozwój funkcji turystycznej na obszarze LGD
  - 2.1. Rozwój infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej i turystycznej
  - 2.2. Poszerzenie wachlarza usług dla ludności w sferze kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej
- 3.1. Identyfikacja lokalnych zasobów Ziemi Dobrzyńskiej obszaru LGD
- 3.2. Zagospodarowanie zasobów obszaru LGD
- 3.3. Promocja tożsamości regionalnej - zwiększenie wiedzy na temat kultury, historii i kuchni regionu

Weryfikację oparto na następujących wskaźnikach oddziaływania:

- Zwiększenie liczby turystów odwiedzających teren LGD,
- Powstawanie infrastruktury technicznej i społecznej na obszarze objętym LSR,
- Wzrost dochodów mieszkańców z tytułu prowadzenia działalności służącej ,
- Wzrost dochodu gminy,
- Wzrost liczby sezonowych i stałych miejsc noclegowych.

Weryfikację oparto na następujących wskaźnikach rezultatu:

- Do 2015 oddanie do użytku przynajmniej 7 obiektów nowej infrastruktury turystycznej,
- Do 2015 wykonanie 9 analiz, planów, studiów wykonalności obszaru objętego LSR,
- Minimum 20 nowych ofert skierowanych do mieszkańców i turystów w zakresie kultury, sportu i rekreacji do 2015r.,
- W 2015 około 150 osób rocznie korzystających z nowej bazy noclegowej,
- Do 2015 minimum 20 firm ogłaszające się na portalu internetowego

Ewaluacja określi czy w ramach wdrażanych operacji udało się zrealizować przedsięwzięcia i cele LSR oraz :

- Czy osiągnięto pożądane wskaźniki wyznaczonych wcześniej mierników?
- Jakimi kosztami udało się zrealizować cel?
- Czy działania podjęte w ramach realizacji tego celu objęły wszystkie grupy docelowe?
- Czy działania przyniosły długotrwały efekt?
- Czy działania te przyczyniły się do poprawy sytuacji w pozostałych obszarach docelowych?

Dodatkowo proces dokonywania ewaluacji własnej może zostać poszerzony o przeprowadzenie ankiety, która umożliwi sformułowanie oceny społecznej dotyczącej wskaźników niepoliczalnych takich jak poprawa życia mieszkańców w ich indywidualnym poczuciu oraz poprawa świadomości mieszkańców, co do wartości kulturowej oraz bogactwa zasobów naturalnych obszaru. Ewaluacją objęte będzie również funkcjonowanie LGD i procedury, którymi się posługuje. Ewaluacja określi czy w ramach wdrażania LSR przyjęto prawidłowy model funkcjonowania LGD oraz :

- Czy przyjęte procedury wyboru operacji do dofinansowania zostały prawidłowo skonstruowane i pozwalają na obiektywną oceną?
- Czy przyjęta procedura odwołania od decyzji Rady pozwala na skuteczne odwołanie się wnioskodawcy?
- Czy przyjęte przez LGD kryteria oceny gwarantują wyborów najlepszych operacji?
- Czy przyjęte przez LGD kryteria oceny gwarantują obiektywny i przejrzysty wyborów operacji?
- Czy sposób informowania o naborze wniosków do dofinansowania zapewnia równy i niedyskryminujący dostęp wnioskodawcom z całego obszaru LGD?
- Jakie są powody nie wybierania operacji do dofinansowania w kontekście ilościowym i przyczynowym?
- Jaki jest stopień przygotowania wnioskodawców do naborów prowadzonych przez LGD w ramach poszczególnych działań (Odnowa wsi, Małe projekty, Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw)?

Wszystkie uzyskane w wyniku oceny informacje będą zebrane i poddane szczegółowej analizie. Każdy kolejny raport ewaluacyjny będzie uwzględniał stopień wykonania założeń z lat poprzedzających i w efekcie raport dotyczący ostatniego roku wdrażania LSR i funkcjonowania LGD będzie raportem końcowym, zawierającym podsumowanie ogółu działań w ramach wdrażania lokalnej strategii rozwoju.

W celu przeprowadzenia obiektywnej oceny przyjęto wykonanie ewaluacji przez specjalistów zewnętrznych. Organem upoważnionym do współpracy przy tworzeniu raportu ewaluacyjnego będzie Komisja Rewizyjna. Raport z ewaluacji powinien być wykonany po zakończeniu roku

kalendarzowego i nie później niż do końca I kwartału roku następnego. Raport z ewaluacji wdrażania LSR, Projektów współpracy i funkcjonowania LGD będzie przedstawiany na Walnym Zebraniu Członków „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” przez Zarząd LGD. **Raport końcowy powinien zawierać wnioski i rekomendowane sposoby wykorzystania informacji uzyskanych z ewaluacji w celu usprawnienia działania LGD.** Przyjęty sposób ewaluacji gwarantuje identyfikację zagrożeń dla efektywnego i racjonalnego wykorzystania dostępnych dla LGD środków w ramach programu Leader w kontekście przyjętych celów LSR. W przypadku wskazania w raporcie zagrożeń i konieczności wykonania korekt Zarząd przy współpracy Komisji Rewizyjnej będzie zobowiązany do wprowadzenia metody ewaluacji on-going w celu monitorowania na bieżąco wskazanych niebezpieczeństw. Wybranie metody on-going wydaje się w pełni uzasadnione, ponieważ pozwala z jednej strony nie dokonywać korekty na podstawie informacji z jednego roku (metoda ex-post), a z drugiej pozwala monitorować zagrożenie. Poprzez pogłębioną analizę, dokonywaną na poziomie priorytetów, działań czy obszarów tematycznych, uzupełnia wyniki metody ex-post na bieżąco. Wiąże się to ściśle z ekonomicznością działań, gdyż użycie niewłaściwych środków i podjęcie nieadekwatnych działań zostanie szybko zidentyfikowane, co pozwoli na stosowną korektę, prowadząc do istotnej oszczędności pieniędzy, czasu i zasobów ludzkich. W razie potwierdzenia zagrożeń wskazanych w raporcie, jest podstawą do rekomendowania zmian przez Zarząd Walnemu Zebraniu Członków, które może być zwołane w trybie nadzwyczajnym.

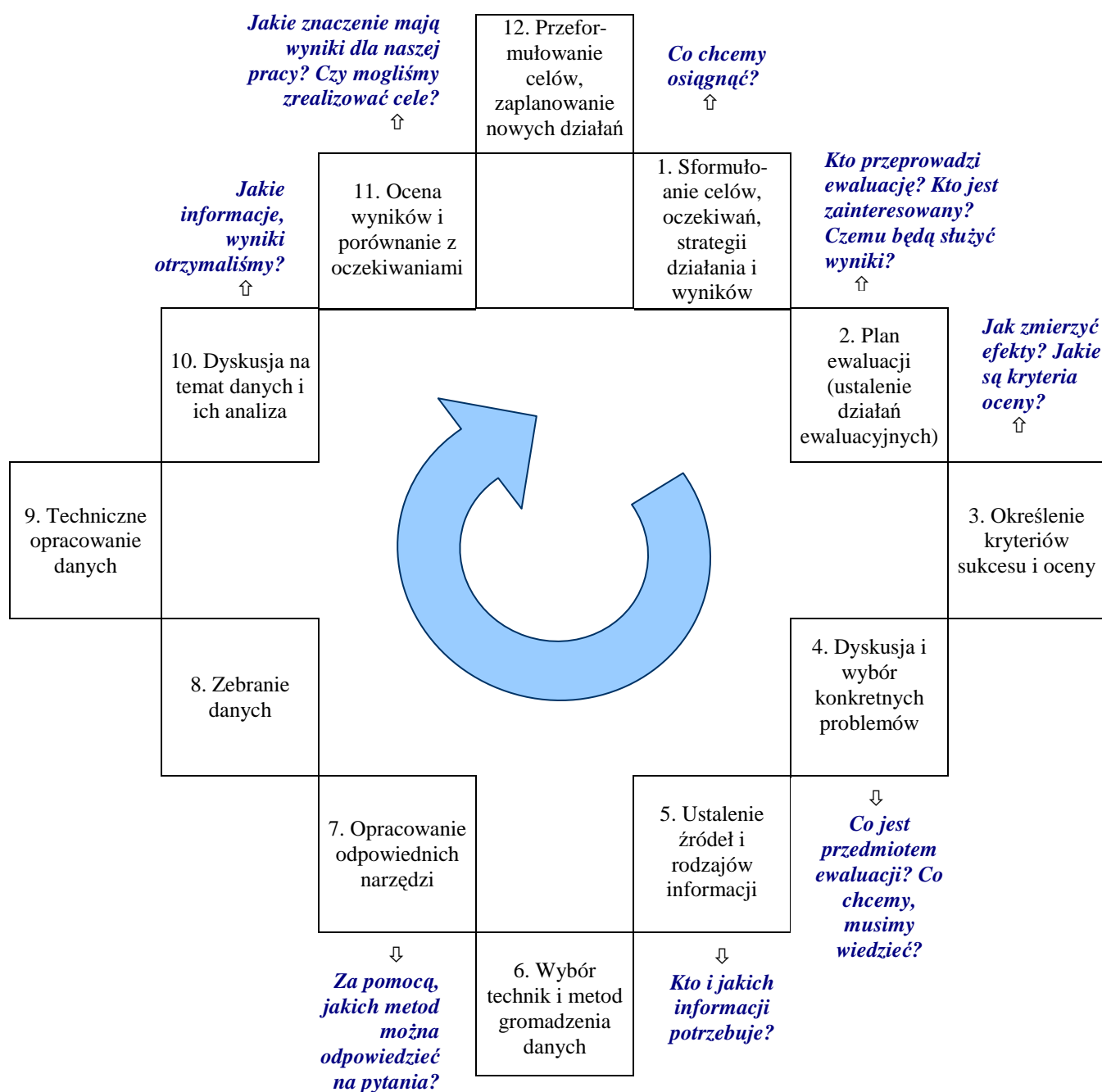
Poniżej przedstawiono schemat ukazujący pojmowanie ewaluacji w sposób procesowy. Schemat ilustruje tzw. "zegar ewaluacyjny". Poszczególne, następujące po sobie etapy tworzą planowany ciąg działań ewaluacyjnych wyznaczając drogę, która prowadzi systematycznie do osiągnięcia kolejnych celów w procesie rozwoju. Przechodząc kolejne etapy można wyznaczyć logiczny ciąg zdarzeń.

Etapy zegara ewaluacyjnego:

- 1.Sformułowanie celów, oczekiwań, strategii działania i wyników. (Co chcemy osiągnąć?)
- 2.Plan ewaluacji (ustalenie działań ewaluacyjnych; Kto przeprowadzi ewaluację?; Kto jest zainteresowany? Czemu będą służyć wyniki?)
- 3.Określeniu kryteriów sukcesu i oceny.(Jak zmierzy efekty?; Jakie są kryteria oceny?)
- 4.Dyskusja i wybór konkretnych problemów (pytań; Co jest przedmiotem ewaluacji?; Co chcemy?; Co musimy wiedzieć?)
- 5.Ustalenie źródeł i rodzajów informacji.(Kto i jakich informacji potrzebuje?)
- 6.Wybór metod i technik gromadzenia danych.
- 7.Opracowanie odpowiednich narzędzi.(Za pomocą, jakich metod można odpowiedzieć na pytania?)
- 8.Zebranie danych.
- 9.Techniczne opracowanie danych.
- 10.Dyskusja na temat danych i ich analiza.(Jakie informacje, wyniki otrzymujemy?)

11. Ocena wyników, porównanie z oczekiwaniami. (Jakie znaczenie mają wyniki dla naszej pracy? Czy moglibyśmy zrealizować cele?)
12. Przeformułowanie celów, zaplanowanie nowych działań.

Rys. Zegar ewaluacyjny.

Głównym celem sporządzania raportów ewaluacyjnych będzie możliwość usprawniania funkcjonowania LGD. Wyniki oceny celów, przedsięwzięć oraz sposobu działania i efektywności funkcjonowania LGD, w przypadku zdiagnozowania odchylenia lub problemów, będą służyły do wprowadzania zmian i optymalizacji wdrażania LSR. Zarząd po zapoznaniu się z wynikami ewaluacji, będzie przygotowywał plan zmierzający do eliminacji wszelkich odchyłeń i zagrożeń. Plan ten będzie

prezentowany na Walnym Zgromadzeniu Członków LGD i poddany jego ocenie. Wprowadzenie zmian uzależnione jest od pozytywnej oceny Walnego Zebrania Członków.

XIV. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR oraz przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu

Kierunki rozwoju oraz cele strategiczne obrane przez „Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” są w pełni zgodne ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz ze Strategiami Powiatowymi i Strategiami Gminnymi. W efekcie projekt będzie wpływał na rozwój regionu, rzutując na osiąganie zapisów dokumentów strategicznych sporządzonych na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Oczekiwany efekt długofalowy realizacji projektu, to rozwój społeczno-gospodarczy obszaru LGD w oparciu o racjonalne wykorzystanie posiadanych zasobów naturalnych i kulturowych oraz aktywizację i podnoszenie kwalifikacji mieszkańców.

Rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego dotyczą następujące dokumenty, z którymi niniejsza LSR wykazuje zbieżność:

- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007-2020, Zarząd Województwa Kujawsko Pomorskiego – Toruń, listopad 2005,
- Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich I Rolnictwa na lata 2007 – 2013 Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń,
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2015 roku, Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego - Toruń 2007.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020 uwzględnia aktualne propozycje dotychczasowej strategii oraz nowe propozycje, wynikające z obecnych potrzeb, aspiracji i wyzwań. Cel dotychczasowej strategii: ***poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju***, w dalszym ciągu jest nadrzędnym celem prorozwojowych działań w regionie.

LSR wykazuje spójność z celami opisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Operacje opisane w LSR wpisują się w wyszczególnione obszary działań strategii województwa:

1. Rozwój nowoczesnej gospodarki, poprzez:

- a) kreowanie warunków przedsiębiorczości i upowszechniania innowacji, w tym:
  - rozwijanie postaw przedsiębiorczych,
- b) wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej, w tym:

- wzmacnianie konkurencyjności przetwórstwa rolno-spożywczego,

c) promocja rozwoju turystyki, w tym:

- promocja walorów i produktów turystycznych,
- rozwój sektora usług turystycznych,

2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu, poprzez:

a) wspieranie rozwoju sieci osadniczej, w tym:

- rewitalizacja wsi regionu,

b) rozwój infrastruktury technicznej, w tym:

- rozwój i unowocześnienie pozostałej infrastruktury technicznej i mieszkalnictwa,

c) rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, w tym:

- rozwój infrastruktury teleinformatycznej
- informatyzacja usług publicznych, zwłaszcza w administracji i zarządzaniu

d) rozwój infrastruktury społecznej, w tym:

- unowocześnianie infrastruktury usług społecznych,
- kształtowanie sieci usług publicznych z punktu widzenia ich dostępności,

e) promocja dziedzictwa kulturowego, w tym:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych,

f) zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego, w tym:

- utrwalanie, wzbogacanie systemu ekologicznego regionu,
- rewaloryzacja środowiska przyrodniczego,

3. Rozwój zasobów ludzkich, poprzez:

a) budowa społeczeństwa opartego na wiedzy, w tym:

- poprawa efektywności kształcenia,
- wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży,

b) budowa kapitału społecznego, w tym:

- wspieranie rozwoju sektora organizacji pozarządowych,
- budowa partnerstwa publiczno-społecznego,

c) promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą, w tym:

- rozwój zatrudnienia osób bezrobotnych,
- przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy w rolnictwie oraz sektorach mających problemy z dostosowaniem się do potrzeb rynku pracy,

d) promocja i profilaktyka zdrowia, w tym:

- promocja aktywności sportowo-rekreacyjnej,

e) Integracja społeczno-zawodowa i bezpieczeństwo ludności, w tym:

- przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007 – 2013 z elementami prognozy do roku 2020 proponuje wdrażanie modelu wielofunkcyjnego rozwoju wsi i wielofunkcyjnego rolnictwa. Jej główne cele to:

- wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,
- poprawa konkurencyjności rolnictwa oraz wzmocnienie przetwórstwa rolno-spożywczego w kierunku poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności.

W strategii tej założono komplementarność jej działań z działaniami ustalonymi w strategiach i programach rozwoju regionów, w ramach nadrzędnego celu, jakim jest poprawa warunków życia i pracy mieszkańców wsi poprzez wzrost gospodarczy, z uwzględnieniem wymogów środowiska.

Planowane cele przez LGD doskonale wpisują się w tę wizję rozwoju obszarów wiejskich. Wyższy poziom życia ludności obszarów wiejskich województwa jest ściśle powiązany z planowanymi w LSR działaniami mającymi na celu walkę z bezrobociem oraz pobudzenie aktywności społecznej na polu kultury i sportu. Jednocześnie realizacja operacji określonych w LSR spowoduje eliminację źródeł degradacji środowiska kulturowego, czemu służyć będzie także lepsze wykorzystanie zasobów kulturalnych regionu. Liczne działania planowane przez LGD zmierzają do rozwoju środowiska kulturowego obszaru (np. promowanie lokalnych zabytków, podań i legend, imprezy kulturalne).

Zaplanowane w LSR zadania wykazują również spójność z Regionalną Strategią Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2015. Jednym z preferowanych kierunków działań tego dokumentu są procesy restrukturyzacji tradycyjnych dziedzin gospodarki i dostosowywanie ich do wymogów współczesności, a w tym: wprowadzanie innowacji do gospodarki żywnościowej i na obszarach wiejskich, wykorzystywanie nadwyżek z produkcji rolnej do wytwarzania energii odnawialnej i surowców dla przemysłu oraz prowadzenie prac badawczo-rozwojowych w tym zakresie. Głównym działaniem realizującym ten cel jest wdrażanie do produkcji „czystych” technologii, (czego efektem będą oszczędności materiałów, energii oraz zmniejszenie odpadów i zanieczyszczenia środowiska) oraz lokalne prace w zakresie odnawialnych źródeł energii. W szczególności odnoszą się do niej operacje niniejszej LSR tj.: *szkolenia dla członków Rady, Zarządu, pracowników LGD oraz mieszkańców z zakresu innowacyjnych rozwiązań na terenach wiejskich oraz ciekawych projektów "Innowacje na wsi", realizowanych w innych LGD a także: przeprowadzenie analizy możliwości wykorzystania energii odnawialnej na terenie LGD.* Będą to operacje innowacyjne na skalę województwa, a także kraju.

Cele strategiczne i zadania LSR są także zbieżne z głównymi celami przedstawionymi w innych dokumentach dotyczących rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego, w tym:

- Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego – Czerwiec 2003,
- Programem Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2010 – Toruń 2008 r.

Podstawowym celem polityki ekologicznej województwa w myśl Programu Ochrony Środowiska Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego regionu w celu poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności województwa. Również działania LGD zmierzają do wykorzystania istniejących zasobów środowiska w sposób zwiększający atrakcyjność turystyczną i osiedleńczą regionu.

Głównym celem zagospodarowania województwa, określonym w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i poprawę życia mieszkańców. Cel ten jest skorelowany z operacjami wyznaczonymi przez LGD. Całokształt działań planistycznych w regionie powinien, bowiem skutkować wyraźną poprawą jego atrakcyjności dla działalności gospodarczej, wypoczynku i zamieszkania. Do tych samych efektów dążą operacje zapisane w LSR, związane m.in. z procesami renowacji i rekultywacji zasobów naturalnych i kulturowych.

Działania LGD są także odpowiednio skorelowane z zadaniami określonymi w dokumentach strategicznych obu powiatów, na terenie których wdrażana jest LSR tj.:

- Strategii Rozwoju Powiatu Rypińskiego,
- Strategii Rozwoju Powiatu Brodnickiego.

Cel strategiczny określony w Strategii Rozwoju Powiatu Rypińskiego brzmi: „Powiat rypiński z dobrze rozwiniętym rolnictwem, infrastrukturą techniczną, instytucjami społecznymi, przedsiębiorczością oraz z wykorzystanymi walorami turystycznymi i przyrodniczymi.” W realizację tego celu wpisuje się szereg działań zamierzonych przez LGD. Rozwojowi przedsiębiorczości służyć będą m. in. spotkania szkoleniowe zmierzające do aktywizacji gospodarczej i wzrostu przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Wykorzystanie walorów turystycznych i przyrodniczych dokonywane będzie poprzez LSR. Jej cele i zadania wpisują się także w zapisy Strategii Rozwoju Powiatu Brodnickiego, a szczególnie w zapisy dotyczące wykorzystania bogactwa naturalnego i kulturowego dla rozwoju turystyki i gospodarki powiatu. Cele LSR wykazują także zbieżność z celami powiatowymi zakładającymi podnoszenie kwalifikacji oraz stymulowanie przedsiębiorczości i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Cele strategiczne wskazane w LSR w oczywisty sposób odnoszą się bezpośrednio do strategii gminnych i planów rozwoju lokalnego gmin z terenu LGD. Zasadnicze cele w zakresie rozwoju obszaru działania LGD są zbieżne z aktualnymi strategiami i planami rozwoju gmin: Brzuze, Górzno, Osiek, Rogowo, Rypin, Skrwilno, Świedziebna i Wąpielsk.

W Strategii Rozwoju Gminy Brzuze za strategiczny cel uznano zrealizowanie hasła „Gmina z rozwiniętym konkurencyjnym rolnictwem, z dobrymi warunkami do zamieszkania, pracy, wypoczynku, rekreacji, nauki oraz inwestowania”. Jest to postulat zbieżny z zaplanowanymi przez LGD operacjami w zakresie stworzenia warunków powstania miejsc pracy i źródeł dochodu dla

mieszkańców oraz stworzenia szerokiej oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, wykorzystującej lokalne zasoby, angażującej mieszkańców i atrakcyjnej dla turystów.

Poniżej wymieniono cele operacyjne, służące realizacji celu głównego przyjętego przez Gminę Brzuze, a które są zgodne z operacjami określonymi w LSR:

- bogata oferta spędzania wolnego czasu dzieci i młodzieży,
- profesjonalna promocja gminy,
- aktywni mieszkańcy,
- wyższy poziom wykształcenia,
- wysoka świadomość ekologiczna.

Głównym celem Strategii Rozwoju Gminy Górzno jest „Wzrost dobrobytu ogółu mieszkańców Gminy Górzno”. Operacje na rzecz rozwoju regionu opracowane przez LGD wykazują zbieżność z następującymi celami operacyjnymi określonymi w Strategii Rozwoju Gminy Górzno:

- wszechstronna, ciągła edukacja pozaszkolna,
- rozwinięta działalność kulturalna i sportowa na terenach wiejskich,
- lepsza infrastruktura turystyczna i rekreacyjna,
- rozbudowana baza obiektów sportowych,
- upiękkszzone miasto i wsie,
- rozbudowana baza obiektów kulturalnych.

W Strategii Rozwoju Gminy Osiek zapisano, iż misją określającą kierunki przyszłego rozwoju jest „zapewnienie godnych warunków życia poprzez zrównoważony rozwój rolnictwa i jego otoczenia, przyjazna przedsiębiorczości, ze społeczeństwem zdrowym i wykształconym oraz ze sprawnie funkcjonującą infrastrukturą”. Cel ten jest w znacznym stopniu zbieżny z operacjami LGD. LSR wykazuje zgodność zwłaszcza z 3. i 4. celem strategicznym określonym w Strategii Rozwoju Gminy Osiek. Trzeci cel strategiczny dotyczy rozwoju przedsiębiorczości i usług m. in. poprzez wspieranie tworzenia instytucji sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości oraz promocję gminy z nastawieniem na pozyskanie inwestorów. Cel 4. określony został jako „podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji społeczności gminy w celu umożliwienia pełnej realizacji aspiracji życiowych i dostosowania do wymogów współczesnego rynku pracy” i zakłada m. in. prowadzenie kursów przedsiębiorczości oraz wspieranie szkoleń zawodowych, co także pokrywa się z zaplanowanymi w LSR celami i operacjami, związanymi ze spotkaniami aktywizującymi mieszkańców, szkoleniami itp.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Skrwilno jako zasadniczy cel wskazuje zrealizowanie zamierzenia: „Gmina Skrwilno z dobrze rozwiniętym rolnictwem, infrastrukturą techniczną, instytucjami społecznymi, przedsiębiorczością oraz z wykorzystanymi walorami turystycznymi i przyrodniczymi”. Jest to zamierzenie całkowicie zgodne z określonym przez LGD celem ogólnym dotyczącym wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturalnych.

W Strategii Rozwoju Gminy Świdziebnia jako cel rozwoju tego obszaru uznano osiągnięcie wysokiego poziomu życia mieszkańców poprzez rozwój rolnictwa i jego otoczenia, podniesienie poziomu wykształcenia ludności oraz poprawę stanu infrastruktury technicznej, dzięki czemu gmina stanie się miejscem przyjaznym zarówno dla jej mieszkańców jak i potencjalnych inwestorów. Cel ten jest całkowicie zgodny z działaniami zaplanowanymi przez LGD. LSR jest także zbieżna zwłaszcza z 3. i 4. celem strategicznym określonym w Strategii Rozwoju Gminy Świdziebnia. Cel 3. to stworzenie odpowiedniego „klimatu gospodarczego” dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (realizowany poprzez wspieranie tworzenia instytucji sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości oraz promocję gminy z nastawieniem na pozyskanie inwestorów). Cel 4. (stworzenie warunków dla stałego i bardziej efektywnego podnoszenia poziomu edukacji mieszkańców) zakłada m.in. prowadzenie kursów przedsiębiorczości oraz wspieranie szkoleń zawodowych.

Strategia Rozwoju Gminy Wapielsk zakłada, jako cel strategiczny, zrealizowanie zadania: „Gmina Wapielsk z rozwiniętym rolnictwem oraz małą i średnią przedsiębiorczością, wykorzystanymi walorami krajobrazowymi i zabytkowymi, wysokim poziomem życia mieszkańców”. Cel ten wykazuje niemal wzorcową zbieżność z określonymi przez LGD celami ogólnymi. Działania na rzecz rozwoju regionu określone w LSR są zgodne z następującymi celami operacyjnymi określonymi w Strategii Rozwoju Gminy Wapielsk:

- stworzenie odpowiednich warunków rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- promocja gminy,
- aktywność mieszkańców,
- istnienie miejsc pracy,
- alternatywne źródła dochodu na wsi,
- racjonalne wykorzystanie walorów krajobrazowych,
- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców,
- większa ilość małych i średnich przedsiębiorstw.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Rogowo zakłada, jako główny cel rozwoju gminy „Poprawę warunków i jakości życia mieszkańców, przeciwdziałanie degradacji środowiska przyrodniczego, rozwój turystyki i poprawę atrakcyjności gminy dla przedsiębiorstwa”

Cel ten jest całkowicie zgodny z operacjami zaplanowanymi przez LGD. Działania na rzecz rozwoju regionu określone w LSR są zgodne z następującymi celami operacyjnymi określonymi w Planie Rozwoju Gminy Rogowo:

- organizacja różnych form doskonalenia dla młodzieży, bezrobotnych, rolników, kobiet, niepełnosprawnych,
- zwiększenie dostępności do infrastruktury teleinformatycznej,

- o podnoszenie poziomu edukacji ekologicznej mieszkańców,
- o zapobieganie postępującej degradacji stanu technicznego budynków dziedzictwa kulturowego,
- o wzrost atrakcyjności turystycznej gminy Rogowo,
- o zwiększenie potencjału turystycznego,
- o budowa lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej.

Strategia Rozwoju Gminy Rypin zakłada, jako główny cel rozwoju gminy „Poprawę warunków życia mieszkańców gminy”. Efektami wynikającymi ze zrealizowania głównego celu strategii są :

- o ochrona środowiska,
- o rozwój agroturystyki,
- o rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego,
- o ograniczone bezrobocie.

Powyższy cel oraz jego efekty pokrywają się z wyznaczonymi przez LGD celami, przedsięwzięciami i operacjami w ramach LSR.

Zakres działań określonych w LSR, jej cele ogólne i szczegółowe, przedsięwzięcia i operacje całkowicie wpisują się w uwarunkowania i plany rozwoju województwa, obu powiatów oraz poszczególnych gmin. Realizacja projektu bezsprzecznie wpłynie na rozwój całego województwa, a także samego LGD, jako struktury lokalnej.

Oczekiwanym efektem długofalowym wpływu realizacji projektu na rozwój regionu będzie jego zrównoważony rozwój z poszanowaniem środowiska naturalnego, przy optymalnym i racjonalnym wykorzystaniu posiadanych zasobów oraz poprawie kwalifikacji mieszkańców. Realizacja LSR skutkować będzie wzrostem potencjału ekonomicznego obszaru LGD, unowocześnieniem jego struktury funkcjonalno-przestrzennej, poprawą poziomu życia mieszkańców - zapewniając mu również przewagę w międzyregionalnej konkurencji. Jednym z istotnych warunków realizacji Strategii będzie jej znajomość wśród mieszkańców regionu, ich samorządowych reprezentacji, instytucji i organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych oraz szeroka promocja jej postulatów.

Założone w LSR cele ogólne i szczegółowe, przedsięwzięcia oraz operacje są także komplementarne z PO KL, PO IG, PO IiŚ oraz PROW i RPO KP.

Nazwa dokumentu planistycznego	Zapisy dokumentu planistycznego komplementarne z LSR
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich Działanie 6.1 „Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie” Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i zatrudnienia Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu

	<p>aktywności zawodowej na obszarach wiejskich</p> <p>Priorytet VII. Promocja integracji społecznej</p> <p>Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej</p> <p>Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji</p> <p>Priorytet VIII. Regionalne kadry gospodarki</p> <p>Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie</p> <p>Poddziałanie 8.1.1 Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw</p> <p>Poddziałanie 8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie</p> <p>Poddziałanie 8.1.3 Wzmacnianie lokalnego partnerstwa na rzecz adaptacyjności</p> <p>Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach</p> <p>Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich</p>
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	<p>Priorytet VI. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym</p> <p>Działanie 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym.</p>
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	<p>Priorytet III. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska</p> <p>DZIAŁANIE 3.3.: MONITORING ŚRODOWISKA</p> <p>Priorytet IV. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska</p> <p>Działanie 4.1.: wsparcie systemów zarządzania środowiskowego</p> <p>Działanie 4.2.: racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach</p> <p>Działanie 4.3.: wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (bat)</p> <p>Działanie 4.4.: wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej</p> <p>Działanie 4.5.: wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza</p> <p>Priorytet V. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych</p> <p>Działanie 5.1.: wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej</p> <p>Działanie 5.3 opracowanie planów ochrony</p> <p>Priorytet IX. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna</p> <p>Działanie 9.4 wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych</p> <p>Działanie 9.5 wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych</p> <p>Działanie 9.6 sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych</p> <p>Priorytet XI. Kultura i dziedzictwo kulturowe</p> <p>Działanie 11.1. ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym</p> <p>Działanie 11.2. rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym</p> <p>Działanie 11.3. infrastruktura szkolnictwa artystycznego</p>
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa 2007 - 2013	<p>Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki Wiejskiej</p> <p>Osi 4: LEADER</p> <p>Komplementarność z celem PROW - różnicowanie działalności rolniczej w kierunku podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem, co wpłynie na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów, promocję zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich,</p> <p>Komplementarność z celem PROW - wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji - wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich.</p>
Regionalny Program Operacyjny	Oś priorytetowa 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska

Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007-2013	Działanie 2.2. Gospodarka odpadami Działanie 2.4. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku Działanie 2.6. Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych Oś priorytetowa 3. Rozwój infrastruktury społecznej Działanie 3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej Działanie 3.3. Rozwój infrastruktury kultury Oś priorytetowa 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego Działanie 4.2. Rozwój usług i aplikacji dla ludności Oś priorytetowa 5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw Działanie 5.5. Promocja i rozwój markowych produktów Oś priorytetowa 6. Wsparcie rozwoju turystyki Działanie 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze Działanie 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych Oś priorytetowa 7 Wsparcie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy Działanie 7.2. Adaptacja do nowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów poprzemysłowych i powojkowych
---	---

Wszelkie planowane działania przez LGD stanowią wsparcie dla strategii regionu, dzięki czemu stymulowana będzie realizacja poszczególnych celów i zadań wyżej analizowanych dokumentów strategicznych.

XV. Planowane działania/przedsięwzięcia/operacje realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze LSR

„Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” ma w planie realizację zadań przewidzianych w ramach 4 Os PROW, ale planuje też realizację zadań w ramach innych programów. Dotyczy to w szczególności Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2007-2013 oraz krajowych programów operacyjnych na lata 2007-2013, tj. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

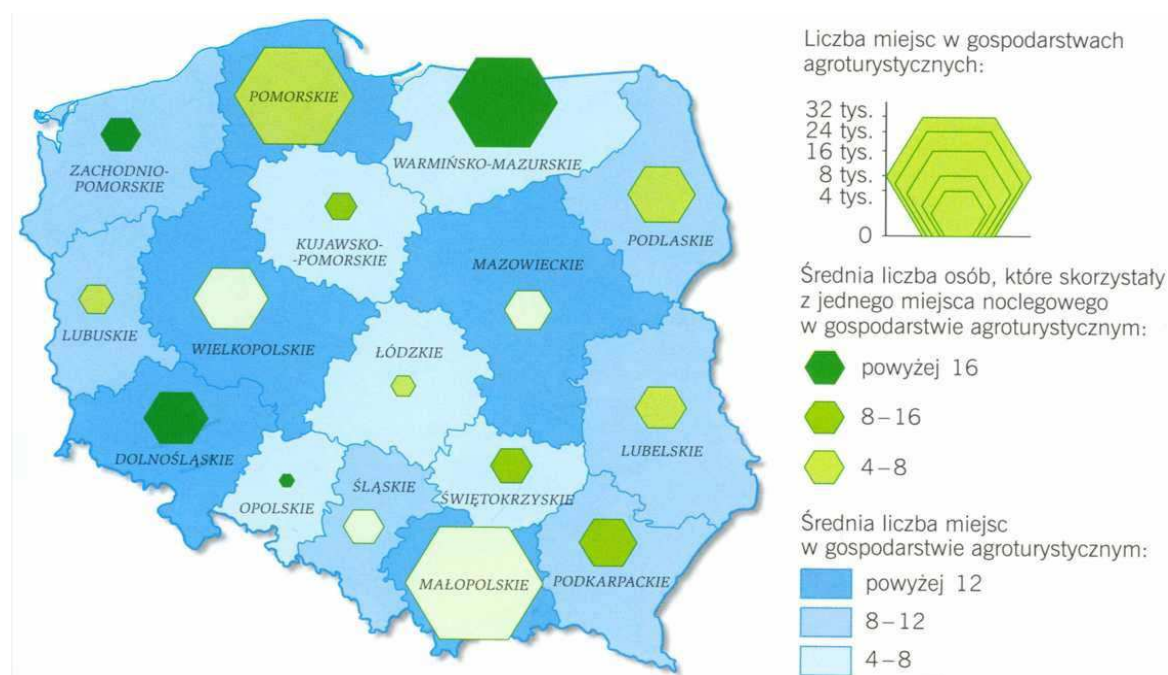
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Prace nad przygotowaniem niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju realizowane były z uwzględnieniem wytycznych PROW 2007-2013, w szczególności Osi 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej oraz Osi 4: LEADER.

W ramach programu Odnowa i rozwój wsi, wchodzącego w zakres działań osi 3. PROW, na obszarze LGD realizowanych będzie szereg przedsięwzięć wpływających na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, umożliwiających rozwój tożsamości społeczności wiejskiej oraz wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Zapisane w LSR obszary priorytetowych działań są z spójne z priorytetami zawartymi w PROW 2007-2013. Zgodnie z tym, do najważniejszych działalności pozarolniczych na wsi można zaliczyć agroturystykę i turystykę. Regionalne zróżnicowanie dostępnych miejsc w gospodarstwach agroturystycznych przedstawia poniższy rysunek. Powyższe działalności stają się coraz ważniejszymi formami aktywności ludności miejskiej i źródłem dodatkowego dochodu dla ludności wiejskiej. Według GUS, jednym z przejawów tego rozwoju jest odnotowany w 2005 r. wzrost liczby całorocznych turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania oraz średniej liczby miejsc noclegowych przypadających na jeden turystyczny obiekt zlokalizowany na obszarach wiejskich. Szacuje się, że w połowie 2005 r. na obszarach wiejskich zarejestrowanych było 2,9 tys. turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, w których znajdowało się 232,7 tys. miejsc noclegowych, co stanowiło 42,6% ogółu tych obiektów w Polsce i 40,8% miejsc noclegowych. W 2005 r. średnio na 1 obiekt na obszarach wiejskich przypadało 81,0 miejsc noclegowych, tj. o 2,5 miejsca więcej niż, w 2000 r. (GUS, 2006).

Rys. Regionalne zróżnicowanie dostępnych miejsc w gospodarstwach agroturystycznych.

Źródło: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

Zaplanowane w ramach LSR projekty dotyczą m.in. rozwoju i promowania infrastruktury turystycznej oraz wykorzystania lokalnych, bogatych i niezwykle cennych zasobów naturalnych, co zostało ujęte w opracowanej analizie SWOT dla obszaru objętego LSR. Rozwijanie produktów i usług wyjątkowych i charakterystycznych dla regionu jest elementem realizacji, przyjętej w wyniku przeprowadzenia analizy SWOT, strategii typu *Blue Ocean Strategy*. Katalog działań przewidzianych

w LSR skupia się wokół celów zapisanych w PROW. Wpłynie to na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów, promocję zatrudnienia poza rolnictwem, ale także na wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji – na wzrost zatrudnienia na obszarze objętym LSR.

Operacje realizowane ze środków innych programów mają charakter komplementarny w stosunku do programów realizowanych w ramach PROW. **W celu uniknięcia możliwości zaistnienia podwójnego finansowania – nakładania się pomocy w ramach np.: PROW, RPO WK-P, PO KL i innych Programów każdy realizowany przez LGD projekt będzie nadzorowany przez koordynatora zewnętrznego.**

Pracownicy zatrudnieni w biurze LGD będą zajmowali się wyłącznie realizacją programu Leader - czego potwierdzeniem jest zakres obowiązków poszczególnych pracowników umieszczony w LSR. W tym zakresie pracownicy biura odpowiedzialni będą za realizację operacji z zakresu działań: „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” oraz „Wdrażanie projektów współpracy”. W przypadku realizacji projektów finansowanych z innych Programów niż Leader, ich obsługą i realizacją zajmować się będą zewnątrzni koordynatorzy finansowani ze środków danego projektu. Odpowiedzialni będą oni za prawidłowe wydatkowanie środków każdego programu, a także zapewnienie dobrego przepływu informacji między zespołami realizującymi projekty w ramach różnych programów, co pozwoli uniknąć podwójnego finansowania realizowanych projektów.

Dodatkowo, każdy dokument księgowy (faktury, rachunki, dowody zapłaty) dla operacji współfinansowanych z innego Programu będzie szczegółowo opisany, tak, aby można było w jasny i przejrzysty sposób wskazać, z jakiego programu dany koszt był poniesiony.

Ponadto LGD będzie prowadziła wyodrębnione rachunki bankowe do obsługi każdego programu, w ramach którego wpierane będą realizowane operacje.

Poniżej przedstawiono i scharakteryzowano cele programów operacyjnych, w ramach których możliwe będzie wnioskowanie o wsparcie na realizację zakładanych operacji.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Projekty wspomagające rozwój turystyki, które potencjalnie mogą być realizowane na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju, będą wspierane w ramach Priorytetu 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym, działanie 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym. Należy jednak podkreślić, że cały program ma charakter ogólnokrajowy i w jego ramach wspierane będą przedsięwzięcia rangi ponadregionalnej. Dlatego też możliwość skorzystania z pomocy uzależniona będzie od włączenia pojedynczych projektów do sieci krajowej lub międzyregionalnej.

Uwzględniając powyższy warunek, w ramach działania 6.4. wspierane będą:

- kompleksowe projekty ponadregionalne obejmujące inwestycje w spójną infrastrukturę liniowych produktów turystycznych (infrastruktura informacyjna, oznakowanie, niekomercyjna infrastruktura szlaków);
- projekty polegające na łączeniu atrakcji turystycznych, wspartych w ramach RPO WK-P lub z innych źródeł, w produkty turystyczne o charakterze liniowym i ponadregionalnym poprzez standaryzację usług w ramach danego szlaku (infrastruktura informacyjna, oznakowanie, niekomercyjna infrastruktura szlaków);
- obiekty stanowiące wyjątkowe atrakcje turystyczne.

Wymienione typy projektów mogą obejmować również działania promocyjne, ściśle związane z realizowanymi w ramach projektu inwestycjami. W zakresie inwestycji może być wspierana m.in.:

- budowa, rozbudowa, modernizacja lub zagospodarowanie infrastruktury turystyki wodnej; rowerowej, narciarskiej, konnej;
- infrastruktura rekreacyjna i rozrywkowa, jak np. wioski tematyczne, szlaki samochodowe łączących atrakcje turystyczne;
- odrestaurowanie, modernizacja lub zagospodarowanie obiektów zabytkowych na cele turystyczne i budowa infrastruktury towarzyszącej turystyce kwalifikowanej, m.in. punktów rekreacyjnych wzdłuż szlaków, parkingów przy atrakcjach i obiektach turystycznych, wykonanie schronów kajakowych i rowerowych, stworzenie punktów widokowych.

O potrzebie „wyjścia” poza obszar objęty Strategią, LGD przekonała się już podczas wdrażania PPL+ i ZSROW. Od samego początku LGD posiada bardzo dobre kontakty z lokalnymi grupami działania funkcjonującymi na Ziemi Dobrzyńskiej, tj. z LGD „Dolina Drwęcy” i Stowarzyszeniem LGD Gmin Dobrzyńskich Region Południe, czego efektem stało się opracowanie **planu wspólnych działań promujących Ziemię Dobrzyńską**. Zamierzenia wspólnej promocji Ziemi Dobrzyńskiej znalazły odzwierciedlenie w Zintegrowanych Strategiach Rozwoju Obszarów Wiejskich opracowywanych przez **trzy LGD**. Efektem współpracy jest niewątpliwie z jednej strony ograniczenie kosztów promocji (która częściowo rozkłada się na 3 LGD), a z drugiej szerszy zakres oddziaływania oraz efekt synergii w zakresie prowadzonych działań, który zostanie osiągnięty dzięki wspólnemu i spójnemu działaniu na rzecz rozwoju i promocji całej Ziemi Dobrzyńskiej, opartego na jak najlepszym wykorzystaniu walorów naturalnych oraz zasobów dziedzictwa kulturowego.

Atrakcyjne położenie geograficzne obszaru LGD na styku trzech województw implikuje szereg interesujących możliwości dla rozwoju, stwarzając warunki do uczestnictwa np. w liniowych projektach turystycznych (infrastruktura informacyjna, oznakowanie, niekomercyjna infrastruktura szlaków). Otwiera się też szansa na realizację projektów polegających na łączeniu atrakcji turystycznych, wspartych w ramach RPO WK-P lub z innych źródeł, w produkty turystyczne o charakterze liniowym i ponadregionalnym poprzez standaryzację usług w ramach danego szlaku (infrastruktura informacyjna, oznakowanie, niekomercyjna infrastruktura szlaków).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego

W ramach RPO realizowane będą głównie projekty wspomagające rozwój turystyki, ochronę środowiska, rozwój infrastruktury społecznej, wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw. Przedsięwzięcia, które potencjalnie mogą być realizowane na obszarze objętym opracowaniem, będą wspierane w działaniach poszczególnych osi priorytetowych:

Oś priorytetowa 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska

Celem osi priorytetowej jest poprawa jakości środowiska przyrodniczego, jego racjonalne kształtowanie i zachowanie zasobów naturalnych dla polepszenia warunków życia mieszkańców i становienia korzystnych warunków dla rozwoju gospodarki, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

Celem działania 2.4. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku jest wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz poprawa zaopatrzenia ludności w gaz ziemny. Energia uzyskana z odnawialnych źródeł powinna stanowić istotny udział w bilansie energetycznym województwa. Z uwagi na jej pozytywny wpływ na środowisko naturalne (ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery) w RPO założono konieczność podejmowania działań w kierunku zwiększenia udziału tego rodzaju czystej energii, zwłaszcza tej, dla której źródłem jest biomasa, wody geotermiczne, woda czy słońce.

Działanie to jest komplementarne z IV Osią priorytetową PROW – Leader Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju.

Celem działania 2.6 Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych jest ochrona i promocja zasobów przyrodniczych oraz kształtowanie postaw ekologicznych. Korzystanie z zasobów przyrody wymaga bezwzględnego przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju, utrwalania i wzbogacania systemu ekologicznego regionu oraz szerzenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców. Konieczne jest więc podjęcie działań w kierunku zachowania różnorodności gatunkowej, przywracania i ochrony właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, udrażniania korytarzy ekologicznych m.in. w celu prawidłowego funkcjonowania sieci NATURA 2000. Realizacja warunków określonych w działaniu wpłynie korzystnie na kształtowanie postaw ekologicznych w społeczeństwie.

Działanie to jest komplementarne z IV Osią priorytetową PROW – Leader Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju.

Oś priorytetowa 3. Rozwój infrastruktury społecznej

Celem osi priorytetowej jest poprawa jakości i dostępności usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną (edukacyjną, zdrowia, pomocy społecznej, kultury), w tym dla osób niepełnosprawnych, ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Celem działania 3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej jest rozwój i poprawa stanu infrastruktury wykorzystywanej dla celów edukacyjnych dla podniesienia jakości kształcenia prowadzącego do zwiększenia poziomu wykształcenia, kwalifikacji i dostosowania umiejętności do potrzeb rynku pracy oraz wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży obszarów wiejskich.

Inwestycje w infrastrukturę wykorzystywaną dla celów edukacyjnych na wszystkich poziomach kształcenia mają istotne znaczenie dla poprawy szans edukacyjnych i rozwoju systemu edukacji w województwie kujawsko-pomorskim. Niezadowalający stan techniczny licznych szkół, sal dydaktycznych, obiektów sportowych, przestarzałe wyposażenie pracowni przedmiotowych, warsztatów nauki zawodu wymusza konieczność podnoszenia ich standardów. Ze względu na konieczność ukierunkowywania kształcenia pod potrzeby rynku pracy wspierany będzie rozwój placówek kształcenia ustawicznego i placówek kształcenia praktycznego. Gorszy stan techniczny infrastruktury edukacyjnej i dostępność do kształcenia na obszarach wiejskich jest w województwie kujawsko-pomorskim zjawiskiem powszechnym.

Celem działania 3.3. Rozwój infrastruktury kultury jest poprawa stanu infrastruktury kultury dla zwiększenia standardu i dostępności świadczonych usług oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Województwo kujawsko-pomorskie posiada bogatą historię i związane z nią liczne zabytki rozsiane na terenie całego regionu. Należy o nie dbać, promować ich walory oraz zwiększać ich dostępność. Rozwój infrastruktury kultury jest ważnym elementem promocji oraz budowy tożsamości regionu. W chwili obecnej nie jest on zasobem w pełni wykorzystanym dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, zwłaszcza rozwoju turystyki. W niedostatecznym stopniu rozwijane są również cyfrowe zasoby w dziedzinie kultury. Poprzez wspieranie projektów z zakresu rozwoju infrastruktury kultury nastąpi poprawa stanu technicznego obiektów i zespołów zabytkowych. Wspierane będą inwestycje z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego, szczególnie o znaczeniu regionalnym, które obejmie: obiekty i zespoły zabytkowe, w tym pałace i dwory, zespoły parkowo-dworskie, obiekty sakralne, zespoły obronne, zabytki techniki i inne obiekty. Finansowana będzie budowa, rozbudowa lub przebudowa obiektów kultury oraz ich wyposażenie w urządzenia do prowadzenia działalności. Wsparciem objęte zostanie promowanie kultury. Działanie zapewni również wsparcie zabezpieczenia przeciwpożarowego, przed kradzieżą i zniszczeniem obiektów i zasobów zabytkowych oraz przystosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych.

Działanie to jest komplementarne z działaniem „Odnowa i rozwój wsi”.

Oś priorytetowa 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Celem osi priorytetowej jest stworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie poprzez realizację celów szczegółowych:

- zwiększenie dostępu do szerokopasmowej sieci informatycznej, a przy jej wykorzystaniu dostępu do światowych zasobów informacji, usług internetowych, usług multimedialnych,
- stosowanie w usługach publicznych i gospodarce technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Celem działania 4.2. Rozwój usług i aplikacji dla ludności jest stosowanie w usługach publicznych technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Nowoczesne moduły informacyjne obok cech przekazywania informacji mogą służyć jako narzędzie wymiany informacji pomiędzy mieszkańcami i ich przedstawicielami we władzach różnego szczebla oraz sprzyjać integracji i poprawie jakości życia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Pozwoli to mieszkańcom na zaznajamianie się ze sprawami regionu w dowolnym czasie i z wykorzystaniem domowych komputerów lub Publicznych Punktów Dostępu do Internetu. W ramach tego działania mogą być wspierane projekty z zakresu rozwoju i tworzenia tematycznych modułów informacyjnych, tworzenia nowoczesnych platform e-usług w regionie oraz unifikacji systemów wymiany informacji oraz e-obiegu dokumentów. Szybki dostęp do informacji tematycznych oraz baz danych stwarza warunki rozwoju przedsiębiorczości, co przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa. Koniecznym jest stworzenie warunków do rozwoju e-usług w różnych dziedzinach życia społecznego oraz gospodarczego.

Oś priorytetowa 5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw

Celem osi priorytetowej jest wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego, w tym wzrost ich potencjału ekonomicznego, innowacyjnego, wzrost przedsiębiorczości oraz zwiększenie zatrudnienia.

Celem działania 5.5. Promocja i rozwój markowych produktów wzmocnienie pozycji rynkowej przedsiębiorstw, utrwalanie ich marek w obszarze rynku europejskiego, intensyfikacja międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw, a tym samym kreowanie korzystnego wizerunku regionu. Wspieranie promocji produktów (wyrobów, usług, osiągnięć *know-how*), które mają szansę stać się markami regionu, sprzyjać będzie kreowaniu jego wizerunku jako obszaru oferującego nowoczesne, a zarazem unikalne towary i usługi, w którym rodzą się innowacyjne idee.

LGD planuje w 2010 roku przystąpienie do konkursu na realizację projektu dotyczącego rozwoju i promocji markowych produktów.

Oś priorytetowa 6. Wsparcie rozwoju turystyki

Celem osi priorytetowej jest wzrost znaczenia turystyki jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego województwa poprzez: lepsze wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego

i kulturowego, wzbogacenie oferty usług turystycznych i poprawę ich jakości, rozwój nowych, zrównoważonych rodzajów turystyki.

W ramach osi priorytetowej wspierane będą przedsięwzięcia ukierunkowane na efektywniejsze wykorzystanie zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, na wzbogacenie i zróżnicowanie oferty i podwyższenie jakości usług turystycznych. Wsparcie w ramach osi priorytetowej dotyczyć będzie zarówno projektów w ramach infrastruktury służącej nieodpłatnie ogółowi społeczeństwa, jak i projektów sektora gospodarki turystycznej.

Ponadto wspierane będzie przygotowanie i promocja produktów turystycznych, w szczególności eksponujących oryginalność i unikalność oferty turystycznej regionu zawierającej formy turystyki wykorzystujące specyficzne zasoby i walory środowiska przyrodniczego. Istotnym uzupełnieniem tych przedsięwzięć powinna być budowa spójnego systemu informacji turystycznej dla skutecznej promocji produktów turystycznych. Przyczyni się to do rozwoju konkurencyjnej gospodarki turystycznej, tworzenia miejsc pracy i kreowania wizerunku atrakcyjnego regionu.

Celem działania 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze jest promowanie walorów przyrodniczych oraz ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego. Województwo na tle pozostałych regionów wyróżnia się różnorodnością i bogactwem walorów środowiska przyrodniczego. Promocja tych walorów odbywać się będzie poprzez udostępnienie obszarów chronionych (z tytułu ustawy o ochronie przyrody) i tym samym umożliwienie ludności bezpośredniego obcowania z naturą w celu rozpropagowania idei ochrony przyrody i środowiska naturalnego. Możliwe to będzie m.in. poprzez działania związane z ochroną oraz rewaloryzacją obszarów chronionych w zakresie infrastruktury towarzyszącej turystyce kwalifikowanej

Działanie jest komplementarne z IV Osią priorytetową PROW – Leader -Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju oraz „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i „Odnowa i rozwój wsi”.

Celem działania 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych jest wzrost znaczenia usług turystycznych takich jak: turystyka kwalifikowana, agroturystyka, ekoturystyka, turystyka wypoczynkowo-uzdrowiskowa, kulturowa i biznesowa jako czynników stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy. Wspierane będą również zadania w zakresie promocji i informacji turystycznej oraz produktów turystycznych, głównie markowych, ukierunkowanych na wykreowanie i promocję oryginalnych i unikalnych regionalnych produktów turystycznych.

Warunkiem efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego regionu są inwestycje w infrastrukturę turystyczną i uzdrowiskową. Zamierzone działania poprawią dostępność turystyczną regionu, podwyższą jakość usług turystycznych i pozwolą jednocześnie na rozwój specyficznych form turystyki, co przyczyni się do wzbogacenia i zróżnicowania oferty.

Unowocześnienie infrastruktury turystycznej, noclegowej, gastronomicznej, handlowej oraz rekreacyjno-sportowej przyczyni się do podniesienia jakości usług oferowanych przez ten sektor, jak

również wzrostu atrakcyjności i konkurencyjności województwa dla lokalnych i pozaregionalnych inwestorów.

Działanie jest komplementarne z IV Osią priorytetową PROW – Leader -Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

Oś priorytetowa 7 Wsparcie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy

Celem osi priorytetowej są działania podejmowane na obszarach miejskich odnoszące się do rehabilitacji przestrzeni publicznej, w tym rozdzielenia funkcji przemysłowych od mieszkaniowych i rekreacyjnych, kształtowania przestrzeni i zabudowy w sposób ułatwiający mieszkańcom wzajemną komunikację i kooperację. Ponadto działania realizowane w ramach osi dotyczyć będą także konstruowania bezpiecznych przestrzeni, a tym samym brane będą pod uwagę zadania z zakresu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców z terenów podlegających rewitalizacji, jako obszarów szczególnie zagrożonych patologiami. Wsparciem objęte będą m.in. centra starych miast oraz obiekty dziedzictwa kulturowego na obszarach do rewitalizacji.

Celem działania 7.2 Adaptacja do nowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów poprzemysłowych i powojaskowych jest wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów zlokalizowanych na terenach miejskich.

Ze względu na występujące na terenach zurbanizowanych województwa kujawsko-pomorskiego problemy zdegradowanej struktury przestrzennej oraz problem wykluczenia społecznego, podstawowym przedmiotem działań w ramach tej osi będzie rewitalizacja obszarów miejskich. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach działania przyczynią się do odbudowy więzi społecznych na obszarach problemowych i przywrócą ład przestrzenny. Dla skuteczności tych działań niezbędne są przedsięwzięcia ukierunkowane przede wszystkim na kompleksową rewitalizację zdegradowanych obszarów miejskich. Główny nacisk należy położyć na podnoszenie wartości substancji miejskiej i nadawanie jej funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych, co wynika z lokalizacji na terenie objętym programem rewitalizacji. Aktywizacja skierowana będzie głównie na poprawę życia mieszkańców.

Działanie jest komplementarne z IV Osią priorytetową PROW – Leader -Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

W zakresie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, potencjalne operacje wdrażane na obszarze objętym LSR będą mogły ubiegać się o dofinansowanie w ramach następujących priorytetów:

Priorytet VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich

Działanie 6.1 „Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie”.

Jego celem jest podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie. W ramach działania wspierane będą projekty przyczyniające się do podniesieniu poziomu aktywności zawodowej w regionie. Wspierane będą również mechanizmy współpracy publicznych i niepublicznych podmiotów świadczących usługi na rzecz osób pozostających bez zatrudnienia, w tym m.in. w ramach partnerstw publiczno-społecznych oraz różnorodnych form dialogu społecznego. LGD będąc właśnie takim podmiotem planuje realizację z tego działania kilku projektów.

Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy

Celem poddziałania jest wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia, które zamieszkują na obszarach wiejskich (w tym zwłaszcza na terenach popegeerowskich, na których poziom bezrobocia jest szczególnie wysoki) oraz doprowadzenie do zdobycia przez nich kwalifikacji niezbędnych do podjęcia zatrudnienia w zawodach pozarolniczych. Skuteczność podejmowanych działań zależy również od właściwego zdiagnozowania potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia oraz od dopasowania do nich odpowiednich instrumentów i form wsparcia, uwzględniających specyfikę i potrzeby regionalnego rynku pracy. LGD jest podmiotem, który dobrze orientuje się w lokalnych potrzebach w tym zakresie i w ramach wsparcia osób pozostających bez zatrudnienia ma w planie przeprowadzenie projektu pt. „Program aktywizacji zawodowej kluczem do wzmocnienia kapitału ludzkiego i zwiększenia zdolności mieszkańców do zatrudnienia.”

Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i zatrudnienia

Celem działania jest promocja oraz wspieranie inicjatyw i rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy oraz budowy postaw kreatywnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia jest jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, podnoszenia poziomu aktywności zawodowej społeczeństwa, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego i społecznego regionów. W ramach działania wspierane będą również przedsięwzięcia na rzecz budowania i wspierania postaw przedsiębiorczych i kreatywnych, obejmujące m.in. dostarczanie wiedzy na temat funkcjonowania małych firm, upowszechnianie dobrych praktyk z zakresu wspierania indywidualnej przedsiębiorczości, a także realizacji kampanii promocyjno-informacyjnych. LGD w ramach tego działania przystąpi z przygotowanym projektem pt. „Upowszechnianie dobrych praktyk kluczem do rozwoju postaw kreatywnych i rozwoju przedsiębiorczości.”

Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich

Celem działania jest podniesienie zdolności do zatrudnienia oraz mobilności przestrzennej i zawodowej osób zamieszkujących na obszarach wiejskich poprzez przygotowanie ich do podjęcia

pracy w zawodach pozarolniczych oraz wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich.

Tereny wiejskie są miejscem koncentracji wielu negatywnych zjawisk w obszarze zatrudnienia. Należą do nich m.in.: występowanie bezrobocia ukrytego, jakość kapitału ludzkiego oraz znacznie mniej korzystna struktura bezrobocia pod względem wykształcenia niż na obszarach miejskich. Znaczącym problemem jest również zbyt niski stopień aktywności mieszkańców wsi w zakresie samoorganizacji i podejmowania oddolnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów społeczności wiejskich w kwestii zatrudnienia. Konieczne jest zatem stymulowanie zmian, prowadzących do redukcji bezrobocia oraz podniesienia poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, zamieszkujących na obszarach wiejskich.

W ramach działania wsparcie ukierunkowane będzie na aktywizację zawodową oraz podniesienie poziomu zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich, a zwłaszcza nabycie umiejętności zawodowych przydatnych poza rolnictwem. Powyższe instrumenty będą prowadzić do zmniejszenia różnicowań w obszarze zatrudnienia pomiędzy obszarami wiejskimi a ośrodkami miejskimi. LGD w ramach tego działania przystąpi z przygotowanym projektem pt. „Wzmocnienie kapitału ludzkiego warunkiem aktywizacji zawodowej i podniesienia zdolności do zatrudnienia na obszarach wiejskich.”

Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach

W ramach Priorytetu wspierane będą działania nakierowane na upowszechnienie kształcenia ustawicznego poprzez zwiększenie dostępności kształcenia osób dorosłych w formach szkolnych, podniesienie jakości usług oferowanych przez placówki prowadzące formalne kształcenie ustawiczne oraz promocję korzyści płynących z formalnego podnoszenia i uzupełniania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Istotną słabością polskiego systemu kształcenia jest niski udział w formalnym kształceniu ustawicznym, osób dorosłych podnoszących kwalifikacje lub uzupełniających wykształcenie lub kwalifikacje ogólne i zawodowe, szczególnie na terenach wiejskich. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest niska świadomość mieszkańców gmin wiejskich czy gmin miejsko-wiejskich o korzyściach płynących z edukacji, a także niski stopień samoorganizacji społeczności lokalnych na tych obszarach w celu poprawy sytuacji edukacyjnej wsi. Z tego powodu w ramach Priorytetu IX udzielane będzie wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania oddolnych, lokalnych inicjatyw i paktów powoływanych przez mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz rozwoju edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców wsi. LGD będąc właśnie taką inicjatywą planuje realizację z tego Priorytetu w ramach kilku projektów.

Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich.

Celem działania jest pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich.

Obszary wiejskie są miejscem spiętrzenia wielu problemów rozwojowych, które na ogół są trudniejsze do rozwiązania niż na terenie miast. W znacznym zakresie dotyczy to edukacji, do której dostęp na obszarach wiejskich jest znacznie trudniejszy niż w dużych aglomeracjach miejskich. Jednocześnie świadomość wielu mieszkańców wsi w zakresie wagi edukacji i wykształcenia dla życia zawodowego i społecznego jest niższa niż w przypadku mieszkańców miast. W rezultacie zjawiska te ogniskują się w negatywnych wskaźnikach edukacyjnych w odniesieniu do obszarów wiejskich: m.in. niższym poziomie wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich, niższym stopniem upowszechnienia edukacji przedszkolnej, gorszymi osiągnięciami edukacyjnymi uczniów pochodzących z obszarów wiejskich (wg badań PISA) czy niższym stopniem upowszechnienia kształcenia ustawicznego. Na tym tle jako znaczący problem należy postrzegać zbyt niski stopień aktywności mieszkańców wsi w zakresie samoorganizacji i podejmowania oddolnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów społeczności wiejskich w obszarze edukacji.

W ramach działania wspierane są przedsięwzięcia na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich ukierunkowane na rozwój oferty edukacyjnej na obszarach wiejskich, wzmocnienie znaczenia instytucji oświatowych w środowiskach lokalnych oraz podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich, a zwłaszcza umiejętności zawodowych przydatnych poza rolnictwem.

Ponadto wspierane będą projekty przyczyniające się do poprawy sytuacji edukacyjnej wsi, które odpowiadają specyfice obszarów wiejskich i zgodnie z nią będą wykazywać wysoką skuteczność tj. wsparcie na rzecz tworzenia i podejmowania aktywności przez lokalne inicjatywy i pakiety na rzecz rozwiązywania problemów mieszkańców wsi w obszarze edukacji. LGD będąc właśnie taką inicjatywą planuje realizację z tego działania kilku projektów.

W ramach PO KL planuje się sfinansowanie programów szkoleniowych, licznych kursów, warsztatów i spotkań informacyjnych w celu zaktywizowania i podniesienia kwalifikacji lokalnej społeczności.

Wykorzystanie innych, możliwych programów unijnych w celu wsparcia działań i projektów realizowanych przez LGD, pozwoli na pełne i kompleksowe wypełnienie założonych celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Aktywne wykorzystanie efektów realizacji projektów realizowanych zwłaszcza w ramach PO KL pozwoli zwiększyć kompetencje, mobilność i poziom integracji społecznej regionu, co jest kluczowym elementem poprawy konkurencyjności regionu, ale także wypełniania założeń Lokalnej Strategii Rozwoju oraz Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Lokalna Strategia Rozwoju „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” przyczynia się do rozwoju zarówno obszarów wiejskich, jak również regionu, a więc Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Sformułowane w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2010 roku cele odnoszą się bezpośrednio do operacji wyznaczonych w niniejszej Strategii, co wskazuje na komplementarność działań i przyczynia się do synergicznego rozwoju regionu. Ponadto z uwagi na fakt, iż idea utworzenia LGD wyszła i została wprowadzona w życie przez przedstawicieli samorządów, proces obejmujący zawiązywanie się Partnerstwa nie mógł nie uwzględniać zapisów wynikających ze strategii rozwoju gmin wchodzących w skład LGD. Dla efektywnego zrealizowania celów niniejszej strategii istotne było takie skonstruowanie jej założeń, by poprzez komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi uzyskać efekt synergii.

Wpływ Strategii na rozwój regionu jest mierzony wskaźnikami rezultatu dla poszczególnych przedsięwzięć. W latach 2009-2015 zostaną uzyskane w „Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” następujące rezultaty:

1. W ramach realizowanego przedsięwzięcia nr 1 – Przedsiębiorczy Dobrzyniacy – silna gospodarka regionu:

- do 2015 utworzenie minimum 10 pozarolniczych miejsc pracy;
- do 2014 przeszkolenie 70 osób z terenu LGD w zakresie otwierania, prowadzenia i rozwoju własnej działalności;
- przeszkolenie do 2011r. minimum 15 przewodników wiejskich na obszarze LGD;
- do 2015 oddanie do użytku przynajmniej 7 obiektów nowej infrastruktury turystycznej;
- w 2015 około 150 osób rocznie korzystających z nowej bazy noclegowej.

2. W ramach wykonywania przedsięwzięcia nr 2 – Obszar LGD tętniący życiem społeczno-kulturalnym:

- do 2014r. zmodernizowane będzie minimum 10 obiektów skupiających życie społeczne mieszkańców;
- w 2011r. przynajmniej 2000 osób uczestniczących w imprezach LGD;
- minimum 20 nowych ofert skierowanych do mieszkańców i turystów w zakresie kultury, sportu i rekreacji do 2015r.;
- minimum 16 imprez na obszarze LGD do 2015r.;
- do 2015 oddanie do użytku minimum 3 obiektów sportowo-rekreacyjnych;
- do 2014 powstanie przynajmniej 20 km szlaków turystycznych na terenie LGD.

3. W ramach realizacji przedsięwzięcia nr 3 – „Dobre, bo dobrzyńskie”:

- do 2015 oddanie do użytku przynajmniej 7 obiektów nowej infrastruktury turystycznej;

- do 2015 wykonanie 9 analiz, planów, studiów wykonalności obszaru objętego LSR;
- minimum 20 nowych ofert skierowanych do mieszkańców i turystów w zakresie kultury, sportu i rekreacji do 2015r.;
- w 2015 około 150 osób rocznie korzystających z nowej bazy noclegowej;
- do 2015 minimum 20 firm ogłaszające się na portalu internetowego.

Niekorzystne zmiany gospodarcze zachodzące w ostatnich latach, w szczególności na obszarach wiejskich, wymuszają podjęcie działań zmierzających do aktywizacji i mobilizacji społeczności obszarów wiejskich, a także przyczyniających się do zwiększenia możliwości rozwoju tych terenów. Ostatecznym bodźcem do zmian będzie wsparcie finansowe obejmujące pomoc we wdrożeniu niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju.

Implementacja LSR przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD i ożywienia gospodarczego. Przełoży się to m.in. na zróżnicowanie źródeł dochodów mieszkańców w kierunku działalności nierolniczej oraz rozwój funkcji turystycznej regionu. Następstwem tego będzie utworzenie nowych miejsc pracy, co przyczyni się do zmniejszenia ilości osób zatrudnionych w rolnictwie i wzrostu liczby podmiotów działających na rynku. Uzyskane dzięki temu dochody wydatkowane na rynku lokalnym przyspieszą regionalną gospodarkę, wzmocnią konkurencyjność przedsiębiorstw i wpłyną na ogólny wzrost zamożności społeczeństwa. Natomiast wzrost atrakcyjności turystycznej oznacza rozbudowę oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji, a także rozszerzenie działań i akcji promocyjnych, których adresatami będą nie tylko turyści, ale i społeczność lokalna. Działania te przyczynią się w ten sposób także do optymalnego zagospodarowania i wypromowania zasobów naturalnych i kulturowych zlokalizowanych na tym obszarze. **Tym samym wdrożenie Lokalnej Strategii Rozwoju „Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Północ” oddziaływać będzie na cały region.**

Realizacja operacji wyznaczonych w LSR będzie przyczyniać się do wzrostu gospodarczego gmin wchodzących w skład Partnerstwa, integracji społecznej, wzrostu aktywności mieszkańców zamieszkujących obszar LGD. Strategia ta powinna wytworzyć większe więzi pomiędzy gminami wchodzącymi w skład Stowarzyszenia. Inwestycje planowane w ramach LSR znacząco wpłyną na poprawę warunków życia, co może być mierzone zarówno za pomocą wskaźników, jak i subiektywnym odczuciem mieszkańców. Dzięki możliwości korzystania ze środków unijnych na obszarze LGD dojdzie do przywrócenia równowagi z jednej strony między zasobami historyczno-kulturowymi i naturalnymi, a z drugiej między gospodarką oraz potrzebami i oczekiwaniami społecznymi. **Stworzenie warunków godnego życia w szczególności poprzez zapewnienie osiągnięcia odpowiednich dochodów, stworzenie szerokiej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej oraz optymalne zagospodarowanie i wypromowanie zasobów terenu LGD przyczyni się do długofalowego rozwoju nie tylko obszaru, na którym działa Stowarzyszenie, ale i całego regionu.**

XVII. Informacja o załącznikach

Załącznik nr 1 - Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady

Załącznik nr 2 - Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji projektów